

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 66

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΑΖ'—ΝΑ'
(ΚΕΦ. ΙΙ—ΙΒ)**

Κείμενον: Fridericus Fiela

Μετάφρασις-Σχόλια:

**ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
Θεολόγου - Φιλολόγου
(ΑΖ'—ΜΔ', ΜΘ'—ΝΑ')**

**ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Μ. ΜΠΑΤΙΣΤΑΤΟΥ
Θεολόγου
(ΜΕ'—ΜΗ')**

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
 ΥΠΟΜΝΗΜΑ
 ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΑΖ' (37)

(Ματθ. ια', 7-24)

114 «Όταν δέ αὐτοὶ ἀνεχώρησαν, ἤρchiσεν ὁ Ἰησοῦς νά λέγῃ εἰς τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ περὶ τοῦ Ἰωάννου. Τί ἐβγήκατε νά ἰδῆτε εἰς τὴν ἔρημον τὴν ἐποχὴν ποῦ ἐκήρυττεν ἐκεῖ ὁ Ἰωάννης; Μήπως ἐβγήκατε νά ἰδῆτε κανένα ἄνθρωπον ἄστατον ὁ ὅποιος νά ὀμοιάζῃ μετὰ κάλαμον, ποῦ σαλεύεται ἀπὸ κάθε φύσημα ἀέρος; Ὅχι θεθαῖα. Ἀλλὰ τί ἐβγήκατε νά ἰδῆτε; Ἀνθρώπον ντυμένον μετὰ μαλακὰ φορέματα; Ἰδοὺ αὐτοὶ ποῦ φοροῦν τὰ μαλακὰ μένουσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν θασιλέων. Ἀλλὰ τί ἐβγήκατε νά ἰδῆτε; Προφήτην; **Β** Ναι σὰς λέγω, καὶ περισσότερον ἀπὸ προφήτην»¹.

Τὸ ζήτημα ποῦ ἀπασχολεῖ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου ἐτακτοποιήθη καλὰ καὶ ἔφυγαν ἀπὸ ἐθεθαῖωσαν διὰ τὴν ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὰ θαύματα τῆς σιγῆς ἐκείνης. Ὑπελείπεται πλέον νά διορθώσῃ καὶ τὰς ἐσφαλμένους ἀντιλήψεις τοῦ πλήθους. Διότι οἱ μὲν μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου δὲν θὰ ὑπωπτεύθωσαν τίποτε παρόμοιον² διὰ τὸν διδάσκαλόν των, ἐνῶ οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν ἐρώτησιν τῶν μαθητῶν παρασυρόμενοι καὶ μὴ γνωρίζοντες τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὅποιον τοὺς ἀπέ-

1. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προφήτου. Πρὸς. Ματθ. 11, 2.
 2. Ματθ. 11, 7-9.
 3. Ὅτι δὲν ἐγνώριζαν ἐπὶ ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας.

ΠΕΡΙΣΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	11—220
Ὁμιλία ΑΖ' (Ματθ. ια', 7—24)	11 (237)*
Ὁμιλία ΑΗ' (Ματθ. ια', 25—30)	32 (252)
Ὁμιλία ΑΘ' (Ματθ. ιβ', 1—8)	44 (262)
Ὁμιλία Μ' (Ματθ. ιβ', 9—24)	55 (270)
Ὁμιλία ΜΑ' (Ματθ. ιβ', 25—32)	69 (281)
Ὁμιλία ΜΒ' (Ματθ. ιβ', 33—37)	81 (291)
Ὁμιλία ΜΓ' (Ματθ. ιβ', 38—45)	92 (300)
Ὁμιλία ΜΔ' (Ματθ. ιβ', 46—ιγ', 9)	108 (313)
Ὁμιλία ΜΕ' (Ματθ. ιγ', 10—23)	123 (325)
Ὁμιλία ΜΣΤ' (Ματθ. ιγ', 24—33)	132 (332)
Ὁμιλία ΜΖ' (Ματθ. ιγ', 34—52)	144 (342)
Ὁμιλία ΜΗ' (Ματθ. ιγ', 53—ιδ', 12)	155 (351)
Ὁμιλία ΜΘ' (Ματθ. ιδ', 13—22)	174 (367)
Ὁμιλία Ν' (Ματθ. ιδ', 23—36)	191 (381)
Ὁμιλία ΝΑ' (Ματθ. ιδ', 1—20)	204 (391)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	237—404

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντιστοιχοῦντες τοῖς ἀριθμοῖς τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.

στεύειν ὁ Ἰωάννης, πολλές ἀτόπους ὑποψίας θὰ διετύπωσαν. Καί ἦτο φυσικὸν νὰ σκέπτονται μέσα των καί νὰ λέγουν Ἀυτὸς ποῦ ἔδωσε τόσας μαρτυρίας περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἤλλαξε τώρα γνώμην **C** καὶ ἀμφιβάλλει ἔάν εἶναι αὐτὸς ἢ ἔάν εἶναι ἄλλος ὁ Μεσσίας ποῦ ἔρχεται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμῆν; Ἐὰν γὰρ μὴπως τὰ λέγει αὐτὰ ἀντιστρατευόμενος τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ; Ἐὰν γὰρ μὴπως ἢ φυλακὴ τὸν ἔκανε περισσότερον δειλόν; Ἐὰν γὰρ μὴπως μάταια καὶ ἄσκοπα εἶπε τὰς προηγουμένας μαρτυρίας;

Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἦτον φυσικὸν νὰ ἔχουν πολλές ὑποψίας αὐτοῦ τοῦ εἰδους, κύτταξε μὲ ποῖον τρόπον θεραπεύει τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν καὶ τοὺς ἀφαιρεῖ τὰς ὑποψίας αὐτάς. «Ὅταν δὲ αὐτοὶ ἀνεχώρησαν, ἤρχισεν ὁ Ἰησοῦς νὰ λέγῃ εἰς τὰ πλῆθη τοῦ λαοῦ». Διατί ὠμίλησεν, ὅταν ἔφυγον αὐτοὶ; Διὰ νὰ μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κολακεύει τὸν Ἰωάννην.

Ἐνῶ, λοιπόν, διορθώνει τὴν ἐσφαλμένην γνώμην τοῦ πλῆθους, δὲν ἀποκαλύπτει τὴν ὑποψίαν αὐτῶν, ἀλλὰ δίδει μόνον τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰς ὑποψίας ποῦ ἐτάρασσαν τὴν διάνοιάν των. **D** καὶ ἔτσι ἀποδεικνύει ὅτι ἐγνωρίζε τὰς ἀποκρύφους σκέψεις ὄλων. Πραγματικὰ, δὲν τοὺς λέγει ἐκεῖνο ποῦ εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους «Διατί διαλογίζεσθε σκέψεις κακοπροαίρετους;» Διότι ἂν καὶ ἔκαναν διαφόρους σκέψεις, δὲν ἐνήργησαν μὲ πονηρὰν διάθεσιν, ἀλλὰ ἐκινήθησαν ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν τῶν λεγομένων.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν τοὺς ὀμιλεῖ διὰ νὰ τοὺς ἐπιπλήξῃ, ἀλλὰ θέλει νὰ διορθώσῃ τὴν σκέψιν των καὶ νὰ κἀνῃ ἀπόλογον ὑπὲρ τοῦ Ἰωάννου καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν ἐγκατέλειπε τὴν ἀρχικὴν του θέσιν, οὔτε ἤλλαξε γνώμην. Διότι δὲν εἶναι ἀνθρώπος μαλακὸς καὶ εὐμετάβλητος, ἀλλ' ἀνθρώπος σταθερὸς καὶ θέβαιος εἰς τὰς ἀπόψεις του. Οὔτε ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνθρώπων, ποῦ ἠμπορεῖ νὰ προδώσῃ ὅτι τοῦ ἔχουν ἐμπιστευθῆ.

Ἐ τὰς ιδέας αὐτάς ὁ Ἰησοῦς δὲν τὰς στηρίζει κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ἰδικὴν του γνώμην, ἀλλὰ τὰς στηρίζει εἰς τὴν προηγουμένην μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου τοῦ πλῆθους. Καὶ μάλιστα δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς ὅσα εἶπαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅσα ἔπραξαν καί, ἔτσι, ἀποδεικνύει ὅτι αὐτοὶ οἱ

4. Ματθ. 9, 4.

ἴδιοι εἶναι μάρτυρες τῆς σταθερότητος τοῦ Ἰωάννου. Δι' αὐτὸ λέγει: «Τί ἐβγήκατε νὰ ἰδῆτε εἰς τὴν ἔρημον τὴν ἐποχὴν ποῦ ἐκήρυττεν ἐκεῖ ὁ Ἰωάννης;». Δηλαδή, εἶναι σάν νὰ τοὺς ἔλεγεν· Διατί ἐγκαταλείψατε τὰς πόλεις καὶ τὰ σπιτία σας καὶ συγκεντρωθήκατε ὄλοι εἰς τὴν ἔρημον; **4 1 25** Μήπως διὰ νὰ ἰδῆτε κανένα ἀνθρώπον ἀξιολύπητον καὶ ἀσταθῆ; Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν θὰ εἶχε λογικὴν ἐξήγησιν. Οὔτε ἀποδεικνύει κατὶ παρόμοιον ἢ προθυμία ἐκεῖνη τοῦ πλῆθους καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὄλοι ἔτρεχαν εἰς τὴν ἔρημον. Διότι, πραγματικὰ, δὲν θὰ ἐξεχύνετο μὲ τόσῃν προθυμίᾳ εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Ἰορδάνου καὶ τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν τότε τόσον πλῆθος καὶ οἱ κάτοικοι μεγάλων πόλεων, ἔάν δὲν ἠλπίζαν νὰ ἴδουσι κάποιον ἀνθρώπον μεγάλον, ἀξιοθαύμαστον καὶ σταθερὸν σάν θράχον εἰς τὰς ιδέας του.

Οὔτε, θέβαια, ἐβγήκατε εἰς τὴν ἔρημον νὰ ἰδῆτε κανένα καλάμι ποῦ τὸ σαλεύει κάθε φύσημα τοῦ ἀέρος. Διότι οἱ εὐμετάβλητοι καὶ οἱ εὐκόλως παρασαυρόμενοι ἀνθρώποι, ποῦ τώρα μὲν ὑποστηρίζουν αὐτὰ καὶ ὕστερα ἐκεῖνα, καὶ δὲν σταθεροποιούνται εἰς μίαν ὄψοιν, ὀμοιάζουν πολὺ μὲ τὸ καλάμι. **B** Καὶ πρόσθε πῶς ἀφήνει κάθε ἄλλο κακὸν καὶ ἀσχολεῖται ὁ Κύριος μὲ ἓνα μόνον, μὲ ἐκεῖνο ποῦ τοὺς κατέχευε περισσότερον τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην, καὶ διαλύει τὴν ὑποψίαν ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτο εὐμετάβητος ἀνθρώπος.

«Ἀλλὰ τί ἐβγήκατε νὰ ἰδῆτε; Ἀνθρώπον ντυμένον μαλακὰ φορέματα; Ἴδου αὐτοὶ ποῦ φοροῦν τὰ μαλακὰ μένουσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων». Ὅτι λέγει ἔχει τὴν παρακάτω σημασίαν· Ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Ἰωάννης δὲν ἦτο ἀνθρώπος εὐμετάβητος καὶ αὐτὸ τὸ ἀπεβείλατε σεῖς μὲ τὴν προθυμίαν ποῦ ἐτρέξατε κοντὰ του. Οὔτε πάλιν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἦτο μὲν σταθερὸς, ἀλλ' ὕστερα ἔγινε δούλος εἰς τὴν τρυφὴν καὶ ἔγινεν ἀσταθῆς. Διότι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἄλλοι μὲν ἐκ φύσεως εἶναι τέτοιοι, ἄλλοι δὲ γίνονται ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς των. Ὅπως, παραδειγματος χάριν, κάποιος εἶναι ἐκ φύσεως δέξθιμος, ἐνῶ ἄλλος ἀποκτὰ τὸ πάθος αὐτὸ ἀπὸ κάποιαν μακρὰν ἀσθένειαν ποῦ τὸν ἔθασάντισεν. **C** Ἐπίσης, ἄλλοι ἐκ φυσικῆς κατασκευῆς εἶναι ἀνθρώποι μαλακοὶ καὶ ἀσταθεῖς, ἐνῶ ἄλλοι γίνονται παρόμοιοι ἀπὸ τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην εἰς τὴν ὀψοίαν ζωῆν.

Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης, λέγει ὁ Κύριος, οὔτε ἐκ φύσεως ἦτο παρόμοιος ἀνθρώπος, διότι δὲν ἐβγήκατε νὰ ἰδῆτε

καλάμι που σαλεύεται από κάθε φύσημα αέρος, ούτε παρέδωσε τον εαυτόν του εις τὰς ἀπολαύσεις, ὥστε νὰ χάσῃ τὸ πλεονέκτημα ποῦ εἶχεν. Πραγματικά, ἔτι δὲν ἦτο δοῦλος εἰς τὰς ἀπολαύσεις τὸ ἀποδεικνύει ἡ ὀνομασία του, ἡ ἔρημος ποῦ ἐξοῦσε καὶ ἡ φυλάκισίς του. Διότι ἐάν ἤθελε νὰ φορῆ μαλακὰ ἐνδύματα δὲν θὰ ἐπῆγαινε νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν ἔρημον, δὲν θὰ ἔμενεν εἰς τὴν φυλακὴν, ἀλλὰ θὰ ἐπρότιμα τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων. Εἶχε, ἄλλωστε, τὴν δυνατότητα νὰ πᾶσῃ τὸν Ἐλεγχον καὶ νὰ ἀπολάβῃ μεγάλας τιμὰς. Διότι ἀφοῦ ὁ Ἡρώδης τὸν ἐσέβετο τοσούτον, παρὰ τὸν ἐναγνίον τοῦ Ἐλεγχον καὶ τὴν φυλάκισιν, **Β** ἀσφαλῶς θὰ τὸν ἐπεριποιεῖτο πολὺ περισσότερο, ἐάν ἔπαυε τὸν ἔλεγχον. Κατὰ συνέπειαν, πῶς δικαιολογεῖται νὰ ἔχῃ κανεὶς τὰς ὑποφίας αὐτοῦ τοῦ εἴδους διὰ τὸν Ἰωάννην, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν πρᾶξιν ἔδωσεν ἀπόδειξιν τῆς σταθερότητος καὶ τῆς καρτερίας του;

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐχαρακτήρισε τὸ ἦθος τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ τὸν τόπον τῆς κατοικίας του, ἀπὸ τὰ ἐνδύματά του καὶ ἀπὸ τὴν συρροὴν τοῦ πλήθους πρὸς αὐτόν, ἀναφέρει πλέον καὶ τὸν προφήτην. Ὅταν εἶπεν, δηλαδὴ: «Διατί ἐβγήκατε; Διὰ νὰ ἰδῆτε προφήτην; Ναι, σὰς λέγω, καὶ περισσότερο ἀπὸ προφήτην», εἰς τὴν συνέχειαν προσέθεσεν: «Διότι αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος, διὰ τὸν ὁποῖον ἔχει γραφῆ: Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἀγγελιοφόρον μου ἀμέσως πρὶν ἀπὸ σέ, ὁ ὁποῖος θὰ προετοιμάσῃ τὸν δρόμον σου ἔμπρὸς ἀπὸ σέ.» Κατ' ἀρχὰς ἐπεκαλέσθη τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἰουδαίων **Ε** καὶ εἰς τὴν συνέχειαν ἀνατρέχει εἰς τοὺς προφήτας. Μᾶλλον, πρῶτον παρουσιάζει τὴν γνώμην τῶν Ἰουδαίων, ἡ ὁποία ἔχει μεγάλην ἀποδεικτικὴν δύναμιν, δεδομένου ὅτι ἡ μαρτυρία προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἔγχθρους. Δεύτερον, φέρει ὡς ἀπόδειξιν τὴν ζωὴν τοῦ Ἰωάννου. Τρίτον, τὴν ἰδικὴν του γνώμην. Τέταρτον, ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τοῦ προφήτου, καὶ ἔτσι τοὺς ἀποστομῶναι καθ' ὁλοκληρίαν.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ ἀντιλέγουν: Τί λοιπόν, ἐάν κάποτε ἦτο ὅπως τὸν περιέγραψες, καὶ τώρα ἔχει ἀλλάξει; **416** προσέθεσε καὶ τὰ ἐπόμενα, δηλαδὴ, τὰ ἐνδύματα, τὴν φυλακὴν καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ προφήτου. Ἐπίσης, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι ὁ Ἰωάννης

5. Πρᾶξ. Μωλ. 3, 1.
6. Ματθ. 11, 10.

ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ προφήτην, ἀποδεικνύει καὶ εἰς τί συνίσταται ἡ ὑπεροχὴ αὐτῆ. Ὡς πρὸς τί, λοιπόν, ἦτο ἀνώτερος; Ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι εὐρίσκεται πολὺ κοντὰ εἰς ἐκεῖνον τοῦ ὁποῖου τὴν ἔλευσιν ἀγγεγείλαν. «Διότι, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω», λέγει, «τὸν ἀγγελιοφόρον μου ἀμέσως πρὶν ἀπὸ σέ», δηλαδὴ, πολὺ κοντὰ σου. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι ποῦ θαβίζουσι κοντὰ εἰς τὸ βασιλικὸν ἀμάσι εἶναι ἐπισημότεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ὁ Ἰωάννης φαίνεται νὰ θαβίζῃ κοντὰ εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς.

Κύτταξε πῶς καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐτόνισε καὶ ἀπέδειξε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Ἰωάννου. Ἀλλὰ δὲν ἐσταμάτησεν μέχρις ἐδῶ, ἀλλ' ἀποκαλύπτει πλέον καὶ τὴν ἰδικὴν του γνώμην καὶ λέγει: **Β** «Ἀληθινὰ σὰς λέγω: δὲν ἔχει ἀναφανῆ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ποῦ ἐγεννήθησαν ἕως τώρα ἀπὸ γυναίκας, ἄλλος μεγαλύτερος κατὰ τὴν ἀξίαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν.» Ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: Δὲν ἐγέννησε κανεὶς γυναῖκα κανένα ἀνθρώπων ἀνώτερον ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Καὶ εἶναι, θέβαια, ἀρκετὴ ἡ γνώμη αὐτῆ τοῦ Κυρίου. Ἐάν, ὅμως, θέλῃς νὰ μάθῃς τὴν ἀξίαν τοῦ Ἰωάννου καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα, τότε σκέψου τὸ τραπέζι του, τὴν διαγωγὴν του καὶ τὸ ὄψος τῆς σκέψεώς του. Διότι, πραγματικά, ἔζησε σὺν νὰ εὐρίσκετο εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀφοῦ κατενίκησε τὰς φυσικὰς ἀνάγκας, ἐθάδισεν ἕνα ἀγνωστον δρόμον, ζῶν συνεχῶς με ὕμνους καὶ προσευχὰς, εὐρισκόμενος εἰς ἐπαφὴν με κανένα ἀνθρώπων. Δὲν εἶδεν, θέβαια, ποτὲ κανένα συνάνθρωπόν του, οὔτε ἐπαρουσιάσθη εἰς κάποιον, οὔτε ἐτρέφῃ με γάλα, οὔτε ἀπῆλαυσε κρεθῶτάτι, οὔτε στέγη, οὔτε ἀγοράν, **Γ** οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀθρώπινα. Καὶ ὅμως ἦτο συγχρόνως ἡμερος καὶ ὄρητικός. Διότι ἄκουσε με πόσῃν πραότητα ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς μαθητάς του, με πόσῃν γενναίωτῃ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν καὶ με πόσῃν παρηγοίαν ἐλέγχει τὸν βασιλέα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔλεγεν ὁ Κύριος, «δὲν ἔχει ἀναφανῆ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ποῦ ἐγεννήθησαν ἕως τώρα ἀπὸ γυναίκας, ἄλλος μεγαλύτερος κατὰ τὴν ἀξίαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν.»

Διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ, ὅμως, ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἐπαί-

7. Ματθ. 11, 11.

ων καμμίαν νέαν άποψίαν με τὸ νά προτιμήσουν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰωάννην ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ, κύτταξε με ποῖον τρόπον καὶ αὐτὸ τὸ προλαμβάνει ὁ Κύριος. Δηλαδή, ὅπως με ἐκεῖνα ποῦ ὠφελοῦντο οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου, ἐβλάπτοντο οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ἐσχημάτιζαν τὴν γνώμην διὰ τὸ Ἰωάννης ἦτο ἕνας εὐμετάβλητος ἄνθρωπος. **Β** ἔτσι καὶ με ἐκεῖνα, ποῦ ὁ λαὸς ἐδιδάσκετο τὴν ὁρθὴν γνώμην διὰ τὸν Ἰωάννην, ἦτο πιθανὸν νά προκληθῆ μεγαλυτέρα ζημία ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἐσχημάτιζαν ἀπὸ τὰ λεχθέντα ὑψηλοτέραν γνώμην διὰ τὸν Ἰωάννην παρὰ διὰ τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος, χωρὶς νά δημιουργηθῆ καμμία ὑποψία, τὸ διορθῶναι καὶ αὐτὸ, ὅταν λέγῃ: «Ὁ δὲ μικρότερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Ἰωάννην». **3** Ὁ μικρότερος εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ κατὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. Διότι, πραγματικά, τὸ πλῆθος ὠνόμαξε τὸν Κύριον φαγοῦν καὶ οἰνοπότην,⁸ καὶ: «Δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ μαρκακοῦ;»⁹ καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν ὠμίλου περιφρονητικά δι' αὐτόν.

Τί λοιπόν; ἐρωτᾷ κάποιος: Συγκρινόμενος πρὸς τὸν Ἰωάννην εἶναι ἀνώτερος ὁ Κύριος; Ἀφῆσε τὴν θλασφημίαν αὐτήν. **Ε** Διότι καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅταν λέγῃ: «Εἶναι ἰσχυρότερος ἀπὸ ἐμέ»,¹⁰ δὲν κάνει σύγκρισιν. Ὅτε, πάλιν, ὁ Παῦλος, ὅταν ἀναφέρῃ τὸν Μωϋσῆ καὶ γράφῃ: «Διότι ὁ Ἰησοῦς ἔχει ἀξιώθη μεγαλυτέραν δόξαν ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Μωϋσῆως»,¹¹ τὸ γράφει διὰ νά κάνει σύγκρισιν μεταξύ τῶν δύο. Ἀλλά καὶ ὁ ἴσιος ὁ Ἰησοῦς, ὅταν λέγῃ: «Ἰδοὺ ἐδὴ εἶναι περισσότερον ἀπὸ τὸν Σολομῶντα»,¹² δὲν τὸ λέγει διὰ νά κάνει σύγκρισιν. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς τὸ εἶπεν αὐτὸ διὰ νά συγκρίνῃ, αὐτὸ ἔγινε κατ' οἰκονομίαν διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκραστῶν του. **4** **17** Ἐπειδὴ, δηλαδή, οἱ ἄνθρωποι ἐθαύμαζαν ὑπερβολικά τὸν Ἰωάννην καὶ παράλληλα ἢ φυλάκισις τοῦ εἶχε δώσει μεγαλυτέραν ἀγλήν τότε, καθὼς καὶ ἡ παρηρσία ποῦ ἐδειξεν ἔναντι τοῦ Ἡρώδου, ἦτο εὐχάριστον εἰς τοὺς πολλοὺς νά δεχθοῦν τὴν ἀνωτερότητα τοῦ Ἰωάννου. Ἐξ ἄλλου ἡ Πα-

8. Ματθ. 11, 11.
9. Πρὸς. Ματθ. 11, 19.
10. Ματθ. 18, 55.
11. Ματθ. 3, 11.
12. Ἐβρ. 3, 3.
13. Ματθ. 12, 42.

λαϊκὰ Διαθήκη συνηθίζει νά ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν ὀρθὸν δρομον τὰς ψυχὰς τῶν πεπλανημένων, με τὸ νά φέρῃ εἰς σύγκρισιν τὰ ἀσύγκριτα. Ὅπως, παραδείγματος χάριν, ὅταν λέγῃ: «Δὲν ὑπάρχει ὁμοίος σου μεταξύ τῶν Θεῶν, Κύριε».¹⁴ Καὶ πάλιν: «Δὲν ὑπάρχει κανένας θεὸς σάν τὸν ἰδικόν μας Θεόν».¹⁵

Μερικοὶ, ἐπίσης, ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε σύγκρισιν τοῦ Ἰωάννου πρὸς τοὺς ἀποστόλους. Ἄλλοι δὲ πρὸς τοὺς ἀγγέλους. Διότι, ὅταν μερικοὶ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, περιπίπτουν συνήθως εἰς πολλὰς πλάνας. Διότι ποῖον συμπέρασμα θὰ ἔβγαζιν ἀπὸ μίαν σύγκρισιν πρὸς τοὺς ἀγγέλους ἢ τοὺς ἀποστόλους; **Β** Ἐξ ἄλλου, ἐὰν ἀναφέροτο εἰς τοὺς ἀποστόλους, τί τὸν ἠμπόδιζε νά τοὺς ἀναφέρῃ ὀνομαστικῶς; Ἐνῶ, ἀναφερόμενος εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ Ἰησοῦς, δικαιολογημένα ἀποκρύπτει τὸ πρόσωπόν του καὶ διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ὑποψίαν καὶ διὰ νά μὴ δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι λέγει κάτι ὑπερβολικόν διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀφοῦ πολλὰς φορές φαίνεται νά κάνει τὸ ἴδιον. Τί σημαίνει, ὁμοίως, ἡ φράσις, «εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»;¹⁶ Εἰς ἅλα τὰ πνευματικά καὶ μεταξύ ὅλων τῶν ὑπαρχόντων εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀκόμη, καὶ τὸ γεγονός ὅτι εἶπεν: «Δὲν ἔχει ἀναφανῆ μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ποῦ ἐγεννήθησαν ἕως τώρα ἀπὸ γυναίκα, ἄλλος μεγαλυτέρος κατὰ τὴν ἀξίαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν», φανερώνει ὅτι ἐξεχώριζε τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τὸν Ἰωάννην καὶ ἔτσι ἐτόνιζε τὴν ἰδικὴν του ἀνωτερότητα. Διότι, ἂν καὶ εἶχε γεννηθῆ ἀπὸ γυναίκα, δὲν εἶχεν, θέβαια, γεννηθῆ ὅπως ὁ Ἰωάννης. **Γ** Ὅτε ἦτο ἄπλως ἄνθρωπος, οὐτε ἐγεννήθη ὅπως γεννᾶται ὁ κάθε ἄνθρωπος, ἀλλὰ με μίαν γέννησιν προκατακουσιν καὶ παράδοξον.

Ἐπὶ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ μέχρι τώρα, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κερδίζεται διὰ τῆς θίας καὶ ἐκεῖνοι ποῦ μεταχειρίζονται θίαν ἀρπάξουν αὐτήν.¹⁷ Καὶ ποῖαν λογικὴν σχέσιν ἠμποροῦν νά ἔχουν αὐτὰ τὰ λόγια πρὸς ἐκεῖνα ποῦ ἐλέγχθησαν προηγουμένως; Μεγάλην σχέσιν ἔχουν καὶ πολὺ συνδέονται πρὸς αὐτά. Διότι με θοὰ λέγει παραθεῖ καὶ κατευθύνει πλέον τοὺς ἀνθρώπους νά πιστεύσουν εἰς αὐτόν, ἐνῶ, συγχρόνως, συν-

14. Ψαλμ. 86, 8.
15. Ψαλμ. 76, 14.
16. Ματθ. 11, 11.
17. Ματθ. 11, 12.

ηγορεί ὑπὲρ τῶν λεχθέντων ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου προηγουμένου. Πραγματικά, ἐάν τὰ μέχρι τοῦ Ἰωάννου ἔχουν ὅλα ἐκπληρωθῇ, τότε, ἐγὼ εἶμαι αὐτός πού ἀναμένεται ὡς Μεσσίας. «Διότι ὅλοι οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, λέγει, «μέχρι τοῦ Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν»,¹⁸ ἐπειδὴ δὲν θὰ ἔπαιον οἱ προφῆται, ἐάν δὲν ἠγορήμην ἐγώ. **D** Κατὰ συνέπειαν, μὴ περιμένετε τίποτε ἄλλο πέραν αὐτῶν, αὐτὴ νὰ ἀναμένετε κανένα ἄλλον. Διότι τὸ ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας γίνεται φανερόν ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἐμφανίζονται προφῆται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι κάθε ἡμέραν ἀρπάζουν οἱ ἄνθρωποι τὴν πίστιν πού ἀναφέρεται εἰς ἐμὲ. Διότι, πραγματικά, ἡ πίστις αὐτῆ εἶναι τόσο καθαρά καὶ σαφής, ὥστε πολλοὶ ἀρπάζουν αὐτήν. Καὶ ποῖος τὴν ἤρπασεν; πές μου. «Ὅλοι ἐκεῖνοι πού με προθυμίαν ἔρχονται κοντά μου.

Εἰς τὴν συνέθειαν, καὶ ἄλλην ἀπόδειξιν φέρει, ὅταν λέγῃ: «Καὶ ἐάν ἔχετε καλὴν διάθεσιν νὰ τὸ παραδεχθῆτε, αὐτός εἶναι ὁ Ἥλιος πού ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσίου»,¹⁹ «Διότι θὰ ἀποστειλῶ», λέγει, «εἰς σὰς Ἥλιαν τὸν Θεοσίτην, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιναφέρῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πατρὸς τὴν ἀγάπην διὰ τὰ τέκνα του».²⁰ Αὐτός εἶναι, λοιπόν, ὁ Ἥλιος, λέγει, καὶ ἐάν προσέχετε με ἀκριβῆσαν θὰ τὸ ἀντιληφθῆτε. **E** Διότι λέγει «Θὰ ἀποστειλῶ τὸν ἀγγελιαφόρον μου ἀμέσως πρὶν ἀπὸ σέ».

Καὶ πολλοὶ ὀρθῶς εἶπεν, «ἐάν ἔχετε καλὴν διάθεσιν νὰ τὸ παραδεχθῆτε», διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι δὲν ἄσκει ὄλιαν. Δὲν ἀναγκάζω κανένα, λέγει. Τὰ ἔλεγε δὲ αὐτά, ἐπειδὴ ἐζητεῖ ψυχὴν γεμάτην ἀγαθῆν διάθεσιν καὶ διὰ νὰ καταστήσῃ φανερόν ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτο ὁ Ἥλιος καὶ ὁ Ἥλιος ἦτο ὁ Ἰωάννης, δεδομένου ὅτι καὶ οἱ δύο ἦσαν προφῆται. **A 1 B** καὶ παράλληλα καὶ οἱ δύο ἔγινον πρόδρομοὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσίου. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν ἀπλῶς, αὐτός εἶναι ὁ Ἥλιος, ἀλλά, «ἐάν ἔχετε καλὴν διάθεσιν νὰ τὸ παραδεχθῆτε, αὐτός εἶναι», δηλαδή, ἐάν προσέχετε καὶ ἐξετάσετε τὰ γεγονότα με ἀγαθὴν πρόθεσιν.

Καὶ δὲν ἐτελειώσεν ἐκεῖ τὸν λόγον, ἀλλά, διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι χρειάζεται συνेतός, μετὰ τὸ, «αὐτός εἶναι ὁ Ἥλιος πού ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Με-

18. Ματθ. 11, 13.

19. Ματθ. 11, 14.

20. Ματθ. 4, 4-5.

σίου», προσέθεσεν «Ἐκεῖνος πού ἔχει αὐτιά πνευματικά διὰ νὰ ἀκούῃ αὐτά πού λέγω, ἄς τὰ ἀκούῃ».²¹

Τοὺς ἔθετε δὲ τόσο μεγάλα ἀνύσματα, ὥστε νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ τὸν ἐρωτήσουν. Καὶ ἀφοῦ οὕτε ἔτσι δὲν ἀφυπνίζοντο, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ συνέβαιναν αὐτά, ἐάν οἱ λόγοι ἦσαν φανεροὶ καὶ τελείως σαφεῖς. Διότι οὕτε ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ λοχυριαθῇ ὅτι δὲν εἶχαν τὴν τόλμην νὰ τὸν ἐρωτήσουν, ἐπειδὴ ἦτο ἀπρόσιτος. Αὐτοὶ πού τὸν ἠρώτων καὶ τὸν ἐπείραζαν δι' ἀσήμαντα πράγματα **B** καὶ πολλὰς φορές τοὺς ἀπεστόμωσεν, χωρὶς νὰ παύσων νὰ ἐρωτοῦν, κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν ἐζήτησαν νὰ πληροφορηθοῦν καὶ δὲν ἠρώτησαν διὰ τὰ ἀπαραίτητα ζητήματα, ἐάν, θέβαια, εἶχαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μάθουν; Πραγματικά, ἀφοῦ ἔκαναν ἐρωτήσεις διὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου, ὅπως, παραδείγματος χάριν, ποῖα ἐντολὴ εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἄλλα παρόμοια θέματα, μολοντί δὲν ὑπῆρχε καμμία ἀνάγκη νὰ διευκρινισθοῦν αὐτά τὰ ζητήματα, διὰτὶ δὲν ἐζήτησαν τὴν σημασίαν ἐκείνων πού ἔλεγεν ὁ Ἰδιος ὁ Κύριος, διὰ τὰ ὅποια, ἀλλωστε, ἦτο ὁ μόνος ὑπεύθυνος νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις; Καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ Ἰδιος κάθε φορά τοὺς προέτρεπεν εἰς τοῦτο καὶ τοὺς προεκάλεε; Πραγματικά, ὅταν εἶπεν «Καὶ ἐκεῖνοι πού μεταχειρίζονται ὄλιαν ἀρπάζουν αὐτήν»,²² τοὺς διήγειρε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐρωτήσουν. Ἐπίσης, καὶ ὅταν εἶπεν «Ἐκεῖνος πού ἔχει αὐτιά πνευματικά διὰ νὰ ἀκούῃ αὐτά πού λέγω, ἄς τὰ ἀκούῃ», ἔκανε τὸ ἴδιον.

«Ἀλλὰ πρὸς ποῖον νὰ παρομοιάσω τὴν γενεάν αὐτήν;», λέγει. **C** «Εἶναι ὅμοια πρὸς παιδιὰ ἀνόητα πού κάθονται εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ λέγουν Σὺς ἐπαίσαμεν χαροῦμενα με τὸν αὐλὸν καὶ δὲν ἐχορεύσαμε; σὰς ἐμοῖς λογησάμεν καὶ σὰς εἶπαμεν τραγωῦδια θλιβερά καὶ δὲν ἐκτυπήσατε τὰ στήθη καὶ τὴν κεφαλὴν σας κλαίοντες ἀπαρηγόρητα.»²³ Καὶ τὰ παραπάνω λόγια δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι δὲν σχετίζονται πρὸς τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματικότητά ἔχουν ἀνεσον λογικὴν συνάφειαν πρὸς αὐτά. Διότι ὁ Κύριος ἀσχολεῖται ἀκόμη με τὸ ἴδιον θέμα καὶ θέλει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ἰωάννης συμπράττει με τὸ ἴδικόν του ἔργον, ἀν καὶ τὰ συμβαίνοντα ἦσαν ἀντίθετα, ὅπως ἀκριβῶς συνέβη καὶ με τὴν

21. Ματθ. 11, 13.

22. Ματθ. 11, 12.

23. Ματθ. 11, 16-17.

ερώτησιν πού υπέβαλεν εἰς τὸν Κύριον διὰ μέσου τῶν μαθητῶν του. Ἐπίσης, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ὀψήρχε τίποτε, πού ἔπρεπε νὰ γίνῃ διὰ τὴν σωτηρίαν των, καὶ δὲν ἔγινεν, πράγμα πού ὁ προφήτης τὸ λέγει διὰ τὸν ἀμπελῶνα: «Τὶ ἐπέβαλλετο νὰ κἀνῶ διὰ τὸν ἀμπελῶνα αὐτὸν καὶ δὲν τὸ ἔκανα;»³⁴

D «Ἀλλὰ πρὸς ποῖον νὰ παρομοιάσω τὴν γενεάν αὐτήν;», λέγει. «Εἶναι ὁμοία πρὸς παιδιὰ ἀνόητα πού κάθονται εἰς τὴν ἀγοράν καὶ λέγουν: Σᾶς ἐπαίξαμεν χαρούμενα μὲ τὸν αὐλὸν καὶ δὲν ἐχορεύσατε: σᾶς ἐμοιρολογήσαμεν καὶ σᾶς εἶπαμεν τραγούδια θλιθερά καὶ δὲν ἐκτυπήσατε τὰ στήθη καὶ τὴν κεφαλὴν σας κλαίοντες ἀπαρηγόρητα. Διότι ἦλθεν ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος οὔτε ἔτρωγεν, οὔτε ἔπινεν, ὅπως οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, καὶ λέγουν: Δαιμόνιον ἔχει μέσα του. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, πού τρώγει καὶ πίνει, καὶ λέγουν: Ἰδοὺ ἄνθρωπος φαγᾶς καὶ οἰνοπότης, φίλος τῶν τελωνῶν καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν.»³⁵ Οἱ παρὰπάνω λόγοι ἔχουν τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: Ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς δύο μας, δηλαδή, ἐγὼ καὶ ὁ Ἰωάννης, ἐθεσάσαμεν διαφορετικὸν δρόμον, ἀλλὰ ἐπετύχαμεν τὸ ἴδιον πρᾶγμα. Ὅπως, παραδείγματος χάριν, ὅταν μερικοὶ κυνηγοὶ κυνηγοῦν ἕνα ζῶον πού δύσκολα συλλαμβάνεται Ἐ καὶ πρόκειται ἀπὸ δύο δρόμους νὰ πῆσῃ εἰς τὴν παγίδα, ὁ καθένας, τότε, ἀναλαμβάνει ἀπὸ ἕνα δρόμον καὶ τρέχει ἐπιπρος εὐρισκόμενος ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, ὥστε τὸ ζῶον νὰ πῆσῃ ὅπουσδήποτε εἰς μίαν ἀπὸ τὰς δύο παγίδας. Κύτταξε, λοιπόν, πᾶς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν μείνει κατὰπληκται ἀπὸ τὴν ἀξίαν θαυμασμοῦ νηστείας τοῦ Ἰωάννου καὶ τὸν σκληρὸν καὶ φιλόθεον τρόπον τῆς ζωῆς του. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐτακτοποιήθη ἔτσι τὸ πρᾶγμα, νὰ ἀνατραφῇ κάτω ἀπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας ἀπὸ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ὁ Ἰωάννης, ὥστε νὰ γίνουν καὶ ἀπὸ ἐβῶ πιστευτὰ τὰ ὅσα ἐκήρυττεν.

215 Καὶ τότε διατὶ, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν ἠκολούθησε καὶ ὁ Ἰησοῦς τὸν ἴδιον δρόμον; Κατ' ἐξοχὴν, θέθαια, καὶ ὁ Κύριος ἐθεάσισε τὸν ἴδιον δρόμον, ὅταν ἐνηστεύσεν ἐπὶ σαράντα ἡμέρας εἰς τὴν ἔρημον, ὅταν περιώδευσεν τὴν χώραν καὶ ἐδίδασκεν, χωρὶς νὰ ἔχη πού νὰ ἀκουμῶσῃ τὸ κεφάλι του. Ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλον τρόπον

34. Ἦε. β, 4.
35. Ματθ. 11, 16-19.

ἔπραττε τὸ ἴδιον καὶ μεγάλην ὠφέλειαν ἔδιδε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ. Διότι τὸ νὰ ἀκολουθῆσῃ ὁ Κύριος τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τοῦ Ἰωάννου ἦτο τὸ ἴδιον ἢ καὶ πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπαινῆται ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὸν ἐμφανισθέντα Μεσσίαν. Ἡ διαφορὰ εἶναι ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν εἶχε νὰ παρουσιάσῃ τίποτε περισσώτερον ἀπὸ τὴν ἀσκητικὴν του ζωὴν καὶ τὴν παρησίαν τῆς γνώμης του. «Διότι ὁ Ἰωάννης», λέγουσιν, «δὲν ἔκανε κανένα θαῦμα.»³⁶ Ἀντίθετα, ὁ Ἰησοῦς εἶχε καὶ τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα πού ἔκανε.

B Ἀφοῦ, λοιπόν, ὁ Ἰησοῦς ἔφησε τὸν Ἰωάννην νὰ ἀκτινοβολῆ μὲ τὴν νηστείαν του, ὁ ἴδιος ἠκολούθησε τὸν ἀντίθετον δρόμον καὶ ἐπήγαγεν εἰς τὰ τραπέζια τῶν τελωνῶν ὅπου ἔτρωγε καὶ ἔπινεν μέσα εἰς τὰ λογικά, θέθαια, θρία. Ἄς ἐρωτήσωμεν συνεπᾶς τοὺς Ἰουδαίους: Εἶναι καλὸν καὶ ἀξίον θαυμασμοῦ πρᾶγμα ἡ νηστεία; Τότε ἔπρεπε νὰ ὑπακούετε εἰς τὸν Ἰωάννην, νὰ τὸν δέχεσθε καὶ νὰ πιστεύετε εἰς τοὺς λόγους του. Διότι ἐκεῖνοι οἱ λόγοι ἐπρόκειτο νὰ σᾶς ὀδηγήσουν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἀλλὰ μήπως ἡ νηστεία εἶναι δύσκολον καὶ θαρὺ πρᾶγμα; Τότε, λοιπόν, ἔπρεπε νὰ ὑπακούετε εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ νὰ πιστεύετε εἰς αὐτόν, ἀφοῦ ἠκολούθησεν ἀντίθετον δρόμον. Διότι καὶ μὲ τοὺς δύο δρόμους ἐπρόκειτο νὰ καταλήξετε εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ σὰν ἀγρία θηρία κατηγοροῦν καὶ τοὺς δύο. Ὡστε, ἡ εὐθύνη δὲν θαρῶναι ἐκείνους πού δὲν ἔγινον πιστευτοί, **C** ἀλλὰ ἡ κατηγορία θαρῶναι τοὺς Ἰουδαίους πού δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτούς. Διότι, πραγματικᾶ, κανένας ἄνθρωπος δὲν ἔκρινεν ὀρθὸν νὰ κατηγορῇ δύο πρᾶγματα ἀντίθετα μεταξύ των. Ἐνωσθ' τὸ ἔζη: Ἐκεῖνος πού παραδέχεται τὸν χαρούμενον καὶ μὴ ἀσπληρὸν ἄνθρωπον, δὲν θὰ παραδεχθῇ τὸν σκυθρωπὸν καὶ τὸν πολὺ ἀσπληρὸν. Ἐκεῖνος πού ἐπαινεῖ τὸν σκυθρωπὸν, δὲν θὰ ἐπαινῆσῃ τὸν χαρούμενον. Διότι εἶναι ἀδιανόητον νὰ ἐπαινῆσῃ καὶ τοὺς δύο.

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος λέγει: «Σᾶς ἐπαίξαμεν χαρούμενα μὲ τὸν αὐλὸν καὶ δὲν ἐχορεύσατε», δηλαδή, σᾶς παρουσίασα τὸν μὴ ἀσπληρὸν τρόπον ζωῆς καὶ δὲν ἐπίστεύσατε. Καὶ: «Σᾶς ἐμοιρολογήσαμεν καὶ σᾶς εἶπαμεν τραγούδια θλιθερά καὶ δὲν ἐκλαύσατε γοερά», δηλαδή, ὁ Ἰωάννης ἔζησε κατὰ τρόπον σκληρὸν καὶ δύ-

36. Ἰωάν. 10, 41.

σκολον **D** και δεν τον έπροσέξατε. Και δεν λέγει ότι εκείνος έδειξε αυτόν τον τρόπον της ζωής και εγώ τον έλλον, άλλ' έπειδή και οι δύο είχαν την ίδια γνώμη, άν και οι εκδηλώσεις των ήσαν διαφορετικές, δι' αυτό λέγει ότι οι πράξεις των ήσαν κοινά. Διότι και το γεγονός ότι ο Κύριος ήκολούθησε διάφορον δρόμον προήρχετο από την μεγάλην των συμφωνίαν που απέθλεπεν εις τον ίδιον σκοπόν.

Ποιαν απολογίαν θα έχετε πλέον; Δι' αυτό και προσέθεσεν «Και έθαυμάσθη ή θεία σοφία ως δικαία από τα τέκνα αυτής»,²⁷ δηλαδή, άν και σεις δεν έπιστεύσατε, δεν ήμπορείτε να με κατηγορήσετε. Αυτό που και ο προφήτης λέγει διά τον Πατέρα: «Διά να αποδειχθής δικαίος εις τους λόγους σου».²⁸ Διότι ο Θεός, Ε άν και δεν κάνει τίποτε περισσότερο από την διαρκή φροντίδα του δι' ήμάς, εν τούτοις προσφέρει ότι εξαρτάται από αυτόν, ώστε να μη αφήνη ούτε σκιάν άγνώμονας άμφισβόλλας εις εκείνους που θέλουν να συμπεριφέρονται με άναισχυντίαν.

Έάν, όμως, τα παραδείγματα είναι εύτελη και δεν έχουν διατυπωθή άραία,²⁹ μη παραξενεύεσαι, διότι άπηθύνητο προς ανθρώπους που δεν είχαν την δύναμιν να τον άντιλαμβάνωνται και δι' αυτό προσαρμόζει άνάλογα τον λόγον του. Διότι και ο 'Ιεζεκιήλ τους λέγει πολλά παραδείγματα **420** κατάλληλα δι' αυτούς, άλλ' άνάξια της μεγαλωσύνης του Θεού.³⁰ Άλλά και το γεγονός ότι ο Κύριος όμιλει έτσι προς τους 'Ιουδαίους άποδεικνύει το μεγάλο άνδιαφέρον δι' αυτούς.

Πρόσσεξε, όμως, ότι αυτοί και από άλλης άπόψεως παρεσύρθησαν εις άντιφατικές γνώμας. Πραγματικά, όταν ειπαν διά τον 'Ιωάννην ότι έχει δαιμόνιον, δεν περιωρίσθησαν μόνον εις αυτόν, αλλά και διά τον 'Ιησουν, που συμπεριφέρετο διαφορετικά, το ίδιον ειπαν πάλιν και έτσι περιέπιπταν συνεχώς εις άλληλοσυγκρουόμενας άπόψεις. 'Ο δέ εδωγγελιστής Λουκάς μαζί με αυτά τους προσάπτει και άλλην μεγαλύτεραν κατηγορίαν, όταν λέγει: «Και αυτοί οι τελώνιοι απέδειξαν ότι όρθώς και

27. Ματθ. 11, 19.

28. Ψαλμ. 50, 6.

29. Πράξ. Ματθ. 16 - 17.

30. Πράξ. 'Ιακ. 4 και 16.

δικαίως ένήργησεν ο Θεός με τό να άποδεχθούν τό άπίστιμα του 'Ιωάννου».³¹

Ύστερα πλέον μέμφεται τās πόλεις, **B** όταν έδικαιώθη ή σοφία του Θεού, όταν απέδειξε ότι όλα είχαν εκπληρωθή. Έπειδή, δηλαδή, δεν τους έπεισεν, τους ταλανίζει πλέον, που είναι σοβαρότερον από τον έκφοβισμόν. Πραγματικά, τους παρουσίασε και την διδασκαλίαν διά του κηρύγματος και την θαυματουργικην του δύναμιν με τα θαύματα που έπέτελεσεν. Έπειδή, όμως, έμειναν οιασέρα εις την άπιστίαν των, δι' αυτό τους μέμφεται «Τότε», λέγει, «ήρχισεν ο 'Ιησούς να μέμφεται και να ταλανίζει τās πόλεις, εις τās όποιās είχαν γίνει τās περισσότερα θαύματά του, διότι δεν μετενόησαν και έλεγεν: 'Άλλοίμονον εις σέ Χοραζίν,³² άλλοίμονον εις σέ Βηθσαϊδά».³³ Και διά να άντιληφθής ότι δεν ήσαν εκ φύσεως άπιστοι οι άνθρωποι αυτοί, παραθέτει και τό όνομα της πόλεως, από την όποιαν προήρχοντο πέντε άπόστολοι. Διότι ο Φίλιππος **C** και οι δύοδες εκείναι των κυρφαίων μαθητών και άδελφών³⁴ κατήγοντο από εκεί.³⁵ Διότι εάν εις τās ειδωλολατρικās πόλεις Τύρον και Σιδώνα είχαν γίνει τās μεγάλα θαύματα, που έγιναν εις σās, οι κάτοικοι των θα είχαν μετανόησει και θα έξωτερικέυαν την συντριβήν των φοροούντες σάκκον ως ένδυμα και ριπτόντες στάκτην εις τό κεφάλι των. Άλλά σās λέγω ότι κατά την ήμέραν της κρίσεως οι κάτοικοι της Τύρου και της Σιδώνας θα ύποστούν ελαφρότεραν τιμωρίαν παρά σεις. Και ού Καπερναούμ, που έγινες κατωκία του άνανθρωπήσαντος Κυρίου και δι' αυτό ύψώθη μέχρι του ούρανού, θα καταθιθασθής έντροπασμένη μέχρι του 'Αβου. Διότι εάν είχαν γίνει εις τās Σόδομα τās μεγάλα θαύματα, που έγιναν εις σέ, δεν θα κατεστρέφοντο, αλλά θα μετενόουν οι κάτοικοι των και τās Σόδομα θα έμειναν μέχρι σήμερα. Σās διαθεσθαί όμως ότι διά τους κατοίκους της χώρας των Σοδόμων θα εί-

31. Λουκ. 7, 29.

32. Χοραζίν, πόλις εδρισσομένη πλησίον της θαλάσσης της Γαλιλάας και άπέχουσα περί τās 2½ μίλια από της Καπερναούμ.

33. Ματθ. 11, 20 - 21. 'Η Βηθσαϊδά είναι ή σημερινή σουζά εις τās Εθναγγέλια πόλις της άνωτολικής Συρίας της λίμνης της Τιβεριάδος.

34. Δηλαδή: Πέτρος και 'Ανδρέας, 'Ισάκκος και 'Ιωάννης.

35. Ένοσεί την Βηθσαϊδά, από την όποιαν κατήγοντο οι πέντε άπόστολοι.

και περισσότερον ὑποφερτὴ ἢ τιμωρία, παρὰ εἰς σέ». ³⁶ Καὶ τὰ Σόδομα δὲν τὰ ἀναφέρει χωρὶς λόγον, **Δ** ἀλλὰ τὰ μνημονεύει διὰ τὴν μεγαλῶσιν τὴν ἐναντίον των κατηγορίαν. Διότι, πραγματικά, εἶναι μεγάλη ἡ ἀπόδειξις τῆς κακίας των, ὅταν ἀποδεικνύονται ὅτι εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τοὺς συγχρόνους πονηροὺς καὶ ἀπὸ ὅλων τοὺς μέχρι τότε ζήσαντας κακοῦς. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν κάνει σύγκρισιν καὶ τοὺς καταδικάζει μὲ θάσιν τὸ παράδειγμα τῶν κατοίκων τῆς Νινευὸς καὶ τῆς βασιλείας τοῦ νότου. ³⁷ Ἀλλὰ ἐκεῖ μὲν τοὺς κατηγορεῖ μὲ τὴν διαγωγὴν ἐκείνων ποὺ ἔπραξαν ἐνάρματα ἔργα, ἐδῶ δὲ μὲ τὸν κατακρίνει μὲ τὸ νὰ τοὺς παραβάλλῃ πρὸς τοὺς πολὺ ἀμαρτωλοῦς, πρᾶγμα ποὺ εἶναι πολὺ θαυρότερον. Τὸν νόμον αὐτῶν τῆς κρίσεως τὸν ἐγνώριζε καλὰ καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ· «Καὶ αἱ ἄλλαι ἀδελφαὶ πόλεις ἐθελωθήσονται δικαίαι συγκρινόμεναι πρὸς τὰς πολλὰς ἀμαρτίας ποὺ διέπραξες σύ». ³⁸ Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς συγκρίσεως συνιθίζεται πολὺ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. **Ε** Ἀλλὰ δὲν σταματᾷ τὸν λόγον μόνον εἰς τὸ σημείον αὐτὸ, παρὰ τοὺς αὐξάνει τὸν φόβον, ὅταν τοὺς λέγῃ ὅτι θὰ πάθουν χειρότερα ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν Σοδόμων καὶ τῆς Τύρου, ὥστε μὲ κάθε τρόπον νὰ τοὺς προσελκύσῃ κοντὰ, καὶ μὲ τὴν μομφὴν καὶ μὲ τὸν φόβον.

Αὐτὰ, λοιπόν, ἅς τὰ ἀκούωμεν καὶ ἡμεῖς. Διότι δὲν καθώρισεν χειρότερον τιμωρίαν ἀπὸ τὴν κόλασιν τῶν Σοδόμων δι' ἐκείνους ποὺ ἀπιστοῦν, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς. **421** ἔάν δὲν δεχώμεθα τοὺς ξένους ποὺ ἔρχονται εἰς τὰ σπιτία μας, ἀφοῦ ἔδωσεν ἐντολήν εἰς τοὺς μαθητὰς του νὰ ἐκτινάσσουν τὴν σκόνην ἀπὸ τὰ πόδια των. Καὶ εἶναι πολὺ δικαιολογημένον αὐτὸ, διότι ἐκεῖνοι, ἐν καὶ περιέπεσαν εἰς πολλὰς ἀμαρτίας, τὸ ἔκαναν προτοῦ νὰ δοθῇ ὁ νόμος καὶ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου. Ἀντίθετα, ποίαν συγγνώμην ἀξίζομεν νὰ εὐρωμεν ἡμεῖς, ὅταν, ὕστερα ἀπὸ τόσην φροντίδα ποὺ ἔβειξεν ὁ Θεὸς δι' ἡμᾶς, φερόμεθα μὲ μῖσος πρὸς τοὺς ξένους καὶ κλειώμεν τὰς θύρας τῶν σπιτιῶν μας εἰς αὐτοὺς, καὶ μάλιστα πρὶν ἀπὸ τὰς θύρας κλειώμεν τὰ αὐτὰ μας; Καὶ ὅχι μόνον εἰς τοὺς ξένους τὸ κάνομεν αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀπο-

³⁶ Ματθ. 11, 21 - 24.
³⁷ Πρῶτ. 12, 41 - 42.
³⁸ Ἰεζ. 16, 61.

στόλους; Ἐξ ἄλλου, δι' αὐτὸ συμπεριφερόμεθα ἔτσι πρὸς τοὺς πτωχοὺς, ἐπειδὴ τὴν ἴδιαν τακτικὴν δεικνύομεν καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους. Πραγματικά, ὅταν ἀναγιγνώσκειται ὁ Παῦλος καὶ σὺ δὲν προσέχεις, ὅταν κηρύττῃ ὁ Ἰωάννης καὶ σὺ δὲν ἀκούεις. **Β** Πῶς θὰ δεχθῆς τὸν πτωχόν, ἀφοῦ δὲν δεχθεῖς τὸν ἀπόστολον;

Λοιπόν, διὰ τὴν εἶναι συνεχῶς τὰ σπιτία μας ἀνοικτὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ τὰ αὐτὰ μας εἰς τὰ ἀναγνώσματα τῶν ἀποστόλων, ἅς καθαρῶσμεν τὰ αὐτὰ τῆς ψυχῆς μας ἀπὸ τὸν ρύπον τῆς ἀμαρτίας. Διότι ἦσως ὁ ρύπος καὶ ἡ λάσπη φράσσουν τὰ αὐτὰ τοῦ σώματος μας, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τὰ πορνικὰ τραγοῦδια, τὰ κοσμικὰ διηγήματα, τὰ χρέη καὶ ἡ φροντίς διὰ τοὺς τόκους καὶ τὰ δάνεια φράσσουν τὴν πνευματικὴν ἀκοήν μας χειρότερα ἀπὸ κάθε ὕλικόν ρύπον. Ἡ μάλλον δὲν τὴν φράσσουν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν καθιστοῦν ἀκάθαρτον. Διότι, πραγματικά, κοπρὰ εἰσάγουν εἰς τὰ σπιτία μας ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς διηγούνται παρομοίαις ἱστορίας. Καὶ τὰς ἀπειλάς ποὺ ὁ θάρσαρος διετύπωνεν, ὅταν ἔλεγεν· «Θὰ φάγετε τὴν κοπρίαν μας» καὶ τὰς ἄλλας ἀπειλάς, τὸ ἴδιον καὶ αὐτοὶ μᾶς κάνουν νὰ ὑπομένωμεν ὅχι μὲ τοὺς λόγους, ἀλλὰ εἰς τὴν πράξιν, **Γ** μάλλον, ὅμως, καὶ πολὺ χειρότερα. Διότι τὰ τραγοῦδια αὐτῶν εἶναι πολὺ περισσότερον ἀπὸ αὐτὰ, καὶ τὸ φοβερότερον εἶναι ὅτι ὅχι μόνον δὲν ἔχετε τὴν γνώμην ὅτι σὰς ἐλάπτουν, ὅταν τὰ ἀκούετε, ἀλλὰ γελάτε, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ νοιώθετε **θδελυγμῶν** καὶ νὰ φεύγετε μακριὰ. Διότι, ἔάν αὐτὰ δὲν εἶναι **ἀξία θδελυγμῶν**, κατέβα εἰς τὴν ὄρχήστραν καὶ μῆψου ὅτι ἐπαινεῖς. Ἡ μάλλον νὰ ἀκολουθῆς μόνον αὐτῶν ποὺ προκαλεῖ τὸν γέλωτα ἐκείνων. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἠμπορούσες νὰ τὸ ἀνεχθῆς αὐτὸ. Τότε, διαίτι τὸν τιμᾶς **τόσον πολὺ**; Καὶ οἱ μὲν νόμοι τῶν εἰδωλολατρῶν θεωροῦν αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἀναξίους τιμῆς, σὺ ὅμως τοὺς ὑποδέχεσαι μὲ ὄλην τὴν πόλιν, σὺν τῶν ἦσαν πρεσβευταὶ καὶ στρατηγοὶ καὶ συγκεντρώνεις τοὺς πάντας **Δ** διὰ τὴν δεχθῶν κοπρὰ εἰς τὰ αὐτὰ των. Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ τῆς σφύρας σου, ὅταν εἰπῇ τίποτε ἀσχρόν καὶ τὸν ἀκούσης, θὰ τιμωρηθῇ μὲ πολλὰς μαστιγώσεις, ἐπειδὴ θεωρεῖς τὸ πρᾶγμα προσβολή, ἔτε τὸ κάνει τὸ παιδί του,

³⁹ Πρῶτ. 12, 41.

⁴⁰ Ἀναφέρεται εἰς τὰς γυθολογίας τοῦ θεάτρον καὶ τὴν εὐχρᾶν συμπεριφορᾶν τῶν διαφόρων μένων.

είτε ἡ γυναικὰ του, εἴτε ὁποιοσδήποτε ἄλλος, ἐάν ὁμως σέ καλέσουν ἄνθρωποι ἀξιοὶ μασιγώσεως καὶ φαῦλοι διὰ τὰ ἀκούσῃς τοὺς αἰσχροὺς τῶν λόγους, ὄχι μόνον δὲν ἀγανακτεῖς, ἀλλὰ χαίρῃσαι καὶ τοὺς ἐπαινεῖς.

Ἄλλὰ τί ἔμπορεῖ νὰ συγκριθῆ μετὰ τὸν παραλογισμὸν αὐτόν; Ναί, ἀλλὰ δὲν λέγεις ὁ ἴδιος τὰς αἰσχρότητας αὐτάς; Καὶ ποῖον τὸ κέρδος; Ἡ μάλλον καὶ πῶς ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν αἰσχρολογεῖς ὁ ἴδιος; Ἐ Διότι ἐάν δὲν τὰ ἔλεγες, δὲν θὰ ἐγέλας, ὅταν τὰ ἤκουες, οὔτε θὰ ἔτρεχες μετὰ τὴν προθυμίαν πρὸς τὴν φωνὴν ποὺ σέ ἐντροπιάζει. Διότι περ μου, σέ παρακαλῶ, ὅταν ἀκούῃς νὰ θλασφημοῦν, χαίρῃσαι; Ὁχι, ἀλλὰ φρίττεις καὶ φράσεις τὰ αὐτιά σου; Αὐτὴν τὴν γνώμην ἔχω ἐγὼ τοῦλάχιστον. Τί σημασία ἔχει, λοιπὸν, ποὺ δὲν θλασφημεῖς ὁ ἴδιος; Τὸ ἴδιον νὰ κάνῃς καὶ διὰ τὰς αἰσχρολογίας. Καὶ ἐάν θέλῃς νὰ μᾶς ἀποδείξῃς καθαρὰ ~~422~~ ὅτι δὲν χαίρῃσαι νὰ αἰσχρολογῆς, νὰ μὴ ἀνεχεσῃαι οὔτε νὰ ἀκούῃς παρομοίους λόγους.

Διότι πότε θὰ ἔμπορέσῃς νὰ γίνῃς ἐνάρετος, ὅταν τρέφῃσαι μετὰ ἀκροάματα αὐτοῦ ποῦ εἶδους; Πότε θὰ ἀποφασίσῃς νὰ ὑπομείνῃς τοὺς ἰδρωτάς διὰ τὴν σωφροσύνην, ὅταν οἰγὰ - οἰγὰ παρασύρῃσαι εἰς τὸ κακὸν ἀπὸ τὰ γέλοια, τὰ τραγοῦδια καὶ τοὺς αἰσχροὺς λόγους; Ἐπειδὴ, πραγματικὰ, θεωρεῖται ἱκανοποιητικὸν νὰ ἔμπορέσῃ μία ψυχὴ, ποὺ εἶναι καθαρὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ κακὰ, νὰ καταστῆ σεμνὴ καὶ συνετὴ, χωρὶς θέβαια, νὰ ἐκτρέφεται μετὰ παρόμοια ἀκροάματα. Ἡ δὲν γνωρίζετε ὅτι ῥέπομεν περισσότερον πρὸς τὴν κακίαν; Ὅταν, λοιπὸν, τὴν κάνωμεν καὶ τέχνην καὶ κύριον ἔργον μας, **Β** πῶς θὰ ἔμπορέσωμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κάμινον ἐκείνην τῆς κολάσεως;

Δὲν ἤκουσες ποὺ λέγει ὁ Παῦλος, «χαίρετε ἐν Κυρίῳ»; Δὲν εἶπεν, ἐν διαβόλῳ. Πότε, λοιπὸν, θὰ ἔμπορέσῃς νὰ ἀκούσῃς τὸν Παῦλον; Πότε θὰ συνειδητοποιήσῃς τὰς ἁμαρτίας σου, ὅταν συνεχῶς εἶσαι σάν μεθυσαμένος ἀπὸ τὸ θέαμα ἐκεῖνο; Τὸ ὅτι, θέβαια, ἡλθεσ ἐδῶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲν εἶναι καθόλου ἀξίον θαυμασμοῦ καὶ σπουδαῖον. Ἡ μάλλον εἶναι ἀξίον θαυμασμοῦ. Διότι ἐδῶ ἡλθεσ ἀδιάφορος καὶ ἀπὸ συνήθειαν, ἐνῶ ἐκεῖ πηγαίνεις μετὰ ζῆλον, μετὰ ἐνδιαφέρον καὶ μεγάλην προθυ-

41. Φίλ. 4, 4.

μίαν. Καὶ εἶναι φανερόν αὐτὸ ἀπὸ ὅτι φέρεις μαζί σου εἰς τὸ σπίτι σου, ὅταν ἀναχωρήσῃς ἀπὸ τὸ θέατρον. Πραγματικὰ, ὁ καθένας σας, ἀφοῦ συγκεντρώσῃ ὅλον τὸν θούρκον ποὺ περιλούζει ἐκεῖ τὰ αὐτιά του μετὰ τὰς αἰσχρολογίας, τὰ τραγοῦδια καὶ τὰ γέλοια, τὸν μεταφέρει εἰς τὸ σπίτι του. **Γ** Καὶ ὄχι μόνον εἰς τὸ σπίτι του, ἀλλὰ καὶ μέσα εἰς τὴν διανοίαν του. Ἐτοί, ἀποστρέφῃσαι ἐκεῖνα ποὺ δὲν εἶναι ἀξία βδελυγμοῦ, ἐνῶ δὲν μισεῖς τὰ ἀξία ἀποστροφῆς, ἀλλὰ τὰ ἀγαπᾷς.

Πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅταν γυρίζουν ἀπὸ μίαν ἐπίσκεψιν εἰς τοὺς τάφους τῶν προσφιλῶν τῶν νεκρῶν, πλένονται διὰ νὰ καθαρῶσθουν ἀπὸ τὸν μολυσμὸν, ὅταν, ὁμως, φεύγουν ἀπὸ τὰ θέατρα, οὔτε στενάχρουν, οὔτε δακρύζουν, μολοντί ὁ νεκρὸς δὲν εἶναι ἀκάθαρτος, ἐνῶ ἡ ἁμαρτία ἐναποθέτει τὸσον μεγάλην κηλίδα, ποὺ πολλοὶ πηγαὶ δὲν ἔμποροῦν νὰ τὴν καθαρῶσιν, παρὰ μόνον τὰ δάκρυα καὶ ἡ ἐξαμολόγησις. Ἄλλὰ καθένας δὲν αἰσθάνεται τὴν κηλίδα αὐτήν. Διότι, ἐπειδὴ δὲν φοβοῦμεθα ὅτι πρέπει νὰ φοβοῦμεθα, δι' αὐτὸ καὶ νοιώθωμεν ὅτι δὲν πρέπει.

Δ Ἄλλὰ ποῦ ὀφείλεται ὁ πάταγος; ποῦ ὁ θόρυθος, αἱ σατανικαὶ κραυγαὶ καὶ τὰ διαβολικὰ σχήματα; Ὁ ἴνας, ἂν καὶ εἶναι νέος, τρέφει κόμην ποὺ πίπτει εἰς τὸν ὄμιλόν του, καὶ ἐκθηλύνει τὴν φύσιν καὶ προσπαθεῖ νὰ δώσῃ τὴν εἰκόνα μίᾳ τρυφερᾷ κόρης μετὰ τὸ δάκρυμα του, τὰς κινήσεις του καὶ τὴν ἐνδυμασίαν του ἐν γένει. Ἄλλος, πάλιν, ποὺ ἔχει γηράσει, ἀντίθετα πρὸς τὸν προηγουμένον ἔχει ἐξυρίσει τὰ μαλλιά του καὶ φορεῖ ζώνην εἰς τὴν μέσῃν του, ἀφοῦ πρὶν ἀπὸ τὰ μαλλιά ἀπέβαλε τὴν ἐντροπήν, καὶ ἴσταται ἔτοιμος νὰ δεχθῆ ραπίσματα καὶ εἶναι προετοιμασμένος νὰ λέγῃ καὶ νὰ κάνῃ τὰ πάντα. Ἐπίσης, αἱ γυναῖκες μετὰ ἀκάλυπτον τὴν κεφαλὴν καὶ χωρὶς καθόλου ἐντροπὴν παρουσιάζονται καὶ ὁμιλοῦν πρὸς τὸ πλῆθος **Ε** μετὰ τὸσον φροντισμένην ἀναισχυντίαν, καὶ μεταδίδουν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρατῶν τῶν καθὲ ἀυθάδειαν καὶ ἀσελγείαν. Καὶ μίᾳ φροντίδι ὑπάρχει, νὰ ξεριζώσωσιν τὴν σωφροσύνην ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μας, νὰ ἐντροπιάσωσιν τὴν φύσιν καὶ νὰ γεμισοῦν τὴν ἐπιθυμίαν ἀπὸ τὸν παιηρὸν ὀσμῆμα. Πραγματικὰ, ἐκεῖ αἰσχροὶ λόγοι, αἰσχροτέρα ἐνδύματα, κόμμωσις παρομοία, θάδισμα, στολὴ, φωνή, κινήσεις τῶν μελῶν, συστροφή τῶν ματιῶν, μουσικὰ ἔργα, αἰόλοι, ~~423~~ ὀρα-

ματα και υποθέσεις έργων, που όλα με μία λέξιν είναι πλήρη από ασέλγειαν.

Πότε, λοιπόν, θα αναγήης, πές μου, όταν τόσοσ φοεράν πορνείαν σου προσφέρῃ ὁ διάβολος, όταν σέ κερνά τῶσα ποτήρια ἀκολασίας; Διότι ἐκεῖ συμβαίνουσι μοιχεῖαι καὶ κλοπὴ τοῦ γάμου, ἐκεῖ γυναῖκες πόρναι, ἄνδρες που φέρονται πῶς αἱ ἑταῖραι, νέοι θηλυτρεπεῖς, όλα εἶναι γεμάτα ἀπὸ παρανομίαν, τερατωδίαν καὶ αἰσχύνην. Κατὰ συνέπειαν, ἐκεῖνοι που κάθονται καὶ παρακολουθοῦν αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν πρέπει νὰ γελοῦν, ἀλλὰ νὰ δακρῦζουσι καὶ νὰ στενάζουσι πικρά.

Τι λοιπόν; Θὰ καταργήσωμεν τὸ θέατρον, ἐρωτᾷ κάποιος, καὶ σύμφωνα μετὴν ἰδικήν σου συμβουλήν θὰ ἀνατραποῦν τὰ πάντα; **Β** Ἀντίθετα, τώρα εἶναι που ἔχουσι τὰ πάντα ἀνατραπέει. Διότι πές μου, σέ παρακαλῶ, ἀπὸ που διαλύονται οἱ γάμοι; Ὅχι ἀπὸ τὰς παραστάσεις τοῦ θεάτρου αὐτοῦ; Ἀπὸ που προκαλοῦνται αἱ διαρρήξεις τῶν σπιτιῶν; Μήπως ὄχι ἀπὸ τὴν σκηνὴν ἐκείνην; Ἀπὸ αὐτοῦ δὲν γίνονται φορτικοὶ οἱ ἄνδρες εἰς τὰς γυναῖκας τῶν; Ἀπὸ αὐτοῦ οἱ ἄνδρες δὲν περιφρονοῦν τὰς συζύγους τῶν; Ἀπὸ αὐτοῦ δὲν γίνονται οἱ περισσότεροί μοιχοί;

Ἄρα, ἐκεῖνος που ἀνατρέπει τὰ πάντα εἶναι αὐτός που συχνάζει εἰς τὰ θεάτρα καὶ ἐγκαθιστᾷ θαρείαν τυραννίαν εἰς τὴν ζωὴν. Ὅχι, ἀπαντᾷ κάποιος, διότι αὐτὰ διαφυλάσσονται ἀπὸ τὴν τάξιν που καθορίζουσι οἱ νόμοι. Διότι ἡ ἀρπαγὴ τῶν γυναικῶν, ἡ προσβολὴ τῶν νέων καὶ ἡ ἀνατροπὴ τῶν σπιτιῶν εἶναι γνώρισμα ἐκείνων που κυριεύουσι μίαν πόλιν. **Γ** Καὶ ποῖος ἔγινε μοιχος, λέγει, ἀπὸ τὰ θεάματα αὐτά; Καὶ ποῖος δὲν ἔγινεν; Καὶ εἴν ἦτο δυνατόν νὰ ἀναφέρω ὀνόματα, θὰ ἠμπαροῦσα νὰ σὰς ἀποδείξω πόσους ἄνδρας ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τὰς συζύγους τῶν, πόσους ἐπίασαν αἰχμαλώτους αἱ πόρναι αὐταί, που ἄλλους τοὺς ἤρπασαν ἀπὸ τὸ συζυγικὸν κρεββάτι καὶ ἄλλους δὲν τοὺς ἀφῆσαν καθόλου νὰ ἔλθουσι εἰς γάμου κοινωνίαν.

Καὶ λοιπόν; Πές μου, νὰ ἀνατρέψωμεν ὅλους τοὺς νόμους; Καὶ ὅμως, τὸ νὰ καταργήσωμεν τὰ θεάτρα αὐτὰ ἰσοδυναμεῖ μετὸ νὰ ἐξαφανίσωμεν κάθε παρανομίαν. Διότι ἐκεῖνα που λυμαίνονται τὰς πόλεις ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς προέρχονται. Ἀπὸ αὐτοὺς δημιουργοῦνται ἐπαναστάσεις καὶ ἀναταραχαί. Διότι ἐκεῖνοι που συντηροῦνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους που ἔχουσι τὰ θεάτρα,

που παλοῦν τὴν φωνὴν τῶν διὰ νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν κοιλίαν τῶν, που ἔχουσι ὡς ἔργον τῶν νὰ εἴπωσι καὶ νὰ κάνουσι κάθε ἀτοπὸν, **Δ** αὐτοὶ εἶναι πρὸ πάντων που ἐξεγέλλουσι τὸν λαόν καὶ προκαλοῦσι τὰς ταραχὰς εἰς τὰς πόλεις. Πραγματικά, οἱ νέοι, που παραμένουσι ἄργοι καὶ ἀνατρέφονται μετὸς τῶν μεγάλων κακῶν, γίνονται πῶς ἀγριοὶ ἀπὸ κάθε θηρίον.

Πές μου ὅμως, σέ παρακαλῶ, οἱ μάγοι ἀπὸ που προέρχονται; Ἀπὸ ἐξῶ, θέθαια. Καὶ σκοπὸς τῶν εἶναι νὰ ἐνθαρρύνουσι τὸν λαόν νὰ ἐγκαταλείψῃ ἀσκοπὰ τὰς ἐργασίας του καὶ νὰ προσφέρουσι ἐπευφημίας καὶ χειροκροτήματα εἰς τοὺς ἠθσοποιούς. Ἐπίσης αὐτοὶ προσπαθοῦν νὰ περιφρονησωσι τὰς πόρναις γυναῖκας μετὸ κύρος τῶν σωφρόνων γυναικῶν καὶ φθάνουσι εἰς τῶσιν μεγάλας μαγείας ἕξ που δὲν διατάζουσι νὰ κινουσι καὶ τὰ ὀσθῆ τῶν ἀποθανόντων. Ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ἐστὶ ἀναγκάζονται νὰ ἐξοδεύουσι τῶσα πολλὰ εἰς τὸν διαβολικόν αὐτὸν ὄμιλον, δὲν προέρχεται ἀπὸ αὐτὰ; Ἐπίσης, ἀπὸ που προέρχεται ἡ ασέλγεια καὶ τὰ ἀμέτρητα κακὰ; Ἐλπείεις ὅτι σὺ μὲν ἀναστατώνεις τὴν ζωὴν μετὸ νὰ προσελκῆς τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰ θεάτρα, ἐνῶ ἐγὼ τὴν τακτοποιῶ μετὸ νὰ τὰ καταργῶ.

Τότε, ἂς καταργήσωμεν τὰς θεατρικὰς παραστάσεις, λέγει κάποιος. Μακάρι νὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὰς παύσωμεν. **Ε** Ἡ μάλλον, εἴν τὸ θέλετε, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, ἔχουσι καταργηθῆ καὶ κατακρημνισθῆ τὰ θεάτρα. Ἀλλὰ δὲν σὰς δίδωσι καμμίαν παρουσίαν προτροπῆν. Ἀντίθετα, σὰς προτρέπω νὰ καταστήσετε ἀχρηστοὶ τὰ ὑπάρχοντα θεάτρα μετὴν συμπεριφορᾶν σας,² **Ζ** πράγματα που εἶναι πολὺ ἀνώτερον ἐγκόμιον ἀπὸ τοῦ νὰ τὰ κατακρημνίσωσι. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη δὲν τὸ κάκετε αὐτὸ διὰ κανένα ἄλλον λόγον, μμηθήτε τοῦλάχιστον τοὺς θεοφόρους, οἱ ὅποιοι εἶναι καθαροὶ ἀπὸ παρόμοια θεάματα.

Κατὰ συνέπειαν, ποῖαν ἀναλογίαν θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, που εἰμεθα πολῖται τῶν οὐρανῶν καὶ σύνηγοι τῶν Χερουθίμ καὶ συνομιλοῦμεν μετὸς ἀγγέλους, όταν εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἀποδεικνυώμεθα χειρότεροι καὶ ἀπὸ τοὺς θεοφόρους καὶ όταν ἔχωμεν τὴν δυνατότητα νὰ εὐρωμεν

23. Δηλαδή, νὰ μὴ συχνάζουσι εἰς τὰ θεάτρα, ἐπεὶ καὶ θὰ καταργηθοῦν ἐξ' ἑαυτῶν.

πολλὰς ἄλλας τέρψεις ἀνωτέρας ἀπὸ αὐτάς; Πραγματικά, ἐάν θέλῃς νὰ ψυχαγωγῆθῃς, πηγαίνε περίπατον εἰς τοὺς κήπους, εἰς τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν. **Β** Γνώρισε τὰ ἄλλα, ἀκούε τὸ τραγοῦδι τοῦ τζιτζικαί, ἐπισκέψου τοὺς ναοὺς τῶν μαρτύρων, ὅπου παρέχεται τοῦ σώματος ἡ ὑγεία καὶ τῆς ψυχῆς ἡ ἀφέλεια, χωρὶς νὰ ὀφίστασαι καμμίαν ζημίαν, οὔτε νὰ μετανοῆς μετὰ τὴν ἡδονήν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ θέατρα. Ἐχεις γυναῖκα καὶ παιδιὰ, ποῖα εὐχαρίστησις συγκρίνεται μετὰ αὐτὰ; Ἐχεις σπιτί, ἔχεις φίλους καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ εὐχάριστα μαζί με τὴν σωφροσύνην ποὺ ἐξασφαλίζουν σοῦ παρέχουν καὶ μεγάλην ἀφέλειαν. Διότι πὲς μου, σὲ παρακαλῶ, τί εἶναι πῶς γλυκὸ ἀπὸ τὰ παιδιὰ; Τί ἀπὸ τὴν σύζυγον, δι' ἐκείνον ποὺ θέλει νὰ ζῆ με ἐγκράτειαν;

Λέγουσιν, λοιπὸν, ὅτι οἱ θάρσαροι εἶπαν κάποτε μίαν γνώμην ποὺ ἔχει μεγάλην φιλοσοφίαν. Ὅταν, δηλαδὴ, ἐπληροφόρηθον διὰ τὰ παράνομα θέατρα καὶ τὴν ἀκατάλληλον τέρπην ποὺ προσφέρουν αὐτὰ εἶπαν Ὁ Ῥωμαῖοι ἐπενόησαν τὰς ἡδονὰς αὐτάς, **Σ** σὺν νὰ μὴ εἶχαν παιδιὰ καὶ γυναῖκες, θέλοντες νὰ δείξουν ὅτι τίποτε δὲν εἶναι πῶς εὐχάριστον ἀπὸ τὰ παιδιὰ καὶ τὴν σύζυγόν σου, ἐάν θέλῃς νὰ ζῆς με σεμνότητα.

Τί λοιπὸν; Ἐάν ἀποδείξω, λέγει κάποιος, ὅτι δὲν ἐπάθαμεν καμμίαν ζημίαν ἀπὸ τὴν φοίτησίν μας εἰς τὰ θέατρα; Ναί, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι σπαταλᾷς τυχαία καὶ ἀσκοπα τὸν καιρὸν σου καὶ ὅτι γίνεσαι σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους εἶναι ἡ μεγαλύτερα ζημία. Διότι, καὶ ἂν ἀκόμη σὺ δὲν ὑποστής καμμίαν φθοράν, δίδεις με τὴν παρουσίαν σου ἀξίαν εἰς τὸν ἄλλον. Καὶ κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν θὰ ζημιωθῇς καὶ ὁ ἴδιος, ἀφοῦ εἶσαι συνεργὸς εἰς τὰ συμβαίνοντα; Διότι, πραγματικά, ὁ μάγος, ὁ πορνεύμενος παῖς, ἡ πορνευομένη γυναῖκα **Δ** καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ διοβολικοὶ ὅμοιοι ρίπτουν εἰς τὸ ἰδικόν σου κεφάλι τὴν εὐθύνην διὰ τὰ συμβαίνοντα. Δηλαδὴ, ὅπως εἴαν δὲν θὰ ὑπῆρχαν οἱ θεαταί, δὲν θὰ ὑπῆρχαν καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἀσχολοῦνται με αὐτὰ, ἔτσι καὶ τώρα ποὺ ὑπάρχουν οἱ θεαταί μοιράζονται καὶ αὐτοὶ τὴν εὐθύνην καὶ τὴν τιμωρίαν τῶν ὧσων γίνονται. Ὡστε, ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ σωφροσύνη σου δὲν ὑπέστη καμμίαν φθοράν, πράγμα ἀκατανόητον καὶ ἀδύνατον, πάλιν θὰ τιμωρῆθῃς αὐστηρὰ διὰ τὴν ἠθικὴν ἀπώλειαν τῶν ἄλλων, τῶσόν τῶν θεατῶν, ὅσων καὶ τῶν ἠθοποιῶν. Ἐξ ἄλλου, καὶ εἰς σωφροσύνην πολλὰ θὰ ἐκέρδιζες, ἐάν δὲν ἐπῆ-

γαινες εἰς τὰ θέατρα. Διότι ἐάν τώρα εἶσαι σώφρων, ἀναμφισβήτητα, θὰ γίνεσο σωφρονέστερος, ἐάν ἀπέφευγες τὰ θέαματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

Ἐ δι' αὐτό, λοιπὸν, ἄς μὴ κάνωμεν περιττὰς συζητήσεις καὶ ἄς μὴ ἐπινοώμεν ἀντιρρήσεις ποὺ καθόλου δὲν ὀφελούν. Διότι μία ἀπολογία ὑπάρχει, νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν κάμινον τῆς Βαβυλώνας, νὰ ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ τὴν Αἰγυπτίαν πόρνην, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ ξεφυγωμεν γυμνοὶ ἀπὸ τὰ χεῖρά της. Διότι, ἔτσι, καὶ μεγαλύτεραν χαρὰν θὰ δοκιμάσωμεν, εἴαν δὲν μᾶς τύπη καθόλου ἡ συνείδησίς μας, καὶ τὴν ποροῦσαν ἐπίγειον ζωὴν θὰ ζήσωμεν με σωφροσύνην καὶ τὰ μελλοντικά αγαθὰ θὰ ἐπιτύχωμεν, **11:25** με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΗ' (38)

(Ματθ. ια', 25 - 30)

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἔλαθε τὸν λόγον ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Σὲ εὐχαριστῶ, Πάτερ, ὡς κύριον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, διότι ἀπέκρυψας τὰς μυστηρίωδεις καὶ οὐρανόους ἀτάς ἀληθείας ἀπὸ τοῦς θεωρουμένους σοφοῦς καὶ συνετοῦς καὶ τὰς ἐφανερώσας εἰς τοῦς ἀπλοῦς καὶ τοῦς ἀφελεῖς. **¶** Ναί· Σὲ εὐχαριστῶ Πάτερ, διότι ἔτσι ἤρεσεν εἰς σὲ καὶ τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀγαθὴ καὶ δικαία θέλησίς σου.¹

Βλέπεις με πόσους τρόπους προσπαθεῖ ὁ Κύριος νὰ τοὺς κἀνῆ νὰ πιστεύσουν; Πρῶτον, με τὰ ἐγκώμια ποὺ ἐπλεξεν εἰς τὸν Ἰωάννην. Διότι, ἀφοῦ ἀπέδειξεν ὅτι ἦτο μέγας καὶ ἀξίος θαυμασμοῦ, ἀπέδειξε συγχρόνως ὅτι καὶ τὰ λεχθέντα ἀπὸ αὐτὸν ἦσαν ἀξιόπιστα. Καὶ ἔτσι με δλα αὐτὰ τοὺς προσεῖλκε νὰ γνωρίσουν τὸν ἴδιον. Δεύτερον, με τὸ ὅτι εἶπεν· «Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κερδίζεται διὰ τῆς βίας καὶ ἐκεῖνοι ποὺ μεταχειρίζονται δίδαν τὴν ἀρπάξουν».² Διότι αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκεῖνου ποὺ κατευθύνει καὶ παρῳθεῖ πρὸς κἀτι. Τρίτον, με τὸ ὅτι ἀπέδειξεν, ὅτι ἐτελείωσε πλέον ἡ δράσις τῶν προφητῶν με τὸν Ἰωάννην. **¶** Διότι αὐτὸ εἰσημείνεν ὅτι αὐτὸς ἦτο ἐκεῖνος περὶ τοῦ ὁποῦ ὠμίλησαν οἱ προφῆται. Τέταρτον, με τὸ ὅτι ἀπέδειξεν ὅτι δλα ὅσα ἔπρεπε νὰ γίνων ἀπὸ τῶν ἰδίων ἔγινον εἰς τὴν ἐντέλειαν, καὶ αὐτὸ κατέστησε φανερόν, ὅταν ἀνέφερε τὴν παραβολὴν τῶν

1. Ματθ. 11, 25 - 26.
2. Ματθ. 11, 12.

παιδιῶν.³ Πέμπτον, με τὸ ὅτι ἀνείδεισεν ἐκεῖνους ποὺ δὲν ἐπίστευσαν καὶ τοὺς ἐφόβισε καὶ τοὺς ἠπειλήσε με μεγάλας τιμωρίας. Ἐκτον, με τὸ ὅτι ἠγάπησεν τὸν Θεὸν Πατέρα δι' ὅσους ἐπίστευσαν. Διότι ἡ φράσις, «ἐξομολογοῦμαι σοι»⁴ εἰς τὸ σημείον αὐτὸ σημαίνει εὐχαριστῶ. Σὲ εὐχαριστῶ, λέγει, «διότι ἀπέκρυψας τὰς μυστηρίωδεις καὶ οὐρανόους ἀτάς ἀληθείας ἀπὸ τοῦς θεωρουμένους σοφοῦς καὶ συνετοῦς».

Τί λοιπόν; Χαίρεται διὰ τὴν ἀπόλειαν τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ τὸ ὅτι ἐκεῖνοι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ μάθουν αὐτὰ; Ὅχι θεότατα. Ἄλλ' αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρίστη ὁδὸς τῆς σωτηρίας, **¶** τὸ νὰ μὴ ἀσκή καταναγκασμέν καὶ θίαν πρὸς ἐκεῖνους ποὺ ἀποφεύγουν καὶ δὲν θέλουν νὰ δεχθοῦν τὰ λεγόμενα, ὥστε, ἐπειδὴ δὲν ἔγινον καλλίτεροι με τὴν πρόσκλησιν ποὺ τοὺς ἀπήρθυσεν, ἀλλ' ἐξεδήλωσαν ἀδιαφορίαν καὶ περιφρόνησιν, νὰ ἐπιθυμήσουν αὐτὰ με τὴν ἀπομάκρυνσιν ποὺ τοὺς ἐπεβλήθη. Διότι, ἔτσι, καὶ οἱ προσεκτικοὶ ἐπρόκειτο νὰ γίνων περισσότερον πρόθυμοι.

Συνεπῶς, ἡ μὲν ἀποκάλυψις τῶν οὐρανῶν ἀληθειῶν εἰς τοὺς ἀπλοῦς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν Θεὸν ἦτο πρόξενος χαρᾶς, ἐνῶ ἡ ἀπόκρυψις αὐτῶν ἀπὸ τοῦς νομίζομένους συνετοῦς καὶ σοφοῦς ἦτο αἰτία δακρύων καὶ οὐχὶ χαρᾶς. Αὐτὸ κάνει, λοιπόν, ὅταν λυπηταὶ διὰ τὴν πόλιν.⁵ Ὡστε δὲν χαίρεται δι' αὐτὸ,⁶ ἀλλὰ διότι δτι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ καταλάβουν οἱ σοφοὶ τὸ ἔμυσθον οἱ ἀπλοὶ ἀνθρώποι. Ὅπως συμβαίνει, ὅταν ὁ Παῦλος λέγη· «Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, διότι εἰσθε μὲν ἄλλοτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, **¶** ὕπηκούσατε ἡμῶς με τὴν καρδίαν σας εἰς τὸν κανὼνα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ποὺ ἐδιδάχθητε ἀπὸ ἡμᾶς».⁷ Ὅταν καὶ ὁ Παῦλος δὲν χαίρεται δι' αὐτὸ, ἐπειδὴ δηλαδὴ, ἦσαν δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἐπειδὴ, ἂν καὶ εὐρίσκοντο εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν, ἐν τούτοις ἀπήλαυσαν τὸσον **μεγὰλα ἀγαθὰ**.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δνομάζει σοφοῦς τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς φαρισαίους.⁸ Τὰ λέγει δὲ αὐτὰ διὰ νὰ καταστήσῃ περισσότερον προθύμους τοὺς μαθητὰς

3. Πρὸλ. Ματθ. 11, 16 - 19.

4. Ματθ. 11, 25.

5. Πρὸλ. Ματθ. 11, 28 - 29.

6. Διὰ τὴν κατάλειπν τῶν ἑπιστῶν, δηλαδὴ.

7. Ρωμ. 6, 17.

8. Μετὰ τὴν παρήλασιν ἐπανερχεσται εἰς τοὺς ἀτόχους 25 - 26.

του και παράλληλα, διά να δείξη ποίας αληθείας ηξιώθησαν να διδαχθούν οι άλιείς, από δλας τας οποίας απέκλεισθησαν εκείνοι. Όταν, πάλιν, ειπεν, σοφούς, 426 δέν έννοεί την πραγματικὴν και άξιαν έπαίνου σοφίαν, αλλά την σοφίαν εκείνων που ένόμιζαν αυτοί ότι είχαν από ιδιικήν των Ικανότητα. (Δι' αυτό δέν ειπεν, τα απέκαλυψες εις τούς μωρούς, αλλά: «εις τούς νηπίους», δηλαδή, έννοεί τούς άπλους και τούς άφελείς). Έτσι, αποδεικνύει, ότι έστερήθησαν την απόλαυσιν αυτών των αληθειών, όχι μόνον επειδή δέν ήσαν άξιοι προς τούτο, άλλ' επειδή έτσι ήτο φυσικόν να γίνη, και με δλα αυτά μάς διδάσκει να απαλλαγώμεν από τον έγωισμόν και να γίνωμεν όπαδοί της άπλότητος. Διά τον λόγον αυτόν και ο Παύλος έλεγε το ίδιον με μεγάλην δόσιν υπερβολής, όταν έγραφε: «Εάν κανείς νομίζη ότι είναι σοφός μεταξύ σας, επειδή έχει την σοφίαν του κόσμου, αυτός άς γίνη μωρός, διά να γίνη πραγματικός σοφός.» Διότι έτσι αποδεικνύεται ή χάρις του Θεού.

Β Διατί, όμως, εύχαριστεί τον Πατέρα, αφού ο ίδιος έπραξεν αυτό; Όπως ακριβώς και εις άλλας περιπτώσεις προσεύχεται και παρακαλεί τον Θεόν, διά να αποδείξη την μεγάλην του άγάπην δι' ήμάς, καθ' όμοιον τρόπον και εδώ κάνει το ίδιον. Διότι και αυτό είναι απόδειξις μεγάλης άγάπης. Έπίσης, φανερώνει, ότι δέν απομακρύνθησαν μόνον από αυτών, αλλά και από τον Πατέρα. Έκείνο, δηλαδή, που παρήγγειλεν εις τούς μαθητάς του, όταν τούς έλεγεν: «Προσέχετε να μη δώσετε τα άγια εις τούς ανθρώπους που ζουν ως κύνες»,⁹ τό εφαρμόζει πρώτος ο ίδιος.

Έπίσης, με τούς λόγους αυτούς αποκαλύπτει και τό θέλημα τό ιδιόν του, που ήτο εκ των προτέρων σύμφωνον προς αυτά, καθώς και τό θέλημα του Πατός. Τό Ιδिकόν του τό αποκαλύπτει με την εύχαριστίαν προς τον Πατέρα και την χαράν του διά τό γεγονός, ένώ του Πατός την θέλησιν την φανερώνει, όταν λέγη ότι δέν ένήργησεν έτσι. **С** επειδή παρεκλήθη, αλλά ο ίδιος άφ' έαυτού. «Διότι έτσι», λέγει, «ήρεσεν εις σε και τοιαύτη ύπηρεξεν ή άγαθή και δικαία θέλησίς σου», δηλαδή, με όλίγους λόγους, έτσι σοφ ήτο άρεστόν.

Και διά ποίον λόγον απέκρίθησαν οι θείαι αλήθειαι

9. Α' Κορ. 9, 3, 18.
10. Ματθ. 7, 8.

από τούς θεωρουμένους συνετούς και σοφούς; Άκουσε τον Παύλον που λέγει, ότι «Εξήγγου να στήσουν την ιδικήν των αντίληψιν περί δικαιοσύνης και δι' αυτό δέν υπέταξαν τον έαυτον των εις την δικαιοσύνην του Θεού».¹¹

Συλλογισμο, λοιπόν, τί ήτο φυσικόν να αίσθάνονται οι μαθηταί του Κυρίου, όταν ήκουαν τούς λόγους αυτούς ότι, δηλαδή, ένώρρισαν εκείνα που δέν ήμπούσαν να γνωρίσουν οι σοφοί. Και τα ένώρρισαν, επειδή παρέμειναν άπλοι, και τα έμαθαν, επειδή τούς τα απέκαλυψεν ο Θεός.

Ο δέ ευαγγελιστής Λουκάς, λέγει ότι τούς λόγους αυτούς τούς ειπεν ο Ίησους, όταν επέστρεψαν οι έβδομηκοντα¹² μαθηταί του και του άνήγγειλαν τα περί της ύποταγής των δαιμόνων.¹³ **Д** Τότε ο Ίησους έδοκίμασε μεγάλην χαράν και ειπεν αυτά,¹⁴ τα όποια άφ' ενός μόν απέδεικνυαν τό κόσον σπουδαίο ήσαν οι μαθηταί, άφ' έτέρου δέ τούς προετοιμάζαν να είναι μετριοπαθείς και ταπεινόφρονες. Έπειδή, δηλαδή, ήτο φυσικόν να ύψηλοφρονούν διά την εκδίωξιν των δαιμόνων, δι' αυτό τούς συγκρατεί εις τα πλαίσια της μετριοφροσύνης με βια τούς ειπεν. Η γνώσις των ήτο αποκάλυψις του Θεού προς αυτούς και όχι αποτέλεσμα της Ιδικής των προσπάθειας. Διά τον λόγον αυτόν και οι γραμματείς και οι άλλοι σοφοί, που είχαν την γνώμην ότι ήσαν συνετοί, απέκλεισθησαν από την θείαν αλήθειαν εξ αιτίας του έγωισμού των. Λοιπόν, αφού δι' αυτό δέν τούς απέκαλύφθη ή αλήθεια, πρέπει και σεις, λέγει, να νοιώσετε φόβον και να παραμεινετε άπλοι. Διότι ή άπλότης είναι που σας έκανε άξιους να απολαύσετε την θείαν αποκάλυψιν, όπως, πάλιν, και εκείνους ο έγωισμός τούς έστέρησεν αυτήν. Διότι, όταν λέγη «άπέκρυψας», δέν αποδίδει τό πών εις τον Θεόν, **Ε** άλλ' όπως ο Παύλος, όταν λέγη ότι ο Θεός τούς έγκατέλειψε και παρεδόθησαν εις νουν άνικονον να διακρίνη τό όρθόν και ότι τούς έτύφλωσε την σκέψιν,¹⁵ δέν τά λέγει διά να δείξη ότι ο Θεός τά έκανε αυτά, αλλά οι Ιδίοι που έγιναν αίτιοι να γίνον αυτά. Έτσι και εδώ με την έννοιαν αυτήν λέγει, «άπέκρυψας».

Έπειδή, όμως, ειπεν «Σέ εύχαριστώ διότι τά απέ-

11. Ρωμ. 10, 3.
12. Πράξ. Αποκ. 10, 1 55.
13. Πράξ. Αποκ. 10, 17.
14. Πράξ. Αποκ. 10, 21.
15. Πράξ. Ρωμ. 1, 28. Β' Κορινθ. 4, 4.

κρυφές και τὰ ἀποκάλυψες εἰς τοὺς ἀπλοῦς, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι εὐχαριστεῖ τὸν Πατέρα, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος δὲν εἶχε τὴν δύναμιν **427** καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὸ κάνει αὐτὸ, λέγει· «Ὅλα παρεδόθησαν εἰς ἐμέ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου».¹⁶ Πρὸς ἐκείνους δὲ ποῦ ἐχαιροῦτο ἐπειδὴ τὰ δαιμόνια τοὺς ὑπήκουον, λέγει. Διατί παραξενεύεσθε ποῦ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσονται εἰς σάς;¹⁷ Ὅλα εἶναι ἰδικὰ μου. «Ὅλα παρεδόθησαν εἰς ἐμέ». Ὅταν, ὁμως, ἀκούῃς τὴν λέξιν «παρεδόθη», νὰ μὴ σχηματίσῃς τὴν γνώμην ὅτι πρόκειται διὰ κάτι ποῦ γίνεται μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Διότι ἔθεσεν αὐτὴν τὴν λέξιν διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ὑπάρχουν δύο θεοὶ ἀγέννητοι. Ἐπειδὴ μὲ πολλοὺς ἄλλους τρόπους καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα σημεῖα ἀποκαλύπτει ὅτι σύγχρονος καὶ τὴν γέννησίν του ἀπὸ τὸν Πατέρα ἦτο καὶ κύριος τοῦ σύμπαντος. Εἰς τὴν συνέχειαν λέγει καὶ κάτι ὑψηλότερον ἀπὸ αὐτὸ καὶ, ἔτσι, σοῦ ἀνιψώνει τὴν σκέψιν· «Καὶ κανεὶς ἄλλος δὲν γνωρίζει τελείως τὸν Υἱὸν παρὰ μόνον ὁ Πατήρ. **B** Ὅστε τὸν Πατέρα γνωρίζει ἄλλος κανεὶς παρὰ μόνον ὁ Υἱός».¹⁸

Καὶ ἴσως μὲ δσα λέγει νὰ διδῇ τὴν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς μὴ γνωρίζοντας καλὰ τὰ πράγματα, ὅτι ἔχει ἀπαμακρυνθῆ ἀπὸ δσα εἶπε παραπάνω. Καὶ ὁμως εὐρίσκεται εἰς ἀπόλυτον συμφωνίαν πρὸς αὐτὰ. Ἐπειδὴ, δηλαδή, εἶπεν· «Ὅλα παρεδόθησαν εἰς ἐμέ ἀπὸ τὸν Πατέρα μου», προσθέτει· Καὶ διατί εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ, λέγει, εἴαν εἴμαι κύριος τῶν πάντων, ὅταν, θέθαια, ἔχω καὶ κάτι ἄλλο ἀνώτερον, νὰ γνωρίζω καλὰ τὸν Πατέρα καὶ νὰ ἔχω τὴν ἴδιαν οὐσίαν μὲ αὐτόν; Διότι καὶ αὐτὸ ἀποκαλύπτει λαθανόντως, δταν λέγῃ ὅτι αὐτὸς μόνον τὸν γνωρίζει τόσο πολύ. Διότι, πραγματικὰ, δταν εἶπεν· «Κανεὶς ἄλλος δὲν γνωρίζει καλὰ τὸν Πατέρα παρὰ μόνον ὁ Υἱός», αὐτὸ ἐνοεῖ. Καὶ πρόσθετε πότε τὰ λέγει αὐτὰ. Ὅταν πλέον οἱ μαθηταὶ εἶχαν γνωρίσει εἰς τὴν πράξιν τὴν δύναμιν του, C ὅχι ἐπειδὴ τὸν εἶδαν νὰ θαυματοουργῇ μόνον, ἀλλ' ὅταν καὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὸ ὄνομά του εἶχαν ἐπιτελέσει τόσο πολλὰ θαύματα. Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶπεν, «καὶ τὰ ἐφανέρωσες εἰς τοὺς ἀπλοῦς καὶ ἀφελεῖς»,¹⁹ ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ἡ ἀποκάλυψις αὐτὴ εἶναι ἰδικόν του ἔργον· «Διότι κανεὶς ἄλλος δὲν γνω-

16. Ματθ. 11, 27.
17. Πρξ. Αὐστ. 10, 20.
18. Ματθ. 11, 27.
19. Ματθ. 11, 25.

ρίζει καλὰ τὸν Πατέρα», λέγει, «παρὰ μόνον ὁ Υἱός καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Υἱός θὰ θελήσῃ νὰ τὸν ἀποκαλύψῃ»,²⁰ καὶ ἡ ἀποκάλυψις αὐτὴ δὲν θὰ γίνῃ εἰς ὁποιοδήποτε κατόπιν διαταγῆς ἢ ἐντολῆς προερχομένης ἀπὸ ἄλλον. Ἄφοῦ, λοιπόν, ἀποκαλύπτει τὸν Πατέρα, εἶναι φυσικόν ὅτι ἀποκαλύπτει καὶ τὸν ἑαυτὸν του. Ἀλλὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἑαυτοῦ του δὲν τὴν ἀνέφερον ὡς εὐκολονόητον καὶ παραδεκτὴν, ἐξέθεσεν, ὁμως, τὴν ὑπ' αὐτοῦ γινομένην ἀποκάλυψιν τοῦ Πατρός. Καὶ εἰς κάθε ἐδκαίριαν τὸ τονίζει αὐτὸ, ὅπως, παραδείγματος χάριν, δταν λέγῃ· «Κανεὶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Πατέρα παρὰ μόνον δι' ἐμοῦ».²¹

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ κάτι ἄλλο ἐπιτυγχάνει, ἀποδεικνύει, δηλαδή, ὅτι εὐρίσκεται εἰς ἀπόλυτον συμφωνίαν καὶ ὁμογνωμοσύνην πρὸς τὸν Πατέρα. Διότι τόσο πολύ ἀπέχω, λέγει, D ἀπὸ τῶ νὰ μάγωμαι καὶ νὰ πολεμῶ τὸν Πατέρα, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθῃ κανεὶς πρὸς ἐκείνον παρὰ μόνον δι' ἐμοῦ». Ἐπειδὴ, θέθαια, πρὸ πάντων ἐσκανθάλιζε τοὺς μαθητὰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐθεωρεῖτο ὅτι ἐνεργεῖ ἀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δι' αὐτὸ καὶ τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν ἐξαιλεῖ μὲ ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις καὶ ὅχι ὀλιγοτέρον μὲ τὰ θαύματά του, ἀλλὰ καὶ γενικῶς πολὺ ἐφρόντισε διὰ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν πλάνην αὐτὴν.

Ὅταν, πάλιν, λέγῃ· «Ὅστε τὸν Πατέρα γνωρίζει κανεὶς ἄλλος καλὰ, παρὰ μόνον ὁ Υἱός», δὲν ἐνοεῖ ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐγνώρισαν τὸν Πατέρα, ἀλλὰ ὅτι τὴν γνώσιν, ποῦ ἔχει ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς διὰ τὸν Πατέρα, δὲν τὴν ἔχει κανεὶς ἄλλος. Τὸ ἴδιον δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ διὰ τὸν Υἱόν. Διότι δὲν τὰ ἔλεγεν αὐτὰ ἀναφερόμενος εἰς κάποιον ἀγνωστον θεόν, τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν τὸν ἐγώριζεν, ὅπως λέγει ὁ Μαρκίων. E ἀλλὰ ἐδῶ ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἀκριθεῖ γνῶσιν τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ οὕτε καὶ τὸν Υἱόν γνωρίζομεν, ὅπως πρέπει νὰ γνωρίζωμεν. Καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸ ἤθελε νὰ δηλώσῃ δταν ἔλεγεν· «Ἰάρω γνωρίζομεν μόνον ἓνα μέρος τῆς ἀληθείας καὶ μερικῶς προφητεύομεν».²²

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἀφοῦ μὲ δσα εἶπε τοὺς ἐγέννησε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μάθουν καὶ τοὺς ἐβεῖε τὴν ἀνεκφραστον

20. Ματθ. 11, 27.
21. Ἰωάν. 14, 6.
22. Α' Κορινθ. 13, 9.

δύναμίν του, τοὺς προσκαλεῖ καὶ λέγει: **42** «Ἐλάτε πρὸς ἐμὲ ὅλοι ὅσοι εἴσθε κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς δώσω ἀνάπαυσιν». ²³ «Ὅχι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ὅλοι ὅσοι εἰσθε εὐρίσκεισθε εἰς δυσκολίας, λύπας καὶ ἁμαρτίας. Ἐλάτε, ὅχι διὰ τὰς ζήτησας εὐθύνας, ἀλλὰ διὰ τὴν συγχωρήσασθαι τὰς ἁμαρτίας. Ἐλάτε, ὅχι ἐπειδὴ ἔχω ἀνάγκην νὰ μὲ δοξάσετε σείς, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνδιαφέρομαι διὰ τὴν σωτηρίαν σας. Διότι, «ἐγὼ», λέγει, «θὰ σᾶς δώσω ἀνάπαυσιν». Δὲν εἶπεν, θὰ σᾶς σώσω μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο πού ἐστὶν ἀνώτερον, ὅτι θὰ σᾶς προσφέρω τελείαν σφάλειαν καὶ ἀνάπαυσιν.

«Πάρετε ἐπάνω σας τὸν ζυγὸν τῆς ὑποταγῆς εἰς ἐμὲ καὶ μάθετε ἀπὸ ἐμὲ ὅτι εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινός κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν καὶ θὰ εὑρετε ἀνάπαυσιν εἰς τὰς ψυχὰς σας. **B** Διότι ὁ ζυγὸς τῆς ὑπακοῆς πρὸς ἐμὲ εἶναι μαλακός καὶ ὠφέλιμος καὶ τὸ φορτίον τῶν ὑποχρεώσεων, πού θέτω ἐγὼ ἐπὶ τῶν ὁπαδῶν μου, εἶναι ἐλαφρόν». ²⁴ Νὰ μὴ σᾶς καταλάβῃ, λέγει, φόθος, ὅταν ἀκούετε ζυγόν, διότι εἶναι μαλακός καὶ ὠφέλιμος. Οὔτε νὰ φοβηθῆτε, ἐπειδὴ εἶπα φορτίον, διότι εἶναι ἐλαφρόν. Καὶ διατὶ παραπάνω ἔλεγεν «εἶναι στενὴ ἡ θύρα καὶ γεμάτος κινδύνος ὁ δρόμος»; ²⁵ Καί, αὐτὸ συμβαίνει, ὅταν εἴσαι ράθυμος καὶ ἀδιάφορος. Ἀντίθετα, ὅταν γίνῃς ἐνάρητος, τότε καὶ τὸ φορτίον εἶναι ἐλαφρόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐδῶ τὸ ἀνόμασε τοιουτοτρόπως. Καὶ μὲ ποῖον τρόπον εἶναι δυνατόν νὰ καταστῇ κανεὶς ἐνάρητος; Ἄν γίνῃ ταπεινός, πρῶτος καὶ ἐπιεικής. Διότι ἡ ἀρετὴ αὐτῆ ²⁶ εἶναι ἡ μητέρα ὅλης τῆς εὐσεβείας. Δι' αὐτὸ καὶ ὅταν ἤρχισεν ὁ Κύριος νὰ θεσπίζῃ τοὺς θελοὺς νόμους του ἀπὸ τὴν ἀρετὴν αὐτὴν ἔκανε τὴν ἀρχὴν. ²⁷ Καὶ ἐδῶ, λοιπόν, κάνει ἀκριβῶς τὸ ἴδιον καὶ μάλιστα δίδει μεγάλο θραβεῖον. Διότι δὲν θὰ γίνῃς χρήσιμος μόνον εἰς τοὺς ἄλλους, λέγει, ἀλλὰ πρὸ πάντων θὰ χάρισῃς τὴν ἀνάπαυσιν εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν σου. **C** «Διότι θὰ εὑρετε ἀνάπαυσιν εἰς τὰς ψυχὰς σας».

Προτοῦ νὰ ἀπολαύσῃς τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν σου δίδει τὴν ἀμοιβὴν καὶ σοὺ προσφέρει τὸ θρα-

23. Ματθ. 11, 28.
24. Ματθ. 11, 29 - 30.
25. Ματθ. 7, 14.
26. Δι' ἀλλοῦ, ἡ ταπεινοφροσύνη.
27. Πρβλ. Ματθ. 5, 9.

βεῖον καὶ μάλιστα φέρει σὺν παράδειγμα τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἔτσι κάνει τὸν λόγον εὐπρόσβατον. Διατὶ φοβεῖσαι; λέγει. Μήπως μειώθῃς, ὅταν εἴσαι ταπεινός; Κύτταξε ἐμὲ καὶ ὅλα τὰ ἴδικά μου. Ἀπὸ τὸ ἴδικόν μου παράδειγμα νὰ διδαχθῇς καὶ τότε θὰ καταλάβῃς καλὰ πόσον μεγάλο ἀγαθὸν εἶναι ἡ ταπεινώσις. Βλέπεις ὅτι μὲ κάθε μέσον τοὺς ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ταπεινοφροσύνην; Μὲ ὅσα ἔκανε ὁ ἴδιος; «Μάθετε ἀπὸ ἐμὲ ὅτι εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινός κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν». Μὲ ὅσα ἐπρόκειτο νὰ κερδίσουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. **D** «Διότι θὰ εὑρετε», λέγει, «ἀνάπαυσιν εἰς τὰς ψυχὰς σας». Μὲ ὅσα ὁ ἴδιος τοὺς προσφέρει ὡς χάριν; «Καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς δώσω ἀνάπαυσιν», λέγει. Μὲ τὸ ὅτι κατέστησεν ἐλαφρόν τὸν ζυγὸν του; «Διότι ὁ ζυγὸς τῆς ὑπακοῆς πρὸς ἐμὲ εἶναι μαλακός καὶ ὠφέλιμος καὶ τὸ φορτίον τῶν ὑποχρεώσεων, πού θέτω ἐγὼ ἐπὶ τῶν ὁπαδῶν μου, εἶναι ἐλαφρόν». Τὸ ἴδιον κάνει καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ: «Διότι αἱ θλίψεις μας πού γρήγορα περνῶν καὶ εἶναι δι' αὐτὸ ἐλαφραὶ, κατεργάζονται εἰς ἡμᾶς εἰς ὑπερβολικὰ μεγάλον θαυμὸν αἰώνιον θάρους δόξης». ²⁸

Καὶ πῶς εἶναι ἐλαφρόν τὸ φορτίον, ἐρωτᾷ κάποιος, ὅταν λέγῃ: «Ἐάν κάποιος δὲν μισῇ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα του», ²⁹ καὶ «Ὅποιος δὲν παίρνῃ τὸν σταυρὸν του ἐπάνω του καὶ δὲν μὲ ἀκολουθεῖ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι μαθητὴς μου», ³⁰ καί: «Ὅποιος δὲν ἀρνηθῆται ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, δὲν εἶναι ἀξίος νὰ εἶναι μαθητὴς μου». ³¹ Ἐ ὅταν διατάσῃ νὰ προσφέρωμεν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν μας; ³² Ἄς σὲ διδάξῃ καὶ ἄς σοὺ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν ὁ Παῦλος πού λέγει: «Ποῖος λοιπόν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς χωρήσῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην αὐτὴν, πού μᾶς ἔχει ὁ Χριστός; Μήπως ἡ θλίψις; ἡ στενοχωρία; ὁ διαγμός; ἡ πείνα; ἡ γύμνια; ὁ κίνδυνος; ἡ μάχη;» ³³ καὶ δι: «Δὲν εἶναι ἀξία τὰ ὅσα πάσχομεν καὶ ὑποφέρομεν κατὰ τὸν τωρινὸν καιρὸν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν δόξαν, ἡ ὁποία μέλλει νὰ ἀποκαλυφθῇ διὰ τὴν δόξην εἰς ἡμᾶς». ³⁴ Ἄς σὲ διδάξουν οἱ ἀπόστολοι πού ἐπέστρεφαν ἀπὸ τὸ συνέδριον τῶν Ἰου-

28. Β' Κορινθ. 4, 17.
29. Λουκ. 14, 26.
30. Λουκ. 14, 27.
31. Λουκ. 14, 33.
32. Πρβλ. Ματθ. 10, 39.
33. Ρωμ. 8, 36.
34. Ρωμ. 8, 18.

δαίων θπου εξασιτιγώθησαν πολύ και «ἐχαίροντο, διότι ἠξιώθησαν νά ὑποστοῦν ἀτιμαστικὴν τιμωρίαν χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ».³⁵

429 Ἐάν, ὁμως, φοβῆσαι καὶ νωϊώθης φρίκην, ἐπειδὴ ἀκούεις ζυγὸν καὶ φορτίον, ὁ φόβος δὲν προκαλεῖται ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σου σαθυμίαν, ὅπως πάλιν, ἐάν εἶσαι προετοιμασμένος δι' αὐτὰ καὶ ἔχῃς προθυμίαν, ὅλα θὰ εἶναι εὐκόλα καὶ ἐλαφρά. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Χριστὸς, διὰ νὰ μᾶς ὑποδείξῃ ὅτι πρέπει νὰ κωπιάζωμεν καὶ ἡμεῖς, δὲν ἀνέφερε μόνον τὰ εὐκόλα καὶ τίποτε περισσώτερον, οὔτε μόνον τὰ δύσκολα, ἀλλὰ ἐπαρουσίασε καὶ τὰ δύο. Πραγματικά, εἶπε τὸν ζυγὸν καὶ συγχρόνως τὸν ἀπεκάλεσε μαλακὸν καὶ ὠφέλιμον. Ἐπίσης, ἀνέφερε τὸ φορτίον, ἀλλὰ προσέθεσεν, ὅτι εἶναι ἐλαφρόν. Ἔτσι, οὔτε μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι δύσκολα θὰ τὰ ἀποφύγῃς, οὔτε καὶ θὰ τὰ περιφρονησῇς νομίζων ὅτι εἶναι πολὺ εὐκόλα.

Τώρα, ἐάν ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ σοῦ φαίνεται, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι δύσκολος ὑπόθεσις, **B** συλλογίσου ὅτι ἡ κακία εἶναι δυσκολωτέρα. Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ Κύριος, διὰ νὰ ὑποδείξῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, δὲν εἶπε προηγουμένως, «πάρτε ἐπάνω σας τὸν ζυγὸν τῆς ὑποταγῆς εἰς ἐμέ», ἀλλὰ κατὰ πρόωτον εἶπεν, «ἐλάτε πρὸς ἐμὲ ὅλοι οἱ δοιοὶ ἐσθε κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι», ὑποδεικνύων ὅτι καὶ ἡ ἀμαρτία ἀπαιτεῖ κόπον καὶ εἶναι φορτίον θαρὺ καὶ δυσθάστακτον. Διότι δὲν εἶπε μόνον «οἱ κουρασμένοι», ἀλλὰ καὶ «οἱ φορτωμένοι». Τὸ ἴδιον ἔλεγε καὶ ὁ προφήτης καὶ ἐνεφάνιζε τὴν φύσιν τῆς ἀμαρτίας: «Σάν φορτίον θαρὺ ἐφορτώθησαν ἐπάνω μας».³⁶ Ἐπίσης, καὶ ὁ προφήτης Ζαχαρίας διὰ νὰ παρουσιάσῃ αὐτὴν περισσώτερον παραστατικὰ λέγει ὅτι ὁμοιάζει μὲ θαρῦδι ἀπὸ μολύβι.³⁷ Αὐτὸ θέβαια, τὸ ἀποδεικνύει καὶ ἡ πείρα ποὺ ἔχομεν ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Πραγματικά, τίποτε δὲν θαρῦνει τόσο τὴν ψυχὴν, τίποτε δὲν τραυματίζει τόσο τὴν διάνοιαν καὶ δὲν ταπεινώνει τόσο, ὅσον ἡ συνειδήσις τῆς ἀμαρτωλότητός μας. **C** Ἐπίσης, τίποτε δὲν δίδει πτερά καὶ δὲν ἀνυψώνει τόσο τὸν ἄνθρωπον, ὅσον ἡ ἀπὸκτησις τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς.

Πρόσεξε, λοιπόν. Πές μου τί εἶναι δυσκολώτερον ἀπὸ

35. Πράξ. 4, 41.

36. Ψαλμ. 37, 6.

37. Πρέλ. Ζαχ. 6, 7.

τὸ νὰ μὴ ἔχῃς τίποτε; Ἀπὸ τὸ νὰ προσφέρῃς τὴν σιαγόνα σου καὶ νὰ μὴ ἀνταποδίδῃς τὸ κτύπημα, εἴταν πὲ κτυποῦν; Ἀπὸ τὸ νὰ ὑποστῆς θάνατον; Καὶ ὁμως, ἐάν ἔχομεν πνεῦμα εὐσεβείας ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐλαφρά καὶ εὐκόλα καὶ προσφέρουν ἱκανοποίησιν καὶ εὐχαρίστησιν.

Μὴ σὰς πιάνῃ, ὁμως, φόβος, ἀλλ' ἄς πάρωμεν τὸ καθένα ἀπὸ τὰ παραπάνω καὶ ἄς τὸ ἐρευνησώμεν μὲ προσοχὴν. Καὶ ἂν θέλετε, ἄς πάρωμεν τὸ πρῶτον,³⁸ ποῦ εἰς τοὺς περισσώτερος ἀνθρώπους φαίνεται δύσκολον. Πές μου λοιπόν, εἶναι θαρὺ καὶ δύσκολον τὸ νὰ μεριμνᾷ κανεὶς διὰ μίαν κοιλίαν ἢ τὸ νὰ φροντίζῃ διὰ πολλὰς; **D** Τὸ νὰ φορῇ ἓνα μόνον χιτῶνα καὶ νὰ μὴ ζητῇ τίποτε περισσώτερον ἢ νὰ ἔχῃ πολλὰ ἐνδύματα εἰς τὸ σπιτί του καὶ κάθε ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ κλαίῃ, ἐπειδὴ φοβεῖται καὶ τρέμει διὰ τὴν φύλαξίν των, ἐπειδὴ λυπεῖται καὶ κατέχεται ἀπὸ ἀγχος μήπως πάθῃ καμμίαν ζημίαν, μήπως τὰ φάῃ ὁ σκόρος, μήπως τὰ κλέψῃ ὁ ὑπηρέτης καὶ φύγῃ; Ἄλλ' ὅσα καὶ ν' ἀναφέρω εἶναι ἀδύνατον νὰ σὰς τὸν παρουσιάσω παρόμοιον πρὸς ἐκεῖνον ποῦ ἡ πείρα τῆς πραγματικότητος μᾶς τὸν δίδει. Δι' αὐτὸ θὰ ἤθελα νὰ παρευρισκεται ἐδῶ κάποιος ἀπὸ ἐκεῖνους ποὺ ἐφθασαν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς εὐσεβείας καὶ τότε θὰ ἔθλεπες τὴν εὐχαρίστησιν ποῦ δίδει ἡ ἀκτιμοσύνη καὶ, ἀκόμη, ὅτι κανεὶς ἀπὸ ἐκεῖνους ποῦ ἦσαν ἐραστοὶ τῆς ἀκτιμοσύνης δὲν ἀπέκτησε τίποτε. Ἄν καὶ πολλὰ εὐκαιρία τοὺς ἐβίδοντο νὰ πλουτίσουν. Αὐτοὶ³⁹ ὁμως θὰ ἐδέχοντο ποτέ, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ γίνουν πτωχοὶ **E** καὶ νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰς φροντίδας ποὺ ἔχουν; Καὶ τί σημαίνει αὐτό; Ἄν δὲν δεχθοῦν, θὰ εἶναι ἀπόδειξις τῆς ὑπερφαναίας των καὶ τῆς φοβερᾶς ἀσθενείας των καὶ ὅχι ὅτι εἶναι εὐχάριστον πρᾶγμα ὁ πλοῦτος. Καὶ αὐτὸ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ μᾶς τὸ διαθεβαιώσουν ἐκεῖνοι **430** ποῦ κάθε ἡμέραν ὀδύρονται διὰ τὰς θιστικὰς φροντίδας καὶ θεωροῦν τὴν ζωὴν ἀδύνατον. Ἄλλὰ ἐκεῖνοι⁴⁰ δὲν φέρονται ἔτσι, παρὰ γελοῦν καὶ χαίρονται καὶ καυχῶνται διὰ τὴν πείναν των περισσώτερον ἀπὸ ἐκεῖνους ποῦ φοροῦν τὸ βασιλικὸν στέμμα.

Ἄλλὰ καὶ τὸ νὰ προσφέρῃ κανεὶς τὴν σιαγόνα του εἶναι εὐκολώτερον δι' ἐκεῖνον ποῦ εἶναι προσεκτικὸς, ἀπὸ τὸ νὰ κτυπήσῃ κάποιον ἄλλον. Διότι μὲ τὴν ἀνταπόδοσιν τοῦ κτυπήματος ἀρχίζει ὁ πόλεμος, ἐνῶ μὲ τὴν ὑποχώ-

38. Ἔνωσε τὸ νὰ μὴ ἔχῃ κάποιος τίποτε.

39. Ἄναφέρεται εἰς τοὺς παρευρισκόμενους εἰς τὴν ἐκκλησίαν χριστιανούς.

40. Οἱ ἐραστοὶ τῆς ἀκτιμοσύνης.

ρσιν πού ἔχομεν ἐδῶ λυταί ὁ πόλεμος. Μὲ τὴν ἀνταπόδοσιν ἀνάθεῖς καὶ τὴν φωτιάν τοῦ ἄλλου, ἐνῶ μὲ τὴν ὑποχώρησιν σῆγεις καὶ τὴν ἰδικὴν σου. *Ὅτι, θέβαια, εἶναι περισσότερο εὐχάριστον τὸ νὰ μὴ καίγῃσαι ἀπὸ τὸ νὰ καίγῃσαι, εἶναι αὐταπόδεικτον. Καὶ ἔαν εἰς τὰ σώματα συμβαίῃ αὐτὸ, συμβαίνει, ἀσφαλῶς, πολὺ περισσότερο εἰς τὴν ψυχὴν. **B** Τί εἶναι εὐκολώτερον νὰ ἀγωνιζώμεθα ἢ νὰ στεφανοῦμεθα; Νὰ πυγμαγῶμεν ἢ νὰ παίρνωμεν τὸ θρασεῖον; Νὰ ὑφιστάμεθα τὴν τρικυμίαν ἢ νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὸ λιμάνι; Κατὰ συνέπειαν, καὶ ὁ θάνατος εἶναι προτιμότερος ἀπὸ τὴν ζωὴν. Διότι ὁ θάνατος μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὰς ταραχὰς καὶ τὰς δυσκολίας, ἐνῶ ἡ παραμονὴ μᾶς εἰς τὴν ζωὴν προσθέτει κινδύνους καὶ μᾶς ἐκθέτει εἰς ἀνυπολόγιστους δυσκολίας καὶ ἀνάγκας, ἕνεκα τῶν ὁποίων θεωρεῖς ἀδύνατον νὰ ζήσῃς.

Ἐάν, ὁμως, δὲν πιστεύῃς εἰς τοὺς λόγους μου, νὰ ἀκούσῃς ἐκεῖνους πού εἶδαν τὰ πρόσωπα τῶν μαρτύρων κατὰ τὸν καιρὸν τῶν μαρτυριῶν, οἱ ὁποῖοι ἐθασανίζοντο καὶ ἐξέοντο καὶ παρὰ ταῦτα ἦσαν χαρούμενοι καὶ εὐτυχεῖς καὶ ἐγαίρνοντο καὶ εὐφραίνοντο περισσότερο ἀπὸ ἐκεῖνους πού εὐρίσκονται ἐσπλωμένοι μέσα εἰς τὰ ρόδα, ἂν καὶ ἐψήνοντο εἰς τὴν φωτιάν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ καὶ νὰ τελειώσῃ τὴν ζωὴν του μὲ θιαιὸν θάνατον: **C** «Χαίρω καὶ χαίρω μαζί μὲ ὄλους σας, Ἄκριθῶς δὲ τὸ ἴδιον νὰ κάνετε καὶ σεῖς. Νὰ χαίρεσθε διὰ τὴν πίστιν σας καὶ νὰ μὲ συγχωρήτε διὰ τὸ μαρτύριόν μου».⁴¹ Ἐίδες μὲ πόσῃ ὑπερβολῇ προσκαλεῖ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν χαρὰν του; Διότι πόσον μεγάλο ἀγαθὸν ἐγινώριζεν, ὅτι ἦτο ἡ ἀποδημία ἀπὸ τὴν ζωὴν αὐτῆν. Τόσον παθητῶν ἐπίστευε τὸν πόσον φοβερὸν θάνατον καὶ ἀγαπητὸν καὶ πράγμα πού ἀξίζει νὰ τὸ εὐχεται κανεὶς.

*Ἄλλ' ὅτι ὁ ζυγὸς τῆς ἀρετῆς εἶναι γλυκὺς καὶ ἑλαφρὸς καὶ ἀπὸ πολλὰς ἄλλας ἀπόψεις ἡμπορεῖ νὰ ἀποδειχθῇ. Εἰς τὴν συνέπειαν, ὁμως, ἔαν θέλετε, ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὰ φορτία τῆς ἀμαρτίας. Λοιπὸν, ἄς πᾶρωμεν ὡς παράδειγμα τοὺς πλεονέκτας, τοὺς πωλητὰς καὶ μεταπωλητὰς τῶν αἰσχροῶν συμβολαίων. Ποῖον ἐμπόριον ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ χειρότερον ἀπὸ τὴν ἀπασχόλησιν αὐτοῦ τοῦ εἶδους; Πόσαι λύπαι, πόσαι φροντίδες, πόσαι συγκρούσεις, **D** πόσοι κίνδυνοι, πόσαι ἐπιθέσεις καὶ πόσοι πόλεμοι γενῶνται κάθε ἡμέραν μαζί μὲ τὰ κέρδη αὐτά; Πό-

41. Φίλιπ. 2, 17 - 18.

σοί θέρυθοι καὶ πόσαι ταραχαί; Διότι ὅπως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀντικρούσῃς ποτὲ τὴν θάλασσαν χωρὶς κύματα, καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν ἡμπορεῖς νὰ ἰβῆς καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν χωρὶς φροντίδα, λύπην, φόβον καὶ ταραχὴν, ἀλλὰ τοὺς ἀρχικοὺς κινδύνους τοὺς διαδέχονται οἱ δευτεροὶ καὶ πάλιν ἄλλοι ἔρχονται καὶ προτοῦ ἀκόμη νὰ τελειώσῃς αὐτοὶ ἄλλοι χειρότεροι καταφθάνουν.

Μήπως, ὁμως, θέλῃς νὰ ἐρευνήσωμεν τὰς ψυχὰς τῶν ὄφριστῶν καὶ τῶν δευθύμων ἀνθρώπων; **E** Καὶ τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸ θάσασον αὐτό; Τί βαρύτερον ἀπὸ τὰ τραύματα πού ἔχουν μέσα των; Τί φοβερώτερον ἀπὸ τὴν κἀμινον πού διαρκῶς καίει καὶ ἀπὸ τὴν φλόγα πού ποτὲ δὲν σθῆναι;

*Ἀλλὰ τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τοὺς ἀγαπώντας ὑπερβολικὰ τὸ σῶμά των καὶ ἀπὸ τοὺς προσκολλημένους εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν; Καὶ ποῖα δουλεῖα εἶναι πιδ θαρεῖα ἀπὸ αὐτῆν; Ζοῦν σάν τὸν Κάνι, τοὺς συντροφεύει παντοῦ ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος καὶ κάθε φορὰ πού πεθαίνει κάποιος **431** θρηνοῦν περισσότερο ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς των διὰ τὸν ἰδικόν των ἐπικείμενον θάνατον.

Καὶ ποῖον πράγμα προξενεῖ περισσότερο ταραχὴν καὶ μαλινὰ ἀπὸ τοὺς ἐγωιστὰς; «Μάθετε ἀπὸ ἐμέ», λέγει, «ὅτι εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινός κατὰ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἐσωτερικὴν διάθεσιν καὶ θὰ εὐρετε ἀνάπαυσιν εἰς τὰς ψυχὰς σας». Διότι ἡ ἀνεξικακία εἶναι ἡ μητέρα τῶν ἀγαθῶν.

Λοιπὸν, νὰ μὴ φοβηθῆς, οὔτε νὰ ἐγκαταλείψῃς τὸν ζυγὸν πού ὄλα σοῦ τὰ καθιστᾷ ἑλαφρά, ἀλλὰ νὰ τὸν δεχθῆς μὲ προθυμίαν καὶ τότε θὰ μάθῃς καλὰ τὴν χαρὰν πού προσφέρει. Διότι δὲν σοῦ πληγώνει τὸν αὐχένα, ἀλλὰ ὑπάρχει μόνον διὰ νὰ τηρῆται ἡ εὐταξία καὶ νὰ σὲ πείσῃ νὰ θαδίζῃς σωστά. **B** νὰ σὲ δηγήῃ εἰς τὴν ἀσφαλῆ δόδον καὶ νὰ σὲ προφυλάξῃ ἀπὸ τοὺς κρημνοὺς πού εὐρίσκονται γύρω της καὶ νὰ σὲ κἀνῃ ἴκανον νὰ θαδίσῃς μὲ εὐκολίαν τὴν στενὴν δόδον.

*Ἀφοῦ, λοιπὸν, τόσα εἶναι τὰ ἀγαθὰ, τόση ἡ ἀσφάλεια, τόση ἡ χαρὰ, ἄς σῶρωμεν τὸν ζυγὸν αὐτὸν μὲ δλην μας τὴν ψυχὴν καὶ δλην μας τὴν προθυμίαν, διὰ νὰ εβρωμεν ἀνάπαυσιν εἰς τὰς ψυχὰς μας ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἄμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΘ' (39)

(Μαθ. ιβ', 1-8)

C «Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἐβόδισεν ὁ Ἰησοῦς ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου διὰ μέσου τῶν σπαρμένων χωραφῶν, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ ἐπεινάσαν καὶ ἤρχισαν νὰ μαδοῦν στάχυα καὶ νὰ τρώου.»

D Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει: «Κατὰ τὸ Σάββατον τὸ δευτερόπρωτον.»¹ Τι σημαίνει, ὅμως, ἡ λέξις «δευτερόπρωτον»;² Ὅταν εἶναι διπλὴ ἀργία, δηλαδή, καὶ ἡ κυρία ἑορτὴ τοῦ Σαββάτου καὶ ἄλλη ἑορτὴ συνεχομένη πρὸς αὐτό. Διότι κάθε ἀργίαν τὴν ὀνομάζουν Σάββατον.

Καὶ διὰ τοῖον λόγον ὠδήγησε τοὺς μαθητὰς πρὸς τὰ σπαρμένα χωράφια, αὐτὸς ποὺ ἐγνώριζε τὰ πάντα ἐκ τῶν προτέρων, ἐὰν δὲν ἤθελε νὰ καταλυθῇ ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου; Ἦθελεν, θέβεται, ἀλλ' ὄχι χωρὶς σκοπὸν. Ἐ δι' αὐτὸ καὶ οὐδέποτε δὲν καταλύει τὴν ἀργίαν χωρὶς αἰτίαν, ἀλλ' εὐρίσκει εὐλόγους δικαιολογίας δι' αὐτό, ὥστε καὶ τὴν ἰσχύιν τοῦ νόμου νὰ καταποῦσῃ καὶ εἰς ἐκεῖνους νὰ μὴ προκαλέσῃ κατὰπληξιν. Ὑπάρχουν, ὅμως, καὶ περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας καὶ προηγουμένως καταλύει τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου, χωρὶς νὰ ὑπάρῃ συγκεκριμένη ἀφορμὴ, ὅπως, παραδείγματος χάριν, ὅταν ἀλειφῇ μὲ τὸν πηλὸν τὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ.³ Ἐπίσης, ὅταν λέγῃ: «Ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται ἕως τῶρα

1. Μαθ. 12, 1.

2. Λουκ. 8, 1.

3. Δευτερόπρωτον Σάββατον. Πρόκειται μᾶλλον διὰ τὴν πρώτην Σάββατον τοῦ μηνὸς Κισὸν ἀπὸ τοῦ ὅποιον ἤρχιζε τὸ νέον ἔτος, καὶ τὸ ὅποιον Σάββατον ἦτο ἡ δεύτερη ἑορτὴ μετὰ τὸν ἑορταζόμενον τῆς ἀρχιμηνίας καὶ πρωτογενεῖας τοῦ Ἰουδαίου ἔτους.

4. Πρὸς Ἰουδαίους 9, 6, 14.

συνεχῶς, καὶ ἐγὼ λοιπὸν ἐργάζομαι.»⁵ Ὅλα αὐτὰ τὰ κάνει ὁ Κύριος διὰ νὰ δοξάσῃ τὸν Πατέρα του ~~432~~ καὶ διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἀδυναμίαν τῶν Ἰουδαίων.

Τὸ ἴδιον, λοιπὸν, πράττει καὶ εἰς τὴν παροῦσαν στιγμὴν μὲ τὸ νὰ προβάλλῃ τὴν ἀνάγκην ποὺ ἐπιβάλλει ἡ φύσις. Ἄν καὶ εἰς τὰ ἀποδεικνύμενα ἀμαρτήματα δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ ὑπάρῃ δικαιολογία. Διότι οὔτε ὁ φονεὺς δύναται νὰ προβάλλῃ ὡς δικαιολογίαν τὸν θυμὸν, οὔτε ὁ μοιχὸς τὴν ἐπιθυμίαν, οὔτε καμμίαν ἄλλην αἰτίαν νὰ ἀναφέρῃ. Ἐδῶ, ὅμως, μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὴν πείναν τῶν μαθητῶν, τοὺς ἀπήλλαξεν ἀπὸ κάθε κατηγορίας.

Σὺ ὅμως νὰ θαυμάσῃς, σὲ παρακαλῶ, τοὺς μαθητὰς ποὺ εἶναι τόσοσποῦ πολλοὺ συνεσταλμένοι καὶ δὲν φροντίζουν καθόλου διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος, ἀλλὰ θεωροῦν πάρεργον τὴν διατροφήν τῆς σαρκὸς καὶ παλαῖουν συνεχῶς πρὸς τὴν πείναν, **B** χωρὶς, θέβεται, νὰ απομακρύνωνται ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν. Διότι, πραγματικὰ, ἐὰν δὲν τοὺς ἐπέειξεν ὑπερβολικὰ ἡ πείνα, οὔτε καὶ αὐτὸ θὰ τὸ ἔκαναν.

Πῶς ἀντιδρῶν οἱ Φαρισαῖοι, λοιπὸν; «Ὅταν εἶδαν αὐτό», λέγει, «τοῦ εἶπαν Ἰδοὺ, οἱ μαθηταὶ σου κάνουν αὐτό ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ κάνῃ κανεὶς τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου.»⁶ Ἐδῶ δὲν ὀμιλοῦν μὲ σφοδρότητα μεγάλῃν, (μολοντί αὐτὸ ἦτο φυσικὸν τῶν γνώρισμα). Ἀλλὰ δὲν ἐξοργίζονται πολὺ, παρὰ ἀπλῶς διατυπώνουν τὴν κατηγορίαν. Ὅταν, ὅμως, ἐθεράπευσε τὸν ἄνθρωπον ποὺ εἶχεν ἀκίνητον τὸ χεῖρ του καὶ τὸν ἔκανε νὰ τὸ ἀπλώσῃ,⁷ τότε ἐξηγριώθησαν τόσοσποῦ πολλοί, ὥστε ἐσκέπτοντο νὰ τὸν φονεύσουσιν καὶ νὰ τὸν ἐξαφανίσουσιν.⁸ Ὅπου, δηλαδή, δὲν γίνεται τίποτε τὸ μεγάλο καὶ τὸ γενναῖον ἡσυχάζουν. Ὅπου, ὅμως, βλέπουσιν ἀνθρώπους νὰ σώζωνται, ἀγριεύουν καὶ ταρασσονται καὶ εἶναι πὸ φοικτοὶ ἀπὸ βίους. **C** Τόσων μεγάλοι ἐχθροὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων εἶναι.

Πῶς, ὅμως, ἀπολογεῖται ὁ Ἰησοῦς διὰ τὴν πράξιν τῶν μαθητῶν του; «Δὲν ἀνεγνώσατε», λέγει, «τί ἔκανεν ὁ Δαυὶδ, ὅταν ἐπεινάσαν αὐτὸς καὶ ἐκείνοι ποὺ ἦσαν μαζί του; Πῶς, δηλαδή, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ

5. Ἰουδ. 6, 17.

6. Μαθ. 12, 2.

7. Πρὸς Μαθ. 12, 10-13.

8. Πρὸς Μαθ. 12, 14.

καὶ ἔφαγε τοὺς ἄρτους, ποὺ ἦσαν θαλμένοι ὡς θυσία ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν τῆς σκηνῆς, τοὺς ὁποίους δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον οὐτε εἰς αὐτόν, οὐτε εἰς ἐκείνους ποὺ ἦσαν μαζί του νὰ φάγουν, ἀλλ' εἰς τοὺς ἱερεῖς μόνον ἐπετρέπετο τοῦτο;⁹ Ὅταν ἀπολογηταὶ διὰ τοὺς μαθητὰς του, ἐπικαλεῖται τὸ παράδειγμα τοῦ Δαυὶδ. Ὅταν, ὁμως, ὁμιλῇ διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἐπικαλεῖται τὸν Πατέρα. Καὶ πρόσθε εἶπε τοὺς ἀπαντᾷ εἰς τὸν ἐπιπλήξεως: «Δὲν ἀνεγνώσατε τί ἔκανε ὁ Δαυὶδ; Διότι ἡ δόξα τοῦ προφήτου ἦτο μεγάλη, ὥστε καὶ ὁ Πέτρος, Ὁ δταν ἀργότερα ἀπελογεῖτο πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὁμίλησεν ὡς ἔζη;»¹⁰ Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ σὰς εἶπω ἐλεύθερα διὰ τὸν πατριάρχην Δαυὶδ ὅτι καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη».¹¹

Διατί, ὁμως, δὲν ἀναφέρει καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Δαυὶδ, οὐτε ἐδῶ;¹² οὐτε παρακάτω;¹³ Ἴσως ἐπειδὴ τὸ γένος του ἀνήγεται εἰς τὸν Δαυὶδ. Ἐάν, λοιπόν, ἦσαν ἄνθρωποι μὲ κατανόησιν, θὰ ἠμποροῦσε νὰ τοὺς ἀναφέρῃ ὡς δικαιολογίαν τὴν μεγάλην πείναν τῶν μαθητῶν, ἐπειδὴ, ὁμως, ἦσαν μισοὶ καὶ ἀπάνθρωποι, δι' αὐτὸ τοὺς ἀναγινώσκει τὴν ἱστορίαν. Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Μάρκος λέγει, «ἐπὶ τοῦ Ἀθιάθου τοῦ ἀρχιερέως»¹⁴ ὅχι ὅτι διηγεῖται πράγματα ἀντίθετα πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ δεικνύει ὅτι ἔφερε δύο δνόματα,¹⁵ καὶ προσθέτει ὅτι ἐκεῖνος ἔδωκε τοὺς ἄρτους εἰς τὸν Δαυὶδ Ε καὶ ἔτσι τοῦ δίδει μεγάλην δικαιολογίαν, ἀφοῦ, θέβαια, τὸ ἐπέτρεψεν ὁ ἱερεὺς. Καὶ ὅχι μόνον τὸ ἐπέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀπηρέτησεν. Μὴ μοῦ προβάλλῃς τὸ ὅτι ὁ Δαυὶδ ἦτο προφήτης, διότι οὐτε καὶ ἔτσι ἐπετρέπετο νὰ φάγῃ τοὺς ἄρτους, ἀλλ' αὐτὸ ἦτο δικαίωμα τῶν ἱερέων. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσεν: «Παρὰ εἰς τοὺς ἱερεῖς μόνον ἐπετρέπετο αὐτὸ». Διότι καὶ ἂν ἀκόμη χιλιάς φορὰς ἦτο προφήτης, δὲν ἦτο, ὁμως, ἱερεὺς. Ἐπίσης, ἂν καὶ ἐκεῖνος ἦτο προφήτης, δὲν ἦσαν προφήται οἱ σύντροφοί του. **433** Διότι καὶ εἰς ἐκείνους ἔδωκε καὶ ἔφαγαν. Τί λοιπόν; ἐρωτᾷ κάποιος; Ἦσαν καὶ αὐτοὶ ἴσοι μὲ τὸν Δαυὶδ; Καὶ διατί ὁμιλεῖς διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἀνθρώπων, δταν ὑπάρχη πα-

9. Ματθ. 12, 3 - 4. Α' Βασιλ. 21, 1 ἔξ.

10. Περὶ 2, 29.

11. Περὶ Ματθ. 12, 3.

12. Περὶ Ματθ. 12, 29.

13. Μάρκ. 2, 26.

14. Περὶ 21, 2.

ράθασιν τοῦ νόμου, ἔστω καὶ ἂν τὸ ἐπέβαλεν ἀνάγκη ἐκ τῆς φύσεως προερχομένη; Διότι καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἀπηλλάγησαν αὐτοὶ ἀπὸ τὴν ἐνοχίην, ἀφοῦ ὁ ἀνώτερός των φαίνεται νὰ κἀνῃ τὸ ἴδιον.

Καὶ ποῖαν σχέσιν ἔχουν αὐτὰ μὲ τὸ ἐξεταζόμενον θέμα; λέγει κάποιος. Διότι ὁ Δαυὶδ δὲν κατέλυσε τὴν ἀρχίαν τοῦ Σαββάτου. Μοῦ λέγεις τὸ σπουδαιότερον, τὸ ὅποιον πρὸ πάντων ἀποδεικνύει τὴν σοφίαν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἀφῆσε τὸ Σάββατον καὶ φέρει ἄλλο παράδειγμα σημαντικότερον ἀπὸ τὸ Σάββατον. Διότι, πραγματικῶς, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ παραθῆς μίαν ἡμέραν Β καὶ νὰ ἐγγίσης τὴν ἱερὰν ἐκείνην τράπεζαν, ποὺ κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα αὐτό. Ἄλλωστε, τὸ Σάββατον πολλὰς φορὰς κατελύθη, ἢ μᾶλλον συνεχῆ καταλύεται καὶ ὅταν γίνεται ἡ περιτομή καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα ἔργα. Καὶ εἰς τὴν Ἱερικῶ ἠμπορεῖς νὰ διαπιστώσῃς ὅτι συνέβη τὸ ἴδιον.¹⁵ Αὐτὸ, ὁμως, ποὺ ἔκανε ὁ Δαυὶδ τότε μόνον συνέβη. Ὡστε ἡ νίκη εἶναι μὲ τὸ μέρος τοῦ σπουδαιότερου. Πῶς, λοιπόν, δὲν κατηγόρησε κανένας τὸν Δαυὶδ, ἂν καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ προήλθεν ἄλλο ἔγκλημα μεγαλύτερον, ὁ φόνος, δηλοσθῆ, τῶν ἱερέων;¹⁶

Εἰς τὴν συνέθειαν, καὶ κατ' ἄλλον τρόπον καταλύει τὸ Σάββατον. Εἰς τὴν ἀρχὴν, θέβαια, ἔφερε τὸ παράδειγμα τοῦ Δαυὶδ καὶ μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ προσώπου ταπεινώνει τὸν ἐγωισμὸν τῶν Φαρισαίων. Ὅταν, λοιπόν, τοὺς ἀπεστόμωσε καὶ τοὺς ἀφῆρεσε τὴν ὑπερηφάνειαν, C τότε πλέον προσθέτει καὶ τὴν κυριωτέραν κατάργησιν τῆς ἀρχίας τοῦ Σαββάτου. Καὶ ποῖα εἶναι αὕτη; «Καὶ δὲν ἀνεγνώσατε ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Σαββάτων οἱ ἱερεῖς μέσσω εἰς τὸν ναὸν θεσηλῶνουν τὸ Σάββατον,¹⁷ καὶ ὁμως εἶναι ἀνεύθυντοι καὶ ἀκατηγόρητοι.»¹⁸ Διότι ἐκεῖ¹⁹ ἢ κατάλυσις τοῦ Σαββάτου ἐπεβλήθη ἀπὸ μίαν ἀνάγκην τῆς στιγμῆς, ἐνῶ ἐδῶ καταλύεται χωρὶς καμμίαν ἀναγκαιότητα.

Ἄλλὰ ὁ Κύριος δὲν καταλύει ἀμέσως τὸ Σάββατον.

15. Περὶ Ἱερ. Ν. 6, 1 ἔξ.

16. Περὶ Α' Βασιλ. 22, 16 - 23.

17. Ἡ κατάλυσις τῆς ἀρχίας τοῦ Σαββάτου ἀπὸ τῶν ἱερέων ἐγένετο ἐπειδὴ οὗτοι ἔκανον διαφόρους ἐργασίας μέσα εἰς τὸν ναὸν, ὅπου ἔκρυπταν ἱερεῖς, ἤσαντον φρετίν, ἐστῶν τὰ ἴσα καὶ τὰ ἐτεμάχιον διὰ νὰ προσεταροῦν αἱ θυεῖαι.

18. Ματθ. 12, 5.

19. Εἰς τὴν περιτομῶν τοῦ Δαυὶδ.

Κατά πρώτον με τὸ παράδειγμα τοῦ Δαυὶδ ἔδειξεν ὅτι ἡ παράθεσις τοῦ νόμου ἔγινε κατὰ συγκατάθεσιν καὶ εἰς τὴν συνέχειαν τοὺς φανεράναι με μίαν αὐστηρὰν ἐρώτησιν τὴν κατ' ἐξακολουθήσειν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου. Ἐπρεπε, βέβαια, νὰ φέρῃ τελευταῖον τὸ ἰσχυρότερον ἐπιχείρημα, ἂν καὶ τὸ πρῶτον εἶχε τὴν ἰδικὴν του ἀποδεικτικὴν δύναμιν.

Μὴ μοῦ ἀντιλέγῃς, ὅμως, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαλλαγῇ κανεὶς ἀπὸ τὴν κατηγορίαν μετὰ τὸ νὰ παρουσιάσῃ καὶ ἄλλον ποῦ ἔπεσον εἰς τὸ ἴδιον ἁμάρτημα. **Δ** Διότι ὅταν δὲν διατυπώσῃται κατηγορία ἐναντίον τοῦ δράστου, τότε τὸ τὸλμημά του ἀποτελεῖ ἐπιχείρημα δικαιολογίας διὰ τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ δὲν ἤρκεσθη εἰς αὐτό, παρὰ προσθέτει καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὅταν λέγῃ, ὅτι οὔτε ἁμάρτημα κἀν δὲν ἀποτελεῖ ἢ πρῶξις. Καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ λαμπρὰν νίκην, τὸ νὰ ἀποδείξῃ δηλαδὴ, ὅτι ὁ νόμος καταλύει τὸν ἑαυτόν του, καὶ μάλιστα ὅτι αὐτὸ τὸ κάνει διπλᾶ καὶ ἀπὸ τὸν τόπον καὶ ἀπὸ τὸ Σάββατον. Ἡ καλλίτερα ἢ κατάλυσις εἶναι τριπλῆ, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔχομεν τὴν διπλὴν κατάλυσιν ἀπὸ τὸν τόπον καὶ τὴν ἡμέραν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἓνα τρίτον στοιχεῖον προστίθεται, τὸ ὅτι, δηλαδὴ, τὸ ἔργον αὐτὸ γίνεται ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς. **Ε** Καὶ τὸ ἀκόμη σπουδαιότερον εἶναι ὅτι ἡ πρῶξις δὲν θεωρεῖται ἁμάρτημα. «Διότι εἶναι», λέγει, «ἀνεύθυνος καὶ ἀκατηγόρητος».

Εἶδες πόσα στοιχεῖα παρέθεσεν;²⁰ Τὸν τόπον, διότι λέγει εἰς τὸν ναόν. Τὸ πρόσωπον, διότι ἀναφέρει τοὺς ἱερεῖς. Τὴν ἡμέραν, διότι καθορίζει τὸ Σάββατον. Τὴν παράθεσιν, διότι τὴν χαρακτηρίζει θεσθίλων. Διότι δὲν εἶπεν, καταλύσιν, ἀλλὰ τὸ πολὺ χειρότερον, «θεσθλοῦσιν». Καὶ τὸ ὅτι ὄχι μόνον δὲν τιμωροῦνται, ἀλλ' ἀπαλλάσσονται καὶ ἀπὸ κάθε κατηγορίας. «Διότι εἶναι ἀνεύθυνος καὶ ἀκατηγόρητος».

23-4 Νὰ μὴ νομίζετε, λέγει, ὅτι ἡ παραπάνω περιπτώσις εἶναι ὁμοία μετὰ τὴν παράθεσιν τοῦ Δαυὶδ. Διότι αὕτη ἔγινε μίαν φορὰν καὶ ὄχι ἀπὸ ἱερέα καὶ ἐπὶ πλέον ἐπεβλήθη ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, δι' αὐτὸ καὶ ἐκρίθησαν ἄξιοι συγγνώμης. Ἡ παροῦσα ὅμως παράθεσις γίνεται κάθε Σάββατον, ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, εἰς τὸν ναόν καὶ σύμ-

²⁰ Διὰ τὴν κατονομασίαν τῶν λεγομένων εἰς τὴν συνέχειαν ἔδωκε νὰ ἀναγνωσθῇ τὸ Ματθ. 12, 6.

φωνα μετὰ τὸν νόμον. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἔχουν ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς κατηγορίας ὄχι κατὰ συγκατάθεσιν, ἀλλὰ σύμφωνα μετὰ τὸν νόμον. Διότι δὲν τὰ ἀνέφερα αὐτά, λέγει, διὰ τὸν τοὺς κατηγορήσας, οὔτε νὰ τοὺς ἀθώωσα κατὰ συγκατάθεσιν, ἀλλὰ σύμφωνα μετὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου.

Καὶ μετὰ λέγει δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀπολογεῖται ὑπὲρ τῶν ἱερέων, ἀλλὰ ἀπαλλάσσει τοὺς μαθητὰς ἀπὸ κάθε κατηγορίας. Διότι ὅταν λέγῃ: εἶναι ἀνεύθυνος καὶ ἀκατηγόρητος ἐκεῖνος, πολὺ περισσότερο, λέγει, ὅτι εἶναι ἀνεύθυνος οἱ μαθηταί. Ναί, ἀλλὰ αὐτοὶ δὲν εἶναι ἱερεῖς. Εἶναι, ὅμως, ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς. **Β** Διότι ἐδῶ εἶναι παρὰν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τοῦ ναοῦ, ἡ ἴδια ἡ ἀλήθεια καὶ ὄχι ὁ τύπος τῆς ἀληθείας. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε: «Σὺς λέγω δὲ ὅτι ἐδῶ εἶναι παραπάνω ἀπὸ τὸν ναόν».²¹ Οἱ Φαρισαῖοι, ὅμως, ἂν καὶ ἤκουσαν αὐτά, δὲν εἶπαν τίποτε ἀπολύτως, διότι τὸ θέμα δὲν ἀνεφέρετο εἰς τὴν σωτηρίαν κάποιου ἀνθρώπου.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ αὐτὸ ποῦ εἶπεν ἐφαίνετο θαρῶ, ἀμέσως τὸ συνεκάλυψε καὶ ἔφερε τὸν λόγον πάλιν εἰς τὸ ζήτημα τῆς συγχωρήσεως καὶ μετὰ τὸν ἐπιπλήξεως ὁμιλεῖ ὡς ἑξῆς: «Ἐάν δὲ εἴχατε κατανοήσει τί σημαίνει θέλω εὐσπλαγγχνον διαθέσειν καὶ συμπάθειαν καὶ ὄχι θυσίαν,²² δὲν θὰ καταδικάζατε τοὺς ἀθώους καὶ ἐλευθέρους κατηγορίας μαθητὰς μου».²³ Εἶδες μετὰ τὸν τρόπον δὴ γινέται πάλιν τὸν λόγον εἰς τὴν εὐσπλαγγχνίαν **Γ** καὶ πῶς ἀποδεικνύει ὅτι οἱ μαθηταί του ἦσαν ὑπεράνω συγγνώμης; «Διότι δὲν θὰ καταδικάζατε», λέγει, «τοὺς ἀθώους καὶ ἐλευθέρους κατηγορίας μαθητὰς μου». Τὸ ὅτι ἦσαν ἄξιοι συγγνώμης τὸ ἀπέδειξε μετὰ ὅσα εἶπε διὰ τοὺς ἱερεῖς ὅτι, «ἦσαν ἀνεύθυνος καὶ ἀκατηγόρητος», ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἦσαν ὑπεράνω συγγνώμης τὸ ἐφανέρωσε μετὰ τὴν συσχέτισιν τοῦ ἑαυτοῦ του πρὸς τοὺς μαθητὰς.²⁴ Μᾶλλον, ὅμως, καὶ αὐτὸ τὸ ἐθεμελίωσεν εἰς τὸν νόμον, ἀφοῦ ἐπεκαλέσθη λόγους τοῦ προφήτου.

Εἰς τὴν συνέχειαν ἀναφέρει καὶ ἄλλην αἰτίαν, διὰ

²¹ Ματθ. 12, 6.

²² Πράξ. 14, 6.

²³ Ματθ. 13, 7.

²⁴ Οἱ μαθηταί τοὺς θιασούς κατηγοροῦσι οἱ Φαρισαῖοι ὡς μὴ ἔχοντες ἠγάπην καὶ ἐπιπλήξουν τὴν ἀγάπην διὰ τὸν ἴσον, ὁ ὅποιος εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ναόν, χάριν τῆς ὑπερηφάνειας τοῦ ἵσίου κατέλειπον τὴν ἀγάπην τοῦ Σαββάτου οἱ ἱερεῖς.

τὴν ὁποῖαν εἶναι ὑπεράνω συγγνώμης οἱ μαθηταί. «Πραγματικὰ, λέγει, «εἶναι ἀκατηγόρητοι καὶ ἀβῶοι οἱ μαθηταί μου, διότι ὁ ὕψος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι κύριος καὶ τοῦ Σαββάτου»,²⁵ καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Μάρκος λέγει ὅτι τὸ ἴδιον πράγμα εἶπεν ὁ Κύριος καὶ ἔκανε λόγον δι' ἑλοῦς τοὺς ἀνθρώπους. Διότι ἔλεγεν «Ὁ θεσμός τοῦ Σαββάτου ἔγινε διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ δὲν ἔγινεν ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον».²⁶

Δ Τότε, διατὶ ἐτιμωρεῖτο διὰ λιθοβολισμοῦ ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἐμάζεψε ξύλα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου;²⁷ Διότι ἐὰν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς θεοπίσεως ἐπρόκειτο νὰ καταφρονοῦνται καὶ νὰ παραθαίνωνται οἱ νόμοι, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἐτηροῦντο εἰς τὸ μέλλον μὲ προθυμίαν. Διότι πολλὰς καὶ μεγάλας ὠφελείας ἐβίβει τὸ Σάββατον κατ' ἀρχάς. Ὅπως εἶναι, παραδειγματος χάριν, τὰ ἀκόλουθα τοὺς ἔκανε νὰ εἶναι ἡμεροὶ καὶ φιλόσθραποι πρὸς τὴν οἰκογένειάν των. Τοὺς ἐδίδασκε τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ δημιουργικὸν του ἔργον, πράγμα ποῦ τὸ λέγει καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ.²⁸ Ἐπίσης, τοὺς ἐπαίδευε νὰ ἀποφεύγουν σιγὰ σιγὰ τὴν πονηρίαν καὶ τοὺς προητοίμαζε νὰ ἀναπτύξουν ἐνδιόφερον διὰ τὰ πνευματικὰ ζητήματα. Διότι, ἐὰν ἦσαν ἐθέσιζε τὴν ἀργίαν τοῦ Σαββάτου τοὺς ἔλεγεν, νὰ κάνετε μόνον τὰ ἀγαθὰ ἔργα τὴν ἡμέραν αὐτὴν καὶ νὰ ἀποφεύγετε τὰ κακὰ, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τὸ ἐτήρουν, δι' αὐτὸ ἀπαγορεύει κάθε ἔργον ἀδικρίτως. Νὰ μὴ κάνετε τίποτε, τοὺς λέγει. Καὶ πάλιν οὕτε καὶ ἔτσι συνεκρατοῦντο. Ἐ Ὁ Θεός, θέβαια, ἔβαν τοὺς ἔδωσε τὴν ἐντολὴν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου, αὐτὸ ἄφηνε νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι, δηλαδῆ, ἡ ἐπιθυμία του ἦτο νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰ πονηρὰ ἔργα μόνον. «Διότι δὲν θὰ κάνετε τίποτε», λέγει, «παρὰ μόνον ὅσα θὰ γίνωνται διὰ τὴν ψυχὴν».²⁹ Καὶ εἰς τὸν νόον, λοιπόν, ἐγίνοντο τὰ πάντα μὲ μεγάλῃν προθυμίαν καὶ μὲ διπλάσιαν ἐργασίαν. Ἔτσι μὲ αὐτὴν τὴν ὑποδήλωνιν ποῦ εἶναι σὺν σκιά τοὺς ἤνοιγε τὸν δρόμον πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

25-26 Καὶ τότε, ἐρατῆ κάποιος, μᾶς ἀπεστέρησεν

25. Ματθ. 13, 8.

26. Μάρκ. 8, 37.

27. Ἠερμ. Ἀριθ. 16, 22 - 23.

28. Ἠερμ. Ἰακ. 20, 12.

29. Ἐφεσ. 12, 16.

ἀπὸ τόσοσιν μεγάλας ὠφελείας μὲ τὴν κάταργησιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου; Μὴ γένοιτο. Ἀντίθετα κατὰ πολὺ ἤρθεσε τὴν ὠφελείαν μας. Διότι ἦτο πλέον καιρὸς νὰ διδασθοῦν μὲ τὰ ὑψηλότερα νοήματα καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ εἶναι δεμένα τὰ χεῖρα ἐκείνου ποῦ εἶχεν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὴν πονηρίαν καὶ ἐπεθύμει ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ὅτε μὲ τὸ Σάββατον νὰ μαθαίνουσι ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τῶν πάντων καὶ νὰ μὴ διδάσκωνται ἀπὸ ἐδῶ νὰ εἶναι εὐσπλαγγνικοὶ, αὐτοὶ ποῦ ἐκαλοῦντο νὰ μιμηθοῦν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. (Διότι λέγει «Γίνεσθε εὐσπλαγγνικοὶ πρὸς τὸν πλησίον σας, ὅπως εἶναι ὁ οὐράνιος Πατὴρ σας»). Ὅτε μίαν ἡμέραν μόνον νὰ ἐορτάζουσι, αὐτοὶ ποῦ προετρέποντο νὰ ἔχουν ἑορτὴν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν. (Διότι λέγει ὁ Παῦλος Β «Ἐορτάζωμεν συνεχῶς καὶ εἰς ὅλην τὴν ζωὴν μας τὸ Πάσχα μας αὐτὸ ὅχι μὲ τὸ παλαιὸν προζύμιον, οὐτε μὲ προζύμιον κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλὰ μὲ ἄζυμα βίου καθαρῶ, συμμορφωμένου πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν καὶ εὐθὺτητα»³⁰). Ἐπίσης, νὰ μὴ συγκεντρῶνται γύρω ἀπὸ τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης καὶ τὸ χρυσὸν θυσιαστήριον, αὐτοὶ ποῦ εἶχαν μέσα των τὸν Κύριον τῶν πάντων καὶ μὲ πολλοὺς τρόπους ἤρχοντο εἰς ἐπικοινωνίαν μαζί του, μὲ τὴν προσευχὴν, μὲ τὰς προσφορὰς, μὲ τὰς Γραφὰς, μὲ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ μὲ τὸ ὅτι τὸν ἔκλειον εἰς τὴν ψυχὴν των μέσα. Λοιπόν, τί χρειάζεται τὸ Σάββατον εἰς ἐκεῖνον ποῦ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἔχει ἑορτὴν καὶ εἰς ἐδῶ εἰς τὴν γῆν σὺν νὰ ἐδρίσκειται εἰς τὸν οὐρανόν;

Ἄς ἐορτάζωμεν, λοιπόν, συνεχῶς καὶ ἄς μὴ πράττωμεν τίποτε τὸ πονηρὸν. Διότι αὐτὸ εἶναι πραγματικὴ ἑορτή. Ἐπίσης, ἄς ἀξάνωμεν τὴν προθυμίαν μας διὰ τὰ πνευματικὰ ζητήματα καὶ ἄς παραμελῶμεν τὰ ἐπίγεια, ἄς τηρῶμεν πνευματικὴν ἀργίαν, ἄς ἀπομακρύνωμεν τὰ χεῖρά μας ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν, ἄς ἀπαλλάξωμεν τὸ σῶμά μας ἀπὸ τοὺς περιττοὺς καὶ ἀνωφελῆς κόπους καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ θάσσανα ποῦ ὑπέφεραν τότε εἰς τὴν Αἴγυπτον ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι. Διότι ἔδοσαν συσσωροῦσθαι χρυσὸν δὲν διαφέρουσαν καθόλου ἀπὸ ἐκείνουσ ποῦ ἦσαν κολλημένοι εἰς τὴν λάσπην καὶ ἐδοῦλευσαν εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν πλίνθων καὶ συνεκέντρωναν ἄχυρα καὶ

30. Δουκ. 6, 26.

31. Α' Κορινθ. 6, 8.

εδέγοντο μαστιγώσεις. Διότι, πραγματικά, και τώρα ό διάβολος μάς διατάσσει να φτειόγουμε πλίνθους, όπως τότε ό Φαραώ τούς 'Ιουδαίους. Διότι τί άλλο είναι ό χρυσός παρά λάσπη; Τί άλλο ό άργυρος παρά άχυρον; Πραγματικά, ό χρυσός σαν τά άχυρα ανάπτει την φλόγα της επιθυμίας και όπως ή λάσπη, έτσι ρυπαίνει εκείνον που τον έχει. **Δ** Δι' αυτό δεν μάς έστειλε τον Μωϋσή από την έρημον ό Θεός, αλλά τον Ίδιον τον Υιόν του από τον ούρανό. "Αν, λοιπόν, μετά την άφιξιν του Υιού παραμείνης εις την Αίγυπτον, θά πάθης ότι έπαθαν οι Αιγύπτιοι. "Αν, όμως, εγκαταλείψης την Αίγυπτον και άνεθής ύψηλότερα μαζί με τον πνευματικόν 'Ισραήλ,⁵² θά άντικρούσης όλα τά θαύματα.

"Αλλά δεν είναι άρκετόν αυτό διά την σωτηρίαν μας. Δεν πρέπει, δηλαδή, να άσπασκρυνθώμεν από την Αίγυπτον μόνον, αλλά να εισέλθωμεν και εις τον χώρο της έπαγγελίας. Διότι και οι 'Ιουδαίοι, όπως λέγει ό Παύλος, έπέρασαν την Έρυθράν Θάλασσαν, έφαγαν τό μάνινα και ήπιαν τό πνευματικόν νερό, αλλά παρά ταύτα κατεδικάσθησαν όλοι.⁵³

Διά να μη πάθωμεν, λοιπόν, και ήμείς τά ίδια, **Ε** ως μη είμεθα διατακτικοί και ως μη άσποφύγουμεν τούς πνευματικούς άγώνας. "Αλλ' όταν άκούσης και τώρα κατασκόπους πονηρούς να συκοφαντούν την στενήν και δύσκολον όδόν και να λέγουν ότι είπαν τότε οι κατάσκοποι εκείνοι,⁵⁴ ως μη μιμηθώμεν τον λαόν, αλλά τον 'Ιησούν του Ναυή και τον Χάλεθ τον υιόν του 'Ιεφονή.⁵⁵ Και να μη άποχωρήσης μέχρις ότου να έπιτύχης την έπαγγελίαν και άνεθής εις τούς ούρανούς. Ούτε να θεωρήσης δύσκολον την Ιστορίαν αυτήν. **Ζ** Διότι, εάν, όταν ήμεθα έγθροί, συνεφιλιάσθημεν προς τον Θεόν, πολύ περισσότερον τώρα που συνεφιλιάσθημεν, θά σωθώμεν διά του Χριστού.⁵⁶

"Αλλά ό δρόμος αυτός είναι στενός και γεμάτος θλίψεις, λέγει κάποιος. Ναι, αλλά και ό δρόμος που έβάδιζες προηγουμένως δεν είναι μόνον στενός και γεμάτος θλίψεις, αλλά και άδιάβατος και γεμάτος από άγρια

52. "Ετσι άποκαλεϊται ή "Εκκλησία και οι Χριστιανοί εν γενει.

53. Πρβλ. Α' Κορινθ. 10, 1 - 5.

54. Πρβλ. "Αριθ. 13 και 14 και Ιεζαϊάσζ 13, 29 - 30.

55. Πρβλ. "Αριθ. 14, 28.

56. Ρωμ. 5, 10.

θηρία. Και όπως δεν ήτο δυνατόν να περάσουν οι Έθραίοι την Έρυθράν Θάλασσαν, εάν δεν έγίνετο τό θαύμα εκείνο, καθ' όμοιον τρόπον δεν ύπήρχε δυνατότης να ανέλθωμεν εις τον ούρανό, εάν έμένομεν προσκολλημένοι εις τον προηγούμενον τρόπον ζωής και εάν δεν άπεκαλύπτετο τό θάπτισμα. "Εάν, λοιπόν, τό αδύνατον έγινε δυνατόν, πολύ περισσότερον τό δύσκολον θά γινή εύκολον.

Ναι, αλλά ή καθαίρεις που διδεις τό θάπτισμα είναι άποτέλεσμα της χάριτος του Θεού μόνον, λέγει κάποιος. **Β** Δι' αυτό ακριβώς έχεις κάθε λόγον να λάβης θάρρος. Διότι αφού έδοθήσεν εκεί που τό παν εξηρτάτο από την χάριν του, δεν θά βοηθήση πολύ περισσότερον εκείνον που προσπαθεί; "Εάν έσωσε τον άργόν, δεν θά βοηθήση πιδ πολύ τον εργαζόμενον; Παραπάνω έλεγα, ότι αφού τά αδύνατα έγιναν δυνατά, πρέπει να πιστεύης ότι και τά δύσκολα θά είναι εύκολα. Τώρα, όμως, θά ειπώ και τό έξής: "Εάν προσπαθώμεν και άγρυπνώμεν, δεν θά είναι ούτε καν δύσκολα αυτά. Διότι κύτταξέ: "Ο θάνατος ένικήθη, ό διάβολος κατέπεσεν, ό νόμος της άμαρτίας κατηργήθη, ή χάρις του αγίου Πνεύματος έδόθη, ή ζωή είναι σύντομος, τά δύσκολα και επικίνδυνα έχουν λιγυστεύσει. **Γ** Και διά να τά ίδης αυτά εις την πράξιν, συλλογίσου πόσοι χριστιανοί έπραξαν περισσότερα από ότι αι έντολαί του Χριστού προτάσσουν. Και σύ φοβείσαι και τό μέτρον που καθορίζουν αυτά;

Ποίαν δικαιολογίαν θά έχεις, λοιπόν, όταν οι άλλοι υπερηδοϋν τά έσκαμμένα και σύ διατάξης να έπιτελής τά καθωρισμένα δι' όλους; Διότι σε προτρέπω να διδης έλεημοσύνην από τά ύπάρχοντά σου, ενώ άλλος προσέφερε την περιουσίαν του ολόκληρον. Από έσέ έχω την αξίωσιν να ζήσ με έγκράτειαν μαζί με την σύζυγόν σου, ενώ άλλος ούτε ήλθε καθόλου εις γάμον. "Επίσης, σε παρακαλώ να μη είσαι φθονερός, ενώ έχομεν άλλον ό όποιος προσέφερε και την ζωήν του άκόμη διά την άγάπην του συνανθρώπου του. "Ακόμη σε συμβουλεύω να είσαι εύπλαγχνικός και να φέρεσαι με έπιείκειαν προς τούς άμαρτανόντας, ενώ άλλος, όταν ροπίζεται, προσφέρει και την άλλην σιαγόνα.

Δ Τί θά είπωμεν, λοιπόν, πές μου; Ποίαν άπολογίαν θά κάνωμεν, όταν δεν εφαρμόζωμεν ούτε τάς βασικάς

ἐντολὰς καὶ οἱ ἄλλοι χριστιανοὶ μᾶς ὑπερβαίνουν τόσον πολὺ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς; Καὶ ἀσφαλῶς, δὲν θὰ μᾶς ὑπερέβαιναν, ἐὰν τὰ πράγματα δὲν ἦσαν πολὺ ἐβ-
κολα. Δότι ποῖος λειώνει, ἐκεῖνος ποὺ φθονεῖ τὰ ἀγα-
θὰ τῶν ἄλλων, ἢ ἐκεῖνος ποὺ νοιώθει χαρὰν καὶ εὐχαρί-
στησιν δι' αὐτὰ; Ποῖος εἶναι γεμάτος ὑποψία δι' ἄλλα καὶ
τρέμει διαρκῶς, ὁ σώφρων ἢ ὁ μοιχός; Ποῖος εὐφραίνε-
ται μὲ τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας, ὁ ἀρπάζων ἢ ἐκεῖνος ποὺ
ἐλεεῖ καὶ δίδει τὰ ἴδικά του εἰς τὸν ἔχοντα ἀνάγκην;

Αὐτὰ, λοιπὸν, ἀφοῦ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν μας, Ἐὰς μὴ
ἀδιαφορῶμεν διὰ τοὺς δρόμους ποὺ πρέπει νὰ διατρέ-
ξωμεν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ ἄς ριφθῶμεν μὲ κάθε προ-
θυμίαν εἰς τοὺς καλοὺς αὐτοὺς ἀγῶνας καὶ ἄς κουρα-
σθῶμεν δι' ὀλίγον χρόνον διὰ νὰ λάθωμεν τοὺς αἰώνι-
ους καὶ ἀμάραντους στεφάνους, τοὺς ὁποῖους εἶθε δῶαι
μας νὰ ἀποκτήσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπί-
αν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνή-
κει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.
Ἄμην.

ΟΜΙΛΙΑ Μ' (40)

(Ματθ. β', 9-24)

437 «Καὶ ἀφοῦ ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ ἤλ-
θεν εἰς τὴν συναγωγὴν τοὺς. Καὶ
Ἰδοὺ ἦτο ἐκεῖ ἄνθρωπος, ποὺ εἶχε
ξηρόν καὶ ἀκίνητον τὸ χέρι του.»¹

Πάλιν θεραπεύει κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου,
διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πράξιν τῶν μαθητῶν του.² Καὶ
οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταὶ λέγουσι ὅτι εἶπεν εἰς τὸν ἀν-
θρώπον νὰ σταθῇ εἰς τὸ μέσον τῆς συναγωγῆς καὶ ὑστε-
ρα ἠρώτησε τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους, ἐὰν
ἐπιτρέπεται νὰ κινήσῃ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Σαββά-
του.³ Ἐκτίταξε τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Κυρίου. Τὸν ἔβα-
λε νὰ σταθῇ εἰς τὸ μέσον δῶν διὰ νὰ λυπηθῶν μὲ τὴν
θέαν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ καμφθῶν, ὅταν τὸν ἀντικρύ-
σουσι, καὶ νὰ ἀποβάλουν τὴν πονηρίαν, διὰ νὰ σεβασθῶν
τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ παύσουν τὴν θηριωδίαν τους. Ἀλ-
λὰ οἱ σκληροὶ καὶ μισάνθρωποι προτιμοῦν μᾶλλον νὰ
ἐλάτουν τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, παρά νὰ ἴδωσιν τὸν ἀν-
θρώπον νὰ θεραπεύεται. Ἔτσι φανερώνοσι τὴν πονηρί-
αν των ἀπὸ δύο ἀπόψεις. Ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι καταπολε-
μοῦν τὸν Χριστόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ὁ πόλεμος αὐτὸς
εἶναι τόσο μεγάλος, ὥστε νὰ παρακαλῶν τὴν εὐεργε-
τικὴν ἑρθεῖν τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ λέγουσι ὅτι ὁ Κύριος ἠρώτη-
σε τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους. Ὁ Ματθαῖος λέ-
γει ὅτι αὐτοὶ ἠρώτησαν τὸν Ἰησοῦν. C «Καὶ τὸν ἠρώτη-
σαν», λέγει, «ἐὰν ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὸν νόμον νὰ ἐνεργῇ
κανεὶς θεραπείας κατὰ τὰ Σάββατα; Καὶ τὸν ἠρώτησαν

1. Μῖναι τὸ μέρος τοῦ ἐξῆς ἢ συζητήσας ποὺ περιέχεται εἰς τοὺς
στίχους 9 - 8 τοῦ 12ου κεφ. τοῦ Ματθαίου.

2. Ματθ. 12, 9 - 10.

3. Πρὸς. Ματθ. 12, 1 - 2.

4. Πρὸς. Μάρκ. 3, 4. Λουκ. 6, 9.

διά να τὸν κατηγορήσουν διὰ τὴν ἀπάντησιν ποῦ θὰ εἰδεν».⁵ Ἦτο φυσικὸν νὰ συμβοῦν καὶ τὰ δύο. Πραγματικὰ, ἐπειδὴ ἦσαν μιᾶροί καὶ ἐγνώριζαν καλὰ ὅτι ὁπωσδήποτε θὰ θεραπεύσῃ τὸν ἀσθενῆ, σπεύδουν νὰ προκαταλάβουν τὸν Ἰησοῦν μετὰ τὴν ἐρώτησίν του, μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ παρεμποδίσουν τὴν θεραπείαν. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἠρώτησαν, «ἐάν ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὸν νόμον νὰ ἐνεργῇ κανεὶς θεραπείας κατὰ τὰ Σάββατα», ὅχι διὰ νὰ μάθουν, ἀλλὰ, «διὰ νὰ τὸν κατηγορήσουν». Βέβαια, ἐάν εἶχαν διαθέσει νὰ κατηγορήσουν, τοὺς ἦτο ἀρκετὴ ἡ πρᾶξις, ἀλλ' ἤθελαν νὰ ἔχουν ἀφορμὴν καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους, ὥστε νὰ διαθέτουν ἀφθονὰ ἐπιχειρήματα κατὰ τοῦ Κυρίου.

Ὁ δὲ φιλόθεος Κύριος τὸ κάνει καὶ αὐτὸ καὶ τοὺς δίδει ἀπάντησιν **Δ** διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ τὴν ἰδικήν του εὐσπλαγγνίαν καὶ ἀφήνῃ τὸ θέμα εἰς τὴν διάθεσίν τους ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἐτσι ἀποδεικνύει τὴν ἀπανθρωπίαν τους. Καὶ ἐστῆσε τὸν ἀνθρώπων εἰς τὸ μέσον ὄλων. Ὅχι ἐπειδὴ τοὺς ἐφοβήθη, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς ὠφελῆσῃ καὶ νὰ τοὺς προκαλέσῃ αἰσθημάτων φιλοφροσύνης. Ὅταν ὁμως δὲν ἔκαμψε τὴν σκληρότητά τους οὔτε καὶ μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν, τότε ἐλυπήθη, λέγει, καὶ ὠργίσθη διὰ τὴν πᾶρωσιν τῆς καρδίας των καὶ τοὺς ἐρωτᾷ: «Ποῖος ἀνθρώπος ἀπὸ σᾶς θὰ εὐρεθῇ, ποῦ θὰ ἔχη ἕνα πρόβατον, καὶ ἐάν πέσῃ ταῦτο εἰς ἡμέραν Σάββατον μέσα εἰς λάκκον, δὲν θὰ τὸ πιάσῃ καὶ δὲν θὰ τὸ σηκώσῃ; Πόσον, λοιπὸν, διαφέρει ὁ ἀνθρώπος ἀπὸ τὸ πρόβατον; Ὅστε ἐπιτρέπεται κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Σαββάτων νὰ κἀν κανεὶς τὸ καλόν».⁶ Ἐ διὰ νὰ μὴ ἡμποροῦν, λοιπὸν, νὰ φέρωνται μετὰ ἀναισχυντίαν, οὔτε νὰ τὸν κατηγοροῦν πάλιν διὰ παράθεσιν τοῦ νόμου, τοὺς φέρει αὐτὸν τὸν ἀποδεικτικὸν συλλογισμὸν μετὰ τὸν παράδειγμα τοῦ ζώου.

Σὺ, ὁμως, πρόσθε, σὲ παρακαλῶ πῶς μετὰ διαφόρους καὶ καταλλήλους δικαιολογίας ὑποστηρίζῃ ὁ Κύριος τὴν κατάλυσιν τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου. Πραγματικὰ, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς θεραπείας τοῦ τυφλοῦ δὲν ἐπικαλεῖται κομμίαν δικαιολογίαν, ὅταν ἐφτείαζε τὸν πηλὸν τὸ Σάββατον, ἂν καὶ τότε τὸν κατηγοροῦν, **139**

5. Ματθ. 12, 10.
6. Ματθ. 12, 11 - 12.
7. Πρβλ. Ἰωάν. 9, 6 ἔξ.

ἀλλὰ ἦτο ἀρκετὸς ὁ τρόπος τῆς δημιουργίας⁸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο κύριος τοῦ νόμου. Ὅταν, πάλιν, ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον⁹ καὶ ἐκεῖνος ἐσήκωσε τὸ κρεβάτι του καὶ τὸν κατηγόρου, διότι ἦτο Σάββατον, ἀπολογεῖται καὶ ὡς Θεὸς καὶ ὡς ἀνθρώπος. Ὡς ἀνθρώπος μὲν δταν λέγῃ: «Ἐάν θεωρῆτε ἐπιθεβλημένον νὰ λαμβάνῃ περιτομὴν ὁ ἀνθρώπος κατὰ τὸ Σάββατον, διὰ νὰ μὴ ἀσθεθῇ ὁ νόμος, (καὶ δὲν εἶπεν διὰ νὰ ὠφελῆθῃ ἀνθρώπος), «πῶς θυμῶντε ἐναντίον μου ποῦ ἐθεράπευσα ὀλοκλήρον ἀνθρώπον»;¹⁰ Ὡς Θεὸς δὲ, δταν λέγῃ: «Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ μου ἐργάζεται ἕως τῶρα συνεχῶς, καὶ ἐγώ, λοιπὸν, ἐργάζομαι».¹¹ Ὅταν δὲ κατηγορεῖτο διὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαββάτου ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ἔλεγε τὰ ἑξῆς ὡς δικαιολογία τῆς πράξεως: «δὲν ἀνεγνώσατε, τί ἔκανεν ὁ Δαυὶδ, δταν ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἦσαν μαζί του; Πῶς, δηλοσῆ, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφαγε τοὺς ἄρτους, ποῦ ἦσαν θαλμένοι ὡς βυσία εἰς τὸν Θεὸν ἐπάνω εἰς τὴν Τράπεζαν»;¹² Ἐπίσης, ἔφερε καὶ τὸ παράδειγμα τῶν ἱερέων ποῦ καταλύουν τὸ Σάββατον μέσα εἰς τὸν ναόν.¹³ **Β** Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τοὺς ἐρωτᾷ: «Εἶναι ἐπιτετραμμένον κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου νὰ κἀν ὁ ἀνθρώπος καλόν καὶ νὰ εὐεργετήσῃ μετὰ αὐτὸ τὸν πλησίον του ἢ ἡμπορεῖ νὰ παραλείψῃ τὴν εὐεργεσίαν καὶ νὰ γίνῃ ἔτσι αἰτίος κακοῦ εἰς τὸν πλησίον»;¹⁴ Καὶ: «Ποῖος ἀπὸ σᾶς ποῦ θὰ ἔχη ἕνα πρόβατον»;¹⁵ ἐπειδὴ ἐγνώριζε καλὰ τὴν φιλαργυρίαν τους καὶ ἤξερε ὅτι ἦσαν περισσότερο φιλοργητικοὶ παρά φιλόθεοι. Ἐπίσης, ὁ ἄλλος εὐαγγελιστὴς¹⁶ λέγει ὅτι τοὺς ἐκύτταξεν ὄλους γύρω γύρω, δταν ἠρώτα αὐτοὺς, ὥστε καὶ μετὰ τὸ θλέμμι νὰ τοὺς προσελκύσῃ. Ἀλλὰ καὶ οὕτε ἔτσι ἐγιναν καλλήτεροι. Ἐδῶ, θέσσεια, μόνον ὁμιλεῖ ὁ Κύριος, εἰς ἄλλα ὁμως περιστατικὰ θεραπεύει θέτων τὸ χεῖρι του εἰς τοὺς

8. Ἡ θεραπεία τοῦ τυφλοῦ μετὰ τὸν πηλὸν ἔφαρεν εἰς τὴν μνήμην βίων τῆν ἐν τῷ χαίματος δημιουργίαν τοῦ πρώτου ἀνθρώπου. Πρβλ. Γεν. 3, 7.
9. Πρβλ. Ἰωάν. 5, 1 ἔξ.
10. Ἰωάν. 7, 28.
11. Ἰωάν. 6, 17.
12. Ματθ. 12, 4.
13. Πρβλ. Ματθ. 12, 5.
14. Ματθ. 8, 4.
15. Ματθ. 12, 11.
16. Πρβλ. Λουκ. 6, 10. Ματθ. 3, 5.

άρρώστους. Καί ὁμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐμολάκωνε τὴν σκληρότητά τους, ἀλλ' ἐνῶ ὁ ἀσθενὴς ἄνθρωπος ἐθεραπεύετο, ἐκεῖνοι μὲ τὴν ὑγίειαν αὐτοῦ ἐγίνοντο χειρότεροι. Ὁ Βέβαιος, ὁ Ἰησοῦς ἤθελε πρὶν ἀπὸ τὸν ἀσθε- νῆ αὐτοῦς νὰ θεραπεύσῃ καὶ δι' αὐτὸ ἔθεσεν εἰς ἐνέρ- γειαν χιλίους τρόπους θεραπείας καὶ μὲ ὅσα ἔκανε προ- γουμένως καὶ μὲ ὅσα εἶπεν. Ἐπειδὴ, ὁμως, διεπίστω- σεν ὅτι ἡ ἀσθενεία τους ἦτο ἀθεράπευτος, δι' αὐτὸ ἐπρο- χώρησεν εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἀσθενοῦς.

«Τότε λέγει εἰς τὸν ἄνθρωπον: Ἀπλώσε τὸ χέρι σου. Καὶ ἐκεῖνος τὸ ἀπλώσε καὶ ἐποιήθη τὸ χέρι του εἰς τὴν προτέραν κατάστασι, ὑγιὲς ὡς τὸ ἄλλο».¹⁷ Καὶ ἐκεῖνοι τί κάνουν, λοιπόν; Ἐξέρχονται, λέγει, καὶ οὐσκέπτονται διὰ τὸ πᾶς θὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦν. Ἐφοῦ ἐδηγήσαν ἀπὸ τὴν συναγωγὴν οἱ Φαρισαῖοι, λέγει, «συνεσκέφθη- σαν ἐναντίον του, μὲ ποῖον τρόπον νὰ τὸν θανατώσουν».¹⁸ Χωρὶς νὰ ὑποστοῦν καμμίαν ἀδικίαν ἐπιχειροῦν νὰ τὸν φονεύσουν. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ὁ φθόνος. Ὁ Διό- τι δὲν ἐγθρεύεται μόνον τοὺς ξένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰ- δίους τοὺς φθονερούς. Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Μάρκος λέ- γει ὅτι ἔκαναν τὸ συμβούλιον μὲ τοὺς Ἑβραίωνους.¹⁹

Τί ἔκανεν, λοιπόν, ὁ εἰρηνικὸς καὶ πρᾶος Ἰησοῦς; «Ὅταν ἔμαθεν αὐτὰ ἔφωγεν. Ὁ Ἰησοῦς, ὁμως, ἔμαθε τὰ σχέδιά των καὶ ἀνεχώρησεν ἀπὸ ἐκεῖ».²⁰ λέγει ὁ Εὐα- γελιστὴς. Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ ὑποστηρίζουν ὅτι ἔπρε- πε νὰ γίνωνται θαύματα; Διότι μὲ αὐτὰ ποῦ συνέθεσαν ἐδῶ ἀπέδειξεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἡ ἀγέραιος ψυχὴ δὲν πι- στεύει ὅτε μὲ τὰ θαύματα καὶ ἀκόμη ὅτι ἡ κατὰ τὸν μαθητῶν κατηγορία ἦτο ἄσκοπος. Διότι ἐκεῖνο πρέκει νὰ προσέξωμεν περισσότερο ἢ ὅτι δηλαδὴ ἐξηγγριώοντο περισσότερο διὰ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς συναθρώπους τους. Καὶ ὅταν ἰδοῦν κάποιον νὰ θεραπεύ- εται ἀπὸ μίαν σωματικὴν ἢ ψυχικὴν ἀσθένειαν, τότε καὶ κατηγορίαν διατυπώνουν καὶ ὡς θηρία ἀγριεῖον. Πρα- γματικὰ, ὅταν ἠθέλησε νὰ σώσῃ τὴν πόρνην τὸν διέ- βαλλον. Τὸ ἴδιον ὅταν ἔφαγε μαζί μὲ τοὺς τελῶνας. Καὶ τώρα πάλιν, τὸν κατηγοροῦν, ἐπειδὴ εἶδαν ὅτι ἐθερά- πευσε τὸ χέρι τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ.

17. Ματθ. 12, 13.

18. Ματθ. 12, 14.

19. Πρὸς Μαρκ. 3, 6.

20. Ματθ. 12, 15.

Σὺ, ὁμως, πρόσθε εἶπε ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἀφήνει τὸ ἐνδια- φέρον καὶ τὴν φροντίδα του διὰ τοὺς ἀρρώστους. ~~438~~ καὶ παράλληλα καταπραῖνει τὸν φθόνον τῶν Φαρισαί- ων. «Καὶ τὸν ἠκολούθησαν πλήθῃ λαοῦ πολλὰ καὶ ἐθε- ράπευσεν ἄλλους ὅσοι ἦσαν ἀσθενεῖς. Καὶ ἐντόνως παρήγ- γειλεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ τὸν φανερώσουν ὅτι κάνει τόσα πολλὰ θαύματα».²¹ Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, λοιπόν, συνεχῶς θαυμάζουν καὶ ἀκολουθοῦν τὸν Κύριον. Ἐκεῖνοι, ὁμως, δὲν ἀφήνουν τὴν πονηρίαν τους.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ σὲ κυριεύσῃ φόβος διὰ τὰ συμβαίνοντα καὶ διὰ τὸν παράδοξον τρόπον ποῦ ἐκ- δηλώνουν τὴν μακίαν των οἱ Φαρισαῖοι, παρουσιάζει καὶ τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος εἶχε προείπει διὰ αὐτά. Διότι ἦτο τόσον μεγάλη ἡ ἀκρίβεια τῶν προφητῶν, ὥστε οὔ- τε καὶ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς δὲν παρέλειψαν, ἀλλὰ ἐ- προφήτευσαν καὶ τοὺς δρόμους ποῦ θὰ ἐβάδιζε ὁ Ἰη- σοῦς καὶ τὰς μετακινήσεις του Β καὶ τὴν διάθεσιν μὲ τὴν ὁποῖαν θὰ ἐπραττεν αὐτά, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι διὰ ἐλέγον- το μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Διότι ἐάν εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωρίσῃ κανεὶς τὰς ἀποκρύφους σκέψεις τῶν ἀνθρώπων, εἶναι πολὺ περισσότερον νὰ μάθουν τὸν σκοπὸν τοῦ Ἰησοῦ οἱ προφῆται, ἐάν δὲν τοὺς τὸν ἀπεκά- λυπτε τὸ Πνεῦμα.

Τί λέγει, λοιπόν, ὁ προφήτης; Ἐπιταὶ ὁ Κύριος προ- σέθεσεν: «Διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ ἐποληθεῖσθῇ ἐκεῖ- νο, ποῦ ἐλέγχθῃ διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαίου»;²² ὁ ὁποῖος εἶ- πεν Ἰδοὺ ὁ ἀπεσταλμένος μου, τὸν ὁποῖον ἐξέλεξα, ὁ ἀγαπητὸς μου, εἰς τὸν ὁποῖον εὐηρεσθήσῃ ἡ ψυχὴ μου. Θὰ εὐλόγῃ τὸ Πνεῦμά μου ἐπάνω του καὶ θὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τὰ ἔθνη νέον, τέλειον νόμον. Δὲν θὰ φιλονεικήσῃ, οὔ- τε θὰ ἐγγύλη παραφόρους κραυγὰς, οὔτε θὰ ἀκούσῃ κα- νεὶς τὴν φωνὴν του εἰς τὰς δημοσίας πλατείας.²³ Ὁ Ψυ- χὰς ποῦ ὁμοιάζουν μὲ τσακισμένον κάλαμον δὲν θὰ συν- τρήσῃ καὶ καρδίας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ θεὸς φωτισμὸς πλησιάζει νὰ σθεσθῇ, ὥστε νὰ ὁμοιάζον αὐταὶ πρὸς φυ- τὴν ποῦ καπνίζει, δὲν θὰ σθῆσῃ, ἕως ὅτου νὰ κἀνῃ νι- κητὴν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἰς τὸ ὄνομα του ὡς Μεσ- σίου καὶ Σωτῆρος οἱ ἔθνη θὰ στηρίζουν τὰς πρὸς σω-

21. Ματθ. 12, 15 - 16.

22. Πρὸς. Ἠσ. 42, 1 - 4, 41, 9.

23. Ὅπως κάνουν οἱ θυμωτοὶ ποῦ διὰ σκοποῦς ἰσοτελεῖς ἐπαρκεῖνον τὸν λαὸν εἰς θυροσφῆ σὺλλήληματα.

τηρίαν ἐλπίδας των».²⁸ Τὴν πραότητα καὶ τὴν ἀνέκφραστον δύναμιν τοῦ Κυρίου ὑμνεῖ ἐδῶ ὁ προφήτης καὶ θύραν μεγάλην καὶ ἰσχυράν ἀνοίγει πρὸς τοὺς ἔθνικους. Ἐπίσης προλέγει τὰ κακά ποῦ θὰ εὕρουν τοὺς Ἰουδαίους καὶ συγχρόνως ἀποδεικνύει τὴν ὁμόνοιαν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. «Ἰδοὺ», λέγει, «ὁ ἀπεσταλμένος μου, τὸν ὁποῖον ἐξέλεξα, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς τὸν ὁποῖον εὐηρεστήθη ἡ ψυχὴ μου». Ἐάν, ὁμῶς, τὸν ἐξέλεξεν, τότε ὁ Ἰησοῦς δὲν καταλύει τὸν νόμον με ἐχθρικήν διάθεσιν πρὸς τὸν Πατέρα, ὅτε ὡς ἐχθρὸς τοῦ Μωμοθέτου, ἀλλὰ ἐνεργεῖ ἔχων τὴν ἴδιαν γνώμην με αὐτόν καὶ κάνει τὰ ἴδια με τὸν Πατέρα. **Δ** Ἐπειτα, διὰ τὴν διακηρύξιν τὴν πραότητα αὐτοῦ λέγει: «Δὲν θὰ διακηρύξῃ τὴν ἀγάλην παραφόρον κραυγὰς». Ὁ Κύριος, θέθαια, ἤθελε νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν θεραπευτικὴν του δρᾶσιν καὶ εἰς αὐτούς. Ἐπειδὴ, ὁμῶς, αὐτοὶ ἀντιέδρασαν, δὲν ἔφεραν ἀντίρρησην εἰς τὴν ἀντίδρασιν των αὐτῆν. Ἐπίσης, διὰ τὴν ἀποδείξιν τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῶν φαρισαίων καὶ γραμματέων, λέγει: «Ψυχὰς ποῦ ὁμοιάζουν με τσακισμένον κάλαμον δὲν θὰ συντρίψῃ». Διότι ἦτο εὐκολόν εἰς τὸν Ἰησοῦν νὰ τοὺς συντρίψῃ ὅλους αὐτοὺς ὡς νὰ ἦσαν καλάμι. Καὶ μάλιστα ὄχι ἀπλῶς καλάμι, ἀλλὰ καλάμι ποῦ εἶναι τσακισμένον. «Καὶ καρδίας δ' οὗτο ὁ θεὸς φωτισμός πλησιάζει νὰ σβεσθῇ, ὥστε νὰ ὁμοιάζον αὐταὶ πρὸς φωτὶλὶ ποῦ καπνίζει, δὲν θὰ σῆσῃ». Ἐδῶ με ὅσα λέγει περιστὰ καὶ τὸν θυμὸν ἐκείνων ποῦ ἤνατταν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ἰησοῦ ποῦ ἠμποροῦσε νὰ διαλύσῃ τὸν θυμὸν τους καὶ νὰ τὸν σῆσῃ με κάθε εὐκολίαν. Συνεπῶς ἀποδεικνύεται ἡ μεγάλη ἐπιείκεια τοῦ Κυρίου.

Ε Τί λοιπόν; ἐρωτᾷ κάποιος. Συνεχῶς θὰ γίνονται αὐτά; Καὶ θὰ τοὺς ὑπομένῃ μέχρι τέλους νὰ σχεδιάζον τόσα εἰς θάρος του καὶ νὰ μαινόνται ἐναντίον του; Νὰ μὴ κήτης σκέψεις αὐτοῦ τοῦ εἰδους. Διότι ὅταν διδάξῃ καὶ δλοκληρώσῃ τὴν δρᾶσιν του, τότε θὰ πράξῃ καὶ ἐκεῖνα. Αὐτό, ἄλλωστε, ἐδήλωσεν ὅταν εἶπεν: «Ἐως οὗτο νὰ κήνη νικητὴν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὸ δνομά του ὡς Μεσσίου καὶ Σωτῆρος οἱ ἔθνικοι θὰ στηρίξον τὰς πρὸς σωτηρίαν ἐλπίδας τους». Ὅπως ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Καὶ εἰμεθα ἔτοιμοι νὰ τιμωρήσωμεν

28. Ματθ. 12, 17 - 21.

με δικαιοσύνην κάθε παρακοήν, ὅταν τελειοποιηθῇ ἡ ὁπαικὴ μας».²⁹

240 Καὶ τί σημαίνει ἡ φράσις, «ἔως οὗτο νὰ κήνη νικητὴν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ»; Ὅταν κήνη εἰτι ἐξαρτάται ἀπὸ αὐτόν, λέγει, τότε θὰ φέρῃ καὶ τὴν τιμωρίαν, καὶ μάλιστα τιμωρίαν τελείαν. Τότε θὰ πάθουν τὰ δεινά, ὅταν στήσῃ τὸ λαμπρὸν τρόποσιον τῆς νίκης καὶ ἐπικρατήσουν αἱ ἀρχαὶ ποῦ ἐκήρυξεν, χωρὶς νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἀναίσχυντον πρόφασιν ἀντιλογίας. Διότι δνομάζει κρίσιν τὴν δικαιοσύνην. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τῆς θείας οικονομίας δὲν θὰ περιορισθῇ εἰς αὐτό, δηλαδὴ, εἰς τὴν συντρίψιν τῶν ἀπίστων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον θὰ προσελκύσῃ κοντά του. Δι' αὐτὸ καὶ προσέθεσεν: «Καὶ εἰς τὸ δνομά του ὡς Μεσσίου καὶ Σωτῆρος οἱ ἔθνικοι θὰ στηρίξον τὰς πρὸς σωτηρίαν ἐλπίδας των». **Β** Ἐπειτα, διὰ τὴν καταλάθῃς ὅτι καὶ αὐτὸ γίνεται σύμφωνα με τὴν γνώμην τοῦ Πατέρα, εἰς τὸ προῖμιον μαζὶ με τὰ προηγουμένα τὸ ἠγγυήθη ὁ προφήτης, ὅταν εἶπεν: «Ὁ ἀγαπητός μου, εἰς τὸν ὁποῖον εὐηρεστήθη ἡ ψυχὴ μου». Διότι εἶναι φανερόν ὅτι ὁ ἀγαπητός πράττει αὐτὰ σύμφωνα με τὴν θέλησιν ἐκείνου ποῦ τὸν ἀγαπᾷ.

«Τότε τοῦ ἔφεραν ἓνα δαιμονιζόμενον, ποῦ ἦτο συγχρόνως τυφλὸς καὶ κουφός. Καὶ τὸν ἐθεράπευσεν, ὥστε ὁ τυφλὸς καὶ κουφὸς καὶ ὠμίλει καὶ ἔθλεπεν».³⁰ Ὡ πονηρία τοῦ δαιμονος. Ἐφραξε καὶ τὰς δύο εἰσόδους με τὰς ὁποίας ἐπρόκειτο ἐκεῖνος νὰ πιστεύσῃ, δηλαδὴ, καὶ τὰ μάτια καὶ τὰ αὐτιά. Καὶ ὁ Χριστός, ὁμῶς, τὰς ἤνοιξε καὶ τὰς δύο. **Γ** Καὶ ἐξεπλήττοντο δλα τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ καὶ ἔλεγον: Μήπως εἶναι αὐτός ὁ ἀναμενόμενος ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ, ὁ Μεσσίας; Οἱ δὲ Φαρισαῖοι, ὅταν ἤκουσον τί ἔλεγεν ὁ λαός, εἶπαν: Αὐτὸς δὲν θγάξει τὰ δαιμόνια παρὰ με τὴν σοφθεϊαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Βεελζεβούλ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἀρχὸν τῶν δαιμονίων».³¹ Βέθαια, οἱ ἄθρωποι εἶπαν κάτι τὸ μεγάλο. Ἀλλ' οἱ Φαρισαῖοι δὲν τὸ ἠέχθησαν καὶ αὐτό. Διότι, ὅπως εἶπα παρπάνω, συνεχῶς νοιώθουν μεγάλην ἐνόχλησιν ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας ποῦ ἐγίνοντο πρὸς τοὺς συναθρώπους των καὶ τίποτε δὲν τοὺς ἐνοχλεῖ τόσον, ὅσον ἡ σωτηρία τῶν

29. Π' Κορινθ. 10, 6.
29. Ματθ. 12, 22.
30. Ματθ. 12, 28 - 24.

ανθρώπων. Ἄν καὶ ἔφυγεν ὁ Κύριος μακριὰ τοὺς καὶ τοὺς ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ καταισιγάσῃ τὸ πάθος τοὺς, ἐν τούτοις πάλιν τὸ κακὸν ἀνάθει, ἐπειδὴ ἔπαυελέθη ἡ εὐεργεσία καὶ ἀγανακτοῦν περισσότερο ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν δαίμονα. Διότι ἐκεῖνος καὶ ἐβγήκεν ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀνεχώρησε καὶ ἐδραπέτευσε, χωρὶς νὰ εἰπῇ τίποτε. **Δ** Αὐτοὶ ὁμοῦς ἐπεχείρουν εἴτε νὰ τὸν φονεύσουν εἴτε νὰ τὸν συκοφαντήσουν. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπέτυχσαν τὸ πρῶτον, ἤθελαν νὰ ἀμαυρώσουν τὴν φήμην του.

Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ὁ φθόνος καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ μεγαλύτερα κακία ἀπὸ αὐτόν. Διότι ὁ μισθός, παραδειγματός χάριν, ἀπολαμβάνει κάποιαν ἡδονὴν καὶ εἰς μικρὸν διάστημα χρόνου ἀλοκληρώνει τὴν ἀμαρτίαν του, ἐνῶ ὁ φθονερός κολάζει καὶ τιμωρεῖ τὸν ἑαυτὸν του πρὶν ἀπὸ τὸν φθονούμενον καὶ οὐδέποτε δὲν σταματᾷ τὴν ἀμαρτίαν του, ἀλλὰ συνεχῶς ἐδρίσκειται μέσα εἰς αὐτήν. Πραγματικὰ, ὅπως ὁ χοῖρος χαιρέται μέσα εἰς τὸν θόρθρον καὶ ὁ δαίμων μὲ τὴν δικὴν μας θλάθην, ἔτσι καὶ ὁ φθονερός αἰσθάνεται χαρὰν διὰ τὰ κακά τοῦ παθαίνει ὁ συνάνθρωπός του. Καὶ ὅταν συμῆθῃ κάτι δυσάρεστον, τότε ἀναπαύεται καὶ ἀνακουφίζεται, **Ε** ἐπειδὴ θεωρεῖ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων ὡς ἰδικὰ του κατὰ, καὶ ὡς ἰδικὰ του κατὰ τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων. Καὶ δὲν ἐξετάζει τί καλὸ θὰ ἔμπορούσε νὰ γίνῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ τί κακὸν θὰ συμῆθῃ εἰς τὸν πλησίον του.

Αὐτούς, λοιπόν, δὲν ἀξίζει νὰ τοὺς λιθοβολῇ κανεὶς καὶ νὰ τοὺς θανατώῃ μὲ τρόπον θρασυανιστικόν. ὡς νὰ ἦσαν σκυλιά λυσσασμένα καὶ δαίμονες καταστρεπτικοὶ καὶ τρομεροὶ ὅπως αἱ Ἑρινύες.²⁷ Διότι ὅπως οἱ κύνες τρέφονται μὲ τὴν κοπρίαν, **4:41** ἔτσι καὶ αὐτοὶ τρέφονται καὶ ἱκανοποιῶνται μὲ τὰς δυστυχίας τῶν ἄλλων, ὡς νὰ εἶναι κοινοὶ ἔχθροὶ καὶ ἀντίπαλοι τῆς φυσικῆς τάξεως. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνθρωποι ἀποθάνονται λόγῳ καὶ ὅταν ἀφάσεται ἓνα ἄλλογον ζῶον, οὐ ὁμοῦς, ὅταν βλέπῃς ἓνα ἄνθρωπον νὰ εὐεργετῆται ἐξαγαγιάνεσαι καὶ τρέμεις καὶ ἀγριάζεις; Καὶ τί χειρότερον ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ τὴν μανίαν αὐτῆν;

27. Ἑρινύες. Ἐπίγειοι θεοὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς μυθολογίας, τιμωρὰ πνεύματα τῶν φονεῶν, τῶν ἐπιόρων καὶ τῶν παραβατῶν ἐν γένει τοῦ νόμου. Ἦσαν προσωποποιήσεις τῶν τύφων καὶ τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀκριβῶς οἱ μὲν πόρνοι καὶ οἱ τελῶναι κατώρθωσαν νὰ εἰσελθοῦν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐνῶ οἱ φθονεροὶ ἐξεβιάχθησαν, ἐνῶ εὐρίσκοντο μέσα. «Διότι ἐκεῖνοι ποῦ εἶναι κληρονόμοι τῆς βασιλείας θὰ ριφθοῦν ἔξω ἀπὸ αὐτῆν».²⁸ Καὶ ἐκεῖνοι, ἀφοῦ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν πονηρίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξοῦσαν, ἀπέκτησαν ἐκεῖνα ποῦ δὲν ἠλπίζαν, **Β** αὐτοὶ ὁμοῦς ἔχασαν καὶ τὰ ἀγαθὰ ποῦ εἶχαν. Καὶ πολὺ ὁσῶν. Διότι ὁ φθόνος εἶναι ποῦ κάνει τὸν ἄνθρωπον διάβολον. Αὐτὸς σὲ κάνει ἀγριὸν δαίμονα. «Ἔτσι ἔγινε καὶ ὁ πρῶτος φόνος. Ἔτσι περιεφρονήθη ἡ φυσικὴ τάξις. Ἔτσι ἡ γῆ ἐμολύνθη». Ἔτσι, ὅστερα ἀπὸ αὐτὰ, ἤνοιξε τὸ στόμα τῆς ἡ γῆ καὶ κατέπε καὶ ἐξηφάνισε τὸν Δαθάν,²⁹ τὸν Κορέ,³⁰ τὸν Ἀθειρών³¹ καὶ τοὺς ὁπαδοὺς των.

Ἄλλὰ πιθανὸν νὰ εἰπῇ κάποιος ὅτι εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα νὰ κατηγορῇ κανεὶς τὸν φθόνον. Πρέπει ὁμοῦς νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὸν τρόπον ποῦ θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό. Πῶς θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν πονηρίαν αὐτήν; Ἄν συλλογισθῶμεν ὅτι ὅπως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ πόρνος, ἔτσι ἀποκλείεται ἀπὸ αὐτήν καὶ ὁ φθονερός. **Γ** Καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸν πρῶτον. Τώρα, ὁμοῦς, ὁ φθόνος θεωρεῖται κατὰ χωρὶς σημασίαν, δι' αὐτὸ καὶ παραμελεῖται. Ἄν ὁμοῦς γίνῃ ἀντιληπτόν ὅτι εἶναι κακόν, τότε θὰ ἀπαλλαγῶμεν εὐκόλα. Νὰ κλαύσης, λοιπόν, καὶ νὰ στενάξῃς. Νὰ θρηνησῇς καὶ νὰ παρακαλέσῃς τὸν Θεόν. Μάθε ὅτι εὐρίσκεισαι εἰς φθερόν ἀμόρτημα καὶ μετανόησις. Καὶ ἂν ἔτσι σκέπτεσαι, γρήγορα θὰ ἀπολαγῆς ἀπὸ τὴν νόσον αὐτήν.

Καὶ ποῖος δὲν γνωρίζει, ἐρωτᾷ κάποιος, ὅτι ὁ φθόνος εἶναι κακόν; Κανεὶς δὲν τὸ ἀγνοεῖ, θέβαια, ἀλλὰ

28. Μαθ. 8, 12.

29. Δαθάν. Κατήγατο ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Βουβίνης καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν στίαν τοῦ λευτοῦ Κορέ κατὰ τὸν Μωυσῆν; δὲν καὶ τὸν κατέπε ἡ γῆ (Ἀριθ. 16 καὶ 26 κεφάλαια).

30. Κορέ. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰσάακ, ἐξ ἀδελφῶν τοῦ Μωυσῆος, λευίτης, ἀπὸ τὸν ὅποιον κατήγατο μὲς τὰς εἰς μωυταῖον. Τὸ ἔνοχόν τοῦ ἀγαγόντος εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ἐνδεκα φιλμένων, ὅπως εἶναι: ὁ 41, 43, 44 κλπ. Ἐπαύσαντο ἐναντίον τοῦ Μωυσῆος καὶ τοῦ Ἀαρὼν, ἐγρομένοι τῆς σιλης λευί, μὲ σκοπὸν νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπὸ τοῦ Ἀαρὼν καὶ δι' αὐτὸ ἤνοιξε ἡ γῆ καὶ τὸν κατέπε μαζί με ὅλους, ὅσοι εἶχαν σταθῆ εἰς τὸ πλεῖστον του (Ἀριθ. κεφ. 16 - 17).

31. Ἀθειρών. Ἀδελφὸς τοῦ Δαθάν καὶ συνεργὸς εἰς τὴν κίνησιν ἐναντίον τοῦ Μωυσῆος. Ἦχε καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιον τέλος (Ἀριθ. 16, 1 ἐξ.).

δὲν ἔχουν τὴν ἴδιαν γνώμην διὰ τὸ πάθος αὐτὰ, ποῦ ἔχουν διὰ τὴν πορνείαν καὶ τὴν μοιχείαν. Διότι ποίος ποτέ κατηγορήσε σοβαρὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἐπειδὴ ἐφθόνησε κάποιον; **Δ** Πότε παρεκάλεσε τὸν Θεὸν διὰ τὸ πάθος αὐτό, ὥστε νὰ τὸν εὐπλαγχνισθῆ; Κανείς οὐδέποτε δὲν τὸ ἔκανεν αὐτό. Ἄλλ' ἔαν νηστεύσῃ καὶ δώσῃ μικρὰν ἐλεημοσύνην εἰς τὸν πτωχόν, καὶ ἂν ἀκόμη κατέχεται εἰς μεγάλον θυμὸν ἀπὸ τὸν φθόνον, ἐν τούτοις δὲν νομίζει ὅτι ἔχει κάνει κάτι κακόν, ἂν καὶ κατέχεται ἀπὸ τὸ πλέον μιᾶν πάθος.

Πῶς, λοιπόν, ἔγινε ὁ Κάιν τοιοῦτος; Πῶς ὁ Ἡσαῦ; Πῶς τὰ παιδιά τοῦ Λάθαν;³² Πῶς οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ; Πῶς ὁ Κορέ, ὁ Δασάν καὶ ὁ Ἀθειρών; Πῶς ἡ Μαρία;³³ Πῶς ὁ Ἀαρών;³⁴ Πῶς ὁ ἴδιος ὁ διάβολος; Μαζὶ μὲ αὐτὰ καὶ τούτο νὰ σκεφθῆς, ὅτι, δηλαδὴ, δὲν κάνεις κακόν εἰς ἐκεῖνον ποῦ φθονεῖς, ἀλλὰ σπρώχνεις τὸ ξίφος ἐναντίον σου. Πραγματικά, κατὰ τὴν ἐβλαψε τὸν Ἄβελ ὁ Κάιν; **Ε** Διότι αὐτὸν μὲν τὸν ἔστειλε χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐνῶ τὸν ἑαυτὸν του τὸν ἐτύλιξεν εἰς ἀπειράριθμα κακὰ. Εἰς τί ἔβλαψε τὸν Ἰακώβ ὁ Ἡσαῦ; Μήπως δὲν ἀπέκτησε πλοῦτη καὶ δὲν ἀπελάμβανεν ἄπειρα ἀγαθὰ ὁ Ἰακώβ, ἐνῶ αὐτὸς ὑστερεῖ ἀπὸ τὴν ἀπάντη ἐκείνην δὲν ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὸ πατρικόν του σπιτί καὶ δὲν περιεπλανήθη εἰς ξένην χώραν; Ἄλλὰ καὶ τὰ παιδιά τοῦ Ἰακώβ τί χειρότερον ἔκαναν εἰς τὸν Ἰωσήφ, ~~442~~ ποῦ παρ' ὀλίγον μάλιστα νὰ τὸν φονεύσουν; Μήπως αὐτοὶ δὲν ἐπέρασον καὶ πείναν καὶ δὲν ἐκινδύνευσαν φοβερά, ἐνῶ ἐκεῖνος ἔγινε βασιλεὺς δολοκλήρου τῆς Αἰγύπτου;

Διότι ὅσον περισσότερον φθονεῖς κάποιον, τόσο περισσότερων ἀγαθῶν πρόξενος θὰ γίνῃς δι' αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι ποῦ παρακολουθεῖ τὰ πράγματα αὐτὰ. Καὶ ὅταν ἴδῃ ὅτι ἀδικεῖται ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἔχει διαπράξει καμμίαν ἀδικίαν, αὐτὸν μὲν τὸν ἐξιμῶνει καὶ τὸν καθιστᾷ ἔνδοξον, ἐνῶ τιμωρεῖ ἐσέ. Πραγματικά, ἀφοῦ δὲν ἀφήνει χωρὶς τιμωρίαν ἐκεῖνους ποῦ χαίρονται διὰ τὰ παθήματα τῶν ἐχθρῶν. (ἐνὰ μὴ χαίρῃσαι, λέγει,

32. Πρβλ. Γεν. 81, 1 ἔξ'

33. Μαρία. Ἀδελφὴ τοῦ Μωσέως καὶ τοῦ Ἀαρών (Ἀριθ. 12, 1 - 15).

34. Ἀαρών. Ἀδελφὸς καὶ συναρτάτης τοῦ Μωσέως εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν Ἰσραηλίων ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς Αἰγύπτου. Τὰ περὶ αὐτοῦ διαλαμβάνονται εἰς τὸ βιβλίον τῆς Ἑξέδου.

«διὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἐχθροῦ σου, μήπως σὲ ἴδῃ κάποτε ὁ Θεὸς καὶ δὲν τοῦ ἀρέσῃ αὐτό»)³⁵ πολὺ περισσότερον δὲν θὰ ἀφήσῃ ὅσους φθονοῦν ἐκεῖνους ποῦ καμμίαν ἀδικίαν δὲν ἔχουν διαπράξει.

Β Ἄς φονεύσωμεν, λοιπόν, τὸ πολυκέφαλον θηρίον. Διότι ὑπάρχουν πολλὰ εἶδη φθόνου. Διότι ἔαν ἐκεῖνος ποῦ ἀγαπᾷ ὅποιον τὸν ἀγαπᾷ δὲν ὑπερέχει καθόλου ἀπὸ τὸν Τελώνη, ποῦ θὰ σταθῇ ἐκεῖνος ποῦ μισεῖ ἐκεῖνον ποῦ δὲν κάνει καμμίαν ἀδικίαν; Πῶς θὰ ἀποφύγῃ τὴν γέννησιν ἐκεῖνος ποῦ ἀποδεικνύεται χειρότερος ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις; Δι' αὐτὸ καὶ λυποῦμαι ὑπερβολικά, ἐπειδὴ ἡμεῖς, ποῦ προτρεπόμεθα νὰ μιμούμεθα τοὺς ἀγγέλους, μᾶλλον δὲ τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων, μιμούμεθα τὸν διάβολον. Διότι καὶ μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπάρχει μεγάλος φθόνος. Καὶ μάλιστα μεγάλυτερος εἶναι εἰς ἡμᾶς, παρὰ εἰς τοὺς χριστιανούς ποῦ ποιμαίνομεν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν πρέπει νὰ ἀπευθυνθῶ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Διὰ τὴν φθονεῖς τὸν πλησίον σου, πές μου σὲ παρακαλῶ; Ἐπειδὴ τὸν θλέπεις νὰ τὸν τιμῶν καὶ νὰ τὸν ἐπαυνοῦν; Μήπως, ὅμως, δὲν γνωρίζεις πόσον κακόν κάνουν αἱ τιμαὶ **С** εἰς ὅσους δὲν προσέχουν; Ὁδηγοῦν εἰς κενοδοξίαν, εἰς ὑπερηφάνειαν, εἰς ἐγωϊσμόν, εἰς ὑπεροψίαν καὶ καθιστοῦν τὸν ἄνθρωπον διάφορον. Καὶ μαζὶ μὲ τὰ κακὰ μαραινόνται καὶ αὐτοὶ εὐκόλως. Ἄλλὰ τὸ πῶς χειρότερον εἶναι, ὅτι τὰ μὲν κακὰ ἀπὸ τὴν κατάστασιν αὐτὴν παραμένουν ἀθάνατα, ἐνῶ ἡ εὐχαριστήσις, μόλις ἐφάνη, ἐπέταξε καὶ ἐχάθη. Δι' αὐτὰ, λοιπόν, φθονεῖς; πές μου.

Ἄλλὰ μήπως φθονεῖς ἐπειδὴ κάποιος ἔχει μεγάλην ἰσχὺν κοντὰ εἰς τὸν ἀρχοντα καὶ κάνει πάντα ὅτι θέλει καὶ τοὺς ἀντιπάλους τοῦ λυπεῖ καὶ τοὺς κόλακάς τους ἐργετεῖ καὶ γενικῶς μεγάλην διαθέτει δύναμιν. **Δ** Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι λόγοι ἀνθρώπων ὀλοφρόνων καὶ παρακαλλημένων εἰς τὴν γῆν. Διότι τὸν πνευματικὸν ἄνθρωπον δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸν λυπήσῃ τίποτε ἀπολύτως. Διότι τί κακόν ἡμπορεῖ νὰ τὸν λυπήσῃ ὁ ἰσχυρός; Θὰ τὸν καθαιρέσῃ μήπως ἀπὸ τὸ ἀξίωμα; Καὶ τί σημασίαν ἔχει αὐτό; Ἐάν, θεῖα, ἡ καθάρσις εἶναι δικαία, τότε τὸν ὠφελεῖ. Διότι τίποτε δὲν ἐξοργίζει τόσο τὸν Θεόν, ὅσον τὸ νὰ ἀσκή κάποιος τὸ λειτουργήμα τοῦ ἱερέως χωρὶς νὰ τὸ ἀξίωσῃ. Ἄν πάλι ἡ καθάρσις εἶναι ἀδικος, ἡ εὐθὺν, τότε, πῶς

35. Πρβλ. 24, 17 - 18.

πτει εις εκείνον και δεν θαρούνη τον καθαιρούμενον. Διότι εκείνος που παθαίνει κάτι άδικα και ύφλισται την άδικίαν με γενναϊότητα, άποκτά μεγαλύτεραν παρησίαν ενώπιον του Θεού με την συμπεριφοράν του αυτήν.

Κατά συνέπειαν, άς μη εξετάζωμεν τό πώς θα κατέχωμεν την άρχήν, πώς θα τιμώμεθα, και πώς θα έχωμεν δύναμιν, αλλά τό πώς θα ζώμεν με άρετήν και ευσέθειαν. **Ε** Διότι αι έξουσίαι μάς παρασούρουν νά πράττωμεν πολλά πράγματα, που δεν είναι άρεστά εις τον Θεόν, και άκόμη απαιτείται ψυχή ισχυρά διά νά χρησιμοποιώμεν την έξουσίαν όπως πρέπει. Πραγματικά, όποιος δεν διαθέτει έξουσίαν έκουσίως ή άκουσίως φιλοσφεϊ. Έκεινος, όμως, που έχει την έξουσίαν παθαίνει τό ίδιον με εκείνον που συγκατοικεί με μία γυναίκα όρασαν και καλήν και του τίθεται νόμος νά μη την κυτάξη ποτέ με άκόλαστον βλέμμα.

4.43 Πραγματικά, αυτά τά γνωρίσματα έχει ή έξουσία. Δι' αυτό και πολλούς ανθρώπους χωρίς νά τό θέλουν τους έρριψεν εις την άλαζονείαν, τους έκανε νά δριγίζωνται εύκολα, αφήρεσε τό χαλκιδόν της γλώσσης, έθγαλε την θύραν από τό στόμα και συνταράσσει την ψυχήν σάν ισχυρός άνεμος και καταποντίζει τό σκάφος εις τον πυθμένα των κακών.

Αυτόν, λοιπόν, που εόρσκοιται εις τόσον μεγάλον κίνδυνον θαυμάζει και τον θεωρείς άξιον μμησεως; Πόσην άνησίαν φανερώνουν αυτά; Σκέψου, άκόμη μαζί με όλα αυτά, πόσους έχθρούς και κατηγορούς, πόσους κόλακας έχει ο άνθρωπος αυτός και τον πολιορκούν. Πές μου, λοιπόν, είναι άξια μακαρισμού αυτά; Άλλά ποιος θα ήμπορθε νά ύποστηρίξη αυτήν την άποιμν;

Ναι, αλλά εις τον λαόν, λέγει κάποιος, χαίρει μεγάλης εκτιμήσεως. Και τί σημαίνει αυτό; **Β** Διότι δεν είναι ο λαός ο Θεός, εις τον όποιον πρόκειται νά είναι ύπεύθυνος. Όποτε όταν άναφέρης τον λαόν, δεν λέγεις τίποτε άλλο παρά εμπόδια πολλά, σκοπέλους, υφάλους και σπηλαια. Διότι τό νά είναι κανείς δημοφιλής, όσον τον καθιστά λαμπρόν, τόσον μεγαλύτερους κινδύνους περικλείει, όπως είναι αι φροντίδες και αι στενοχωρίαί. Πραγματικά, ο άνθρωπος αυτός του είδους δεν ήμπορεί νά άναπνεύση ή νά ήσυχάση καθόλου, διότι έχει πολύ σκληρόν κύριον. Και διατί λέγω μόνον ότι δεν ήμπορεί νά άναπνεύση και νά ήσυχάση; Άφοϋ ο άνθρωπος αυτός, και αν άκό-

μη έχη πολλές άρετάς, δύσκολα εισέρχεται εις την βασιλείαν. Διότι τίποτε δεν οδηγεί τόσον εις τάς παρεκτροπάς, όσον ή έξάρτησις από την γνώμην του κόσμου, ή όποια καθιστά τους ανθρώπους δειλούς, άγενείς, κόλακας και ύποκριτάς.

Γ Πραγματικά, διατί οι Φαρισαίοι ύπεστήριζαν ότι ο Χριστός έχει δαιμόνιον; Δεν τό έκαναν επειδή ήθελαν νά δοξάζωνται από τό πλήθος των ανθρώπων; Διατί, πάλιν, οι περισσότεροι άνθρωποι έσχημάτιζαν όρθην γνώμην διά τον 'Ιησοϋν; Δεν τό έκαναν επειδή δεν τους κατείχε τό πάθος του φθόνου; Διότι τίποτε, άπολύτως τίποτε, δεν μάς καθιστά τόσον παρανόμους και άνοήτους, όσον τό νά εξαρτώμεθα από την γνώμην του κόσμου. Όπως, πάλιν, τίποτε δεν μάς κάνει πιο έναρτέους και άδωμαντίους, όσον τό νά περιφρονώμεν αυτήν. Διά τον λόγον αυτόν και χρειάζεται πολύ δυνατήν ψυχήν εκείνος που σκοπεύει νά άντισταθί εις την τόσον ισχυράν όρμήν και θίαν αυτού του άνέμου. Διότι, πραγματικά, όταν εύμηρη, θεωρεί τον εαυτον του άνώτερον από όλους, όταν, όμως, πέση εις την αντίθετον κατάστασιν, θέλει νά εξαφανίση τον εαυτον του. **Δ** Και αυτό άποτελεί δι' αυτόν και γέννηαν και βασιλείαν, όταν κατανικάται από τό πάθος αυτό.

Πές μου, λοιπόν, αυτά άξιζούν νά τό φθονή κανείς; 'Η είναι άξια θρήνων και διακρών; Είναι φανερόν, θεέκια. Συ, όμως, όταν φθονής αυτόν που εύδοκιμεί κάτω από αυτάς τάς συνθήκας, κανείς από τον ίδιον με εκείνον τον άνθρωπον, ο όποιος όταν θα έβλεπε κάποιον διεμένον νά μαστιγώνεται και νά σύρεται από αναφιθμητα θηρία, θα τον έφθόνη διά τάς πληγάς και τάς μαστιγώσεις. Διότι, πραγματικά, όσα άτομα έχει ο δήμος, τόσα δεσμά έχει και αυτός και τόσους κύριους. **Ε** Και τό χειρότερον είναι ότι ο καθένας από αυτούς έχει διαφορετικήν γνώμην και κάθε φορά σχηματίζουν επιπολαιάν άντίληψιν διά τον δούλον των, χωρίς νά θασανίζων τάς άπάψεις των καθόλου, αλλά ότι θα φανή καλόν εις τον ένα ή τον άλλον, αυτά παραδέχονται και αυτοί.

Πόαν κυμάτων και ποίας τρικυμίας δεν είναι χειρότερα αυτά; Διότι ο άνθρωπος αυτός του είδους παρασύρεται εύκολα από την ήδονήν και θυθίζεται εύκολα και πάντοτε εόρσκοιται εις διαρκή άνωμαλιαν, χωρίς ποτέ νά ήσυχάζη. Πραγματικά, πριν από τό θέατρον και τους ρη-

τορικούς αγώνες, **444** κατέχεται από αγωνίαν και τράμον. Ύστερα από το θέατρον ή πεθαίνει από την λύπην του ή χαιρεί πάνω από το μέτρον, πράγμα που είναι χειρότερον από την λύπην. Διότι το ότι η ήδονη δεν είναι μικρότερον κακόν από την λύπην, αποδεικνύεται από το πως διαθέτει την ψυχήν. Πραγματικά, την καθιστά έλαφράν, μετέωρον και αστήρικτον.

Και αυτό είναι δυνατόν να το διαπιστώσωμεν και από την ζωήν των παλαιών ανθρώπων. Πότε, λοιπόν, ήτο καλύτερος ο Δαυίδ; Όταν ήτο χαρούμενος, ή όταν ήτο στενοχωρημένος; Επίσης, πότε ήτο καλός ο Ίουδαϊκός λαός; Όταν έστέναζον και έπεκαλούντο τον Θεόν ή όταν έχαιροντο εις την έρημον και προσεκύουν τον μόσχον; Δι' αυτό και ο Σολομών, ο οποίος περισσότερο από όλους έγνωρίζε τι είναι η ήδονη, λέγει: Είναι καλόν να υπάγης εις σπίτι που υπάρχει πένθος, παρά εις σπίτι που επικρατεί χαρά.³⁶ **B** Δι' αυτό και ο Χριστός τους μεν μακαρίζει, όταν λέγη, «μακάριοι οι πενθούντες», τους δε ταλανίζει και λέγει: «Αλλοίμονον εις σας που γελάτε, διότι θα κλαύσετε».³⁷ Και πολύ σωστά. Διότι εις τας απολαύσεις καθίσταται η ψυχή άμελής και μαλακή. Ένώ το πένθος την συγκρατεί και την κάνει να φέρεται με σωφροσύνην και έτσι απαλλάσσεται από το πλήθος των κακών και γίνεται ύψηλότερα και ισχυρότερα.

Αφού, λοιπόν, γνωρίζομεν καλά όλα αυτά, άς αποφεύγωμεν την δόξαν του κόσμου και την ήδονην που προσφέρει αυτή, διά να αποκτήσωμεν την πραγματικήν δόξαν, που παραμένει αιώνια, την οποίαν είθε όλι μας να επιτύχωμεν με την χάριν και την φιλανθρωπίαν **C** του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, εις τον οποίον ανήκει η δόξα και το κράτος εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν.

36. Πρβλ. Έκκλ. 7, 2 - 4.
37. Λουκ. 6, 25.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΑ' (41)

(Ματθ. φ', 25 - 32)

«Ο Ιησούς όμως έγνωρίσε τας αποκρούφους σκέψεις των και τους ειπεν: Κάθε βασιλείον, το οποίον έχωρίσθη εις κομμάτια έχθρικά, ώστε δι' έμφυλου πολέμου να σπρωφη κατά του έαυτού του, καταλήγει εις τελείαν έρημωσιν. Και κάθε πόλις ή οικία που διηρέθη κατά του έαυτού της, δεν θα σταθή, αλλά θα πέση και θα εξαφανισθή. Και εάν ο σατανάς θγάξη διά της θίας τον σατανάν, διηρέθη κατά του έαυτού του. Πώς, λοιπόν, θα σταθή και δεν θα πέση η βασιλεία του;»¹

Ηδη τον είχον κατηγορήσει ότι εκθάλλει τα δαιμόνια με την βοήθειαν και την δύναμιν του Βεελζεβούλ.² Άλλά τότε δεν τους επιτίμησεν, παρά τους έδωσε την ευκαιρίαν να γνωρίσωιν την δύναμιν του από τα πολλά θαύματα και να διδαχθούν την μεγαλωσύνην του από το ύψος της διδασκαλίας του. Επειδή, όμως, επέμεναν να επαναλαμβάνουν τας απόψεις αυτάς, τους επιτίμησεν, λοιπόν. Και με την επιτίμησιν αυτήν αποδεικνύει την θεοτιτά του κατά πρώτον με το ότι απεκάλεσε τας αποκρούφους σκέψεις των **E** και δεύτερον με το ότι τόσον εύκολα εξέβιαξε τους δαίμονας.

Βέβαια, η κατηγορία που απέδωσαν εις τον Κύριον ήτο πολύ άναίσχυτος. Διότι, όπως είπα εις την προηγουμένην όμιλιαν, ο φθόνος δεν ζητεί τί να ειπή, αλλά άπλώς θέλει να ειπή κάτι. Και όμως, παρά την συμπεριφοράν των αυτήν, δεν τους περιεφρόνησεν ο Χριστός, άλλ' άπολογείται με την επισείειαν που άρμόζει εις αυτόν, διά να μας διδάξη να φερώμεθα με πραότητα προς τους έχθρούς μας, **4115** Και άν ακόμη διατυπώνουν εις βάρος μας κατηγορίας, που γνωρίζομεν ότι δεν ευσταθούν δι' ημάς και δεν ήμπορουν να άνθέξουν εις την δοκιμασίαν της λο-

1. Ματθ. 12, 25 - 28.
2. Πρβλ. Ματθ. 12, 24.

γικής, να μη μᾶς καταλαμβάνη φόβος και ταραχή, ἀλλὰ με κάθε μακροθυμία να ἀπολογούμεθα εἰς αὐτούς. Αὐτό, λοιπόν, ἔκανε καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν αὐτὴν ὁ Κύριος καὶ ἔδωσε μεγάλην ἀπόδειξιν, ὅτι ὅσα ἔλεγον εἰς θάρος τοῦ ἦσαν ψευδῆ. Διότι δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ δαιμονιζομένου να φέρεται με τὴν μεγάλην ἐπιείκειαν. Ὅστε πάλιν ἠμποροῦσε ὁ δαιμονιζόμενος να γνωρίσῃ τὰς ἀποκρύφους σκέψεις των. Διότι, ἐπειδὴ ἡ σκέψις των αὐτῆ ἦτο πάρα πολὺ ἀνασχυντος καὶ ἀκόμη, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, δὲν εἶχαν τὴν τόλμην να δώσουν δημοσιότητα εἰς τὰς κατηγορίας των αὐτάς, ἀλλὰ τὰς ἐστριφογύριζαν εἰς τὸ μυαλό τους.

Β Ὁ Κύριος, ὅμως, διὰ να τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι ἐγνώριζε καὶ τὰς ἀποκρύφους αὐτὰς σκέψεις των, δὲν ἀναφέρει μὲν τὴν κατηγορίαν, οὔτε ἀποκαλύπτει τὴν πονηρίαν των, ἀλλὰ δίδει ἀπάντησιν εἰς αὐτάς καὶ ἀφήνει τὸν ἔλεγγον εἰς τὴν συνειδήσιν αὐτῶν ποὺ ἰσχυρίζοντο αὐτά. Διότι εἰς ἓνα πρᾶγμα μόνον ἀπέδιδε τὴν μεγαλύτεραν προσοχὴν, εἰς τὸ να ἀφελῆσθαι τοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ ὄχι να τοὺς διαπομπεύσῃ. Μολοντί, ἐὰν ἤθελε να τοὺς ἀπαντήσῃ διὰ μακρῶν, να τοὺς γελοιοποιήσῃ καὶ συγχρόνως να ζητήσῃ να ὑποστοῦν τὴν θαυτέραν τιμωρίαν, δὲν ὑπῆρχε κανένα ἐμπόδιον. Ἄλλ' ὅμως διὰ αὐτὰ τὰ ἀφήσε κατὰ μέρος καὶ ἓνα μόνον ἐπρόσεχε, να μὴ τοὺς κἀνῃ πῶς ἐριστικούς, ἀλλὰ περισσότερον ἐπιεικείς καὶ ἔτσι να τοὺς καταστήσῃ καταλληλοτέρους διὰ μετάνοιαν καὶ διόρθωσιν.

Γ Πῶς ἀπολογεῖται, λοιπόν; Δὲν ἐπικαλεῖται καμμίαν μαρτυρίαν ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, (διότι δὲν ἔδιδαν προσοχὴν εἰς αὐτὰ καὶ ἐπρόκειτο να κάνουν παρερμηνείαν), ἀλλὰ τοὺς ἀπαντᾷ με θάσιν τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν «Διότι κάθε βασιλεῖον, τὸ ὁποῖον ἐχωρίσθη εἰς κομμάτια ἐχθρικά ὥστε δι' ἐμφυλίου πολέμου να στραφῇ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, καταλήγει εἰς τελείαν ἐρήμωσιν. Καὶ κάθε πόλις ποὺ διηρέθη κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ της, δὲν θὰ σταθῇ». Πραγματικᾶς, δὲν προκαλοῦν τὴν καταστροφὴν οἱ πόλειοι ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἐξωτερικούς ἐχθρούς, ὅσῃν φθῶραν προκαλοῦν οἱ ἐμφύλιοι πόλειοι. Τὸ ἴδιον, θέβαια, συμβαίνει καὶ εἰς τὰ σώματα. Τὸ ἴδιον, καὶ εἰς ὅλα τὰ πρᾶγματα. Ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος φέρει παραδείγματα ἀπὸ πῶς γνωστὰ θέματα. Καὶ ὅμως ποῖον πρᾶγμα εἶναι ἰσχυρότερον εἰς τὴν γῆν ἀπὸ ἓνα βασιλεῖον; Τίποτε. Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα, ὅταν σημειωθῇ ἐμφύ-

λιος πόλεμος μέσα εἰς αὐτό, διαλύεται καὶ κατατρέφεται. Ἐὰν ὅμως εἰς τὴν περιπτώσιν τοῦ βασιλείου ρίπτῃ τὸ θάρος εἰς τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως, ἢ ἡ ὁποία στασιάζει κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ της, τί θὰ ἠμποροῦσε να εἴπῃς διὰ μίαν πόλιν; Ἡ τί δι' ἓνα σπῆτι; Πραγματικᾶς, εἴτε μεγάλη εἴτε μικρὰ εἶναι μία δύναμις, ὅταν στασιάζῃ πρὸς τὸν ἑαυτὸν της, καταστρέφεται.

Κατὰ συνέπειαν, ἐὰν ἐγὼ ἔχω δαιμόνιον μέσα μου καὶ με τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἐκδιώκω τοὺς δαίμονας ἀπὸ τοὺς δαιμονιζομένους, τότε ἔχει ἀρχίσει μάχη καὶ ἐμφύλιος πόλεμος μεταξύ τῶν δαιμόνων καὶ ἀγωνίζονται ἐναντίον ἀλλήλων. Ἐὰν, ὅμως, πολεμῶν μεταξύ των, ἔχει πλέον καταστροφή καὶ διαλυθῇ ἡ δυνάμις των, (καὶ δὲν εἶπε τοὺς δαίμονας διὰ να δείξῃ ὅτι ὑπάρχει μεγάλη ἐνόησις καὶ συμφωνία μεταξύ τῶν δαιμόνων), «διηρέθη τότε», λέγει, «κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του». Ἐὰν, ὅμως, διηρέθη, ἔγινε πλέον ἀσθενέστερος καὶ καταστράφη. Ἐ Ἐὰν καταστράφη, πῶς ἠμπορεῖ να ἐκδιώκῃ τὸν ἄλλον σατανᾶν; Ἐἴδες πῶσον γελοῖα εἶναι ἡ κατηγορία αὐτὴ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ; Πῶσον ἀνόητος; Πῶσον ἀντιφατικὴ; Διότι δὲν εἶναι νοητὸν να ὑποστηρίξουν τὰ ἴδια πρόσωπα, ὅτι διατηρεῖ τὴν δυνάμιν του ὁ σατανᾶς καὶ ὅτι, παρὰλληλα, ἐκδιώκει τοὺς ἄλλους δαίμονας. Ἀκόμη, να ἰσχυρίζονται ὅτι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ὑπάρχει, ἕνεκα τοῦ ὁποῖου ἦτο φυσικὸν ἐπακόλουθον να ἔχη καταστροφή.

Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη ἀπάντησις τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν Φαρισαίων, ὅτι θγάξει τὰ δαιμόνια με τὴν βοήθειαν τοῦ Βεελζεβούλ.

Δευτέρα ἀπάντησις, μετὰ τὴν πρώτην, εἶναι τὰ ὅσα λέγει διὰ τοὺς μαθητάς. Διότι τὰς ἐναντίον του συσκοφαντίας αὐτῶν δὲν τὰς ἀνατρέπει με ἓνα μόνον τρόπον, ἀλλὰ με δύο καὶ τρεῖς, ἐπειδὴ θέλει ὀλοκληρωτικᾶ να ἀφανίσῃ τὴν ἀνασχυντίαν τους. Τὸ ἴδιον, ἄλλωστε, ἔκανε καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς τηρήσεως τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου, ὅπου ἀνέφερε τὴν περιπτώσιν τοῦ Δαυὶδ³ τοὺς ἱερεῖς⁴ τὴν προφητικὴν μαρτυρίαν ποὺ λέγει, «θέλω ἔλεος καὶ ὄχι θυσίας»⁵ καὶ τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον καθιέρωθῇ τὸ Σάββατον. «Διότι τὸ Σάββατον», λέγει, «ἔγινε

3. Πῶς, Ματθ. 12, 8 - 4.

4. Πῶς, Ματθ. 12, 5.

5. Ὁς. 6, 8. Ματθ. 12, 7.

διά τὸν ἄνθρωπον». ⁶ Τὸ ἴδιον, λοιπόν, κάνει καὶ ἐδῶ. Πραγματικά, μετὰ τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα ἔρχεται εἰς τὸ δεύτερον ποῦ εἶναι πῶ σαφές ἀπὸ τὸ πρῶτον. «Καὶ ἐὰν ἐγώ», λέγει, «θγάζω τὰ δαιμόνια μετὰ τὴν θοήθειαν τοῦ Βεελζεβοῦλ, τὰ τέκνα σας μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ θγάζου;». ⁷ Κύτταξε καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν ἐπίκειαν τοῦ Κυρίου. **B** Διότι δὲν εἶπεν, οἱ μαθηταὶ μου, ὅστε, οἱ ἀπόστολοι, ἀλλὰ «τὰ τέκνα σας», ὥστε νὰ τοὺς δώσῃ μεγάλην εὐκαιρίαν, ἐὰν θελήσουν νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν ἀρχικὴν τῶν εὐγένειαν. ⁸ Ἐὰν, ὅμως, φέρονται μετὰ ἀχαριστίαν καὶ ἐπιμένουν εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν, νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ πλέον κάθε ἐπιόχοντον πρόφασιν. Ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Οἱ ἀπόστολοι μετὰ τὴν θοήθειαν τοῦ ἐκβάλλουν τὰ δαιμόνια; Διότι καὶ αὐτοὶ ἐξεδίωκαν τοὺς δαιμόνας μετὰ τὴν δύναμιν ποῦ ἔλαβαν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, χωρὶς, ὅμως, νὰ τοὺς κατηγοροῦν δι' αὐτὸ οἱ Φαρισαῖοι. Ἐπειδὴ δὲν ἐμάχοντο τὰ γεγονότα καὶ τὰς πράξεις, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου.

Θέλων, λοιπόν, ὁ Ἰησοῦς νὰ τοὺς ἀποδείξῃ **C** ὅτι τὰ λεγόμενά τοὺς προήρχοντο μόνον ἀπὸ φθόνου, φέρει τοὺς ἀποστόλους εἰς τὸ μέσον. Διότι ἐὰν ἐγὼ ἐκδιώκω τὰ δαιμόνια μετὰ τὴν συνεργασίαν τοῦ Βεελζεβοῦλ, πολὺ περισσότερον θὰ τὸ κάνουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔλαβαν τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν ἀπὸ ἐμέ. Ἀλλὰ δὲν εἶπατε τίποτε παρόμοιον εἰς αὐτούς. Κατὰ ποῖαν λογικὴν, λοιπόν, κατηγορεῖτε ἐμέ, ποῦ εἰμαι ὁ αἴτιος τῶν πράξεων ποῦ ἐνεργοῦν ἐκεῖνοι, καὶ αὐτούς τοὺς ἀπαλλάσσετε ἀπὸ κάθε κατηγορίας; Αὐτὴ ἡ συμπεριφορὰ σας δὲν θὰ σὰς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ θὰ γίνῃ ἀφορμὴ μεγαλύτερας τιμωρίας σας. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ προσέθεσεν «Δι' αὐτὸ αὐτοὶ θὰ σὰς καταδικάσουν». ⁹ Διότι ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ μου προέρχονται ἀπὸ σας καὶ ἐμελέτησαν τὰ ζητήματα αὐτὰ καὶ πείθονται καὶ ὑπακούουν εἰς ἐμέ, εἶναι φανερόν ὅτι θὰ καταδικάσουν ἐκεῖνους ποῦ ἐνεργοῦν καὶ λέγουν τὰ ἀντίθετα.

¹⁰ Ἐὰν, ὅμως, ἐγὼ μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ θγάζω τὰ δαιμόνια, **D** ἀποδεικνύεται ὅτι ἔ-

6. Μάρκ. 2, 27.

7. Ματθ. 12, 27.

8. Νὰ ἀφήσουν, δηλαδή, τὴν ὑποκρισίαν καὶ τὰς συγκροτήσεις καὶ νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τὴν ἀληθῆ ἐξουσίαν.

9. Ματθ. 12, 27.

φθασεν εἰς σας ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ». ¹⁰ Τί εἶναι «ἡ βασιλεία»; Ἡ ἰδικὴ μου παρουσία. Κύτταξε μετὰ ποῖον τρόπον τοὺς προσκαλεῖ πάλιν κοντὰ του καὶ τοὺς θεραπεύει καὶ τοὺς προσελκύει νὰ τὸν γνωρίσουν καὶ, παρόλληλα, τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι καταπολεμοῦν τὰ ἰδικὰ τοὺς ἀγαθὰ καὶ ἀντιστρατεύονται τὴν ἰδικὴν τους σωτηρίαν. Διότι ἔπρεπεν, λέγει, νὰ χαίρεσθε καὶ νὰ σκιριτᾶτε ἀπὸ ἀγαλλιάσειν, ἐπειδὴ ἦλθα κοντὰ σας διὰ νὰ σας δωρίσω τὰ μεγάλα καὶ ἀπόρρητα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἀπὸ παλαιὰ τὰ ὕμνησαν οἱ προφῆται, καὶ ἐπειδὴ ἔφθασεν ὁ καιρὸς τῆς εὐτυχίας σας, Σεις, ὅμως, κἀνέτε τὸ ἀντίθετον καὶ οὐκ ἴκοντες δὲν δέχεσθε τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ μετὰ συγκοφαντεῖτε καὶ σκηνοθετεῖτε κατηγορίας ἐναντίον μου χωρὶς νὰ ὑπάρχουν.

E Ὁ εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος λέγει: «Ἐὰν, ὅμως, ἐγὼ μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ», ἐνῶ ὁ Λουκᾶς λέγει: «Ἐὰν δὲ ἐγὼ μετὰ τὸν δακτύλον τοῦ Θεοῦ θγάζω τὰ δαιμόνια», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ἐκδιώξις τῶν δαιμόνων ἦτο ἔργον, ποῦ ἐχρειάζετο μεγάλην δύναμιν καὶ οὐκ ἓν ἀπλὸ χάρισμα. Καὶ μετὰ ὅλα αὐτὰ ἐπιθυμεῖ ὁ Κύριος μετὰ συλλογισμὸν νὰ ἀποδείξῃ καὶ νὰ τοὺς τῶνισῃ ὅτι ἐὰν τώρα συμβαίῃ αὐτὸ, ἔχει ἔλθει πλέον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ δὲν τὸ λέγει αὐτὸ κατ' εὐθείαν, ἀλλὰ τὸ ὑπαινίσσεται συνεσκιασμένως καὶ μετὰ τρόπον ποῦ νὰ μὴ τοὺς φανῇ θαρῶ, ὅταν λέγῃ: «Ἄρα ἀποδεικνύεται ὅτι ἔφθασεν εἰς σας ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ».

417 Εἶδες πλοῦτον σοφίας; Μετὰ ὅσα τὸν κατηγοροῦν, μετὰ αὐτὰ ἀπέδειξε τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς παρουσίας του.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ τοὺς προσελκύσῃ, δὲν εἶπεν ἀπλῶς, ἔφθασεν ἡ βασιλεία, ἀλλὰ, «εἰς σας» ἔφθασεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὅταν νὰ ἔλεγεν, δηλαδή, διὰ σας ἔχουν ἔλθει τὰ ἀγαθὰ. Διὰ τὴν, λοιπόν, διάκεισθε ἑθρικῶς πρὸς τὰ ἰδικὰ σας κατὰ; Διὰ τὴν καταπολεμεῖτε τὴν σωτηρίαν σας; Αὐτὴ εἶναι ἐκεῖνη ἡ ἐποχὴ, τὴν ὁποῖαν πρόβλεγον οἱ προφῆται. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον, τὴν ὁποῖαν ὕμνησαν οἱ προφῆται, τὸ ὅτι δηλαδή ὅλα αὐτὰ γίνονται μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Διότι τὸ ὅτι συμβαίνουν θαυμαστά γεγονότα, τὸ γνωρίζετε κατὰ οἱ ἴδιοι. Τὸ ὅτι δὲ αὐτὰ προ-

10. Μάρκ. 12, 28.

γματοποιούνται με την δύναμιν τοῦ Θεοῦ, τὸ φωνάζουν τὰ ἴδια τὰ γεγονότα. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι τώρα ἰσχυρότερος ὁ σατανᾶς, ἀλλ' ὁπωσδήποτε εἶναι ἀσθενέστερος. **Β** Ὁ ἀδύνατος ἡμῶς δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ θγάξῃ τὸν ἰσχυρὸν δαίμονα, μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶναι ἰσχυρός. Τὰ ἔλεγε δὲ αὐτὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν δύναμιν τῆς ἀγάπης καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς φιλονεικίας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰησοῦς συνεχῶς συνεθούλευε τοὺς μαθητὰς εἰς κάθε περίπτωσιν περὶ τῆς ἀγάπης καὶ ὅτι ὁ διάβολος κάνει τὸ πᾶν διὰ νὰ τὴν ἀφανίσῃ.

Ἀφοῦ ἐτελείωσεν, λοιπὸν, καὶ τὸ δεύτερον ἐπιγένημα, ἔρχεται εἰς τὸ τρίτον καὶ λέγει τὰ ἀκόλουθα «Πῶς ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ σπῖτι τοῦ δυνατοῦ καὶ νὰ ἀρπάσῃ τὰ πράγματά του, ἐὰν δὲν κατακτήσῃ καὶ δὲν δέσῃ πρῶτα τὸν ἰσχυρὸν κκι τότε θὰ διαρπάσῃ τὸ σπῖτι του;»¹¹ Ὅτι, θέθαια, δὲν εἶναι νοητὸν νὰ θγάξῃ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν, εἶναι φανερόν ἀπὸ θρα ἐλέχθησαν παραπάνω. Τὸ ὅτι δὲ δὲν ἦτο δυνατόν κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐκδιώχθῃ ὁ σατανᾶς, ἐὰν προηγουμένως δὲν τὸν ἐνίκη ὁ Κύριος, **C** καὶ αὐτὸ γίνεται παραδεκτὸν ἀπὸ θλους. Ποῖα ἀλήθεια προκύπτει, λοιπὸν, ἀπὸ αὐτὰ; Ὅτι ἐλέχθη παραπάνω, ἀλλὰ μετὰ μεγαλύτεραν πειστικότητα. Διότι τόσον πολὺ, λέγει, σπέχω ἀπὸ τοῦ νὰ χρησιμοποιῶ τὸν διάβολον ὡς σύμμαχον, ὥστε καὶ τὸν καταπολεμῶ καὶ τὸν δεσμεύω. Καὶ ἀποδείξεις αὐτοῦ εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι διαρπάξω τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. Κύτταξε πῶς ἀποδεικνύεται τὸ ἀντίθετον ἀπὸ ἐκεῖνο πού ἤθελα νὰ δημιουργήσουσι οἱ Φαρισαῖοι μετὰ τὴν κατηγορίαν τους. Διότι ἐκεῖνοι ἐπεθύμουσι νὰ ἀποδείξουν ὅτι δὲν ἐκδιώκει μετὰ τὴν ἰδικὴν του δύναμιν τοὺς δαίμονας, ἐνῶ ὁ Κύριος ἀποδεικνύει ὅτι ὄχι μόνον τοὺς δαίμονας, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν μετὰ μεγάλην ἐξουσίαν τὸν ἔχει δέσει **D** καὶ αὐτὸν πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους κατενίκησεν μετὰ τὴν ἰδικὴν του δύναμιν. Καὶ αὐτὸ γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ γεγονότα. Ἐάν, λοιπὸν, ὁ σατανᾶς ἐξασκολευθῇ νὰ εἶναι ἀρχων καὶ οἱ ἄλλοι ὑποτάσσονται εἰς αὐτόν, πῶς, χωρὶς νὰ νικηθῇ καὶ νὰ ὑποκύψῃ αὐτός, διηρηπάγησαν αὐτοί;

¹¹ Εἰδῶ, νομίζω, ὅτι τὰ λεγόμενα ἀποτελοῦν προφητεῖαν. Διότι δὲν εἶναι μόνον οἱ δαίμονες σκευὴ τοῦ διαβό-

λου, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ πράττουν τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. Τὰ εἶπεν, λοιπὸν, αὐτὰ διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι καὶ τοὺς δαίμονας ἐκθάλλει, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκουμένην δλόκληρον θὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν πλάνην, **E** καὶ τὰς μαγείας αὐτοῦ θὰ καταλύσῃ, καὶ θὰ ἀχρηστεύσῃ θλα τὰ τεχνάσματα αὐτοῦ. Καὶ δὲν εἶπεν ὅτι, θὰ ἀρπάσῃ τὰ πράγματα τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ «θὰ τὰ διαρπάσῃ», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸ θὰ ἐγίνετο μετὰ μεγάλην ἐξουσίαν. Ἐπίσης, ὀνομάζει ἰσχυρὸν τὸν διάβολον, ὄχι ἐπειδὴ ἔκ φύσεως εἶναι ἰσχυρός, μὴ γένετο, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν δύναμιν ποὺ ἔχει προηγουμένως, ἣ ὅποια ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας ἀδιαφορίαν καὶ ραθυμίαν.

¹² Ἐκεῖνος ποὺ δὲν εἶναι μαζί μου, εἶναι ἐναντίον μου. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν μαζεύει μαζί μετὰ ἐμέ, αὐτός σκορπίζει.¹³ **4.4.13** Νὰ καὶ τὸ τέταρτον ἐπιγένημα. Διότι τί ἐπιθυμῶ ἐγώ; λέγει. Νὰ σὰς οδηγήσω κοντὰ εἰς τὸν Θεόν, νὰ σὰς διδάξω τὴν ἀρετὴν, νὰ σὰς καταστήσω γνωστὴν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Τί θέλουσι δὲ ὁ διάβολος καὶ οἱ δαίμονες; Τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ. Κατὰ ποῖαν λογικὴν, λοιπὸν, ἐκεῖνος ποὺ δὲν μαζεύει μαζί μου, ὅτε εἶναι μετὰ τὸ μέρος μου, ἐπράκειτο νὰ συμπράξῃ μετὰ ἐμέ; Καὶ διατὶ λέγω νὰ συμπράξῃ; Ἀντίθετα, θὰ εἶχε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ διασκορπίσῃ θλα τὰ ἰδικὰ μου. Αὐτός, λοιπὸν, ποὺ ὄχι μόνον δὲν συμπράττει μαζί μου, ἀλλὰ καὶ διασκορπίζει, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ δείξῃ τὴν δύναμιν πρὸς ἐμέ, ὥστε μαζί μου νὰ ἐκδιώκῃ τοὺς δαίμονας; Αὐτὸ δὲ εἶναι φυσικὸν νὰ ὀπισθεύσωμεν ὅτι δὲν ἐλέχθη μόνον διὰ τὸν διάβολον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, **B** διότι καταπολεμεῖ τὸν διάβολον καὶ διασκορπίζει τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

Καὶ πῶς, ἐρωτᾷ κάποιος, εἶναι ἐναντίον μου, ὅποιος δὲν εἶναι μετὰ τὸ μέρος μου; Ἀκριβῶς μετὰ τὸ ὅτι δὲν μαζεύει μαζί μου. Ἐάν δὲ αὐτὸ εἶναι ἀληθινόν, πολὺ περισσότερον θὰ εἶναι ἐχθρὸς ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ἐναντίον του. Διότι, ἐάν ὅποιος δὲν συμπράττῃ εἶναι ἐχθρὸς, πολὺ περισσότερον θὰ εἶναι ὅποιος τὸν καταπολεμῇ. Ὅλ' αὐτὰ τὰ λέγει, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι μεγάλη καὶ ἀνεκφραστός εἶναι ἡ ἐχθρα αὐτοῦ πρὸς τὸν διάβολον. Διότι πῆς μου, σὲ παρακαλῶ, ἐάν ὑπάρχῃ ἀνάγκη νὰ πολεμήσῃς ἐναντίον κάποιου, ἐκεῖνος ποὺ δὲν θέλει νὰ συμμαχήσῃ

11. Ματθ. 12, 29.

12. Ματθ. 12, 30.

μαζί σου δεν είναι έχθρός σου δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον; Ἐάν δὲ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει ὅτι, «ὅποιος δὲν εἶναι ἐναντίον σου, εἶναι μὲ τὸ μέρος σου»,¹³ αὐτὸ δὲν ἀντιφάσκει πρὸς ὅτι λέγεται ἐδῶ. Διότι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἐναντίον αὐτῶν. Ὁ ἐνῶ ἐκεῖ ἀποδεικνύει ὅτι μερικῶς εἶναι μαζί των. Διότι διὰ τῆς πίστεως εἰς σέ, λέγει, ἐκδιώκουν τοὺς δαίμονας.¹⁴ Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἐδῶ ἀναφέρεται καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς ὁποίους ἐποπέθησε μὲ τὸ μέρος τοῦ διαβόλου. Διότι καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἐναντίον του καὶ ἐσκόρπιζαν ὅσα συνεκέντρωνεν. Τὸ ὅτι δὲ ὑπαινίσσεται καὶ τοὺς Ἰουδαίους τὸ ἐδήλωσεν ὅταν εἶπεν «Δι' αὐτὸ σὰς λέγω ὅτι πᾶσα ἁμαρτία καὶ θλασφημία θὰ συγχωρηθῆ εἰς τοὺς ἀνθρώπους».¹⁵

Ἀφοῦ ἀπελογήθη καὶ κατέρριψε τὰς ἀντιρρήσεις τοὺς καὶ τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι μάταια ἀναισχυντοῦν, τώρα λοιπὸν τοὺς ἐφοβίζει. Διότι καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος δὲν εἶναι μικρὸν μέσον συμβουλῆς καὶ διορθώσεως, τὸ νὰ μὴ ἀπολογῆται καὶ νὰ μὴ προσπαθῆ νὰ τοὺς πείσῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ἀπειλή. Ὁ πρῶτος πού τὸ κάνει πολλὰς φορές, ὅταν νομοθετῆ καὶ τοὺς συμβουλεύῃ. Καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως τὰ λεχθέντα δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι πολὺ ἄσπῃ. Ἐάν, ὅμως, προσέωμεν, θὰ τὰ ἐνοησῶμεν εὐκόλα.

Καὶ κατὰ πρῶτον εἶναι καλὸν νὰ ἀκούσωμεν τὰ ἴδια τὰ λόγια. «Πᾶσα ἁμαρτία», λέγει, «καὶ θλασφημία θὰ συγχωρηθῆ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ θλασφημία ὅμως κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν θὰ συγχωρηθῆ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἐκεῖνος πού θὰ εἴπῃ λόγον ἐναντίον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, θὰ συγχωρηθῆ. Ἐκεῖνος, ὅμως, πού θὰ εἴπῃ θλασφημῶν λόγον κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δὲν θὰ συγχωρηθῆ οὔτε εἰς τὴν παροῦσαν οὔτε εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν».¹⁶ Ἐ Πι σημαίνουν, λοιπὸν, τὰ ὅσα λέγει ἐδῶ; Πολλὰς κατηγορίας εἶπατε ἐναντίον μου, ὅτι εἶμαι πλάνος, ὅτι εἶμαι ἀπίθεος. Ὅλα αὐτὰ σὰς τὰ συγχωρῶ, ἐάν μετανοήσετε, καὶ δὲν ζητῶ τὴν τιμωρίαν σου, ἐνῶ ἡ θλασφημία κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δὲν θὰ συγχωρηθῆ, ἔστω καὶ ἂν μετανοήσετε. Καὶ πῶς δικαιολογεῖται

13. Λευκ. 9, 60.

14. Πρῶτ. Ματθ. 7, 22.

15. Ματθ. 12, 31.

16. Ματθ. 12, 31-32.

αὐτό; Διότι καὶ αὐτὴ ἡ θλασφημία συγχωρηθῆ εἰς ἐκείνους πού μετενόησαν. Πραγματικά, πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους πού εἶπαν τὰς κατηγορίας αὐτὰς ἐπίστευσαν ἀργότερον καὶ τοὺς συγχωρήθησαν ὅσαι αἱ ἁμαρτίαι των.

Α.Β.Δ. Τί σημαίνουν, λοιπὸν, τὰ ὅσα λέγει; Ὅτι ἀπὸ ὅσας τὰς ἄλλας ἁμαρτίας αὐτὴ εἶναι ἀσυγχώρητος. Διὰ ποῖον λόγον; Διότι δὲν ἐγνώριζαν ἀκριβῶς ποῖος εἶναι ὁ Κύριος εἰς τὴν πραγματικότητα, ἐνῶ εἶχαν γνωρίσει εἰς ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Διότι, πραγματικά, οἱ προφῆται ὅτι εἶπαν τὸ εἶπαν διὰ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶχαν ὕψηλὴν ἰδέαν καὶ γνῶσιν δι' αὐτό. Ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Ἔστω ὅτι δὲν ἠμπορεῖτε νὰ σχηματίσετε σαφῆ γνώμην δι' ἐμέ, ἐπειδὴ φέρω ἀνθρώπινον σῶμα, μήπως, ὅμως, ἠμπορεῖτε νὰ εἰπήτε καὶ διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, δὲν τὸ γνωρίζομεν; Δι' αὐτὸ λοιπὸν, θὰ εἶναι ἀσυγχώρητος ἡ θλασφημία σου καὶ θὰ τιμωρηθῆτε καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. **Β.** Διότι πολλοὶ ἐτιμωρήθησαν ἐδῶ μόνον, ὅπως εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἔπεσεν εἰς τὴν πορνείαν¹⁷ καὶ ἐκεῖνοι πού ἀνομιῶς μετείχον εἰς τὰ μυστήρια ἀπὸ τοὺς χριστιανούς τῆς Κορίνθου. Ζεῖς, ὅμως, θὰ τιμωρηθῆτε καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Ὅσα, θέβαια, θλασφημίας εἶπατε ἐναντίον μου προτοῦ νὰ σταυρωθῶ, σὰς τὰς συγχωρῶ. Καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ τῶλμημα τοῦ σταυροῦ σὰς τὸ συγχωρῶ. Καὶ οὔτε θὰ κατακριθῆτε διὰ τὴν ἀπιστίαν σου μόνον. (Διότι καὶ ἐκεῖνοι πού ἐπίστευσαν πρὸ τοῦ σταυροῦ δὲν εἶχαν τελείαν πίστιν. Ἐξ ἄλλου εἰς πολλὰς περιπτώσεις παραγγέλλει εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ ἀνοσιγνοῦν τὴν πίστιν των εἰς τὴν θεοτήτά του πρὸ τοῦ πάθους. Καὶ ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸν σταυρὸν εἶπεν εἰς τὸν Πατέρα του νὰ τοὺς συγχωρήσῃ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῆν). Ὅσα, ὅμως, εἶπατε κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, αὐτὰ δὲν συγχωροῦνται.

Γ. Τὸ ὅτι, λοιπὸν, τὰ ὅσα λέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν του τὰ ἀναφέρει πρὸ τῆς σταυρώσεως τὸ ἀποδεικνύει μὲ ὅσα εἶπεν «Καὶ ἐκεῖνος πού θὰ εἴπῃ λόγον ἐναντίον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, θὰ συγχωρηθῆ. Ἐκεῖνος, ὅμως, πού θὰ εἴπῃ θλασφημῶν λόγον κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος»

17. Πρῶτ. Β' Κορ. 9, 1 ἐξ.

δέν θά συγχωρηθῆ. Διατί; Διότι τὸ ἅγιον Πνεῦμα οὐκ εἶναι γνωστὸν καὶ φέρεσθε μὲ ἀναισχυντίαν πρὸς ὅτι εἶναι φανερόν. Διότι καὶ ἂν λέγετε ὅτι ἐμὲ δὲν με γνωρίζετε, δὲν ἀγνοεῖτε, θέθαια, καὶ ἐκεῖνο, διότι ἡ ἐκδίωξις τῶν δαιμόνων καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν εἶναι ἔργον τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Συνεπῶς, δὲν ὑβρίζετε ἐμὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἡ τιμωρία σας εἶναι ἀναπόφευκτος καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

Διότι, πραγματικά, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἄλλοι μὲν τιμωροῦνται καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. **D** Ἄλλοι πάλιν μόνον ἐδῶ, ἐνῶ ἄλλοι μόνον ἐκεῖ. Τέλος, ἄλλοι οὔτε ἐδῶ, οὔτε ἐκεῖ. Ἐδῶ μὲν καὶ ἐκεῖ, ὅπως συνέθη με αὐτοὺς τοὺς Ἰδιούς. (Διότι καὶ ἐδῶ ἐτιμωρήθησαν, ὅταν ὑπέστησαν τὰ φοβερά ἐκεῖνα θάσασα κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως τους,¹⁸ καὶ ἐκεῖ θὰ ὅποστοῦν τὴν πλέον φοβερὰν τιμωρίαν). Ἐπίσης, ὅπως ἐτιμωρήθησαν οἱ Σοδομίται καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐκεῖ δὲ μόνον, ὅπως ὁ πλούσιος ποὺ ἐκαίετο καὶ δὲν εἶχεν οὔτε μίαν σταγόνα νεροῦ. Ἐδῶ δὲ, ὅπως ὁ χριστιανὸς εἰς τὴν Κόρινθον ποὺ ἔπεσεν εἰς τὴν πορνείαν. Οὔτε ἐδῶ, οὔτε ἐκεῖ, ὅπως οἱ ἀπόστολοι, οἱ προφῆται καὶ ὁ μακάριος Ἰώθ. Διότι τὰ ὅσα ὑπέστησαν δὲν ἦσαν τιμωρία. **E** Ἀλλὰ ἀγῶνες καὶ παλαίσματα.

Ἄς φροντίσωμεν, λοιπόν, νὰ ἀνῆκωμεν εἰς τὴν μερίδα αὐτῶν. Καὶ ἐὰν δὲν ἐπιτύχωμεν αὐτό, ἄς συμπεριληφθῶμεν ἔστω εἰς ἐκείνους ποὺ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καθαρίζονται ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας των. Διότι τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο εἶναι φοβερόν, καὶ ἡ τιμωρία ἀναπόφευκτος καὶ ἀφόρητος ἡ κόλασις. Ἐάν, ὅμως, θέλῃς νὰ μὴ τιμωρηθῆς οὔτε ἐδῶ, τότε νὰ δικάσῃς τὸν ἑαυτόν σου, νὰ ζητήσῃς εὐθύναν ἀπὸ αὐτόν. **450** Ἄκουσε τὸν Παῦλον ποὺ λέγει: «Διότι ἐὰν ἀνεκρίναμεν καὶ ἐξετάζωμεν τοὺς ἑαυτούς μας, δὲν θὰ καταδικάζωμεθα».¹⁹ Ἄν κἀνῆς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, θὰ προοδεύῃς αἰγὰ αἰγὰ καὶ θὰ φθάσῃς μέχρι τὸν στέφανον.

Καὶ πῶς θὰ ζητήσωμεν τὴν τιμωρίαν τοῦ ἑαυτοῦ μας; Ἐρωτᾶ κάποιος. Νὰ θρηνησῇς, νὰ στενάξῃς πικρά, νὰ ταπεινώσῃς τὸν ἑαυτόν σου, νὰ τὸν υποβάλῃς εἰς ταλαιπωρίας καὶ νὰ ἐνθυμηθῇς ἕνα ἕνα τὰ ἀμαρτήματά

18. Ἀναφέρεται εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλῆμ ἀπὸ τὸν Τίττον, τὸ 70 μ. Χ.

19. Α' Κορινθ. 11, 31.

σου. Αὐτὰ δὲν εἶναι μικρὰν θάσασον τῆς ψυχῆς. Καὶ ἐὰν κάποιος εὐρίσκειται εἰς πνευματικὴν κατάνυξιν, γνωρίζει καλὰ ὅτι ἔτσι πρὸ πάντων τιμωρεῖται ἡ ψυχή. Ἐάν κάποιος ἔχῃ συνεχῶς εἰς τὸ μυαλό του τὰς ἀμαρτίας του, γνωρίζει, ἐπίσης, καλὰ πόση ὀδύνη νοιώθει ἀπὸ αὐτάς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς ὡς θραβεῖον τῆς μετανοίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὀρίζει τὴν δικαιοσύνην. «Λέγει οὐ πρῶτος τὰς ἀμαρτίας σου, διὰ νὰ δικαιοθῆς».²⁰ **B** Διότι δὲν εἶναι, πραγματικά, δὲν εἶναι καθόλου ἀσημαντοῦ μέσον διὰ τὴν διόρθωσίν μας τὸ νὰ συγκεντρώσωμεν ὅλας τὰς ἀμαρτίας μας καὶ νὰ τὰς σκεπτόμεθα καὶ νὰ τὰς συλλογιζώμεθα συνεχῶς. Διότι ἐκεῖνος ποὺ κάνει τὴν πράξιν αὐτὴν θὰ φθάσῃ εἰς τόσον μεγάλην πνευματικὴν κατάνυξιν, ὥστε θὰ νομίξῃ ὅτι δὲν ἀεῖζει οὔτε νὰ ζῆ. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴν πίστιν αὐτὴν θὰ γίνῃ πῶς εὐβλαστος καὶ ἀπὸ τὸ κηρί.

Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς, θέθαια, μόνον τὰς πορνείας, οὔτε τὰς μοιχείας, οὔτε ἐκεῖνα τὰ ἀμαρτήματα ποὺ εἶναι φανερά καὶ τὰ γνωρίζουν καὶ τὰ παραδέχονται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ἀλλὰ νὰ συμπεριλάθῃς καὶ τὰς ἀποκρύφους κακίας, τὰς συκοφαντίας, τὰς κατηγορίας, τὰς κενοδοξίας, τὸν φθόνον καὶ ὄλας τὰς παρομοίας ἀμαρτίας. Διότι καὶ αὐτὰ δὲν φέρουν μικρὰν κόλασιν. Διότι καὶ ὁ λοῖδαρος θὰ ριφθῇ εἰς τὴν γέενναν καὶ ὁ μέθυσος δὲν ἔχει καμμίαν σγέσιν μετὰ τὴν θασαίλειαν. **C** Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του ἔρχεται εἰς τόσην μεγάλην σύγκρουσιν πρὸς τὸν Θεόν, ὥστε οὔτε τὸ μαρτύριον δὲν τοῦ δίδει καμμίαν ὠφέλειαν. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ παραμελεῖ τοὺς ἰδικούς του ἔχει ἀρνηθῆ τὴν πίστιν του. Καὶ ὅποιος περιφρονεῖ τοὺς πτωχοὺς καταδικάζεται εἰς τὸ πῦρ. Κατὰ συνέπειαν μὴ τὰ θεωρῆς ἀσημάντα καὶ μικρὰ αὐτά, ἀλλὰ νὰ τὰ συγκεντρώσῃς ὅλα καὶ νὰ τὰ καταγράψῃς ὡς εἰς βιβλίον. Διότι ἂν τὰ γράψῃς οὐ, ὁ Θεὸς τὰ σθήνει. Ὅπως, πάλιν, ἐὰν δὲν τὰ καταγράψῃς ὁ ἴδιος, τὰ καταγράφει ὁ Θεὸς καὶ ζητεῖ τὴν τιμωρίαν σου. Εἶναι, λοιπόν, πολὺ καλλίτερον νὰ καταγραφοῦν αὐτὰ ἀπὸ ἡμᾶς καὶ νὰ τὰ σθῆσι ὁ Θεός, παρά νὰ τὰ λησμονήσωμεν ἡμεῖς καὶ νὰ μᾶς τὰ παρουσιάσῃ ὁ Θεός. **D** κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως.

Ὅθεν, διὰ νὰ μὴ συμῆ αὐτό, ἄς ἐξετάζωμεν τὰ πάντα με ἀκρίθειαν καὶ θὰ εὐρωμεν ὅτι εἴμεθα ὑπεύθυνοι διὰ πολλὰς ἀμαρτίας. Πραγματικά, ποῖοι εἶναι κα-

20. Π. 43, 26.

θαρδῶς ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν; Διότι μὴ μοῦ προβάλλῃς ὡς ἐπιχείρημα τὸ ὅτι εὗρίσκεσαι εἰς μίαν μετρίαν κατάστασιν, ἀλλὰ νὰ σκέπτεσαι ὅτι καὶ διὰ τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα θὰ τιμωρηθῶμεν ὁμοίως καὶ δι' αὐτὸ νὰ μετανοήσῃς. Ποῖος εἶναι ἀπήλλαγμα ἀπὸ τὴν ὕβριν; Αὐτὴ ρίπται εἰς τὴν γένηναν. Ποῖος δὲν κατηγοροῦσε κρυφὰ τὸν πλησίον του; Καὶ αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα σοῦ στερεῖ τὴν βασιλείαν. Ποῖος δὲν ἔπεσον εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν; Αὐτὸς εἶναι περισσότερο ἀκάθαρτος ἀπὸ ὄλου. Ποῖος δὲν ἐκύτταξε μὲ ἀκόλαστα μάτια; Ἐ Αὐτὸς εἶναι τέλειος μοιγός. Ποῖος δὲν ὄργισθη μάταια κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του; Αὐτὸς εἶναι ἔνοχος ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου. Ποῖος δὲν ὄρκισθη; Καὶ ὁ ὄρκος προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρὸν. Ποῖος δὲν ἐπιόρκησεν; Καὶ ἡ ἐπιόρκια εἶναι πρᾶξις ἁμαρτωλῆ περισσότερο ἀπὸ τὸν ὄρκον ποῦ εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ποῖος δὲν ἐδούλευσεν εἰς τὸν μαμωνά; Αὐτὸς ἐξέπεσε ἀπὸ τὴν γηρίαν δουλείαν εἰς τὸν Χριστόν. Ἥμωρῶ καὶ ἄλλα σπουδαιότερα ἀπὸ αὐτὰ νὰ ἀναφέρω. Ἄλλ' εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ 451 καὶ ἱκανὰ νὰ ὀδηγήσουν εἰς κατάνυξιν ἐκεῖνον ποῦ δὲν εἶναι σκληρὸς ὡς πέτρα καὶ δὲν κατέχεται ἀπὸ μεγάλην ἀναισθησίαν. Διότι ἐάν κάθε μίαν ἀπὸ τὰς παραπάνω ἁμαρτίας καταδικάζῃ εἰς τὴν κόλασιν, τί δὲν θὰ ἔκαναν, ἐάν συγκεντρωθοῦν ὅλαι μαζί εἰς ἓνα άτομον;

Καὶ πῶς, λοιπόν, εἶναι δυνατόν νὰ σωθῶμεν; ἔρωτᾷ κάποιος. Ἐάν λάθωμεν τὰ φάρμακα ποῦ θεραπεύουν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας αὐτὰς. Ὅπως εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη, αἱ προσευχαί, ἡ κατάνυξις, ἡ μετάνοια, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ συντετριμμένη καρδιά, ἡ περιφρόνησις τῶν ὀλικῶν ἀγαθῶν, διότι ὁ Θεὸς μᾶς ἐχάραξε πολλοὺς δρόμους σωτηρίας, ἐάν θέλωμεν νὰ προσέχωμεν. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, ἄς προσέχωμεν καὶ ἄς καθαρῶζωμεν τὰ τραυμάτα μας μὲ κάθε μέσον, μὲ τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν ἀνεξικακίαν, τὴν εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν δι' ὅλα, τὴν κατὰ δύναμιν ἠσθελίαν, τὴν ἀληθῆ προσευχὴν καὶ τὴν ἀπόκτησιν φίλων μὲ καλὴν χρῆσιν τῶν χρημάτων.

Β Ἐτσι, λοιπόν, θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ εὕρωμεν συγγνώμην διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας καὶ νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ ὑπεσχημένα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ φανῶμεν ὄλοι ἀξιοὶ νὰ λάθωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΒ' (42)

(Ματθ. ιβ', 38 - 37)

«Ἡ παραδεχθεῖτε καὶ διακηρύξατε ὅτι τὸ δένδρον εἶναι καλὸν καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ καλός. Ἐ ἢ διακηρύξατε ὅτι τὸ δένδρον κακὸν καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ κακός. Διότι ἀπὸ τὸν καρπὸν διακρίνεται τί εἶδους δένδρον εἶναι.»¹

Πάλιν μὲ ἄλλον τρόπον τοὺς κάνει νὰ νοιώσουν ἐντροπὴν καὶ δὲν ἀρκεῖται εἰς τοὺς προηγουμένους ἐλέγχους. Αὐτὸ τὸ κάνει ὁ Κύριος, ὅχι διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τὰς κατηγορίας, (διότι ἦσαν ἀρκετὰ τὰ ὅσα εἶπε παραπάνω), ἀλλ' ἐπειδὴ θέλει νὰ διορθώσῃ αὐτοὺς, «Ὅ,τι λέγει ἐδῶ ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Κανείς ἀπὸ σᾶς δὲν κατηγοροῦσεν καὶ δὲν περιέπαιξε τοὺς θεραπευθέντας, ὅτι ταχὺ δὲν ἐθεραπεύθησαν, οὔτε εἶπεν ὅτι εἶναι κακὸν πρᾶγμα ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τοῦ δαιμόνος. Δ Διότι, ἐν καὶ ἐφέροντο μὲ μεγάλην ἀναισχυντίαν, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τὸ ὑποστηρίξουν αὐτὸ. Ἐπειδὴ, λοιπόν, δὲν κατηγοροῦν τὰ ἔργα, ἀλλὰ διεβαλλον ἐκεῖνον ποῦ τὰ ἐπραττεν, τοὺς ἀποδεικνύει ὁ Κύριος ὅτι ἡ κατηγορία τοὺς εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν κοινὴν λογικὴν καὶ ἀπὸ τὴν φυσικὴν τάξιν τῶν γεγονότων. Αὐτὸ εἶναι δειγμα μεγάλῃς ἀναισχυντίας, τὸ ὅτι ὅχι μόνον ἐσκέπτοντο πονηρά, ἀλλὰ καὶ διότι ἔκαναν καὶ σκηνοθεσίας καὶ πλεκτάνας, αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν κοινὴν ἀντίληψιν καὶ νοημοσύνην.

Καὶ κύτταξε τὴν φιλειρηνικὴν διάθεσιν τοῦ Ἰησοῦ. Διότι δὲν τοὺς εἶπεν Ἐ Νὰ παραδεχθῆτε τὸ δένδρον ὡς καλόν, ἐπειδὴ καὶ ὁ καρπὸς του εἶναι καλός. Ἀλλὰ, διὰ νὰ τοὺς ἀφοπλίῃ ὀλοκληρωτικὰ καὶ νὰ παρουσιάσῃ

1. Ματθ. 12, 38.

τὴν ἰδικήν του ἐπιείκειον καί, παράλληλα, νὰ ἀποδείξη τὴν ἀναισχυρίαν των, λέγει: Ἐὰν θέλετε νὰ κατηγορήσετε καὶ τὰ ἔργα μου, δὲν σὰς ἐμποδίζω καθόλου. Μόνον νὰ μὴ διατυπώνετε ἀντιφατικὰ καὶ ἀνακολούθους κατηγορίας. **452** Διότι ἔτσι ἐπρόκειτο καθαρώτερα νὰ ἀποδειχθῇ ἡ ἀσυνέπεια τους, ἀφοῦ ἐφέροντο χωρὶς ἐντροπὴν μὲ τὸ νὰ ἀμφισβητοῦν τὰ τελείως φανερά γεγινότα. Ὡστε, ἄσκοπα σκέπτεσθε πονηρίας, τοὺς λέγει, καὶ ὑποστηρίζετε ἀντιφατικὰς ἀπόψεις. Διότι εἰς τὴν πραγματικότητά τὸ δένδρον διακρίνεται ἀπὸ τὸν καρπὸν του καὶ ὄχι ὁ καρπὸς ἀπὸ τὸ δένδρον. Σεῖς, ὁμῶς, κάνετε τὸ ἀντίθετον. Διότι, ἂν καὶ τὸ δένδρον εἶναι ἡ αἰτία τῆς ποιότητος τοῦ καρποῦ, ἐν τοῦτοις ὁ καρπὸς εἶναι τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου γνωρίζεται τὸ δένδρον. Καὶ ἢτο φυσικόν, ἢ νὰ διαβάλλετε καὶ τὰ ἔργα μου, ἀφοῦ κατηγορεῖτε ἐμὲ, ἢ ἀφοῦ τὰ ἐπαινεῖτε, νὰ ἀπαλλάσσετε καὶ ἐμὲ, πῶς τὰ πραγματοποιοῦν, ἀπὸ τὰς κατηγορίας αὐτάς. Τώρα, ὁμῶς, κάνετε τὸ ἀντίθετον. Ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖτε νὰ διατυπώσετε καμμίαν κατηγορίαν ἐναντίον τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα εἶναι ὁ καρπός, **B** ἐκφορᾶτε ἀντίθετον γνώμην διὰ τὸ δένδρον, μὲ τὸ νὰ μὲ ἠνομάζετε δαιμονιομένον, πρᾶγμα πῶς εἶναι ἀπόδειξις τῆς χειροτέρας ἀνοησίας. Διότι ἐκεῖνο πῶς εἶπε παραπάνω, τὸ ἴδιον ἐπαναλαμβάνει καὶ τώρα, ὅτι δηλαδὴ, δὲν εἶναι δυνατόν δένδρον χρήσιμον νὰ θυγάλη καρποὺς ἐπιβλαβεῖς, οὔτε καὶ τὸ ἀντίθετον, θέβαια, ἰσχύει.² Ὡστε αἱ κατηγοροῦντες τοὺς ἦσαν ἔξω ἀπὸ κάθε λογικὴν ἀκολουθίαν καὶ φυσικὴν τάξιν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ ὁμιλεῖ, ὄχι διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοὺς ἐπιπλήττει μὲ δέσπτητα καὶ τοὺς λέγει: «Ἀπόγονοι φαρμακερῶν ὀφθαλμῶν, πῶς ἠμπορεῖτε σεῖς νὰ λέγετε καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς λόγους, ἀφοῦ εἶσθε πονηροί.³ Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἀποτελοῦν ἀπ' ἑνὸς μὲν κατηγορίαν κατ' αὐτῶν, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἀποδείξιν εἰς θάρος των, πῶς προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους των. Ἰδοῦ, λέγει, σεῖς, πῶς εἶσθε δένδρα πονηρά, δὲν ἠμπορεῖτε νὰ παράγετε ἀγαθοὺς καρποὺς. **C** Δι' αὐτὸ, λοιπόν, δὲν παραξενεύομαι, ἐπειδὴ λέγετε τὰς κατηγορίας αὐτάς. Διότι ἔχετε ἀνατραφῆ μὲ κακὸν

2. Πρὸς 7, 18.
3. Μτθ. 12, 34.

τρόπον, κατὰγεσθε ἀπὸ πονηρῶς προγόνους καὶ ἔχετε πονηρὰν διάνοιαν.

Καὶ κύτταξε μὲ πόσῃ ἀκρίθειαν, χωρὶς νὰ δώσῃ καμμίαν εὐκαιρίαν δι' ἀμφισβήτησιν, ἐξέθεσε τὰς κατηγορίας των. Διότι δὲν εἶπεν: Πῶς ἠμπορεῖτε σεῖς νὰ λέγετε ἀγαθοὺς λόγους, ἀφοῦ εἶσθε ἀπόγονοι ὀφθαλμῶν; Διότι αὐτὸ δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν πρὸς τὴν συμπεριφορὰν. Ἄλλ' εἶπεν: «Πῶς ἠμπορεῖτε νὰ λέγετε ἀγαθοὺς λόγους, ἀφοῦ εἶσθε πονηροί;»

Τοὺς ἠνόμασε δὲ ἀπογόνους τῶν ὀφθαλμῶν, ἐπειδὴ ἐκαυχῶντο διὰ τοὺς προγόνους των. Ἀφοῦ τοὺς ἀπέδειξεν, λοιπόν, ὅτι κανένα κέρδος δὲν εἶχαν ἀπὸ τοὺς προγόνους, τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν συγγένειαν πρὸς τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς ἔδωσε προγόνους, πῶς ἦσαν ὅμοιοι μὲ αὐτοὺς **D** καί, ἔτσι, τοὺς ἀπεγίνωσκον ἀπὸ τὸν ἐγωισμόν αὐτῶν.

«Διότι τὸ στόμα ὁμιλεῖ ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι γεμάτη ἡ ψυχὴ καὶ ὑπερεκχειλίζου εἰς αὐτήν.»⁴ Ἐδῶ πάλιν ἀποδεικνύει τὴν θεότητά του, ἢ ὁποῖα γνωρίζει τὰς ἀποκρύφους σκέψεις τους. Ἐπίσης, ὅτι δὲν θὰ τιμωρηθοῦν μόνον διὰ τοὺς λόγους τους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς πονηρὰς σκέψεις τους. Ἀκόμη, τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι ὡς Θεὸς τὰς γνωρίζει. Λέγει δὲ ὅτι καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶναι δυνατόν νὰ τὰς γνωρίζουν. Διότι εἶναι φυσικόν ἐπακόλουθον, ἔταν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν πλημμυρίζῃ ἡ πονηρία, νὰ ἐκχύνωνται ἔξω μὲ τὸ στόμα οἱ πονηροὶ λόγοι. Ὡστε, ἔταν ἀκούσῃς ἀνθρώπων νὰ ὁμιλῇ πονηροὺς λόγους, νὰ μὴ σχηματίζῃς τὴν γνώμην ὅτι μόνον αὐτὸ τὸ ποσὸν τῆς πονηρίας ὑπάρχει μέσα του, τὸ ὁποῖον παρουσιάζουν οἱ λόγοι του, **E** ἀλλὰ συλλογίσου ὅτι ἡ πηγὴ τῆς πονηρίας εἶναι πολὺ μεγαλύτερα. Διότι, ὅτι λέγεται καὶ ἔρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν εἶναι ὅτι, περισσεύει ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν κακίαν.

Εἶδες πόσον σφοδρὰ τοὺς ἠλεγξεν; Διότι ἐὰν ἡ κατηγορία τους κατὰ τοῦ Κυρίου ἦτο τόσο πονηρὰ καὶ προήρχετο ἀπὸ τὴν συμβουλήν τοῦ διαβόλου, σκέψου πόσον μεγάλη θὰ ἦτο ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ τῶν λόγων τους. Καὶ αὐτὸ εἶναι φυσικόν νὰ συμβαίῃ. **453** Διότι πολλὰς φορές ἡ γλώσσα ἀπὸ ἐντροπὴν δὲν ἔχγει ὅλην μαζὶ τὴν πονηρίαν. Ἐνῶ ἡ καρδιά, ἐπειδὴ δὲν ἔχει κανέ-

4. Μτθ. 12, 34.

να μάστιγα, γεννά δσα κακά θέλει χωρίς φόβον, διότι δέν δίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ γεγονός δι' ὃ Θεός τὰ γνωρίζει. Ἐπειδή, λοιπόν, δσα λέγονται εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξετασθῶν καὶ νὰ τὰ γνωρίσουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἐνῶ ἡ καρδία εὐρίσκειται εἰς τὴν σκιάν, δι' αὐτὸ τὰ διὰ τῆς γλώσσης ἐκφραζόμενα εἶναι ὀλιγώτερα, ἐνῶ τὰ δσα κρύπτεται ἡ καρδία εἶναι περισσότερα. Ὅταν, ὅμως, αὐξηθῶν πολὺ τὰ ἐντὸς εὐρισκόμενα, τότε μὲ μεγάλον θόρυβον ἐξέρχονται τὰ μέχρι τώρα κρυπτόμενα. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνοι ποὺ κάνουν ἐμετὸν προσπαθοῦν εἰς τὴν ἀρχὴν νὰ συγκρατήσουν εἰς τὸ στομάχι τοὺς τοὺς χυμοὺς ποὺ ἐκπηθοῦν, ὅταν ὅμως νικηθοῦν εἰς τὴν προσπάθειάν τους αὐτὴν, θγάζουν μὲ ἀφθονίαν τὴν βδελυγμίαν. Β καθ' ὅμοιον τρόπον ἐνεργοῦν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἀκρίπτουσι πονηρὰ καὶ κατηγοροῦν τοὺς συναϊθρώπους τους.

«Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος», λέγει, «ἔχει τὴν ψυχὴν τοῦ πολυτίμου θησαυροφυλάκιον ἀγαθῶν σκέψεων καὶ θγάζει ἀπὸ ἐκεῖ ἀγαθοὺς λόγους. Καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν πονηρὸν θησαυρὸν τοῦ θγάζει πονηρὰ καὶ βλάσφημα λόγια». Διότι νὰ μὴ νομίσης, λέγει, δι' αὐτὸ συμβαίνει μόνον εἰς τὴν πονηρίαν, διότι καὶ εἰς τὴν ἀγαθότητα γίνεται τὸ ἴδιον ἀκριβῶς. Πραγματικὰ, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀγαθότητος ἢ ἐσωτερικῆς ἀρετῆς εἶναι περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς λόγους. Μὲ τὰ δσα λέγει ἀπεδείκνυεν δι' αὐτὸν ἐκεῖνος ἔπρεπε νὰ τοὺς θεωροῦν πὸ πονηροὺς ἀπὸ ὅσον τοὺς ἐνεφάνιζαν οἱ λόγοι τους. C καὶ τὸν ἴδιον νὰ τὸν ποτεῦσιν περισσότερον ἀγαθόν, ἀπὸ ὅσον τὸν ἀπεκάλυπταν τὰ λεγόμενά του. Διότι εἶπε «θησαυρὸν», διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ πλῆθος.

Εἰς τὴν συνέχειαν, προσπαθεῖ νὰ τοὺς διορθώσῃ μὲ τὸν φόβον. Διότι νὰ μὴ νομίσηται, λέγει, δι' αὐτὸ σταματᾷ μέχρις ἐδῶ καὶ περιορίζεται εἰς τὴν ἑκ μέρους τοῦ κόσμου καταδικήν. Ὅχι, διότι θὰ ὑποστοῦν τὴν βαρύτεραν τιμωρίαν ὅσοι προβαίνουν εἰς τὰς πονηρίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Καὶ δέν εἶπεν, ἔσεῖς, διότι ἤθελεν ἀπ' ἐνὸς μὲν νὰ διδάξῃ ὅλους τοὺς ἄνθρώπους, ἀπ' ἑτέρου δὲ νὰ καταστήσῃ τὸν λόγον ὀλιγώτερον ἐνοχλητικόν. «Διότι οἶς λέγω ὅτι διὰ κάθε λόγον ἀργόν», λέγει, «τὸν ὅποιον θὰ εἰποῦν τυχόν οἱ ἄνθρωποι, θὰ δώσουν λόγον

6. Ματθ. 12, 35.

δι' αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως». D Ἄργος λόγος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δέν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν πραγματικότητα, ὁ ψευδής, ποὺ ἀποτελεῖ καθαρὰν συκοφαντίαν. Μερικοὶ λέγουσι δι' «ἀργὸς λόγος» εἶναι καὶ ὁ ἄσκοπος, ὅπως ὁ λόγος ποὺ προκαλεῖ ἄτακτον γέλωτα, ἢ ὁ αἰσχρὸς, ὁ ἀναίσχυτος καὶ ὁ δουλικὸς λόγος.

«Διότι ἀπὸ τοὺς λόγους σου τοὺς καλοὺς θὰ δικαιωθῆς, καὶ ἀπὸ τοὺς πονηροὺς σου λόγους θὰ καταδικασθῆς». E Εἶδες πῶς τὸ δικαστήριον εἶναι ἀντικειμενικόν; Πῶς αἱ εὐθύναι εἶναι ἕλαφραί; Διότι ὁ δικαστὴς δέν θὰ θγᾷ τὴν ἀπόφασίν του ἀπὸ ὅσα κάποιος ἄλλος εἶπεν εἰς θᾶρος σου, ἀλλὰ ἀπὸ ὅσα σὺ ὁ ἴδιος εἶπες. Πράγμα ποὺ εἶναι πὸ δίκαιον ἀπὸ κάθε ἄλλην διαδικασίαν. Διότι εἰς τὴν πραγματικότητα εἰς τὸ χεῖρ σου εἶναι νὰ εἴπῃς κάτι ἢ νὰ μὴ τὸ εἴπῃς. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, δέν πρέπει νὰ ἀγωνιοῦν καὶ νὰ τρέμουν οἱ κατηγορούμενοι, ἀλλ' οἱ κατηγοροὶ. Ἐπειδὴ δέν ἀναγκάζονται νὰ ἀπολογηθοῦν οἱ κατηγορούμενοι E δι' ὅσας κατηγορίας τοὺς ἀπεδόθησαν, ἀλλὰ οἱ κατηγοροὶ δι' ὅσα κακά εἶπαν. Καὶ αὐτοὺς ἀπειλεῖ ἐξ ὀλοκλήρου ὁ κίνδυνος τῆς καταδίκης. Ὅστε ἐκεῖνοι ποὺ συκοφαντοῦνται πρέπει νὰ εἶναι ἡσυχοὶ καὶ ἀμέριμοι, διότι δέν θὰ δώσουν λόγον καὶ εὐθύναι δι' ὅσα οἱ ἄλλοι εἶπαν εἰς θᾶρος τῶν. Ἀντίθετα, οἱ συκοφάνται πρέπει νὰ ἀγωνιοῦν καὶ νὰ τρέμουν, διότι αὐτοὶ πρόκειται νὰ οὐρθοῦν εἰς τὸ δικαστήριον ἐξ αἰτίας αὐτῶν. Διότι, πραγματικὰ, ἡ παγίς αὐτῆς εἶναι διαβολικὴ καὶ εἶναι ἁμαρτία ποὺ δέν παρέχει καμμίαν ἡδονήν, παρὰ μόνον ζημίαν. 45-4 Καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ εἶδους συγκεντρώνει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θησαυρὸν πονηρίας, Ἐάν δὲ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει εἰς τὸ σῶμα αἷμα δηλητηριασμένον ὑψίστατα πρῶτος τὰ κακά τῆς νόσου, πολὺ περισσότερον θὰ πάθῃ τὰ χειρότερα ἐκεῖνος ποὺ θησαυρίζει εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ κακὸν πικρότερον ἀπὸ τὴν χολήν, δηλαδή, τὴν πονηρίαν, ἐπειδὴ προκαλεῖ φθορὰν ἀσθένειαν εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ ὅσα λέγει ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Διότι, ἐάν μὲ τοὺς λόγους του προεβῆ τὴν λύπην εἰς τοὺς ἄλλους, πολὺ περισσότερον θὰ θλάπτουν αὐτοὶ τὴν ψυχὴν τοῦ γεννᾷ. Πραγματικὰ, ὁ φθονερὸς καὶ ἐπίθουλός τὸν ἑαυτοῦ τοῦ καταστρέφει πρῶτον. Διότι ὅποιος πατεῖ εἰς

6. Ματθ. 12, 36.
7. Ματθ. 12, 37.

τὴν φατιάν, καίγεται ὁ ἴδιος. Καὶ ἐκεῖνος ποῦ κτυπᾷ τὸν ἀδάμαντα, θλάπτεται ὁ ἴδιος. Ἄκόμη, ὅποιος λακτίζει τὰ καρφιά, πληγώνει τὸ σῶμά του. Β Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἀδικεῖται καὶ γνωρίζει νὰ ὑποφέρει μὲ γενναιοῦτητα τὰς ἀδικίας ὁμοιάζει μὲ τὸν ἀδάμαντα, τὰ καρφιά καὶ τὴν φατιάν. Ἐνῶ ἐκεῖνος ποῦ ἔχει ὡς ἔργον του τὴν ἀδικίαν εἶναι πιὸ ἀσθενής καὶ ἀπὸ τὸν πηλόν.

Κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι κακὸν τὸ νὰ ὑφίσταται κανεὶς ἀδικίας, ἀλλὰ τὸ νὰ ἀδικῇ καὶ τὸ νὰ μὴ γνωρίζῃ νὰ συγκρατῆται, ὅταν ἀδικῆται. Διότι πόσας ἀδικίας ὑπέστη ὁ Δαυὶδ; Πόσας ἀδικίας διέπραξεν ὁ Σαοὺλ; Ποῖος, ὅμως, ἀπεδείχθη ἰσχυρότερος καὶ μακαριώτερος; Ποῖος ἀθλιώτερος καὶ ἐλεεινότερος; Ὅχι ἐκεῖνος ποῦ διέπραξε τὰς ἀδικίας; Πράσαχε, λοιπόν, ὕπεσθη ὁ Σαοὺλ εἰς τὸν Δαυὶδ ὅτι, ἐάν φονεύσῃ τὸν ἀλλόφυλον, θὰ τὸν κἀνὴ γαμβρόν του καὶ θὰ τοῦ δώσῃ τὴν θυγατέρα του μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν. Ἐφόνευσεν ὁ Δαυὶδ τὸν ἀλλόφυλον καὶ ὁ Σαοὺλ, ὄχι μόνον δὲν ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του, ὁ ἀλλὰ καὶ ἐπεχείρησε νὰ τὸν φονεύσῃ. Ποῖος, λοιπόν, ἔγινε περισσότερο ἐνδοξος; Μήπως ὁ Σαοὺλ δὲν ἐθασσαρίζετο ἀπὸ τὴν λύπην του καὶ τὸν πονηρὸν δαίμονα, ἐνῶ ὁ Δαυὶδ δὲν ἔλαμπε περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον μὲ τὰ τρόπαιά του καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ; Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κύκλον τῶν γυναικῶν, μήπως ὁ Σαοὺλ δὲν ἐπνίγετο ἀπὸ τὸν φθόνον, ἐνῶ ὁ Δαυὶδ, ποῦ ὑπέφερε τὰ πάντα σιωπηλῶς, μήπως δὲν προσεῖλκυσε ὄλας μὲ τὸ μέρος του καὶ δὲν τὰς ἔκανε ἀιχμαλώτους; Ὅταν, πάλιν, ὁ Δαυὶδ συνέλαβε τὸν Σαοὺλ καὶ δὲν τὸν ἐφόνευσεν, ποῖος ἦτο καὶ τότε μακάριος; Ποῖος ὁ ἀθλιός; Ποῖος ὁ ἀσθενέστερος; Ποῖος ὁ δυνατώτερος; Μήπως δὲν ἦτο ὁ Δαυὶδ, ποῦ δὲν ἔλαβε δικαίαν ἐκδίκησιν; Καὶ πολὺ φυσικὰ. Διότι ὁ Σαοὺλ εἶχε στρατιώτας ὀπλισμένους. Δ ἐνῶ ὁ Δαυὶδ εἶχεν ὡς σύμμαχον καὶ βοηθὸν τὴν δικαιοσύνην ποῦ εἶναι ἰσχυροτέρα ἀπὸ χιλιάδας στρατιωτῶν. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ἂν καὶ ἐκινδύνευσε ἀδικία, δὲν ἠμπόρεσε νὰ φονεύσῃ τὸν Σαοὺλ, ἔστω καὶ δικαίως. Διότι ἐγνώριζεν ἀπὸ τὰ προηγούμενα περιστατικά ὅτι δὲν δίνει δύναμιν τὸ νὰ κακοποιῇ κανεὶς, ἀλλὰ τὸ νὰ κακοποιῆται. Τὸ ἴδιον

8. Πρὸς Α' Βασιλ. κεφ. 17 - 18.

λοχύει καὶ διὰ τὰ σώματα, τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὰ φυτά.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Ἰακώβ τί συνέβη; Μήπως δὲν ἠδικήθη ἀπὸ τὸν Λάβαν καὶ δὲν ἐκακοποιήθη; Ποῖος ἦτο, ὅμως, ἰσχυρότερος; Ἐκεῖνος ποῦ τὸν συνέλαβε καὶ δὲν εἶχε τὴν τόλμην νὰ τὸν ἐγγίση, ἀλλὰ ἐφοβείτο καὶ ἔτρεμεν, ἢ ὁ Ἰακώβ, ὁ ὅποιος χωρὶς ὄπλα καὶ στρατιώτας ἐπροένησεν εἰς τὸν Λάβαν περισσότερο φόβον ἀπὸ πολλοὺς βασιλεῖς;

Ε Ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς δώσω καὶ ἄλλην μεγαλυτέραν ἀπόδειξιν δι' ὅσα σὰς λέγω, ἄς ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὸν Δαυὶδ καὶ ἄς τὸν ἐξετάσωμεν ἀπὸ τὴν ἀντίθετον πλευράν. Διότι αὐτὸς ποῦ, ὅταν ἠδικήθη, ἐφάνη ἰσχυρός, ἀργότερα, ὅταν ἠδικήσεν, ἔγινε πάλιν ἀσθενέστερος. Πραγματικὰ, ὅταν ἠδικήσεν τὸν Οὐρίαν,⁸ ἠλλάξεν ἡ τάξις τῶν πραγμάτων, **455** καὶ ἡ μὲν ἀδυναμία ἐπέραςεν εἰς τὸν ἀδικήσαντα, ἡ δὲ δύναμις εἰς τὸν ἀδικηθέντα. Διότι ὁ Οὐρίας καὶ νεκρὸς ἀκόμη ἐξεπόρθησε τὸ σπῆτι τοῦ Δαυὶδ. Καὶ ὁ μὲν Δαυὶδ, ἂν καὶ ἦτο βασιλεὺς καὶ εὕρισκετο εἰς τὴν ζωὴν, δὲν εἶχε καμμίαν δύναμιν. Ἐκεῖνος, ὅμως, ἂν καὶ ἦτο ὀπλὸς στρατιώτης καὶ εἶχε φονεύθῃ, ἐν τούτοις ἀνεστάτωσε τὴν ζωὴν τοῦ Δαυὶδ.

Θέλετε καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως νὰ σὰς καταστήσω σαφέστερον ὅτι λέγω; Ἄς ἐξετάσωμεν καὶ ἐκεῖνους ποῦ δίκαια ἀμύνονται. Βέβαια, ὅτι οἱ ἀδικοῦντες εἶναι κατώτεροι ἀπὸ ὄλους καὶ καταπολεμοῦν τὴν ἴδιαν τῶν τὴν ψυχὴν, εἶναι, νομίζω, ἀπατόδαικτον. Β Ἀλλὰ ποῖος ἀντέταξε δικαίαν ἀμυναν καὶ ἦναψε ἀμέτρητα κακά καὶ εἰς πολλὰς συμφοράς καὶ ὀδύνας ἔρριξε τὸν ἑαυτὸν του; Ὁ στρατηγὸς⁹ τοῦ Δαυὶδ. Διότι αὐτὸς καὶ πόλεμον φοβερὸν ἐπεχείρησε καὶ πολλὰ κακά ἐπαθε, ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν θὰ συνέβαινε κανένα, ἂν ἐγνώριζε νὰ φιλοσοφῇ.

Κατὰ συνέπειαν, ἄς ἀποφεύγωμεν τὴν ἀμαρτίαν αὐτὴν καὶ ἄς μὴ ἀδικώμεν τοὺς συνανθρώπους μας ὅσπερ μὲ λόγους ὅσπερ μὲ ἔργα. Διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶπεν, ἐάν κατηγορήσῃς καὶ ἐάν φέρῃς εἰς τὸ δικαστήριον, ἀλλ' ἀπλῶς, ἐάν κακολογήσῃς κάποιον, ἔστω καὶ μέσα σου, καὶ πάλιν θὰ ὑποστῇς θαρεῖαν τιμωρίαν. Καὶ ἂν ἀκόμη

8. Πρὸς Β' Βασιλ. 11, 1 ἔξ.

10. Πρόκειται δὲ τὸν Ἰωὴδ. Πρὸς Β' καὶ Γ' Βασιλ. μέχρι τοῦ 2 κεφ.

είναι ἀληθής ἡ κατηγορία καὶ σὺ εἶσαι θεόβαιος δι' αὐτὴν καὶ τὴν διατυπώσης, καὶ τότε θά τιμωρηθῆς. **Γ** Διότι ὁ Θεὸς δὲν θά ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασίν του μεθ' ἑαυτὴν τὰ δόξα ἐπραξεν ἐκεῖνος ποὺ κατηγορεῖς, ἀλλὰ μεθ' ἑαυτὴν τὰ δόξα σὺ εἶπες. «Διότι ἀπὸ τούτων λόγων σου θά καταδικασθῆς», λέγει. Δὲν ἀκούεις ὅτι καὶ ὁ Φαρισαῖος εἶπε τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ γνωστὰ εἰς ὄλους ἐξέθεσεν, χωρὶς νὰ ἀποκαλύψῃ τίποτε τὸ κρυφόν; Καὶ ὅμως ὑπέστη τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν. Ἐάν, λοιπόν, δὲν πρέπει νὰ κατηγοροῦμεν διὰ τὰ γνωστὰ καὶ παραδεκτὰ γεγονότα, πολὺ περισσότερο ἀπαγορεύεται αὐτὸ διὰ τὰ ἀμφισβητούμενα. Διότι ὁ ἀμαρτήσας ἔχει ὡς δικαστὴν τὸν Κύριον. Μὴ προσπαθῆς, λοιπόν, νὰ ἀρπάξῃς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μονογενοῦς. Δι' αὐτὸν προορίζεται ὁ θρόνος τοῦ κριτοῦ.

Ἄλλὰ μήπως κατέχευσα ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ δικάζῃς; Ὑπάρχει δικαστήριον δι' ἐσέ, ποὺ μεγάλο κέρδος σοῦ δοθεῖ, χωρὶς νὰ σοῦ προσάπῃ καμμίαν κατηγορίαν. Βάλε εἰς τὴν συνείδησίν σου ὡς δικαστὴν τὴν λογικὴν **Δ** καὶ φέρε εἰς τὸ μέσον ὅλα τὰ ἀμαρτήματά σου. Ἐξέτασε τὰ ἀμαρτήματά τῆς ψυχῆς σου καὶ ζήτησε εὐθύναν με ἀκρίθειαν καὶ λέγε· Διατί ἐτόλμησες νὰ διαπράξῃς ἐκεῖνο καὶ τὸ ἄλλο; Καὶ ἐάν ἀποφεύγῃ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὰ καὶ ἐξετάξῃ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἄλλων, νὰ τῆς λέγῃς· Δὲν σέ κρίνω δι' αὐτὰ, οὔτε ἡλθεσ ἔδω νὰ ἀπολογηθῆς διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτάς. Διότι τί σημασίαν ἔχει δι' ἐσέ, ἐάν ὁ δεῖνα εἶναι πονηρός; Σὺ διὰ τοῖον λόγον ἔκανες τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀμαρτίαν; Ἀπολογήσου, μὴ κατηγορῆς. Τὸν ἑαυτὸν σου νὰ ἐξετάξῃς, ὄχι τοὺς ἄλλους. Καὶ συνεχῶς νὰ τὴν κρατῆς εἰς αὐτὴν τὴν ἀγωνίαν. Ἐπειτα, ἐάν δὲν ἔχῃ καμμίαν δικαιολογίαν, ἀλλὰ προσπαθῆ νὰ ἀποφύγῃ τὴν κρίσιν, νὰ τὴν πληγῶνῃς μετὰ τὸ μαστίγιον, **Ε** σὺν νὰ ἦτο κάποια δούλη ἀστατος ποὺ πίπτει εἰς τὴν πορνείαν.

Καὶ αὐτὸ τὸ δικαστήριον νὰ τὸ στήνῃς κάθε ἡμέραν καὶ νὰ παρουσιάζῃς τὸν πύρινον ποταμόν, τὸν σκόληκα τὸν ἰοδόλον καὶ τὰ ἄλλα βασανιστήρια τῆς κολάσεως. Καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφήσῃς πλέον νὰ συναναστρέφεται τὸν διάβολον, οὔτε νὰ τὴν ἀνεχθῆς νὰ λέγῃ ἀνασχυρτικὰ καὶ νὰ δικαιολογῆται, ὅτι τάχα ὁ διάβολος ἔρχεται κοντὰ μου, αὐτὸς με ἐχθραύεται, αὐτὸς με παρασύρει. Ἄλλὰ νὰ τῆς εἰπῆς· Ἐάν σὺ δὲν θέλῃς, ὅλα τὰ τεχνάσματα τοῦ διαβόλου εἶναι μάταια. **ΑΝΘ** Καὶ ἐάν, πάλιν,

σοῦ λέγῃ· εἶναι συνδεδεμένη ἀρρηκτα μετὰ τὸ σῶμα, φέρω σάρκα, κατοικῶ εἰς τὸν κόσμον, ζῶ εἰς τὴν γῆν, νὰ τῆς ἀπαντήσῃς, ὅτι δὲν αὐτὰ εἶναι δικαιολογίαι καὶ προφάσεις. Διότι καὶ ὁ δεῖνα ἔφερε σῶμα, καὶ ὁ ἄλλος, ἐν καὶ εἰς τὸν κόσμον κατοικοῦσε καὶ ἐξῴσεν εἰς τὴν γῆν, ἐν τούτοις προώδευεν εἰς τὴν ἀρετὴν. Καὶ σὺ, λοιπόν, ἡ ἴδια, εἶταν πράττης τὸ καλόν, ἐν καὶ περιβάλλεσαι τὸ σῶμα, ζῆς ἐνάρετα.

Καὶ ἐν λυπῆται πολὺ, εἶταν θά ἀκούῃ αὐτὰ, νὰ μὴ σηκώσῃς τὸ χέρι σου ἀπὸ ἐπάνω τῆς. Διότι δὲν θά ἀποθάνῃ, ἐάν τὴν κτυπήσῃς, ἀλλὰ θά τὴν σώσῃς ἀπὸ τὸν θάνατον. **Β** Καὶ, ἐάν, πάλιν, λέγῃ, ὅτι ὁ τάδε τὴν παρέσυρεν εἰς τὴν ὀργὴν, νὰ τῆς ἀπαντήσῃς· Ναί, ἀλλὰ εἶχες τὴν δυνατότητα νὰ μὴ ὀργισθῆς. Διότι πολλὰ φώρας συνεκράτησες τὴν ὀργὴν σου. Ἐπίσης, ἐάν ἰσχυρισθῆ, ὅτι ἡ ὁμορφία τοῦ τάδε με παρέσυρεν, νὰ τῆς εἰπῆς· Ναί, ἀλλὰ ἠμποροῦσες νὰ συγκρατηθῆς. Φέρε σὺν παράδειγμα ἐκεῖνους ποὺ ἐνίκησαν τὸν πειρασμόν, ἀνάφερε τὴν πρώτην γυναῖκα ποὺ εἶπεν· «Ὁ ὄφις με ἐξηπάτησεν»,¹¹ χωρὶς νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν εὐθύνην τῆς ἀμαρτίας.

Ὅταν, ὅμως, θά κάνῃς τὴν κρίσιν αὐτὴν, νὰμὴ εἶναι κανένας ἄλλος παρὼν. Κανείς νὰ μὴ σέ ἀπασχολῇ. Ἄλλ' ὅπως οἱ δικασταὶ κρίνουν καθισμένοι πίσω ἀπὸ παραπετάσματα, ἔτσι καὶ σὺ ἀντὶ παραπετασμάτων νὰ ζητήσῃς κοῦρὸν καὶ τόπον ἡσυχίας. Καὶ εἶταν μετὰ τὸ δεῖπνον σηκώσῃς καὶ πρόκειται νὰ κοιμηθῆς, τότε νὰ κάνῃς τὴν κρίσιν αὐτὴν. **Γ** Αὐτὴ ἡ ὥρα εἶναι κατάλληλος δι' ἐσέ. Καὶ τόπος κατάλληλος εἶναι τὸ κρεβάτι καὶ τὸ δωμάτιον τοῦ βιβίου. Αὐτὴν τὴν προτροπὴν ἔδωσε καὶ ὁ προφήτης, ὅταν εἶπεν· «Ὅσα ἔχετε εἰς τὰς καρδίας νὰ τὰ λέτε μετὰ κατανύξιν εἰς τὰ κρεβάτια σας».¹²

Νὰ ζητῆς μεγάλας εὐθύνας καὶ διὰ τὰ μικρὰ ἀμαρτήματα, ὥστε νὰ μὴ φθάσῃς ποτέ κοντὰ εἰς τὰ μεγάλα. Ἄν τὸ κάνῃς αὐτὸ κάθε ἡμέραν, θά σταθῆς με παρρησίαν ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ ἐκεῖνου θύματος. Με αὐτὸν τὸν τρόπον ἔγινε καθαρὸς καὶ ὁ Παῦλος, δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν· «Διότι ἐάν ἀνεκρίναμεν καὶ ἐξετάξαμεν τὸν ἑαυτὸν μας, δὲν θά καταδικαζώμεθα».¹³ Μετὰ τὸν τρόπον αὐ-

11. Γεν. 3, 13.

12. Ψαλμ. 4, 5.

13. Α' Κορινθ. 11, 31.

τόν ὁ Ἰῶθ ἐπέτυχε τὴν πνευματικὴν κάθαρσιν τῶν παιδιῶν του. Διότι αὐτός ποῦ προσέφερε θυσίας διὰ τὰ ἄδηλα καὶ ἀφανῆ πράγματα, πολὺ περισσότερον ἐζητοῦσεν εὐθύνας διὰ τὰ φανερά ἁμαρτήματα.¹⁴

Ἄλλ' ἡμεῖς δὲν κάνομεν τὸ ἴδιον, ἀλλ' ἀκριθῶς τὸ ἀντιθετον. **Δ** Διότι μόλις κατακλινόμεθα, ἀμέσως ἀρχίζομεν νὰ ἐξετάζωμεν ὅλα τὰ θιοτικά πράγματα. Καὶ ἄλλοι μὲν ἀπασχολοῦνται μὲ συλλογισμοὺς ἀκαθάρτους, ἄλλοι δὲ θασανίζονται μὲ δάνεια, μὲ συμβόλαια καὶ ἄλλας ματαίας φροντίδας. Καὶ ὅταν ἔχωμεν κόρην παρθένον, τὴν φυλάσσωμεν μὲ μεγάλην προσοχὴν καὶ ἀκριθειαν, ἐκεῖνο, ὅμως, ποῦ εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τὴν κόρην, δηλαδὴ ἡ ψυχὴ, τὴν ἀφήνομεν νὰ πορνεύεται καὶ νὰ μαλύνεται μὲ τὸ νὰ εἰσάγωμεν εἰς αὐτὴν ἀπειροὺς ποτηρὰς σκέψεις. Καὶ εἶτε ὁ ἔρωσ τῆς πλεονεξίας ἢ τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀπολαύσεως, ἢ τῶν ὠραίων σωμάτων, ἢ τοῦ θυμοῦ, ἢ ὁποιασδήποτε ἄλλος θέλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν μας ἀναίχομεν τὰς θύρας τῆς καὶ τὸν προσελκόμεν καὶ τὸν προσκαλοῦμεν **Ξ** καὶ τοῦ ἐπιτρέπομεν νὰ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ αὐτὴν χωρὶς φόβον. Καὶ ποῖα πράξις ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ περισσότερον θάρσαρος ἀπὸ αὐτὴν, ὅταν τὴν ψυχὴν μας, ποῦ εἶναι τὸ πῶς πολύτιμον πρᾶγμα ἀπὸ ὅλα, τὴν ἀφήνομεν μὲ ἀδιαφορίαν νὰ προσβάλλεται ἀπὸ τόσοσ μοιχοὺς καὶ μάλιστα τῆς ἐπιτρέπωμεν νὰ ἔρχεται εἰς τόσην μεγάλην ἐπαφὴν μὲ αὐτούς, μέχρις ὅτου νὰ χορτάσουσ ἐκεῖνοι; Καὶ αὐτὸ δὲν θὰ γίνῃ ποτέ.

Δι' αὐτὸ, ὅταν ἔλθῃ ὁ ὕπνος, τότε μόνον φεύγομεν ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν μας αὐτοὶ οἱ ἐπισκέπται. **1457** Ἡ μάλλον οὕτε τότε δὲν ἀπομακρύνονται. Διότι αἱ φαντασιώσεις καὶ τὰ ὄνειρα τὰς ἰδίας εἰκόνας παρουσιάζουσ εἰς τὴν ψυχὴν μας. Ὅθεν, ὅταν ἔλθῃ ἡ ἡμέρα, ἡ ψυχὴ ποῦ κατέχεται ἀπὸ τὰς φαντασίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους πολλὰς φορὰς φθάνει εἰς τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν.

Σὺ, λοιπόν, δὲν ἐπιτρέπεις νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κόρην τοῦ ματιοῦ σου οὕτε μίᾳ μικρᾷ σκόνῃ, ἀλλὰ ἀδιαφορεῖς διὰ τὴν ψυχὴν σου ποῦ εἶναι φορτωμένη καὶ οὐρεὶ μαζί τῆς ἓνα ὄγκον τόσοσ μεγάλων κακῶν. Πότε, ὅμως, θὰ ἡμπορέσωμεν θὰ καθαρίσωμεν τελειῶς τὴν κοπιάν αὐτὴν, ὅταν κάθε ἡμέραν προσθέτωμεν νέαν; Πότε θὰ κό-

14. 1468. 1, 5.

ψωμεν τὰς ἀκάνθας; Πότε θὰ ρίψωμεν τὰ σπέρματα τοῦ κολοῦ; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ἐφθασε πλέον ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ; **Β** Ἡμεῖς, ὅμως, οὕτε τὰ χωράφια δὲν ἐκαλλιεργήσαμεν ἀκόμη. Ἄν, λοιπόν, ἔλθῃ ὁ γεωργὸς καὶ μᾶς κατηγορῇ διὰ τὴν ἀδιαφορίαν μας αὐτὴν, τί θὰ τοῦ εἴπωμεν; Ποῖαν ἀπάντησιν θὰ δώσωμεν; Μήπως, ὅτι κανεὶς δὲν μᾶς ἔδωκε τὸν σπόνρον; Ἀλλὰ κάθε ἡμέραν σὰς προσφέρονται ἄφθονα. Μήπως, ὅτι κανεὶς δὲν ἔκοψε τὰς ἀκάνθας; Καὶ ὅμως κάθε ἡμέραν ἀκούζομεν τὸ δρεπάνι. Μήπως, ὅτι μᾶς ἀπασχολοῦν αἱ θιοτικά ἀνάγκαι; Καὶ διατί δὲν ἐσταύρωσεσ τὸν ἑαυτὸν σου ὡς πρὸς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου; Διότι ἐάν ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ποῦ ἀπέδωσεσ ἐκεῖνο μόνον ποῦ τοῦ εἶχεν ἐμπιστευθῆ, θεωρητὰι πονηρὸς, ἐπειδὴ δὲν τὸ ἐδιπλασίασεσ, τί θὰ ἀκούσῃ ἐκεῖνος ποῦ ἐφθεῖρε τὴν ἀρχικὴν προσφορὰν; Ἐάν ἐκεῖνος ἐδέθη καὶ ὡδηγήθη ἐκεῖ ποῦ εἶναι ὁ τριγμὸς τῶν ὁδόντων, τί θὰ πάθωμεν ἡμεῖς, ὅταν ἀμέτρητοι ἄνθρωποι καὶ καταστάσεις μᾶς προσελκύουσ πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἀρνούμεθα καὶ διατάζομεν; Διότι ποῖον πρᾶγμα δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ σὲ προτρέψῃ πρὸς τὴν ἀρετὴν; **Γ** Δὲν ἠλέεισ τὴν εὐτέλειαν τοῦ θίου; Τὴν ἀσθεαῖότητα τῆς ζωῆς; Τὸν κόπον ποῦ ἀπαιτοῦν τὰ ἐπίγεια πράγματα; Τὸν ἰθρῶτα; Μήπως εἶναι δυνατόν τὴν μὲν ἀρετὴν μὲ κόπους νὰ τὴν ἐπιτύχωμεν, τὴν κακίαν χωρὶς κόπον; Ἐάν, λοιπόν, καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία ἀπαιτοῦν κόπον, διατί δὲν ἐπιτρέψωσ τὴν ἀρετὴν ποῦ τόσοσ κέρδος καὶ ὠφέλειαν σοῦ παρέχει; Ἡ μάλλον ὑπάρχουσ καὶ κερικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς ἀρετῆς ποῦ δὲν χρειάζονται καθόλου κόπον. Διότι, πραγματικά, ποῖος κόπος χρειάζεται διὰ νὰ μὴ κατηγοροῦμε, νὰ μὴ ψευδῶμεθα, νὰ μὴ ὀρκιζώμεθα καὶ νὰ μὴ ὀρνιζώμεθα κατὰ τῶν συναθρώπων μας; Ἀντίθετα, τὸ νὰ πράττωμεν ὅλα αὐτὰ εἶναι πολὺ κουραστικὸν καὶ, παράλληλα, πολλὰς φροντίδας ἀπαιτεῖ. **Δ** Ποῖαν, λοιπόν, ἀπολογίασ θὰ ἔχωμεν καὶ ποῖαν συγχώρησιν, ὅταν οὕτε αὐτὰ δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐπιτύχωμεν; Διότι ἀπὸ αὐτὰ γίνεται φανερόν ὅτι καὶ τὰ πῶς δύσκολα μᾶς διαφεύγουσ ἀπὸ ἀδιαφορίαν καὶ ἀμείλειαν.

Κατὰ συνέπειαν, αὐτὰ ἀφοῦ σκεφθῶμεν καλά, ὅς ἀποφύγωμεν τὴν κακίαν καὶ ὅς προτιμῶμεν τὴν ἀρετὴν, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μελλοντικά ἀγαθά, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΓ' (43)

(Ματθ. ιβ', 88 - 45)

438 «Τότε ἔλασαν τὸν λόγον μερικὸι ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπαν Διδάσκαλε, θέλωμεν νὰ ἴδωμεν ἀπὸ σέ κάποιο ἐξαιρητικὸν θαῦμα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη καὶ τοὺς εἶπεν Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς, ἐπιμένει νὰ ζητῇ θαῦμα, ἀλλὰ θαῦμα δὲν θὰ τῆς δοθῇ, παρὰ τὸ θαῦμα τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ.»

* Ἄραγε ποιοὶ ἤμποροῦν νὰ θεωρηθοῦν πῶς ἀνόητοι ἀπὸ αὐτοὺς καὶ οὐκ ἀσθεῖς μόνον; Β Οἱ ὅποιοι ὕστερα ἀπὸ τὸσον μεγάλα θαύματα, ἂν νὰ μὴ εἶχε γίνῃ κανένα, λέγουσιν «θέλωμεν νὰ ἴδωμεν ἀπὸ σέ κάποιο ἐξαιρητικὸν θαῦμα». Διὰ ποῖον λόγον, ὅμως, τὸ ἔλεγαν αὐτό; Διὰ νὰ εἴδωμεν εὐκαιρίαν νὰ τὸν κατηγορήσωμεν πάντων. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, τοὺς ἀπεστόμωσε μὲ τοὺς λόγους, μία καὶ δύο καὶ πολλὰς φορές, καὶ τοὺς ἔφραξε τὴν ἀναίσχυντον γλῶσσαν, ἐπιστρέφουσιν ἐκ νέου εἰς τὰ ἔργα. Δι' αὐτὸ καὶ παραξενύεται ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ λέγει: «Τότε ἔλασαν τὸν λόγον μερικὸι ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς, οἱ ὅποιοι ἐζήτουν κάποιο θαῦμα.

«Τότε», πότε; Ὅταν ἦτο πλέον καιρὸς νὰ ὑποκύβουσιν, νὰ ἐκδηλώσωσιν τὸν θαυμασμὸν τοὺς, νὰ δοκιμάσωσιν κατὰ πληρῆν καὶ νὰ ὑποχωρήσωσιν, τότε δὲν ἀφήνουν τὴν πονηρίαν τοὺς. Πρόσεξε, ἀκόμη, ὅτι οἱ λόγοι τοὺς εἶναι γεμάτοι κολακείαν καὶ εἰρωνείαν. Διότι ἤλπιζαν ὅτι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ προσελκύσωσιν τὴν εὐνοίαν τοῦ Κυρίου. C Καὶ ἄλλοτε μὲν τὸν ὕβριζον, ἄλλοτε δὲ τὸν κολακεύον. Ἐπίσης, τὴν μίαν φορὰν τὸν ὀνομάζον δαι-

μονομένον καὶ τὴν ἄλλην διδάσκαλον. Ὅλα ὅμως αὐτὰ, ἂν καὶ ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν μεταξύ των, ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὴν πονηρὰν διάθεσιν τοὺς. Δι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἐπιπλήττει μὲ σφοδρότητα. Καὶ ὅταν μὲν τὸν ἤρατων μὲ σκληρότητα καὶ τὸν ὕβριζον, ἢ ἀπάντησις τοῦ ἦτο ἐπιεικὴς. Ὅταν, ὅμως, ἤθελαν νὰ τὸν κολακεύσωσιν, τότε ἢ ἀπάντησις τοῦ ἦτο ἐπιτιμητικὴ καὶ πολὺ σφοδρὰ. Ἔτσι, τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ἀπὸ τὰ δύο πάθη αὐτὰ εἶναι ἀνώτερος, δηλαδὴ, ὅτι οὔτε εἰς τὴν ὀργὴν παρασύρεται, οὔτε καὶ ἀπὸ τὴν κολακείαν χάνει τὴν αὐτοκυριαρχίαν τοῦ. Κότταζε, ἀκόμη, ὅτι ἢ ἐπιπλήξις τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτοὺς δὲν εἶναι μόνον ἀπλή λαιωδία, ἀλλὰ, συγχρόνως, ἀποδεικνύει καὶ τὴν πονηρίαν αὐτῶν. Διότι τί τοὺς λέγει; «Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς, ἐπιμένει νὰ ζητῇ θαῦμα».

D Ὅτι λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Τί τὸ παράδοξον ὑπάρχει, ἂν συμπεριφέρεσθε μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν πρὸς ἐμὲ, ποῦ μέχρι τώρα δὲν με ἐγνωρίζετε, ὅταν, θέθαια, ἐκάνατε τὸ ἴδιον ἀκριβῶς καὶ εἰς τὸν Πατέρα, τὸν ὅποιον τὸσον πολὺ ἐγνωρίζετε ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεσις τοῦ πρὸς σᾶς καὶ τὸν ἐγκαταλείψατε καὶ ἐτρέχατε πρὸς τοὺς δαίμονας ἐπιδιώκοντες νὰ ἀποκτήσετε πονηροὺς θαυμαστοτάς; Δι' αὐτὸ τὸ πράγμα καὶ ὁ ἱερεὺς ἐκλήλ συνεχῶς τοὺς ἐπετίμα. Τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εὐρίσκειται εἰς ἀπόλυτον συμφωνίαν πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν ἔκαναν τίποτε τὸ ἀγνωστον καὶ ἀκόμη διὰ νὰ ἀποκαλύψῃ τὰς ἀποκρύφους σκέψεις τοὺς καὶ ὅτι με ὑποκριτικὴν καὶ ἔχθρικὴν διάθεσιν ἐζήτουν τὸ θαῦμα.

Δι' αὐτὸ τοὺς ὀνόμασεν, «γενεὰ πονηρὰν», Ἐ διότι πάντοτε ἐφέροντο μὲ ἀγνωμοσύνην πρὸς τοὺς ἐδεργέτας τοὺς καὶ ὅσον ἐδηγοῦντο, τὸσον χειρότεροι ἐγίνοντο. Αὐτὸ τὸ πράγμα εἶναι ἀπόδειξις τῆς μεγαλυτέρας πονηρίας. Ἐπίσης τοὺς ὀνόμασε γενεὰν «μοιχαλίδα», διὰ νὰ τονίσῃ καὶ τὴν παλαιότεραν καὶ τὴν ταρινὴν τοὺς ἀπιστίαν. Ὅθεν, καὶ πάλιν ἀποδεικνύει τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἰσὺ πρὸς τὸν Πατέρα, ἀφοῦ, θέθαια, καὶ ἢ ἀπιστία εἰς αὐτὸν καθιστᾷ τὴν γενεὰν αὐτὴν «μοιχαλίδα».

Ἄφοῦ, λοιπὸν, τοὺς ἐπετίμησεν, τί λέγει εἰς τὴν συνέχειαν; «Καὶ θαῦμα δὲν θὰ τῆς δοθῇ. 439 παρὰ τὸ

θαύμα τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ. Τώρα πλέον κάνει λόγον διὰ τὴν ἀνάστασίν του καὶ διαθεθαίῳνει αὐτὴν ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ.

Τί λοιπόν; Δὲν τοὺς ἐδόθη θαῦμα; ἐρωτᾷ κάποιος. Δὲν τοὺς ἐδόθη, ὅταν τὸ ἐζήτησαν. Διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔκανε τὰ θαύματα διὰ τὴν προσελκύσῃ αὐτοῦς, ἐπειδὴ ἐγνώριζε καλὰ ὅτι ἦσαν πεπωρωμένοι, ἀλλὰ διὰ τὴν διορθώσῃ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἡ τὴν παραπάνω ἀπάντησιν ἡμποροῦμεν νὰ δώσωμεν, ἢ ὅτι δὲν θὰ τοὺς δοθῇ ἄλλο θαῦμα παρόμοιον μετ' ἐκεῖνο. Διότι θαῦμα ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτοῦς, ὅταν μετ' τὴν κόλασίν τους ἐγνώρισαν τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ περικλείει ἀπειλὴν καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπαινίσσεται, ὅταν νὰ εἴλεγε δηλαδὴ: Σὰς ἔκανα τόσα θαύματα καὶ τόσας εὐεργεσίας. Β Τίποτε, ὅμως, δὲν σὰς ἔφερε κοντὰ μου, οὔτε ἠθελησατε νὰ προσκυνήσετε τὴν δύναμίν μου. Θὰ γνωρίσετε, λοιπόν, τὴν ἰσχύν μου μετὰ τὰς ἀντιθέτους ἐκδηλώσεις, ὅταν θὰ ἴδῃτε τὴν πόλιν σας νὰ ἔχῃ καταδαφισθῇ, τὰ τεῖχη νὰ ἀφανίζωνται, τὸν ναόν νὰ κείτῃ εἰς ἐρείπια, ὅταν θὰ χάσετε τὴν πολιτικὴν σας ὑπόστασιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν ποὺ εἶχατε προηγουμένως καὶ ἀρχίσετε νὰ πλανᾶσθε εἰς κάθε σημεῖον τῆς γῆς χωρὶς σπίτια καὶ χωρὶς πατρίδα. Ὅλα αὐτὰ, θέθαια, συνέθησαν μετὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Κυρίου. Τὰ γεγονότα αὐτὰ, λοιπόν, θὰ σὰς δοθοῦν ἀντὶ μεγάλων θαυμάτων. Διότι, πραγματικά, ἦτο θαῦμα καταπληκτικόν τὸ ὅτι τὰ θάνατα αὐτῶν ἐμειναν ἀθεράπευτα καὶ τὸ ὅτι, παρὰ τὰς πολλὰς των προσποθείας κανένας δὲν ἡμπόρεσε νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν τιμωρίαν ποὺ τοὺς ἐπεβλήθη μίαν φορὰν.

Ἀλλὰ δὲν τοὺς λέγει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, παρὰ τὰ ἀφήνει νὰ τὰ κατανοήσουν ἀργότερα μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου. C Πρὸς τὸ παρὸν τοὺς ἐξασκεῖ εἰς τὸν λόγον διὰ τὴν ἀνάστασίν του, τὸν ὁποῖον θὰ ἀντελαμβάνοντο πλήρως μετὰ ὅσα θὰ ἐπάθαιναν ἀργότερα.

«Διότι, καθὼς τότε ὁ Ἰωνᾶς ἦτο», λέγει, «μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, ἔτσι θὰ εἶναι καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέσα εἰς τὴν κοιλίαν τῆς γῆς ἐπὶ τρία ἡμερῶν καὶ νύκτας.» Δὲν τοὺς εἶπεν, θέθαια καθαρὰ ὅτι θὰ ἀναστήθῃ, διότι θὰ τὸν περιέπαιζαν. Ἐκαιεν, ὅμως, ὑπαινιγμὸν δι' αὐτὴν ἀρκετὰ σαφῆ,

8. Ματθ. 12, 42.

ὥστε νὰ πιστεύσουν ἐκεῖνοι ὅτι ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ ἀναστήθῃ. Πραγματικά, ἐπειδὴ τὸ ἤξεραν, δι' αὐτὸ λέγουν πρὸς τὸν Πιλάτον: «Ἐκεῖνος ὁ λαοπλάνος», λέγουν, «εἶπεν, ὅταν ἀκόμη ἔζη, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τοῦ θανάτου μου θὰ ἀναστήθῃ.»⁴ Μολονότι οἱ μαθηταὶ δὲν τὸ ἐγνώριζαν, αὐτὸ, διότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἦσαν πῶ ἀσύνετοι ἀπὸ τοὺς φαρισαίους. D Δι' αὐτὸ καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι κτεδικάσθησαν ἀπὸ τὴν ἰδίαν τους τὴν συμπεριφορὰν.

Κύτταξε, ὅμως, μετὰ πόσον καθαρὸν ὑπαινιγμὸν ἀναφέρει μετὰ ἀκριβείαν τὸ ὅτι θὰ ἀναστήθῃ ἐκ νεκρῶν. Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι θὰ εὐρίσκειται μέσα εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ, «εἰς τὴν κοιλίαν τῆς γῆς», διὰ τὴν φανερώσῃ τὸν τάφον καὶ κανένας νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι πρόκειται διὰ φαινομενικόν θάνατον. Ἐπίσης, δι' αὐτὸ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας παρεχώρησε νὰ παραμείνῃ εἰς τὸν τάφον, διὰ νὰ πιστεύσουν ὅτι ἀπέθανε πραγματικά. Διότι αὐτὸ δὲν διαπιστώνεται ἀπὸ τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ἰδίαν ἀντίληψιν τῶν τότε ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν διάρκειαν τῶν τριῶν ἡμερῶν. Πραγματικά, τὴν ἀνάστασιν θὰ τὴν ἀπεδείκνυεν ὁλος ὁ χρόνος ποὺ ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν σταύρωσιν μέχρι νὰ συμβῇ αὐτῇ. E Διότι ἡ σταύρωσις ἦτο δυνατὴ νὰ ἀμφισβητηθῇ ἐάν δὲν ὑπῆρχαν τότε καὶ πολλὰ ἄλλα θαύματα ποὺ τὴν ἀπεδείκνυον. Ἐάν, ὅμως, δὲν ἐγίνετο πιστευτὴ ἡ σταύρωσις, τότε καὶ ἡ ἀνάστασις δὲν θὰ ἐπιστεύετο. Δι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζει αὐτὸ θαῦμα. Ἐπειδὴ, ἐάν δὲν ἐσταυρώνητο, δὲν θὰ εἶδιδετο καὶ τὸ θαῦμα τῆς ἀναστάσεως. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν φέρει εἰς τὸ μέσον τὸν τύπον,⁵ διὰ νὰ πιστευθῇ ἡ ἀλήθεια.

Διότι πῆς μου, σὲ παρακαλῶ, μήπως εἶναι φαντασία τὸ ὅτι ὁ Ἰωνᾶς εὐρέθη εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους; **160** Δὲν ἡμπορεῖς, θέθαια, νὰ ἰσχυρισθῆς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Συνεπῶς, δὲν ἀρνείσαι ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ἐτάφη εἰς τὴν κοιλίαν τῆς γῆς. Διότι δὲν εἶναι νοητὸν νὰ εἶναι ἀλήθινος ὁ τύπος καὶ νὰ ἀποτελῇ φαντασίαν ἡ ἀλήθεια. Δι' αὐτὸ εἰς κάθε περίπτωσιν ἀναφερομεν τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ εἰς τὸ θάπτισμα καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἐκήρυττε μετὰ δυνατὴν φωνήν: «Μὴ γένοιτο ποτὲ ἐγὼ νὰ καυχῆθῶ διὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ διὰ τὴν σταυ-

4. Ματθ. 27, 63.

5. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωνᾶ.

ρόν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.⁶

Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι παιδιὰ τοῦ διαβόλου ἐκεῖνοι ποὺ δέχονται τὴν νοσηρὰν διδασκαλίαν τοῦ Μαρκίου, ἐπειδὴ προσπαθοῦν νὰ ἀφανίσουν ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα τὸσον πολλὰ ἔκανε ὁ Χριστός, ὥστε νὰ μὴ ἀφανισθοῦν. **Β** καὶ τὸσον πολὺ ἐφρόντισεν ὁ διάβολος νὰ τὰ ἀφανίσῃ. Ἐννοῶ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ πάθος. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἔλεγεν εἰς ἄλλας περιπτώσεις: «Κηρύμισσε τὸν ναὸν αὐτὸν καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀνεγείρω».⁷ Καὶ: «Θὰ ἔλθουν, ὁμως, ἡμέραι, ποὺ θὰ πάρουν ἀπὸ αὐτοὺς τὸν Νυμφῶνα».⁸ Καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν: «Ἀλλὰ θαῦμα δὲν θὰ τῆς δοθῇ, παρὰ τὸ θαῦμα τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ». Ἐπίσης, τοὺς φανερώνει, ὅτι θὰ πάθῃ χάριν αὐτῶν καὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν ἀποκομίζουν ἀπὸ τὸ πάθος κανένα ὄφελος. Διότι αὐτὸ τοὺς ἀπέδειξεν εἰς τὴν συνέχειαν. Ἀλλὰ, ἂν καὶ τὰ ἐγκώριζεν αὐτά, ἐν τούτοις ἀπέθανεν. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἀγάπη του.

Διὰ νὰ μὴ νομίσῃ, ὁμως, ὅτι εἰς τὸ μέλλον θὰ συμῆθῃ μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι συνέθη μὲ τοὺς Νινευίτας καὶ ὅτι θὰ ἐπιστρέψουν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, **Γ** καὶ, ὅπως ἐκεῖνον ἔσωσε τὴν πόλιν τοὺς ποὺ ἔσελετο καὶ τοὺς θαρσάλους ἀπεμάκρυνεν, ἔτσι καὶ αὐτοὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν θὰ ἐπιστρέψουν, ἄκουσε πᾶς φανερώσει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον.⁹ Πραγματικά, ὅτι δὲν θὰ ἀποκαίμουν τίποτε διὰ τὴν ἰδικὴν τῶν ὠφελίων ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ, ἀντίθετος, θὰ ὑποστοῦν καὶ κακὰ ἀθάτακτα, τὸ ἐδήλωσε καὶ αὐτὸ μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ δαίμονος ποὺ ἀνέφερεν.

Τώρα μὲν ἀπολογεῖται δι' ὅσα πρόκειται νὰ πάθουν ὕστερα ἀπὸ αὐτά καὶ ἀποδεικνύει ὅτι δικαιολογημένα θὰ τὰ πάθουν. Διότι τὰς συμφορὰς καὶ τὴν ἐρήμωσιν αὐτῶν τὰ παριστᾷ μὲ τὸ παράδειγμα αὐτό. Ἐπὶ τοῦ παρόντος θέλει νὰ τοὺς δείξῃ ὅτι ὅλα θὰ τὰ ὑποστοῦν δίκαια. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. **Δ** Πραγματικά, ὅταν ἐσκόπευε νὰ καταστρέψῃ τὰ Σόδομα, ἀπελογεῖται προηγουμένως εἰς τὸν Ἀβραάμ, μὲ τὸ νὰ δείξῃ τὴν

6. Γαλ. 6, 14.
7. Ἰωάν. 2, 19.
8. Ματθ. 9, 16.
9. Πρβλ. Ματθ. 12, 41.
10. Πρβλ. Ματθ. 12, 43 - 45.

ἔλλειψιν καὶ τὴν ἀνυπαρξίαν τῆς ἀρετῆς, ἀφοῦ, θέβαια, εἰς τόσον μεγάλην πόλιν δὲν εὐρέθησαν οὔτε δέκα ἄνθρωποι νὰ ζοῦν μὲ τὴν θέλησιν τοὺς κατὰ τρόπον συνετὸν καὶ σώφρονα.¹¹ Καὶ εἰς τὸν Ἄωτ ἐπίσης ἔδειξε τὴν φιλόξενον διάθεσιν αὐτὴν καὶ τοὺς παρούμενος ἔρωτάς τοὺς καὶ ὕστερα ἔρριψε τὸ πῦρ. Καὶ εἰς τὸν κατακλυσμὸν ἔκανε τὸ ἴδιον ἀκριβῶς καὶ μὲ τὰ ἔργα ἀπελογεῖται εἰς τὸν Νῶε.¹² Καὶ εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ, ἐπίσης, ἔκανε τὸ ἴδιον ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὸν κατέστησεν ἱκανὸν νὰ ἴδῃ τὰ κακὰ ποὺ θὰ συνέβαιναν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ.¹³ Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Ἱερεμίαν, πάλιν, ὅταν ἔλεγεν, **Ε** «οὐ μὴ προσεύχῃσαι, ἢ δὲν ἔλπεις τί κάνουν αὐτοί;», τὸ ἔλεγεν ἀπολογούμενος.¹⁴

Καὶ πάντοτε κάνει τὸ ἴδιον ἀκριβῶς, ὅπως καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Τί λέγει, δηλαδῆ; «Ἄνδρες Νινευίται θὰ ἀναστηθοῦν καὶ θὰ κατακρίνουν τὴν γενεάν αὐτὴν, διότι ἐκεῖνοι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωνᾶ. Καὶ ἰσοῦ ἐδῶ πολὺ περισσότερα συντείνουν εἰς τὸ νὰ γίνῃ δεκτὸν τὸ ἰδικόν μου κήρυγμα παρ' ὅσα συνέτρεχαν διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωνᾶ».¹⁵ Διότι ἐκεῖνος ἦτο δούλος, ἐνῶ ἐγὼ εἰμαι ὁ Κύριος. Ἐκεῖνος ἐβγήκεν ἀπὸ τὸ κῆτος, ἐγὼ, ὁμως, ἀνεστήθην ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἀκόμη, ἐκεῖνος ἐκήρυξε τὴν καταστροφὴν ἐνῶ ἐγὼ ἦλθα διὰ νὰ κηρύξω τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ οἱ μὲν Νινευίται ἐπίστευσαν χωρὶς κανένα θαῦμα, **4:11** ἐνῶ ἐγὼ σὰς ἐπαρουσίασα πολλὰ θαύματα. Καὶ ἐκεῖνοι δὲν ἤκουσαν τίποτε περισσότερο ἀπὸ τοὺς λόγους ἐκεῖνους τοῦ Ἰωνᾶ, ἐνῶ ἐγὼ ἔθεσα εἰς κίνησιν κάθε Ἰδεῖαν φιλοσοφίας διὰ νὰ σὰς διδάξω. Ὁ Ἰωνᾶς, ἐπίσης, ἐπῆγεν ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του, ἐγὼ, ὁμως, ἦλθα ὁ ἴδιος, ὁ δεσπότης καὶ κύριος τῶν πάντων. Ὅχι διὰ νὰ σὰς ἀπειλήσω, οὔτε νὰ ζητήσω εὐθύνες, ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς φέρω συγχώρησιν. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν εἰδωλωτάτραι, ἐνῶ αὐτοὶ εἶχαν ἔλθει εἰς ἔσχαθον καὶ εἶχαν διδοχθῆ ἀπὸ πολλοὺς προφήτας. Καὶ διὰ τὸν Ἰωνᾶν δὲν εἶχε κάνει κανεὶς καμίαν προφητείαν, ἐνῶ δι' ἐμὲ εἶχαν ὁμιλήσει ὅλοι ἀνεξαίρετος οἱ προφῆται καὶ τὰ ἔρ-

11. Πρβλ. Γεν. 18, 1 βε.
12. Πρβλ. Γεν. 6 - 10.
13. Πρβλ. Ἰεζ. 5, 1 βε.
14. Πρβλ. Ἰερ. 7, 16 - 17.
15. Ματθ. 12, 41.

γα μου ήσαν σύμφωνα με τας προφητείας εκείνας. Ἐπίσης, ὁ Ἰωάννης ἐβραπέτευσε, ἐπειδὴ ἐσκόπευε ν' ἀποφύγη τὴν ἀποστολήν του, διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀντικείμενον χλευασμοῦ, ἐνῶ ἐγώ, ἂν καὶ ἤξερα καλά ὅτι θὰ με σταυρώσουν καὶ θὰ με ἐπιταύρουν, ἐν τούτοις ἤλθα εἰς τὴν γῆν. **Β** Καὶ ὁ Ἰωάννης δὲν ἠνείχετο νὰ ὀνειδιασθῆ χάριν τῶν σωζομένων, ἐνῶ ἐγὼ ὑπέμεινα θάνατον καὶ μάλιστα τὸν χειρότερον, καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ θὰ σὰς ἀποστείλω καὶ ἄλλους διὰ νὰ σὰς διδάξουν. Ἄκουη, ἐκεῖνος ἦτο ἕνας ξένος, ἀλλοεθνῆς καὶ ἀγνωστος, ἐνῶ ἐγὼ σὰς εἶμαι ὁμοεθνῆς καὶ ἐγὼ τοὺς ἰδίους προγόνους με σὰς. Καὶ πολλάς ἄλλας παρατηρήσεις θὰ ἠμποροῦσε νὰ κάνῃ κανεὶς, ἐάν ἤθελε νὰ ἐξαντλήσῃ τὸ θέμα.

Ἀλλὰ ὁ Κύριος δὲν περιορίζεται εἰς τοὺς Νινευίτας μόνον, ἀλλὰ φέρει καὶ ἄλλο παράδειγμα καὶ λέγει: «Ἡ βασίλισσα τοῦ νότου θὰ ἀναστηθῆ κατὰ τὴν ἐσχάτην κρίσιν μαζί με τὴν γενεάν αὐτὴν καὶ θὰ τὴν κατακρίνη, διότι ἤλθεν αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἀκρῆ τοῦ κόσμου νὰ ἀκούσῃ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶντος. Καὶ ἰδοὺ ἐδῶ εἶναι περισσότερο ἀπὸ τὸν Σολομῶντα.»¹⁷ Ὁ τοῦ παραδείγματος τοῦτο εἶναι σημαντικώτερον τοῦ προηγουμένου. Διότι ὁ Ἰωάννης ἐπήγγεν ὁ ἴδιος πρὸς τοὺς Νινευίτας, ἐνῶ ἡ βασίλισσα τοῦ νότου δὲν ἐπερίμενε νὰ ὑπάγῃ ὁ Σολομῶν πρὸς αὐτήν, ἀλλ' αὐτὴ ἐπήγγεν εἰς αὐτόν, ἂν καὶ ἦτο γυναῖκα καὶ ἐπίστευεν εἰς τὰ εἰδωλα καὶ τόσον πολὺ μακριὰ εὐρίσκετο, χωρὶς νὰ τὴν ἀπειλῆ τίποτε, οὔτε νὰ φοβῆται τὸν θάνατον, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὸν μεγάλον πόθον διὰ τοὺς σοφοὺς λόγους. Ἄλλ' ἰδοὺ ἐδῶ εἶναι περισσότερον ἀπὸ τὸν Σολομῶντα. Διότι ἐκεῖ ἤλθε πρὸς τὸν Σολομῶντα ἡ βασίλισσα, ἐνῶ ἐδῶ ἤλθα ἐγὼ ὁ ἴδιος. Καὶ ἐκείνη μὲν ἐταξίδευσεν ἀπὸ τὴν ἀκρῆ τοῦ κόσμου, ἐνῶ ἐγὼ περιδεύω τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία. Καὶ ὁ μὲν Σολομῶν ἔκανε λόγον διὰ θένθρα καὶ ξύλα, τὰ ὅποια καμμίαν σπουδαίαν ὠφέλειαν δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ποροφέρουν εἰς ἐκείνην, **Δ** ἐνῶ ἐγὼ σὰς ὁμιλῶ διὰ τὰ ἀπόρητα πράγματα καὶ τὰ πλεόν φρικτὰ μυστήρια.

Ἔτσι, λοιπόν, τοὺς κατέκρινεν, μετὰ τὸ ὅτι ἀπέδειξεν ἄνευ ἀντιρρήσεως, ὅτι τὰ ἁμαρτήματά τους ἦσαν ἀυγώρητα καὶ ὅτι ἡ παρακοὴ προήρχετο ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τοὺς ἀγνωμοσύνην καὶ ἔχι ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τοῦ διδασκάλου. Καὶ αὐτὸ τὸ κατέστησε φανερόν καὶ μετὰ πολλὰ

16. Ματθ. 12, 42.

ἄλλα, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ παράδειγμα τῶν Νινευιτῶν καὶ τῆς βασιλείσης.

Εἰς τὴν συνέχειαν λέγει καὶ τὴν τιμωρίαν ποῦ θὰ ὑποστοῦν. Τὸ λέγει κάπως ἀνιγμιατικῶς, πάντως τὸ λέγει, καὶ μεγάλον φόβον ὀφθαίει μέσα εἰς τὴν διήγησίν του. «Διότι ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα», λέγει, «ῥῆγῃ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, περνᾷ ἀπὸ τόπους, ποῦ δὲν ἔχουν νερὸ καὶ ζητεῖ ἀνάγκασιν, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκει αὐτήν. **Ε** Τότε λέγει: Θὰ γυρίσω πάλιν εἰς τὸ σπίτι μου, ἀπὸ τοῦ ὅποιον ἐρῆκα. Καὶ ὅταν ἔλθῃ, εὐρίσκει τὸ σπίτι ἄδειαν καὶ σαρωμένον καὶ στολισμένον. Τότε πηγαίνει καὶ παραλαμβάνει μαζί του ἄλλα ἐπιτὰ πνεύματα πονηρότερα ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του καὶ, ἀφοῦ ἐσέλθουν, κατακοῦν πλεόν ἐκεῖ μέσα. Καὶ γίνεται ἡ ἐσχάτη αὐτῆ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χειρότερα ἀπὸ τὴν πρώτην. Ἔτσι θὰ συμβῆ καὶ εἰς τὴν γενεάν αὐτήν.»¹⁸ Μετὰ ὅσα λέγει ἐδῶ ἀποδεικνύει ὅτι ἔχι εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ εἰς τὴν παρούσαν θὰ ὑποστοῦν τὴν βαρυτέραν τιμωρίαν. **4:32** Ἐπειδὴ, δηλοῦν, εἶπεν, «ὅτι ἄνθρωποι Νινευίται θὰ ἀναστηθῶν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ θὰ κατακρίνουν τὴν γενεάν αὐτήν», διὰ νὰ μὴ καταφρονήσουν τοὺς λόγους του, ἐπειδὴ ὁ χρόνος τῆς κρίσεως ἐτοποθετεῖτο πολὺ ἀργά, καὶ καταστοῦν περισσότερο ἀδιάφοροι, δι' αὐτὸ καὶ μετὰ αὐτὰ ποῦ τοὺς λέγει τοὺς παρουσιάζει πολὺ κοντὰ τοὺς τὴν τιμωρίαν. Αὐτὸ ἔκανε καὶ ὁ προφήτης Ἰσαΐ, ὅταν τοὺς ἠπειλεῖ καὶ τοὺς ἔλεγεν ὅτι θὰ γίνων. «ὅπως ὁ προφήτης ποῦ ἔχει χάσει τὴν λογικὴν του, ὅπως ὁ ἄνθρωπος ὁ δαιμονιζόμενος»,¹⁹ δηλοῦν, ὅπως οἱ ἄνθρωποι ποῦ μαίνονται καὶ παρασύρονται ἀπὸ τὰ πονηρὰ πνεύματα, ὅπως εἶναι οἱ ψευδοπροφῆται. Διότι ἐδῶ προφήτην ποῦ ἔχει χάσει τὴν λογικὴν του ὀνομάζει τὸν ψευδοπροφήτην, ὅπως εἶναι, παραδειγματος χάριν, οἱ μάντιες. **Β** Αὐτὸ, λοιπόν, δηλώνει καὶ ὁ Χριστὸς καὶ λέγει ὅτι θὰ ὑποστοῦν τὰς βαρυτέρας τιμωρίας.

Εἶδες πῶς ἀπὸ κάθε ἀπομὴν τοὺς παρωθεῖ νὰ προσέχουν τοὺς λόγους του, καὶ ἀπὸ τὰ παρόντα καὶ ἀπὸ τὰ μελλοντικά καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἐδειξαν καλὴν διαγωγήν, (ἐννοῶ τοὺς Νινευίτας καὶ τὴν βασίλισσα), καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποῦ κατεδικάσθησαν, ὅπως εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Τύρου καὶ τῶν Σοδόμων; Τὸ ἴδιον ἔκανον καὶ οἱ

17. Ματθ. 12, 42 - 46.

18. Ἰσα. 9, 7.

προφήται, πού ἔφεραν ὡς παράδειγμα τοὺς υἱοὺς¹⁹ τοῦ Ρηχαθίν,²⁰ καὶ τὴν νύμφην πού δὲν ἔρχη τὴν σεμνότητά της καὶ τὸν στηθόδεσμον,²¹ καὶ τὸν θοῦν πού γνωρίζει τὸν κύριόν του καὶ τὸν θνον πού διακρίνει τὴν φάντην του.²² Ἔτσι, λοιπόν, καὶ ἐδῶ ἀφοῦ μὲ σύγκρισιν ἀπέδειξε τὴν ἀγνωμοσύνην του, λέγει πλέον καὶ τὴν τιμωρίαν τους.

Ἐ Ἄλλὰ τί σημαίνουν τέλος πάντων τὰ ὅσα εἶπεν διὰ τὸν δαίμονα; Ὅπως ἀκριθῶς οἱ δαιμονισμένοι, λέγει, ὅταν ἀπολλαγοῦν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν αὐτὴν καὶ ὑστερα δεῖξουν ἀδιαφορίαν καὶ ραθυμίαν, προσελκύουν ἐπάνω των εἰς χειρότερον βαθμὸν τὴν ἀσθένειαν, ἔτσι γίνεται καὶ μεῖς. Διότι καὶ προηγουμένως εὐρίσκεισθε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ δαίμονος, ὅταν ἐλατρώσατε τὰ εἰλωλα καὶ ἐθουσιάζατε τὰ παιδιά σας εἰς τοὺς δαίμονας καὶ μεγάλη μακία ἐφαρμακτοῦ τὰς πράξεις σας. Ἐγὼ, ὁμῶς, δὲν σας ἐγκατέλειπα, ἀλλὰ ἐξεδίωξα τὸν δαίμονα ἐκείνον με τοὺς προφήτας καὶ ἐπὶ πλέον ἦλθα πάλιν ὁ ἴδιος, ἐπειθὴ ἤθελα νὰ σας καθαρῶς περισσότερον. Ἐπειδὴ, λοιπόν, δὲν θέλετε νὰ προσέξετε, ἀλλὰ ἐπέσατε εἰς μεγαλύτεραν πονηρίαν (διότι ἀπὸ τοῦ νὰ σφάζετε τοὺς προφήτας εἶναι πολὺ μεγαλύτερον καὶ χειρότερον νὰ σφάζετε ἐμέ), Ἰ δι' αὐτὸ θὰ πάθετε χειρότερα ἀπὸ ὅσα ἔπαθον οἱ πρόγονοί σας. Ἐννοῦ τὰ ὅσα ἔπαθον εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀπὸ τὸν Ἀντίοχον τὸν πρῶτον.²³ Διότι τὰ ὅσα συνέθησαν εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ²⁴ καὶ τοῦ Τίτου,²⁵ ἦσαν πολὺ χειρότερα ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν ὁ Κύριος: «Θά

19. Πρβλ. Ἱερ. 49, 1 ἐξ.

20. Ρηχάθ ἢ Ρηχαθίν. Ἦτο πατὴρ τοῦ Ἰωανναθῆ, ἐκλυτοῦ ἀντιπάλου τῶν πατρῶν εἰς τὴν Βάβλ., κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ βασιλέως Ἀχάζ (860 - 850 π.Χ.).

21. Πρβλ. Ἱερ. 2, 30.

22. Πρβλ. Ἦα, 1, 5.

23. Ἀντίοχος. Πρόκειται διὰ τὸν Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ (175 - 168 π.Χ.), ὁ ἑποῦς ἐπεχείρησε νὰ ἐπιβάλῃ τὸν Ἑλληνισμὸν εἰς τοὺς Ἰουδαίους.

24. Οὐεσπασιανὸς ἢ Βεσπασιανὸς. Ρωμαῖος ἀνακράτωρ, ὁ ἑποῦς εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ ἐπιβάλῃ τὴν πειθαρχίαν εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος κατέβηκε καὶ τοὺς Ἑβραίους.

25. Τίτος, Ρωμαῖος ἀνακράτωρ, ὁ ἑποῦς τὸ 70 μ.Χ. κατέλασε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ διέλυσεν δραστικὰ τὸ κράτος τῶν Ἑβραίων.

εἶναι τότε μεγάλη θλίψις, πού ποτὲ μέχρι τώρα δὲν ἔχει συμῆθ, οὔτε καὶ θά συμῆθ».²⁶

Τὸ παράδειγμα αὐτὸ δὲν ἔχει μόνον τὴν παραπάνω σημασίαν, ἀλλὰ, παράλληλα, θέλει νὰ δείξῃ ὅτι θά στερηθοῦν κάθε ἀρετὴν καὶ θά εἶναι τώρα περισσότερον εὐκόλος λεία εἰς τὴν θρᾶσιν τῶν δαιμόνων, παρ' ὅσον ἦσαν τότε. Διότι τότε, ἂν καὶ περιέπιπταν εἰς ἀμαρτίας, ὑπῆρχαν, ὁμῶς, καὶ ἐκεῖνοι πού μεταξὺ αὐτῶν προώδευαν εἰς τὴν ἀρετὴν, ἢ ἦτο κοντὰ τους ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, πού τοὺς ἐφρόντιζεν, τοὺς κατηύθυνε καὶ ἔκανε ἐπὶ ἐξηρτάτο ἀπὸ αὐτὴν. Τώρα, ὁμῶς, θά στερηθοῦν τελείως τὴν κηδεμονίαν αὐτὴν, λέγει, ὥστε τώρα καὶ ἡ ἄλλειψις τῆς ἀρετῆς θά εἶναι μεγαλύτερα καὶ αἱ συμφοραὶ θά αὐξηθοῦν καὶ ἡ ἐπενέργεια τῶν δαιμόνων θά γίνῃ πῶς τυραννική. Γνωρίζετε, θέσαια, καὶ τὰ ὅσα συνέθησαν ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας ἐποχῆς, ὅταν ὁ Ἰουλιανός, πού ξεπέρασσε τοὺς πάντας εἰς τὴν ἀσέθειαν, περιέπεσεν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, πῶς ἐθεώρουν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰδωλολάτρως **403** καὶ με ποίαν προθυμίαν ἐτέλουν τὴν λατρείαν ἐκείνων.

Ὡστε, ἔάν τώρα φαίνονται, ὅτι ζοῦν με κάποια σωφροσύνη, τὸ κάνουν διὰ τὸν φόβον τῶν βασιλέων. Διότι ἔάν δὲν ὑπῆρχεν ὁ φόβος αὐτῶς, θά ἐτόλμων πολὺ χειρότερα πράγματα ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Πραγματικὰ, εἰς μὲν τὰ ἄλλα πονηρὰ ἔργα ὑπερβαίνουν τοὺς παλαιότερους, ἀφοῦ ἐπιδίδονται με βεγάλην ὑπερβολὴν εἰς τὰς μαγείας, τὰς μαγγανείας καὶ τὰς ἀσελγείας. Ἄλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τομεῖς, ἂν καὶ τόσα χαλινὰ τοὺς συγκρατοῦν, ἐν τούτοις πάλλας φορὰς ἐστασίασαν καὶ ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν βασιλέων, ὥστε ἔφθασαν νὰ διαπράξουν τὰ μεγαλύτερα κακὰ.

Πού εἶναι τώρα ἐκεῖνοι πού ζητοῦν τὰ θαύματα; **B** Ἄς ἀκούσων ὅτι χρειάζεται εὐγνώμων διάθεσις, καὶ ἔάν δὲν ὑπάρχῃ αὕτη, κανένα ὄφελος δὲν προκύπτει ἀπὸ τὰ θαύματα. Ἴδού, λοιπόν, πού οἱ Νινευίται ἐπίστευσαν χωρὶς θαύματα, ἐνῶ αὐτοὶ ὑστερα ἀπὸ τόσα θαύματα ἔγιναν χειρότεροι καὶ κτέστησαν τοὺς ἑαυτοὺς των κατοικίαν ἀπειρῶν δαιμόνων καὶ ἀμετρήτους συμφορὰς ἐπράθηξαν ἐπάνω τους. Καὶ πολὺ φυσικὰ. Διότι ὅταν κάποιος ἀπαλλαγῆ μίαν φορὰν ἀπὸ τὰ κακὰ καὶ δὲν συνειτιθῆ, θά πάθῃ πολὺ χειρότερα ἀπὸ τὰ προηγούμενα.

Δι' αὐτό, θέβαια, εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι «δὲν εὕρσκει ἀνά-
 παυσιν τὸ πονηρὸν πνεῦμα», διὰ τὰ δειξῆν ὅτι ὁπωσδή-
 ποτε καὶ κατ' ἀνάγκην θὰ καταλάβῃ τὸν ἀνθρώπον αὐ-
 τοῦ τοῦ εἶδους ἢ ἐπίδρασις τῶν δαιμονίων. Διότι αὐτὸς
 ἔπρεπε νὰ συνεισθῆ διὰ δύο λόγους, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι
 ἔπαθε προηγουμένως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἀπηλλάγη ἀ-
 πὸ τὸ πάθος. **Γ** Μᾶλλον, ὅμως, προστίθεται καὶ τρίτος
 λόγος, ἡ ἀπειλή, δηλαδὴ, ὅτι θὰ πάθῃ χειρότερα. Καὶ
 ὅμως μὲ κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔγιναν καλλίτεροι.

Αὐτοὶ οἱ λόγοι, ὅχι μόνον πρὸς ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ
 πρὸς ἡμᾶς ταιριάζουν νὰ λεγθοῦν, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἔθα-
 πτήσθημεν καὶ ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τὰ προηγούμενα κακὰ,
 ἐπανερχόμεθα καὶ πάλιν εἰς τὴν ἴδιαν πονηρίαν. Διότι,
 πραγματικά, ἡ τιμωρία τῶν κατοπινῶν ἀμαρτημάτων θὰ
 εἶναι πλέον χειρότερα. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὸν παράλυτον
 ἔλεγεν ὁ Χριστὸς: «Ἰδοὺ τώρα ἔχεις γίνε ὑγιής. Πρόσε-
 ξε, λοιπὸν, νὰ μὴ ἀμαρτάνῃς πλέον, διὰ νὰ μὴ σοῦ συμ-
 βῆ τίποτε χειρότερον».²⁷ Καὶ αὐτὰ τὰ ἔλεγε πρὸς ἀνθρώ-
 πον ποῦ ἐπὶ τριάντα ὀκτὼ χρόνια ἦτο παράλυτος.

Δ Καὶ τί χειρότερον, ἐρωτᾷ κάποιος, ἀπὸ αὐτὰ ἐπρό-
 κειτο νὰ πάθῃ; Πολὺ χειρότερον καὶ θαρύτερον. Διότι
 εἴθε νὰ μὴ συμβῆ νὰ ὑποφέρωμεν τόσα, ὅσα ἠμποροῦμεν
 νὰ πάθωμεν. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν εὕρσκειται εἰς ἀδυνα-
 μίαν νὰ τιμωρῇ. Ἄλλὰ ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνάλογος
 πρὸς τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ. Τὴν ἴδιαν κατηγορίαν ἀπευ-
 θύνει καὶ πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅταν λέγῃ διὰ τοῦ προ-
 φήτου Ἰεζεκιήλ: «Διότι σὲ εἶδα», λέγει, «νὰ πλήρης μέσα
 εἰς τὸ αἷμά σου καὶ σὲ ἔλυσα καὶ σὲ ἤλεψα μὲ λάδι
 καὶ τὸ κάλλος σου ἔγινε ξακουστὸν. Ἄλλὰ σὺ ἐπάρνευ-
 σες μὲ τοὺς περιοίκους σου».²⁸ λέγει. Δι' αὐτὸ καὶ σὲ ἀ-
 πειλεῖ μὲ θαρύτερα καὶ χειρότερα κακὰ, ἐπειδὴ ἀμαρ-
 τάνεις.

Ἀπὸ τοὺς παραπάνω λόγους νὰ μὴ σκέπτεσαι
 τὴν κόλασιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπειρον μακροθυμίαν
 τοῦ Θεοῦ. Πραγματικά, πόσας φορές ἐπέσαμεν εἰς τὰ
 ἴδια κακὰ **Ε** καὶ, ὅμως, μακροθυμεῖ ἀκόμη. Ἄλλ' ἡ μα-
 κροθυμία αὐτὴ ὅς μὴ ἡμᾶς διδῆ θάρρος, ἀλλ' ὅς νοιώ-
 σωμεν φόβον. Διότι καὶ ὁ Φαραῶ, ἐάν ἐδιδάσκετο ἀπὸ
 τὴν πρώτην πληγὴν, δὲν θὰ ὤφισατο τὰς ἄλλας κατὰ
 σειρὰν καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ κατεπονίζετο μαζὶ

27. Ἰωάν. 5, 14.

28. Ἰεζ. 16, 6, 9, 14, 24.

μὲ τὸν στρατὸν του. Τὰ λέγω αὐτὰ, ἐπειδὴ γνωρίζω πολ-
 λούς, ποῦ, ὅπως ὁ Φαραῶ τότε, λέγουν τώρα, δὲν γνωρί-
 ζω τὸν Θεόν, καὶ καθλώνουν εἰς τὸν πλῆθν καὶ τὰς πλιν-
 θους τοὺς ὑπευθύνους. Καὶ πόσοι ἀνθρώποι, ἐνῶ ὁ Θεὸς
 προστάσσει νὰ παύσουν νὰ ἀπειλοῦν, δὲν ἀνέχονται ὀ-
 τε τὸν πόνον νὰ χαλαρώσουν ὄλιγον;

Α **Β** **Γ** **Δ** **Ε** **Σ** **Ζ** **Η** **Θ** **Ι** **Κ** **Λ** **Μ** **Ν** **Ξ** **Ο** **Π** **Ρ** **Σ** **Τ** **Υ** **Φ** **Χ** **Ψ** **Ω**
 Ναι, μὰ τώρα δὲν ὑπάρχει, πλέον, ἀνάγκη νὰ
 διασῶμεν τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν. Ἄλλὰ ὑπάρχει πέλ-
 γος πύρρος, πέλγος ποῦ δὲν ὁμοιάζει εἰς ἔκτασιν καὶ
 μέγεθος μὲ κανένα ἄλλο, ἀλλὰ εἶναι κατὰ πολὺ μεγα-
 λύτερον καὶ ἀγριώτερον, καὶ ἔχει τὰ κώματά του ἀπὸ
 φωτιά, μίαν φωτιάν ἀγνωστον καὶ φρικώδη. Ἐκεῖ ὑπάρ-
 χει ἀβυσσὸς μεγάλη ἀπὸ φοβεράν φλόγα. Εἰς κάθε ση-
 μεῖον εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃς φωτιά νὰ τρέχῃ, ὅμοια μὲ
 ἄγριον θηρίον. Διότι, ἐάν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν τὸ αἰσθητὸν
 πῦρ, ὅταν σάν θηρίον ἐκπηδήσῃ ἀπὸ τὴν κάμινον, κατα-
 καίει ἐκείνους ποῦ κάθονται ἐξῶ, τί δὲν θὰ κἀνῃ ἐκεῖνο
 τὸ πῦρ εἰς ὄσους θὰ ριφθοῦν εἰς αὐτό;

Β Ἄκουσε τοὺς προφήτας, ποῦ λέγουν διὰ τὴν ἡμέ-
 ραν ἐκείνην: «Ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου εἶναι ἀνιάτος, γεμά-
 τη ἀπὸ θυμὸν καὶ ὄργην».²⁹ Διότι δὲν θὰ ὑπάρχῃ κανέ-
 νας διὰ νὰ σοῦ συμπαρασταθῇ, κανένας διὰ νὰ σὲ λυ-
 τρώσῃ. Πουθενὰ δὲν θὰ φαίνεται τὸ ἡμέρον καὶ γαλή-
 νιον πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλ' ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ νο-
 θεοῦν τὰ μέταλλα παραδίδονται εἰς μερικοὺς σκληροὺς
 ἀνθρώπους καὶ δὲν ἔλεπον κανένα ἀπὸ τοὺς ἰδικούς
 τῶν, παρὰ μόνον τοὺς προσηταμένους τους, ἔτσι καὶ τό-
 τε θὰ συμβαίη. Ἡ μᾶλλον ὅχι, ἔτσι, ἀλλὰ καὶ πολὺ χει-
 ρότερα. Διότι εἰς τὴν περιπτώσιν τῶν παραπάνω ἀνθρώ-
 πων ὑπάρχει ἡ δυνατότης νὰ πλησιάζῃ κανεὶς τὸν θά-
 σιλέα, νὰ τὸν παρακαλέσῃ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπελευ-
 θέρωσιν τοῦ καταδίκου. Ἐκεῖ, ὅμως, δὲν εἶναι πλέον δυ-
 νατὸν αὐτό. Διότι δὲν ἐπιτρέπεται. Ἄλλὰ παραμένουν
 σταθερὰ ἐκεῖ καὶ καίγονται καὶ δοκιμάζουσι τόσῃν ὀδύ-
 νην, ποῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιγραφῇ. **Γ** Πραγματι-
 κά, ἐάν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρουσιάσῃ κανεὶς μὲ λό-
 γους τοὺς φρικτοὺς πόνους ἐκείνων ποῦ καίγονται ἐδῶ
 εἰς τὴν γῆν, πολὺ περισσότερο συμβαίνει αὐτὸ δι' ἐκεί-
 νους ποῦ παθαίνουν τὰ ἴδια ἐκεῖ. Διότι ἐδῶ εἰς μίαν σύν-
 τομον στιγμήν τοῦ χρόνου τελειοῦν τὰ πάντα. Ἐκεῖ,
 ὅμως, καίεται μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐξαφανίζεται τὸ καίωμενον.

29. Ἠα. 13, 9.

Τι θά κάνωμεν, λοιπόν, ἐκεῖ; Διότι τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν τὴν ἀπευθύνω κυρίως πρὸς τὸν ἑαυτόν μου. Καὶ ἐάν σὺ, λέγει, ὁ διδάσκαλος τῆς λέξης αὐτῆς διὰ τὸν ἑαυτόν σου, δὲν μοῦ μένει πλέον καμμία φροντίδα. Διότι τί τὸ παράδοξον, ἐάν ἐγὼ τιμωροῦμαι; Μὴ, παρακαλῶ, ἄς μὴ ἐπιζητῆ κανεὶς αὐτὴν τὴν παρηγορίαν. Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνακούφισις. Διότι πῆς μου, σὲ παρακαλῶ, μήπως ὁ διάβολος δὲν ἦτο δύναμις ἀσώματος; **Δ** Μήπως δὲν ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; Ἄλλ' ὅμως ἐξέπεσαν. Ὑπάρχει, ὅμως, κανεὶς ποῦ θά παρηγορηθῆ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι δὲν τιμωρεῖται μαζί με ἐκείνον; Ὅχι, θέθαια. Ἄλλωστε τί ἔκαναν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου; Μήπως δὲν ἔβλεπαν τοὺς ἀρχοντας νὰ τιμωροῦνται καὶ κάθε σπίτι νὰ πενθῆ; Μήπως, λοιπόν, ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ ἀνέπνευσαν καὶ παρηγορήθησαν; Ὅχι, ἀσφαλῶς. Καὶ αὐτὸ γίνεται φανερόν ἀπὸ ὅσα ἔκαναν ὕστερα, ποῦ, σάν νὰ ἐμαστιζόντο ἀπὸ κάποια φλόγα, ἐξηγέρθησαν κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ τὸν ἐξηνάγκασαν νὰ ἐκδιώξῃ τὸν λαὸν τῶν Ἑβραίων. Πραγματικά, εἶναι πολὺ ψυχρὰ ἡ ἀντίληψις αὐτῆ, τὸ νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι εἶναι παρήγορον τὸ γεγονός ὅτι τιμωρεῖται μαζί με ὅλους, τὸ νὰ λέγῃ, ὅπως ὅλοι καὶ ἐγώ.

Ε Τί πρέπει, λοιπόν, νὰ εἰπώμεν διὰ τὴν γέννηαν; Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, ἐκείνους ποῦ ὑποφέρουν ἀπὸ πόνους εἰς τὰ πόδια. Αὐτοί, ὅταν τοὺς βασανίζῃ φοβερός πόνος, καὶ ἂν ἀκόμη τοὺς παρουσιάσῃ ἄλλους ποῦ ὑποφέρουν χειρότερα, δὲν λαμβάνουν τίποτε ἢ ἄψιν τους. Διότι ἡ ἐντασις τοῦ πόνου δὲν ἀφήνει περιθώρια εἰς τὸ μυαλὸ νὰ σκεφθῆ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ εὕρῃ παρηγορίαν.

Ἄς μὴ τρεφώμεθα, λοιπόν, με τὰς ψυχρὰς αὐτὰς ἐλπίδας. **1035** Διότι τὸ νὰ ἀντλήσωμεν παραμυθίαν ἀπὸ τὰ κακὰ ποῦ ὑφίστανται οἱ ἀνάνθρωποι μας συμβαίνει μόνον εἰς τὰ μέτρια παθήματα. Ὅταν, ὅμως, τὸ πάθημα εἶναι μεγάλο καὶ ὁ δὸς ὁ ψυχικός μας κόσμος εἶναι γεμάτος ζάλη, ἀπὸ ποῦ θά πάρῃ κανεὶς παρηγορίαν;

Ὄποτε ὅλοι οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι γελοῖοι καὶ μῦθοι ἀνοήτων παιδιῶν. Διότι αὐτὸ ποῦ ὑποστηρίζεις, συμβαίνει εἰς μίαν στενοχωρίαν, καὶ μάλιστα εἰς μίαν μετρίαν στενοχωρίαν, ὅταν ἀκούσωμεν ὅτι καὶ ὁ θεὸς ἐπάθε τὸ ἴδιον. Πολλὰς φορές ὅμως δὲν ἰσχύει οὔτε εἰς τὴν στενοχωρίαν. Ἐάν, ὅμως, καὶ εἰς τὴν στενοχωρίαν δὲν ἔχει καμμίαν ἰσχύν, πολὺ περισσότερον δὲν ἰσχύει εἰς τὴν ὀδύνην καὶ τὸν ἀπερίγραπτον πόνον, ὅπως ἀποδεικνύει ὁ θρῆνος τῶν ὀδόντων.

Β Γνωρίζω, θέθαια, ὅτι με τοὺς λόγους αὐτοὺς γίνωμαι φορτικός καὶ ὅτι σὰς κάνω νὰ λυπήσῃ. Ἄλλὰ τί νὰ κάνω; Διότι δὲν ἤθελα νὰ λέγω αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἑαυτόν μου καὶ δι' ὅλους σας νὰ ἐγνώριζα ὅτι εἰμεθα ἐνάρετοι. Ἐπειδὴ, ὅμως, οἱ περισσότεροι εὐρισκόμεθα μέσα εἰς τὰς ἀμαρτίας, ποῖος θά μοῦ δώσῃ τὴν δυνατότητα νὰ ἡμπορέω νὰ σὰς λυπήσω πραγματικά καὶ νὰ ἐγγίσω τὴν ψυχὴν τῶν ἀκροατῶν; Τότε, ἔτσι ἴσως νὰ ἡσυχάσω. Τώρα, ὅμως, κατέχομαι ἀπὸ φόβον μήπως μερικοὶ περιφρονήσουν τοὺς λόγους μου καὶ τιμωροῦσθαι ἀσπρότερα, ἐπειδὴ ἔδειξαν ἀδιαφορίαν διὰ τὸ κήρυγμα. Διότι δὲν θά ἄφηνε χωρὶς τιμωρίαν ὁ ὀργισμένος κύριος ποῦ, ἐνῶ διετόπωνεν μίαν ἀπειλήν, κάποιος ἀπὸ τοὺς δούλους περιεφρόνησε τὴν ἀπειλήν, **Γ** ἄλλὰ αὐτὸ θά ἐγίνετο ἀφορμὴ νὰ ὀποσθῇ μεγαλυτέραν τιμωρίαν.

Δι' αὐτὸ, σὰς παρακαλῶ, νὰ νοιώσωμεν πνευματικὴν συγκίνησιν, ὅταν ἀκούωμεν νὰ γίνεται λόγος διὰ τὴν γέννηαν. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε γλυκύτερον ἀπὸ τὴν ὀμιλίαν αὐτὴν, ἐπειδὴ τίποτε δὲν εἶναι πιδὸ πικρόν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Καὶ πῶς εἶναι εὐχάριστον νὰ ἀκούωμεν διὰ τὴν γέννηαν; ἔρωτᾷ κάποιος. Ἐπειδὴ εἶναι δυσάρεστον τὸ νὰ πέσωμεν εἰς τὴν γέννηαν καὶ αὐτὸ εἶναι ποῦ δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ δεχθῶμεν τοὺς λόγους ποῦ μᾶς φαίνονται φορτικοί. Ἄλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἄλλην ἡδονὴν παρέχει! Πραγματικά συγκρατεῖ τὰς ψυχὰς μας καὶ τὰς κάνει περισσότερον εὐλαθεῖς, καὶ ἐξυψώνει τὴν διάνοιαν καὶ δίδει περὰ εἰς τὸν λογισμόν καὶ ἀπελευθερῶνει ἀπὸ τὴν πονηρὰν πολιορκίαν τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ γενικῶς τὸ ὅλον θέμα παρέχει ψυχικὴν θεραπείαν.

Δ Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, λοιπόν, ἐπιτρέπατέ μου μαζί με τὴν κόλασιν νὰ σὰς ἀνοφέρω καὶ τὴν ἀίσχυν. Διότι ὅπως ἀκριβῶς θά κατακρίνουν τοὺς Ἰουδαίους οἱ Νινευῖται τότε, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡμεῖς πολλοί, ποῦ τώρα φαίνονται κατώτεροι καὶ ἀσημαντοί, θά μᾶς καταδικάσουν τότε. Ἄς καταλάβωμεν, λοιπόν, πόσον γελοῖοι θά γίνωμεν καὶ πόσον θά κατηγορηθῶμεν. Ἄς συλλογισθῶμεν καὶ ὅς θάλωμεν, ἔστω καὶ τώρα, μίαν ἀρχὴν καὶ μίαν θύρον μετανοίας. Πρὸς τὸν ἑαυτόν μου τὰ λέγω αὐτὰ, πρῶτον τὸν ἑαυτόν μου συμβουλεύω καὶ κανένας ἄς μὴ ὀργίζεται ὅτι τάχα κατακρίνεται. Ἄς ἀκολουθήσωμεν τὴν στενὴν ὁδόν. Μέχρι πότε τρυφή; Μέχρι πότε ἀνεσις; Δὲν ἐγορτάσαμεν νὰ ἀδιαφοροῦμεν, νὰ γελῶμεν καὶ νὰ ἀναθάλλωμεν; **Ε** Μήπως δὲν θά ἐπανα-

ληφθούν πάλιν τὰ ἴδια τραπέζια, αἱ ἀθήβαι, αἱ πολυτέλειαι, τὰ χρήματα, τὰ κτήματα καὶ αἱ οἰκοδομαί; Καὶ ποῖον τὸ τέλος; Ὁ θάνατος. Ποῖον τὸ τέλος; Στάκτη, σκόνη, πικράματα καὶ σκώληκες.

Ἄς δεῖξωμεν, λοιπόν, μίαν νέαν ζωὴν. Ἄς κάνωμεν τὴν γῆν οὐρανόν. Ἔτσι θὰ δεῖξωμεν εἰς τοὺς εἰδωλολάτραις πόσα καλὰ ἔχουν χάσει. Διότι ὅταν θὰ μάς ἴδουὺν νὰ ζῶμεν ἐνάρετα, θὰ ἀντικρύσουν τὴν ἴδιαν τὴν θαυμάσιαν τὴν οὐρανῶν. **466** Πραγματικά, θὰ ἴδουὺν ὅτι εἰμεθα ἐπεικεῖς, ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ ὀργῆν, ἀπὸ τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν, ἀπὸ τὸν φθόνον, ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν καὶ νὰ ἐφαρμύζωμεν ὅλας τὰς ἄλλας ἀρετάς, τότε θὰ εἰπουν Ἐάν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ἔχουν γίνεαι ἄγγελοι οἱ χριστιανοί, τί θὰ εἶναι μετὰ τὴν ἀποδημίαν ἀπὸ τὴν γῆν; Ἐάν ἐκεῖ πού εἶναι ἕξνοι, ἀκτινοβολοῦν τόσο, πόσον θὰ λάμπουν, ὅταν θὰ ἀποκτήσουν τὴν πατρίδα τους; Ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι θὰ γίνουιν καλλίτεροι καὶ ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας μετὰ ταχύτητα θὰ διαδοῖθῃ, ὅχι μικρότερον ἀπὸ ἐκείνην πού διεδίδετο εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἀποστόλων. Διότι ἐάν ἐκεῖνοι, πού ἦσαν δώδεκα ἴσον, ἔφεραν εἰς τὸν Χριστὸν πόλεις καὶ χώρας ὀλοκλήρους, ἐάν ἡμεῖς ὅλοι μάς γίνωμεν διδάσκαλοι μετὰ τὴν φροντίδα πού θὰ δεικνύωμεν διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας, συλλογίσου εἰς ποῖον ὕψος θὰ φθάσῃ ἡ ἰδικὴ μας πίστις. **B** Διότι οὐτε ὁ νεκρὸς πού ἐπιστάται δὲν προσελκύει τόσο τὸν εἰδωλολάτρην, ὅσον ὁ εὐσεβὴς ἄνθρωπος. Διότι ἀπὸ τὸ θαῦμα θὰ δοκιμάσῃ κατὰπληξιν, ἐνῶ ἀπὸ τὴν εὐσέθειαν θὰ ὠφελῆθῃ. Τὸ θαῦμα ἔγινε καὶ ἐπέρασεν, ἐνῶ ἡ εὐσέθεια παραμένει καὶ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν καλλιεργεῖ τὴν ψυχὴν.

Ἄς φροντίσωμεν, λοιπόν, τοὺς ἑαυτοὺς μας, διὰ νὰ κερδίσωμεν τοὺς εἰδωλολάτραις. Δὲν σοῦ λέγω τίποτε τὸ δύσκολον. Δὲν σοῦ λέγω νὰ μὴ νυμφευθῆς. Δὲν σοῦ λέγω νὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν πόλιν, νὰ ἀπομακρυνθῆς ἀπὸ τὰ πολιτικά πράγματα. Ἀλλὰ ἀσχολούμενος μετὰ αὐτὰ νὰ φροντίσῃς διὰ τὴν ἀρετὴν. Διότι ἐκεῖνοι πού ζοῦν μέσα εἰς τὰς πόλεις θέλω νὰ προσδεύουσιν εἰς τὴν πίστιν περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους πού κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη. Διὰ τὴν πίστιν ἐκεῖνοι κέρδος προέρχεται. **C** Ἐπειδὴ κανεὶς δὲν ἀνάπτει λύχνον διὰ νὰ τὸν θάλῃ κάτω ἀπὸ τὸν κάδον.³⁰ Δι' αὐτὸ θέλω ὅλοι οἱ λύχνου νὰ εὐρίσκωνται ἐπάνω εἰς τὸν λυχνωστάτην, διὰ νὰ ὑπάρῃ πολὺ φῶς. Ἄς ἀνάψωμεν, λοιπόν, ἐδῶ τὸ πῦρ, ἄς κάνωμεν ἐ-

κείνους πού κάθονται εἰς τὸ σκοτάδι νὰ ἀπαλλαγούιν ἀπὸ τὴν πλάνην.

Καὶ μὴ μοῦ προβάλλῃς ὡς δικαιολογίαν, ὅτι εἶσαι ἔγγαμος, ὅτι ἔχεις παιδιά, ὅτι ἀσχολεῖσαι μετὰ τὸ σπίτι σου καὶ δὲν ἔχεις νὰ ἐπιτόχησῃς αὐτὰ τὰ πράγματα. Διότι καὶ εἰς περίπτωσιν πού τίποτε ἀπὸ τὰ παραπάνω δὲν σε ἀπασχολεῖ, ἀλλ' εἶσαι ἀδιάφορος, τότε ὅλα ἐγάθησαν. Ἀντίθετα, καὶ ἐν ἀκόμῃ τὰ ἔχεις ὅλα αὐτὰ, ἀλλὰ εἶσαι προσεκτικὸς καὶ δραστήριος, τότε θὰ γίνῃς ἐνάρετος. Διότι ἕνα πρᾶγμα εἶναι πού ζητοῦμεν, τὴν προετοιμασίαν τῆς γενναίας ἀποφάσεως. **D** Καὶ οὐτε ἡ ἡλικία, οὐτε ἡ πενία, οὐτε ὁ πλοῦτος, οὐτε ἡ δυσκολία τῶν πραγμάτων, οὐτε τίποτε ἄλλο θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σταθῇ ἐμπόδιον. Διότι οἱ γέροντες καὶ οἱ νέοι, οἱ ἔγγαμοι καὶ οἱ γονεῖς, πού ἀνατρέφουιν παιδιά, οἱ τεχνίται καὶ οἱ στρατιῶται, κατάρθωσαν νὰ ἐπιτελέσουν ὅλας τὰς θαυμαστάς πράξεις ἐν γένει. Πραγματικά, ὁ Δαυὶδ ἦτο νέος, ὁ Ἰωσήφ δοῦλος, ὁ Ἀκίλας³¹ ἦτο τεχνίτης, ἡ πορφύρα³² διεδύθηεν ἕνα ἐργαστήριον, ὁ ἄλλος ἦτο δεσμοφύλαξ,³³ ὁ ἄλλος ἑκατόνταρχος, ὅπως ὁ Κορινθίος,³⁴ ὁ ἄλλος πάλιν ἀσθενής, ὅπως ὁ Τιμόθεος³⁵ καὶ ἄλλος δραπετῆς, ὅπως ὁ Ὀνήσιμος.³⁶ Καὶ ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἐστάθη ἐμπόδιον εἰς κανένα ἀπὸ αὐτούς, ἀλλ' ὅλοι προώδευσαν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, **E** νέοι καὶ γέροντες, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, στρατιῶται καὶ ἰδιῶται.

Ὡστε, ἄς μὴ προβάλλωμεν περιττὰς προφάσεις ἀλλὰ ἄς προετοιμάσωμεν ἀρίστην διάθεσιν. Ὅτιδὴποτε καὶ ἐν εἰμεθα, ἄς ἀγαπήσωμεν ὀπωσδήποτε τὴν ἀρετὴν καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τότε τὰ μελλοντικά αγαθά, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζὶ μετὰ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα ἡμῶν συγχρόνως εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

30. Ματθ. 5, 15.

31. Ἀκίλας. Ἰουδαῖος προσηλύτος ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ Πόντου. Ἦτο σκηνωποιοὺς εἰς τὴν Κόρινθον ὅπου καὶ συνεδόθη μετὰ τὸν Παῦλον καὶ μαζὶ μετὰ τὴν ἄδελφόν του Πρίσκιλλαν ἀνετίχθησαν ἀπὸ τοῦ πλάσι παραπλιεῖς τοῦ συνεργάτου.

32. Πράξ. Πράξ. 16, 14.

33. Πράξ. Πράξ. 16, 27 - 34.

34. Πράξ. Πράξ. 10 - 11.

35. Πρόκειται διὰ τὸν στενὸν συνεργάτην τοῦ Παύλου.

36. Πράξ. Ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππηναίους.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΑ' (44)

(Ματθ. ιβ', 46 - 18, 9)

467 «Ἐνῶ δὲ αὐτὸς ὠμίλει πρὸς τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, Ἰδοὺ ἡ μητέρα του καὶ οἱ ἀδελφοὶ του ἐστέκοντο ἔξω καὶ ἐζητοῦσαν νὰ τοῦ ὁμιλήσουν. Εἶπε δὲ κάποιος πρὸς αὐτόν· Νὰ ἡ μητέρα σου καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου στέκουν ἔξω καὶ ζητοῦν νὰ σοῦ ὁμιλήσουν. Ὁ δὲ Κύριος ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν εἰς ἐκεῖνον, πού τοῦ εἶπε τοῦτο· Παῖα εἶναι ἡ μητέρα μου καὶ ποῖοι οἱ ἀδελφοὶ μου; Καὶ ἀφοῦ ἤπλωσε τὴν χεῖρά του ἐπάνω εἰς τοὺς μαθητάς του, εἶπε· Β' Ἰδοὺ ἡ μητέρα μου καὶ οἱ ἀδελφοὶ μου».

Ἐκεῖνο πού εἶπε προηγουμένως, ὅτι, δηλαδή, δταν ἀπουσιάζῃ ἡ ἀρετὴ εἶναι τὰ πάντα περιττά, αὐτὸ καὶ τώρα ἀποδεικνύεται περὶτρανα. Διότι ἐγὼ σὰς εἶπενα ὅτι καὶ ἡ ἡλικία καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ παραμονὴ εἰς τὴν ἔρημον καὶ ὅλα τὰ παρόμοια εἶναι ἀνώφελα, ἐάν δὲν ὑπάρχῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀγαθὴ διάθεσις. Σήμερα, ὁμως, μαθαίνομεν καὶ κάτι περισσότερο, ὅτι οὔτε ἡ κυοφορία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ πραγματοποίησις τῆς βασιμαστῆς ἐκείνης γεννήσεως παρέχουν κάποιο κέρδος εἰς τὴν μητέρα, δταν δὲν ὑπάρχῃ ἡ ἀρετὴ.

Καὶ αὐτὸ πρὸ πάντων ἀποδεικνύεται ἀπὸ ὅσα λέγονται ἐδῶ. «Ἐνῶ δὲ αὐτὸς ὠμίλει πρὸς τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ», λέγει, C «τοῦ εἶπε κάποιος· Νὰ ἡ μητέρα σου καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου σὲ ζητοῦν. Ὁ δὲ Κύριος λέγει· Ποία εἶναι ἡ μητέρα μου καὶ ποῖοι εἶναι οἱ ἀδελφοὶ μου»;

1. Ματθ. 12, 46 - 48.

Αὐτὰ τὰ εἶλεγεν ὄχι ἐπειδὴ ἐντρέπετο διὰ τὴν μητέρα του, οὔτε ἐπειδὴ ἠνεῖτο ἐκείνην πού τὸν ἐγέννησεν. Διότι ἐάν ἐντρέπετο, δὲν θὰ ἐγεννήατο ἀπὸ τὴν μήτραν ἐκείνην. Ἀλλὰ τὰ εἶπε διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἐκείνη κανένα ὄφελος ἀπὸ αὐτῶ, ἐάν δὲν πράττῃ ὅλα τὰ πρέποντα. Διότι αὐτὸ πού ἐπεχείρησεν ἡ μητέρα προήρχετο ἀπὸ περιττὴν φιλοδοξίαν. Ἦθελε, δηλαδή, νὰ δείξῃ εἰς τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ ὅτι κυριαρχεῖ καὶ κατευθύνει τὸ τέκνον τῆς, ἐπειδὴ δὲν ἐφαινόζετο τίποτε τὸ μεγάλο δι' αὐτὸ ἀκόμη. Δι' αὐτὸ καὶ τὸν ἐπλησίασε μὲ ἀνάρμοστον τρόπον. Διότι κύτταξε καὶ αὐτῆς καὶ ἐκείνων τὴν ὑπερηφάνειαν. Διότι ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εἰσέλθουν καὶ μαζί μὲ τὸν κόσμον νὰ ἀκούσουν τὴν ὁμίλιαν τοῦ Ἰησοῦ, ἡ, ἐάν δὲν τὸ ἤθελαν αὐτὸ, νὰ περιμένουν νὰ τελειώσῃ τὸν λόγον του καὶ τότε νὰ τὸν πλησιάσουν. Αὐτοὶ, ὁμως, τὸν φωνάζουν ἔξω καὶ αὐτὸ τὸ κάνουν ἐνώπιον ὄλων, φερόμενοι μὲ περιττὴν φιλοδοξίαν καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀποδείξουν ὅτι μὲ μεγάλην ἐξουσίαν τὸν διατάσσουν. Αὐτὸ τὸ φανερώσει καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς, δταν τοὺς κατηγορῇ κατὰ κάποιον τρόπον. Διότι, πραγματικὰ, αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπαινίσσετο καὶ ὠμίλησεν ἔτσι· «Ἐνῶ δὲ αὐτὸς ὠμίλει ἀκόμη πρὸς τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ». Σὰν νὰ εἶλεγεν, δηλαδή, Μήπως δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος καιρὸς; Μήπως δὲν ἤμπορούσαν νὰ τοῦ ὁμιλήσουν ἰδιαιτέρως;

Ἐξ ἄλλου, τί ἤθελαν νὰ τοῦ εἰποῦν; Ἐάν, θέλαιο, ἤθελαν νὰ τοῦ ὁμιλήσουν διὰ τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας, ἔπρεπε νὰ ἐκτεθοῦν αὐτὰ ἐνώπιον ὄλων, νὰ τὰ ἀκούσουν ὄλοι, ὥστε καὶ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι νὰ κερδίσουν. Ἐ Ἐάν, ὁμως, ἤθελαν νὰ ἀπασχολήσουν τὸν Ἰησοῦν δι' ἄλλα πράγματα, πού ἐνδιέφερον μόνον αὐτούς, δὲν ἔπρεπε νὰ θιάζωνται τόσον. Διότι ἀφοῦ δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν μαθητὴν του νὰ ὑπάγῃ καὶ νὰ θάψῃ τὸν πατέρα του, διὰ νὰ μὴ διακόψῃ τὴν μαθητείαν κοντὰ του, πολὺ περισσότερο δὲν ἔπρεπε νὰ διακόψῃ τὴν ὁμίλιαν του διὰ πράγματα πού δὲν εἶχαν καμμίαν ὄψιν.

Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φανερόν ὅτι ἀπὸ φιλοδοξίαν καὶ μόνον ἔκανον τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν οἱ ἀδελφοὶ του. Αὐτὸ τὸ ἐδήλωσε καὶ ὁ Ἰωάννης, δταν εἶλεγεν· «Ὅστε οἱ ἀδελφοὶ του δὲν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν».² **468** Ἐπίσης μᾶς παραθέτει τοὺς λόγους αὐτῶν, πού εἶναι γεμᾶ-

2. Ἰωάν. 7, 5.

τοι έγωισμόν, και μάς λέγει ότι παρότρυναν τόν 'Ιησοῦν νά υπάγη εις τά 'Ιεροσόλυμα, όχι διά κανένα άλλον λόγον, παρά διά νά δοξασθῶν εκείνοι από τά θαύματά του. «Διότι έφ' όσον κάνεις τά θαύματα αυτά έργα», λέγει, «φανέρωσε τόν έαυτόν σου εις τόν κόσμον. 'Επειδή κανένας δέν κάνει τίποτε κρυφά, όταν ζητή αυτός νά γίνη δημοσία γνωστός».⁵ Και τότε ό 'Ιησούς τούς έπετίμησε και τούς κατηγορήσεν ότι είχαν καθαρώς κοσμικήν διάθεσιν.

Διότι, επειδή οι 'Ιουδαίοι τόν περιέπαιζαν και έλεγαν: Δέν είναι αυτός ό υιός του μοραγκού; Δέν γνωρίζομεν ήμεις τόν πατέρα και τήν μητέρα του; Και οι άδελφοί του δέν ζοῦν μεταξύ μας;⁶ Β' δι' αυτό οι άδελφοί του ήθελαν νά απομακρύνουν τήν άσημότητα που τούς έδιδεν ή ταπεινή τους καταγωγή και τόν προέτρεπαν νά κάνη έπίδειξιν τών θαυμάτων του. Διά τόν λόγον αυτόν τούς αποφεύγει, επειδή ήθελε νά θεραπεύσῃ τό πάθος αὐτῶν. Διότι, εάν βέβαια ήθελε νά άπαρηθῆ τήν μητέρα του, θά τήν ήρνεῖτο τότε, όταν τόν περιέπαιζαν οι 'Ιουδαίοι.

'Αντίθετα, ό 'Ιησούς φαίνεται ότι τόσον πολύ φροντίζει διά τήν μητέρα του, ώστε και όταν εύρίσκετο εις τόν σταυρόν τήν ένεπιστεῦθη εις τόν πύθ άγαπημένον του μαθητήν και τοῦ εἶπε νά τήν έχη σαν μητέρα του. Εἰς τήν προκειμένην περίπτωση, όμως, δέν κάνει τό 'Ιδιον, επειδή ένδιέφεραται και φροντίζει δι' αὐτήν και τούς άδελφούς του. 'Επειδή, δηλαδή, τόν έπλησίαζαν σαν άπλόν άνθρωπον και κατείχοντο από κενοδοξίαν. C τούς άφαιρεί τό πάθος, όχι μέ ύδριν, αλλά μέ τό νά τούς δι-ορθώσῃ.

Σύ, όμως, νά μη έξετάξῃς μόνον, σέ παρακαλώ, τούς λόγους του Κυρίου που περιέχουν μιαν σύμμετρον έπιτίμησιν, αλλά νά λαμβάνῃς δι' όψιν σου και τήν άδικα-κρισίαν και τήν τόλμην που έδειξαν οι άδελφοί του και, άκόμη, ποίος ήτο ό έπιτιμῶν. "Ότι δέν ήτο άπλόσ άνθρωπος, άλλ' ό Μονογενής Υιός του Θεοῦ. 'Επίσης, τί ήθελε νά έπιτύχῃ μέ τήν έπιτίμησιν. Διότι δέν έπεδίωκε νά τούς φέρῃ εις δυσκολίαν, αλλά νά τούς απολλάξῃ από τό τυραννικόν πάθος και νά τούς ώδηγήσῃ σιγά σιγά εις άρμόζουσαν γνώμην δι' αὐτόν και νά τούς πείσῃ ότι

5. 'Ιωάν. 7, 4.

4. Πράξ. Μαρτ. 13, 56 - 56. Μάρκ. 6, 8.

δέν ήτο μόνον υιός αὐτής, αλλά και Κύριος. Και τότε θά καταλάβῃς ότι ή έπιτίμησις άρμόζει εις τόν Κύριον και είναι ώφέλιμος εις τήν μητέρα και ότι είναι πολύ ήπία. D Διότι δέν εἶπεν 'Πήγαίνε και πές εις τήν μητέρα μου, ότι δέν είναι μητέρα μου, άλλ' απευθύνεται πρὸς εκείνον που τοῦ ανήγγειλεν ότι τόν ζητοῦν ή μητέρα του και οι άδελφοί του και τοῦ λέγει: «Ποία είναι ή μητέρα μου»;

Μέ τά όσα λέγει και κάτι άλλο έπιτυγχάνει. Ποῖον είναι αυτό; Νά μη άμελοῦν τήν άρετήν, οὔτε εκείνοι, οὔτε άλλοι, θασιζόμενοι εις τήν συγγένειαν. Διότι εάν εις αὐτήν δέν παρέχει κανένα όφελος τό γεγονός ότι είναι ή μητέρα του, εάν δέν είναι ένάρετος, όπωσδήποτε, δέν θά σωθῆ κανένας άλλος από τήν συγγένειαν. Διότι μία συγγένεια μόνον ισχύει, τό νά πράττῃ κανείς τό θέλημα του Θεοῦ. Αυτόσ ό τρόπος τῆς εὐγενείας είναι ανώτερος και σπουδαιότερος από τήν κληρονομικήν εὐγένειαν.

Ε' Αὐτά άφοῦ κατανοήσωμεν πλήρως, άς μη καυχώμεθα διά τά παιδιά μας που άνεδείχθησαν σπουδαία, εάν δέν έχωμεν τήν άρετήν αὐτῶν, οὔτε διά τούς γενναίους πατέρας μας, εάν δέν εἴμεθα όμοιοι πρὸς αὐτούς. Διότι είναι δυνατόν και ό γενήσας νά μη είναι πατέρας και ό μη γενήσας νά είναι. Διά τόν λόγον αυτόν άκριβῶς και όταν μία γυναίκα τοῦ εἶπεν: «Μακαρία ή κοιλία, που σέ εθάστασε, και οι μαστοί τούς όποιους εθάστασε»,⁵ 469 δέν τῆς άσπνήτησεν Δέν μέ εθάστασε κοιλία, οὔτε εθάστασε μαστούς, αλλά τό έξῆς: «'Αληθῶς, αλλά μακαριοί είναι κυρίως εκείνοι που άκούουν τόν λόγον του Θεοῦ και φυλάσσουν αὐτόν».⁶ Βλέπεισ ότι μέ κανένα τρόπον δέν άρνείται τήν φυσικήν συγγένειαν, αλλά προσθέτει και τήν συγγένειαν που θασίζεται εις τήν άρετήν;

'Εξ άλλου και ό Πρόδρομος, όταν έλεγεν: «'Απόγονοί τῶν φαρμακερῶν όχιῶν νά μη σάς άρέσῃ νά λέγετε μέσα σας: Πατέρα έχομεν τόν 'Αβραάμ»,⁷ δέν αποδεικνύει αυτό, ότι δέν κατήγοντο φυσικῶς από τόν 'Αβραάμ, άλλ' ότι δέν τούς ώφελεί καθόλου ή καταγωγή τους από τόν 'Αβραάμ, εάν δέν έχουν τήν συγγένειαν που θασίζεται εις τήν συμπεριφοράν. Τό ίδιον έδίδασκε

5. Λουκ. 11, 27.

6. Λουκ. 11, 28.

7. Μαρτ. 3, 7 - 9.

καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν ἔλεγεν «Ἐάν ἦσατε τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, θὰ ἐκάνετε τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ»,⁹ ἔχι διὰ τὰ τοὺς στερήσῃ τὴν σαρκικὴν συγγένειαν, ἀλλὰ διὰ τὰ τοὺς διδάξῃ νὰ ἐπιζητοῦν τὴν ἀνωτέραν καὶ σπουδαιότεραν ἀπὸ αὐτὴν.

Β Αὐτὸ, λοιπόν, διδάσκει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἥπιον καὶ μαλακόν. Διότι ὁ λόγος ἀνεφέρετο πρὸς τὴν μητέρα του. Ὅστε εἶπεν, βέβαια, δὲν εἶναι μητέρα μου οὔτε ἐκεῖνοι ἀδελφοί μου, ἐπειδὴ δὲν κάνουν τὸ θέλημά μου. Οὔτε ἔβγαλεν ἀπόφασιν καὶ δὲν τοὺς καταδίκασεν. Ἀλλὰ τοὺς ἀφήσεν ἐλευθέρους νὰ ἀποφασίσουν, ὅταν ὠμίλησε μὲ τὴν ἐπιείκειαν πού τόσοσ ἤρμοζεν εἰς αὐτόν. «Διότι ἐκεῖνος», λέγει, «πού κάνει τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, αὐτὸς εἶναι ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ μου καὶ μητέρα μου».¹⁰ Ὡστε, ἐάν θέλουν νὰ εἶναι ἀδελφοὶ καὶ μητέρα, ἄς ἀκολουθήσουν αὐτὴν τὴν ὁδόν. Καὶ ὅταν ἡ γυναῖκα ἐκεῖνη ἐφώνηξε καὶ τοῦ εἶπεν «Μακαρία ἡ κοιλία πού σὲ ἐδάστασεν», δὲν τῆς εἶπεν, δὲν εἶναι μητέρα μου, ἀλλὰ, ἐάν θέλῃ νὰ εἶναι μακαρία, ἄς κἀν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου. **Γ** Διότι ὁ ἀνθρώπος πού πρόττει τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου εἶναι ἀδελφός μου, ἀδελφὴ μου καὶ μητέρα μου. Πόσον μεγάλη τιμὴ. Πόσον σπουδαία εἶναι ἡ ἀρετὴ. Εἰς ποῖον ὕψος ἀνεβάσκει ἐκεῖνον πού ζῆ σύμφωνα μὲ αὐτὴν.

Πόσα γυναικῆς ἐμακάρισαν τὴν ἁγίαν ἐκείνην Παρθένον καὶ τὴν κοιλίαν καὶ προσηυχῆθησαν νὰ γίνουν παρόμοιαι μητέρες καὶ ἄς γάσουν τὰ πάντα. Καὶ ποῖον ἐμπόδιον ὑπάρχει λοιπόν; Ἴδου ὁ Κύριος ἐχάραξε πλατὺν ὁρμόν καὶ ὑπάρχει ἡ δυνατότης ἔχι μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνδρες νὰ καταταγοῦν εἰς τὴν ἴδιαν τάξιν. Ἡ μᾶλλον καὶ εἰς πολὺ ἀνωτέραν θέσιν ἀκόμη. Διότι αὐτὸ σὲ καθιστᾷ πολὺ περισσότερον μητέρα, παρὰ αἱ θδύνες τοῦ τοκετοῦ. **Δ** Ὡστε, ἐάν εἶναι ἄξιον μακαρισμοῦ ὁ φυσικὸς τοκετός, πολὺ περισσότερον εἶναι ἡ πνευματικὴ συγγένεια, καὶ μάλιστα κυριώτερα τῆς φυσικῆς. Συνεπῶς, νὰ μὴ ἐπιθυμῆς μόνον, ἀλλὰ νὰ θαδίζῃς μὲ μεγάλην προθυμίαν καὶ τὴν ὁδόν πού σὲ φέρει πρὸς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἐπιθυμίας σου.

Ἄφου εἶπεν αὐτὰ, ἔβγηκεν ἀπὸ τὸ σπίτι. Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον καὶ τοὺς ἐπέπληξε καὶ, συγχρόνως, ἔκα-

9. Ἰωάν. 8, 39.
10. Ματθ. 12, 50.

νευ ἐκεῖνο πού ἐποθεῖσαν; Τὸ ἴδιον ἀλλοστε ἔκανε καὶ εἰς τὸν γάμον.¹¹ Διότι καὶ ἐκεῖ τὴν ἐπιτίμησεν, ἐπειδὴ τοῦ ἐζήτησε κἀτι πρὸ τῆς ὥρας του, ἀλλ' ὅμως δὲν τῆς ἔφερεν ἀντίρρησην. Μὲ τὴν πρώτην του ἐνέργειαν ἤθελε νὰ διορθώσῃ τὴν ἀδυναμίαν τῆς, μὲ τὴν δευτέραν ἀπέδειξε τὴν εὐνοίαν του διὰ τὴν μητέρα του. **Ε** Ἔτσι, λοιπόν, καὶ ἐδῶ ἄφ' ἑνὸς μὲν ἐθεράπευσε τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας, ἄφ' ἑτέρου δὲ ἐτίμησε πρεπόντως τὴν μητέρα του, ἂν καὶ ἀκαίρα πράγματα ἐζητοῦσεν.

«Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην», λέγει ὁ εὐαγγελιστῆς, «ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ σπίτι καὶ ἐκάθησε πλησίον τῆς θαλάσσης».¹² Ἐάν θέλετε, λέγει, νὰ μὲ ἰδῆτε καὶ νὰ μὲ ἀκούσετε, ἴδου ἐξέρχομαι καὶ ὁμιλῶ. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἔκανε πολλὰ θαύματα, πάλιν τοὺς προσφέρει τὴν ὠφέλειαν πού χαρίζει ἡ διδασκαλία. Καὶ ἐκάθησε κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν. **Α** διὰ τὰ ἀλιεύσῃ καὶ νὰ πιάσῃ τοὺς ζῶντας εἰς τὴν γῆν. Ἐκάθησε δὲ κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν ἔχι ἄσκοπα. Καὶ δι' αὐτὸ τὸ ἀνέφερεν αὐτὸ ὁ εὐαγγελιστῆς διὰ τὰ κἀν ὑπανιγμόν διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Διὰ τὰ δειξῆν, δηλαδή, ὅτι ἐπειδὴ μὲ ἀκρίθειαν ἠθέληεν ὁ Ἰησοῦς νὰ τακτοποιήσῃ τοὺς ἀκροατάς του, τὸ ἔκανε αὐτὸ, ὥστε νὰ μὴ ἔχη κανένα ὀπίσω του, ἀλλὰ νὰ ἔχη τοὺς πάντας ἀπέναντί του.

«Καὶ ἐμαζεύθησαν πλησίον του», λέγει, «πλήθη πολλὰ λαοῦ, ὥστε αὐτὸς ἠναγκάσθη νὰ ἀνεβῆ εἰς πλοῖον καὶ νὰ καθῆσῃ εἰς αὐτό. Καὶ ὄλος ὁ λαὸς ἐστέκετο εἰς τὴν ἀμμουδιάν τῆς παραλίας».¹³ Ἄφου ἐκάθησεν ἐκεῖ, τοὺς ὁμιλεῖ μὲ παραβολάς. «Καὶ εἶπεν εἰς αὐτούς», λέγει, «πολλὰ διὰ παραβολῶν».¹⁴ Βέβαια, κατὰ τὴν ὁμιλίαν του εἰς τὸ ὄρος δὲν ἔκανε τὸ ἴδιον, **Β** οὔτε ἐπέλεξε τὸν λόγον του τόσοσ μὲ παραβολάς, διότι τότε οἱ ἀκροαταὶ του ἦσαν ὁ ὄχλος ὁ ἀπλὸς καὶ τὸ πλῆθος τὸ ἀνυπόκριτον. Ἐδῶ, ὅμως, παρίσταντο καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι.

Σὺ πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, ποῖαν παραβολὴν λέγει πρώτην καὶ πῶς τὰς παραθέτει κατὰ σειράν ὁ Ματθαῖος. Ποῖαν λέγει πρώτην, λοιπόν; Ἐκείνη πού πρῶν ἀπὸ ὄλας τὰς ἄλλας ἔπρεπε νὰ παρουσιάσῃ, ἡ ὁποία ἔκανε

10. Πρὸλ. Ἰωάν. 2, 8 εἰ.
11. Ματθ. 18, 1.
12. Ματθ. 13, 2.
13. Ματθ. 13, 8.

τόν άκροατήν περισσότερον προσεκτικόν. Ἐπειδή, δηλαδῆ, ἐσκόπευε νά τοῦς ὀμιλήσῃ κάπως αἰνιγματικῶς, κεντρίζει πρῶτον τήν διάνοιαν τῶν άκροατῶν μέ τήν παραβολήν. Δι' αὐτό καί ἄλλος εὐαγγελιστής λέγει ὅτι τοῦς ἐπετίμησεν, ἐπειδή δέν ἀντιλαμβάνονται τοῦς λόγους του, καί τοῦς εἶπεν «Δέν ἐκατάλασθε τήν σημασίαν τῆς παραβολῆς αὐτῆς».¹⁴ Δέν χρησιμοποιεῖ, ὅμως, τās παραβολάς δι' αὐτόν τόν σκοπόν μόνον, C ἀλλά διά νά καταστήσῃ πῶς παραστατικόν τόν λόγον καί νά ἐντυπωθῆ ἐντονώτερα εἰς τήν μνήμην τούς καί νά τοῦς παρουσιάσῃ καθαρά τά πράγματα. Ἐτσι ἔκαναν καί οἱ προφῆται.

Καί ποία εἶναι ἡ παραβολή; εἴδοῦ αὐτός πού σπέρνει, ἐθγήκεν ἔξω εἰς τὸ χωράφι διά νά σπείρῃ».¹⁵ Λέγει. Ἄπο πού ἐθγήκεν, αὐτός πού εἶναι πανταχοῦ παρών καί γειμίζει μέ τήν παρουσίαν του τά πάντα; Ἡ πῶς ἐθγήκεν; Ὅχι τοπικῶς, ἀλλά ἐθγήκεν ἀναφορικῶς μέ τήν σχέσιν καί τήν οἰκονομίαν του πού ἔθεσε εἰς ἐνέργειαν δι' ἡμᾶς, μέ τὸ νά ἔλθῃ πῶς κοντά μας μέ τήν περιβολήν τοῦ σώματος. Ἐπειδή, δηλαδῆ, ἡμεῖς δέν εἶχαμεν τήν δυνατότητα νά εἰσελθῶμεν, διότι τά ἁμαρτήματα μᾶς ἀπέκλειαν τήν εἰσοδόν, ἐξέρχεται ὁ ἴδιος καί ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς.

Καί διατί ἐθγήκεν; Μήπως διά νά καταστρέψῃ τήν γῆν πού ἦτο γεμάτη ἀκόνθας; D Μήπως διά νά τιμωρήσῃ τοῦς γεωργούς; Ὅχι, θέθαια. Ἄλλά διά νά καλλιεργήσῃ καί νά φροντίσῃ τήν γῆν καί νά σπείρῃ τόν λόγον τῆς εὐσεβείας. Διότι σπόρον, ἐδῶ, ὀνομάζει τήν διδασκαλίαν. Γῆν, τās ψυχάς τῶν ἀνθρώπων καί σπορέα τόν ἑαυτόν του.

Καί τί γίνεται, λοιπόν, μέ τόν σπόρον αὐτόν; Τά τρία μέρη χάνονται καί μόνον τὸ ἓνα σώζεται. «Καί ὅταν αὐτός ἔσπερονεν», λέγει, «ἄλλοι μὲν σπόροι ἔπεσαν κοντά εἰς τόν δρόμον τοῦ χωραφιοῦ καί ἦλθαν τά πετεινά καί τοῦς κατέφαγαν».¹⁶ Δέν εἶπεν ὅτι αὐτοῦς τοῦς ἔρριξεν, ἀλλ' ὅτι ἔπεσαν. «Ἄλλοι δέ σπόροι ἔπεσαν ἐπάνω εἰς τόπους, πού ἔχουν ὑποκάτω στρώμα πέτρινον καί ὅπου δέν ὑπῆρχε πολλὸ χῶμα. Καί ἀμέσως ἐβλάστησαν προτοῦ νά ριζοῦν θαθεῖας ρίζας, διότι δέν εἶχον θάθος γῆς.

14. Μάρκ. 4, 13.
15. Μάρκ. 13, 8.
16. Μάρκ. 13, 4.

Κ' Ὅταν δέ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ἐκάθισαν ἀπὸ τήν ζέστην καί ἐπειδή δέν εἶχαν ρίζαν ἐξηράνθησαν. Ἄλλοι δέ σπόροι ἔπεσαν εἰς μέρη πού εἶχον σπόρους ἀγκάθιων. Καί ἐβλάστησαν τὰ ἀγκάθια καί τοῦς ἐπνίξαν τελείως. Ἄλλοι δέ σπόροι ἔπεσαν ἐπάνω εἰς τήν γῆν τήν εὐφορον καί ἀπέδεδαν καρπόν, ἄλλος μὲν σπόρος ἑκατόν, ἄλλος δέ ἐξήκοντα, ἄλλος δέ τριάκοντα. Ἐκεῖνος πού ἔχει αὐτιά πνευματικά διά νά ἀκούῃ, ἀς ἀκούῃ».¹⁷

Τὸ ἓνα τέταρτον ἀπὸ τόν σπόρον ἐσώθη. Καί αὐτὸ ἔχι εἰς ἴσην ποσότητα, ἀλλά καί ἐδῶ μέ μεγάλην διαφοράν. Τοῦς λόγους αὐτοῦς τοῦς ἔλεγε διά νά δείξῃ ὅτι πρὸς ἄλλους ὠμιλοῦσε μέ ἀφθονίαν. Ὅπως, δηλαδῆ, ὁ σπορέυς δέν χωρίζει εἰς κομμάτια τὸ χωράφι του, 47 I ἀλλά ἀπλῶς καί χωρὶς κομμίαν διάκρισιν σπέρνει τοῦς σπόρους, ἔτσι καί ὁ Κύριος δέν ξεχωρίζει πλούσιον καί πτωχόν, σοφόν καί ἄσοφον, ράθυμον καί σπουδαῖον, ἀνδρείον καί δειλόν, ἀλλά πρὸς ἄλλους ὠμιλοῦσε καί ἔκρινεν ὅτι ἐξηρτάτο ἀπὸ αὐτόν, ἄν καί ἐγνώριζε καλά τὸ ἀποτέλεσμα, διά νά ἡμπορῇ νά λέγῃ: «Τί ἔπρεπε νά κάνα, καί δέν τόν ἔκανα;»¹⁸ Καί οἱ μὲν προφῆται ὀμιλοῦν διά τόν λαόν, σάν νά πρόκειται δι' ἄμπελον. «Ἄμπελος ἐφυτεύθη», λέγει, «διά τόν ἡγαπημένον».¹⁹ καί: «Ἄμπελον ἐπήρην ὑπὸ τὴν Αἴγυπτον».²⁰ Ὁ Κύριος, ὅμως, ὀμιλεῖ διά σπόρον.

Τί θέλει, λοιπόν, νά δείξῃ; Ὅτι τώρα θά εἶναι ταχεῖα ἡ ὑπακοή καί πῶς εὐκολός καί ὅτι γρήγορα θά δώσῃ καρπόν.

Ὅταν, πάλιν, ἀκούῃς ὅτι: B «Ἐθγήκεν αὐτός πού σπέρνει, διά νά σπείρῃ», νά μὴ νομίζῃς ὅτι πρόκειται διά ταυτολογίαν. Διότι πολλάς φορές ὁ σπορέυς ἐξέρχεται καί δι' ἄλλο πρᾶγμα, ἢ διά νά σκαλίῃ, ἢ νά κόψῃ κακὰ χόρτα, ἢ νά ἐρριζώσῃ τὰ ἀγκάθια, ἢ νά κἀνῃ κάποιαν ἄλλην σκευασίαν ἐργασίαν. Ὁ σπορέυς, ὅμως, τῆς παραβολῆς, ἐθγήκεν εἰς τὸ χωράφι διά νά σπείρῃ.

Πές μου, ὅμως, διά ποίαν αἰτίαν ἐχάθη τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ σπόρου; Ὅχι, θέθαια, ἐξ αἰτίας τοῦ σπορέως, ἀλλά ἐξ αἰτίας τῆς γῆς πού ἐβέχθη τόν σπόρον, δηλαδῆ, ἐξ αἰτίας τῆς ψυχῆς πού δέν τόν ἤκουσεν.

17. Μάρκ. 13, 8 - 9.
18. Ἦς. 5, 4.
19. Ἦς. 5, 1.
20. Ψαλμ. 79, 9.

Και διατί δὲν λέγει, ὅτι ἄλλους μὲν σπόρους ἐδέχθησαν οἱ ράθυμοι καὶ τοὺς κατέστρεψαν, ἄλλους δὲ οἱ πλούσιοι καὶ τοὺς ἀπέπιξαν, ἄλλους δὲ οἱ ἀμελεῖς καὶ τοὺς πρόδωσαν; Δὲν θέλει νὰ τοὺς θίξῃ κατ' εὐθείαν μὲ σφοδρότητα, διὰ νὰ μὴ τοὺς ρίψῃ εἰς ἀπελπισίαν, ἀλλ' ἀφήνῃ τὸν ἔλεγχον εἰς τὴν συνέβησιν τῶν ἀκροατῶν του. **Γ** Ἐξ ἄλλου δὲν ἔπαθεν ὁ σπόρος μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὸ δικτυον. Διότι καὶ αὐτὸ ἔπιασε πολλὰ ἀχρηστά.

Αὐτὴν τὴν παραβολὴν τὴν λέγει, διὰ νὰ γυμνάσῃ καὶ διδάξῃ τοὺς μαθητὰς του νὰ μὴ ἀπελπίζονται, καὶ ὅταν οἱ περισσότεροί, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἀκούουν τὸ κήρυγμά του, γίνονται. Διότι καὶ εἰς τὸν Κύριον τὸ ἴδιον συνέβη. Καὶ αὐτός, ποὺ, ὅπως οὐδέποτε, ἤξερε ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ γίνον αὐτά, δὲν παρέλειψε τὸ ἔργον τῆς σποράς.

Καὶ πῶς δικαιολογεῖται, ἐρώτᾳ κάποιος, τὸ ὅτι ἔσπειρον εἰς τὰ ἀγκάθια, εἰς τὴν πέτραν καὶ εἰς τὸν δρόμον; Ἀναφορικῶς μὲ τὸν σπόρον ποὺ σπείρεται εἰς τὴν γῆν δὲν ὑπάρχει δικαιολογία, **Δ** ἀλλὰ ἀναφορικῶς μὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν διδασκαλίαν, ὅχι μόνον δικαιολογεῖται, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἡμπορεῖ νὰ ἐπαινεθῇ. Πραγματικῶς, ὁ γεωργὸς πολὺ φυσικῶς θὰ κατηγορεῖτο, ἐὰν ἔκανε αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς σποράς. Διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἡ πέτρα χῶμα, ὅτε ὁ δρόμος νὰ μὴ εἶναι δρόμος, ὅτε τὰ ἀγκάθια νὰ μὴ εἶναι ἀγκάθια. Ἄλλ' εἰς τὰ λογικὰ ὄντα δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον.

Διότι εἶναι δυνατόν ἡ πέτρα νὰ μεταβληθῇ καὶ νὰ γίνῃ εὐφορὸς γῆ. Καὶ ὁ δρόμος νὰ μὴ καταπατήται πλέον, ὅτε νὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν ὄλων τῶν διασπατῶν, ἀλλὰ νὰ γίνῃ χωράφι παραγωγικόν. Καὶ τὰ ἀγκάθια ἡμπορεῖ νὰ ἀφανισθῶν καὶ νὰ ἀφήσων τελειῶς ἐλευθερίας τοὺς σπόρους νὰ ἀναπτυχθῶν. Ἐπειδὴ, ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν αἱ δυνατότητες αὐταί, δὲν θὰ ἔσπειρον ὁ Κύριος. Ἐάν, ὅμως, δὲν ἐπραγματοποιήθη εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ἡ μεταβολή, Ἐ αὐτὸ δὲν οφείλεται εἰς τὸν σπόρον, ἀλλὰ εἰς ἐκείνους ποὺ δὲν ἠθέλησαν νὰ μεταβληθῶν. Ὁ Κύριος, θεθεσία, ἔκανε ὅτι ἐξηρτᾶτο ἀπὸ αὐτῶν, ἐάν, ὅμως, ἐκείνοι ἐπρόδωσαν τὴν προσφορὰν του, ὁ ἴδιος, ποὺ τόσῃν φιλοανθρωπίαν ἐπέδειξεν, εἶναι ἀνεύθυνος.

Σὺ, σὲ παρακαλῶ, νὰ προσέξῃς τὸ ἀκόλουθον, ὅτι δὲν εἶναι ἕνας ὁ δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν.

ἀλλ' εἶναι πολλοὶ καὶ διαφέρουν μεταξύ τους. Πραγματικῶς, ἐκείνοι ποὺ παρομοιάζονται μὲ δρόμον. Εἶναι οἱ θάναυσοι, οἱ ράθυμοι καὶ οἱ ἀδιάφοροι. **472** Ἐκείνοι ποὺ παρομοιάζονται πρὸς τὴν πέτραν εἶναι ἡ πιὸ ἀδύνατοι. «Ἐκεῖνος δὲ ποὺ ἐσπάρῃ εἰς τὸ πετρώδες ἔδαφος», λέγει, «αὐτός εἶναι ὁ ἀνθρώπος, ποὺ ἀκούει τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἀμέσως τὸν δέχεται μὲ χαρὰν. Δὲν ρίπτει ὅμως μέσα του θαθεῖας ρίζας ὁ λόγος, ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος αὐτός εἶναι ἀσταθῆς καὶ ἡ προθυμία ποὺ εἰδεῖε διαρκεῖ ὀλίγον χρόνον. Ὅταν δὲ συμβῇ θλίψις ἢ διωγμὸς διὰ τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, ἀμέσως σκανδαλίζεται ὁ ἀνθρώπος αὐτός.»²¹

«Ἀπὸ καθέναν», λέγει, «ποὺ ἀκούει τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ δὲν τὸν ἐννοεῖ, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἀρπάζει ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σπαρῆ εἰς τὴν καρδίαν του. Αὐτός εἶναι ὁ σπόρος ποὺ ἐσπάρῃ πλησίον τοῦ δρόμου.»²² Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ μαροθῇ ἡ διδασκαλία, χωρὶς κανένας νὰ τὴν θλάτῃ αὐτὴ νὰ τὴν καταπολεμῇ, καὶ ὅταν πολλοὶ πειρασμοὶ ἐπιβροῦν εἰς αὐτήν. Καὶ ἐκείνοι ποὺ ὁμοιάζουν μὲ τὴν γῆν τὴν ἀκανθώδη **Β** εἶναι πολὺ περισσότερο ἀσυγχώρητοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Διὰ νὰ μὴ πάθωμεν, λοιπόν, τίποτε παρόμοιον, ἄς προστατεύσωμεν τὰ λεγόμενα μὲ τὴν προθυμίαν μας καὶ τὴν συνεχῆ μνήμην αὐτῶν. Διότι ἂν καὶ ὁ διάβολος τὰ ἀρπάξῃ, ἡμεῖς εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ὀρπαγὴν. Διότι ἂν καὶ οἱ σπόροι ἐξηραίνονται, δὲν γίνεται αὐτὸ ἀπὸ τὸν καύσωνα, (ἐπειδὴ δὲν εἶπεν ὅτι ἐξηραίνθησαν ἀπὸ τὸν καύσωνα, ἀλλὰ διότι δὲν εἶχαν θαθεῖαν ρίζαν). Ἐπίσης, ἂν καὶ ἀποπνίγονται τὰ λεγόμενα, αὐτὸ δὲν συμβαίνει ἀπὸ τὰ ἀγκάθια. ἀλλ' ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐπιτρέπουν νὰ μεγαλώσωσιν τὰ ἀγκάθια. **Γ** Διότι ὑπάρχει δυνατότης, ἐὰν θέλῃς, νὰ ἐμποδίσῃς τὴν πονηρὰν αὐτὴν θλάσθησιν καὶ νὰ χρησιμοποίησῃς τὸν πλοῦτον σου, ὅπως πρέπει. Πραγματικῶς δὲν εἶπεν, ὁ αἰὼν, ἀλλὰ «Ἡ θαλασσιτικὴ φροντίς τοῦ αἰῶνος»²³ ὅτε εἶπεν, ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ «Ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου»²⁴.

Ὅτε, ἄς μὴ κατηγοροῦμεν τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὴν διεφθαρμένην γνώμην. Ἐπειδὴ εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωμεν πλοῦτον, χωρὶς νὰ μᾶς παρασύρῃ ἡ ἀπάτη αὐτοῦ. Ἐ-

21. Ματθ. 13, 20 - 21.

22. Ματθ. 13, 19.

23. Ματθ. 13, 22.

πίσης, να ζῶμεν εἰς τὸν παρόντα αἰῶνα, χωρὶς νὰ μᾶς καταπνίξουν αἱ φροντίδες. Διότι ὁ πλοῦτος ἔχει δύο ἐλαττώματα ἀντίθετα. Τὸ ἓνα εἶναι ὅτι δημιουργεῖ ἔντασιν καὶ προκαλεῖ συκοφάνισιν, ἢ μέριμνα, δηλαδή, τὸ ἄλλο εἶναι ὅτι μᾶς καθιστᾷ ἀσθενεστέρους, δηλαδή, ἢ τρωφῆ.

Καὶ σωστά εἶπεν «Ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου». **Δ** Διότι ὅλα τὰ πράγματα τοῦ πλοῦτου εἶναι μία ἀπάτη. Εἶναι μόνον ὀνόματα, πού δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν πραγματικότητα. Πραγματικά, ἡ ἡδονή, ἡ δόξα, ὁ καλλωπισμὸς καὶ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἓνα εἶδος φαντασίας καὶ ὄχι ἢ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων.

Ἄφου, λοιπόν, ἐξέθεσε τοὺς τρόπους τῆς ἀπολείας, ἀναφέρει ἔπειτα τὴν εὐφορον γῆν, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ νὰ περιπέσωμεν εἰς ἀκελυσίαν, ἀλλὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἐλπίδα μετανόας καὶ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι δυνατόν ἀπὸ τὴν κατάστασιν πού περιέγραψε νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν μετάνοιαν.

Καὶ ἐδῶ, ὅμως, ἂν καὶ ἡ γῆ εἶναι εὐφορος καὶ ἔνος εἶναι ὁ σπορέυς καὶ ἴδια τὰ σπέρματα, διατὶ ἄλλοι μὲν σπόροι ἀποδίδουν ἑκατὸν, ἄλλοι δὲ ἐξήκοντα καὶ ἄλλοι τριάκοντα; Καὶ εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν πάλιν ἡ διαφορὰ ὀφείλεται εἰς τὴν φύσιν τῆς γῆς. Διότι ὅπου ἡ γῆ εἶναι εὐφορος, ἐκεῖ παρατηρεῖται καὶ ἡ μεγαλύτερα διαφορὰ εἰς τὴν ἀπόδοσιν. Βλέπετε ὅτι δὲν εἶναι ὁσῆος ὁ γεωργός, οὔτε ὁ σπόρος, ἀλλὰ ἡ γῆ πού τοὺς δέχεται; **Ε** Ὅχι, θέβαιο, ἐξ αἰτίας τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς διαθέσεως. Καὶ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ μεγάλη εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου, ἐπειδὴ δὲν ζητεῖ ἓνα μέτρον ἀρετῆς, ἀλλὰ δέχεται τοὺς πρώτους, χωρὶς νὰ ἐκδιώκῃ τοὺς δευτέρους, καὶ δίδει τόπον καὶ εἰς τοὺς τρίτους. Ὅλ' αὐτὰ τὰ λέγει, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅσοι τὸν ἠκολούθουν ὅτι εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν σωτηρίαν ἡ ἀκρόσσις τῶν λόγων τοῦ μόνου.

473 Καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν ἀνέφερε καὶ τὰς ἄλλας ποιηρίας, ὅπως εἶναι, παραδειγματός χάριν, ἡ σαρκικὴ ἐπιθυμία καὶ ἡ κενοδοξία; Μά, ὅταν ἔκανε λόγον διὰ τὴν μέριμναν τῆς παρούσης ζωῆς καὶ διὰ τὴν ἀπάτην τοῦ πλοῦτου συμπεριέλαθε τὰ πάντα, διότι καὶ ἡ κενοδοξία καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀνήκουν εἰς τὰ πράγματα τῆς παρούσης ζωῆς καὶ εἰς τὴν ἀπάτην τοῦ πλοῦτου. Ὅπως εἶναι ἡ ἡδονή, ἡ γαστριμαργία, ὁ

φθόνος, ἡ κενοδοξία καὶ ὅλα τὰ παρόμοια.

Προσέθεσεν, ἐπίσης, καὶ τὸν δρόμον καὶ τὴν πέτραν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὰ χρέηματα μόνον, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀσκῶμεν καὶ τὴν ἀλλήν ἀρετὴν. Διότι τί σημασία ἔχει, ἔαν εἴσαι ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ χρέηματα, ἀλλὰ εἴσαι ἀνάνδρος καὶ μαλθακός; Καὶ τί τὸ ὄφελος, ἔαν δὲν εἴσαι ἀνάνδρος, ἀλλ' ἀδιαφορεῖς καὶ δὲν προσέχεις εἰς τὸ κήρυγμα; **Β** Διότι δὲν εἶναι ἀρκετὸν ἓνα μέρος τῆς ἀρετῆς διὰ τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ χρειάζεται κατὰ πρῶτον προσωπικὴ ἀκρόσσις καὶ διατήρησις εἰς τὸν νοῦν μᾶς ὄλων τῶν λεγομένων, ἔπειτα ἀνδρεία, ὕστερα περιφρόνησις τῶν χρημάτων καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κάθε βιοτικῆν φροντίδα.

Δι' αὐτὸ, λοιπόν, προτάσσει τὴν ἀκρόσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ αὐτὴ χρειάζεται κατὰ πρῶτον. («Διότι πῶς θὰ ἀκούσουν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ κάποιος πού νὰ κηρύττῃ;»²⁵). Καθ' ὁμοιον τρόπον καὶ ἡμεῖς, ἔαν δὲν προσέχωμεν εἰς ὅσα λέγονται, δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ μάθωμεν τί πρέπει νὰ πράττωμεν). Ὑστερα τοποθετεῖ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν πάντων.

Αὐτὰ, λοιπόν, ἀκούοντες, ὡς προσατεύσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μᾶς ἀπὸ κάθε πλευρᾶν, προσέχοντες εἰς τὰ λεγόμενα, ἀφίηνοντες αὐτὰ νὰ ρίπτουν θεθείας ρίζας εἰς τὴν ψυχὴν μᾶς καὶ καθαρῶντες τοὺς ἑαυτοὺς μᾶς ἀπὸ κάθε βιοτικῆν μέριμναν. Ἄν, ὅμως, κάνωμεν τὰ μὲν καὶ παραλείπωμεν τὰ δέ, τότε δὲν κερδίζομεν τίποτε. **Γ** Διότι, ἔαν δὲν γασθῶμεν μὲ τὸν ἕνα, θὰ γασθῶμεν, ὅπως εἴπατε, μὲ τὸν ἄλλον τρόπον. Διότι ποῖα διαφορὰ ὑπάρχει, ἔαν δὲν θὰ διασφαρῶμεν ἀπὸ τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ραθυμίαν, ἢ ἔαν ὄχι ἀπὸ τὴν ραθυμίαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀναυδίαν; Ἐπειδὴ καὶ ὁ γεωργός ὅμοια πειθεῖ, εἴτε ὄπως, εἴτε ἄλλως χάσει τὸν σπῆρον. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, νὰ μὴ παρηγορούμεθα, ἐπειδὴ δὲν καταστρεφόμεθα μὲ ὁλοὺς τοὺς τρόπους, ἀλλὰ νὰ νοιώθωμεν πόνον, μὲ ὅποιον δὴποτε τρόπον καὶ ἂν χανώμεθα. Καὶ ὡς κατακαίωμεν τὰ ἀγκάθια, διότι καταπνίγουν τὸν λόγον, αὐτὸ τὸ γνωρίζουν καλὰ οἱ πλοῦσοι, πού δὲν εἶναι χρήσιμοι, ὄχι μόνον δι' αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλα πολλά. Πραγματικά, ἐπειδὴ γίνονται αἰχμάλωτοι τῶν ἡδονῶν, εἶναι ἀκατάλληλοι καὶ διὰ τὰ κοσμικὰ πράγματα. **Δ** Καὶ ἂν

είναι άχρηστοι δι' αυτά, πολύ περισσότερο θά είναι άχρηστοι διά τά ούράνια πράγματα. Διότι διπλή φθορά γίνεται από τόν πλούτον εις την σκέψιν, και από την τρυφήν και από τας φροντίδας. Καθένα από τά πάθη αυτά είναι ίκανόν και μόνον του να καταποντίση τό σκάφος. Όταν, όμως, συνυπάρξουν και τά δύο, σκέψου πόσον μεγάλο θά είναι τό ναυάγιον.

Και μη παραξενεύσασαι έπειδή ώνόμασε την τρυφήν άγκάθια. Διότι ου δέν ήμπορείς να ξέρης, έπειδή σε μεθά τό πάθος. Όσοι, όμως, είναι υγιείς γνωρίζουν καλά ότι πληγώνει περισσότερο από άγκάθι και ότι ή τρυφή περισσότερο παρά ή μέριμνα φθείρει την ψυχήν Ε και βαρύτερας λύπας προκαλεί και εις τό σώμα και εις την ψυχήν. Πραγματικά, δέν θλάπτεται κανείς τόσοσ από την φροντίδα, όσον από την άφθονίαν. Διότι όταν τόν άνθρωπον αυτού του είδους τόν βασανίζουν άγρυπνία, σπασμοί εις τούς κροτάφους, κεφαλόπονοι και οδύνη εις την ψυχήν, σκέψου πόσον χειρότερα είναι αυτά από τά άγκάθια.

Και όπως άκριβώς τά άγκάθια, από όπου και άν τά πιάσης, **474** πληγώνουν τά χέρια που τά κρατούν, καθ' όμοιον τρόπον και ή τρυφή τά πόδια, τά χέρια, τό κεφάλι, τά μάτια και όλα έν γένει τά μέλη του σώματος τά φθείρει εις την κυριολεξίαν. Επίσης, είναι ξηρά και άκαρπος, όπως τό άγκάθι, και τραυματίζει περισσότερο από αυτό και μάλλον εις τά καίρια σημεία. Πραγματικά, προκαλεί πρόωρον γήρας, έξασθενεί τας αισθήσεις, συσκοτίζει την σκέψιν, άχρηστεύει τό έξυπνον μυαλό, κάνει τό σώμα πλαδαρόν, φτεαίχνει πιά πλουσίον την αποθήκην της κοπριάς, συγκεντρώνει άφθονα κακά, μεγαλώνει τό φορτίον και κάνει ύπερογκον τό θάρος. **Β** Δι' αυτό πολλά και συνεχή είναι τά παραπτώματα και πυκνά τά ναυάγια.

Πές μου, σε παρακαλώ, διατί παχαίνεις τό σώμα σου; Μήπως σε προσορίζομεν διά θυσίαν; Μήπως θά σε προσφέρωμεν εις κάποιο τραπέζι; Τάς δρυθας μόνον τρέφεις καλά διά να παχύνουν. Ή μάλλον ούτε και αυτές τας διατρέψεις πολύ καλά, διότι όταν παραπαχύνουν, είναι άκατάλληλοι διά την υγιεινήν σου διατροφήν. Τόσον μεγάλο κακόν είναι ή τρυφή, ώστε και εις αυτά τά ζώα φανερώνει την καταστρεπτικήν της δύναμιν. Αφού και τας δρυθας ή ύπερβολική τρυφή τας κά-

νει άχρήστους διά αυτές τας ίδίαις και δι' ήμάς. Διότι τά περιπτώματα παραμένουν άκατέργαστα και ή ρευστή σακίλα από τό πάθος αυτό δημιουργείται. Αντίθετα, εκείνα τά ζώα που δέν τρέφονται με τόν τρόπον αυτόν, αλλά, ήμπορεί να ελιπή κανείς, περνούν σαν να ηστεύουν και τρώγουν σύμμετρα C και κοπιάζουν και ταλαιπωρούνται, αυτά είναι περισσότερο χρήσιμα και διά τόν έαυτόν τους και διά τούς άλλους και ως τροφή και δι' όλα τά άλλα. Πραγματικά, όσοι άνθρωποι τρέφονται με αυτά είναι πιά υγιείς. Ένώ όσοι διατρέφονται με τά πρώτα όμοιάζουν με αυτά και γίνονται ναθηροί και φιλάσθενοι και δεσμεύονται με βαρύν δεσμόν. Διότι τίποτε δέν είναι τόσοσ πολέμιον και θλαβερόν διά τό σώμα όσον ή τρυφή. Τίποτε δέν καταστρέφει και δέν αφανίζει και δέν διαφθείρει τόσοσ αυτά, όσον ή άσωτία.

Διό και από αυτό θά ήμπορούσε κανείς να δοκιμάση κατάπληξιν διά την άνοησίαν τους, αφού δέν θέλουν να φροντίσουν διά τόν έαυτόν τους, ούτε όσον φροντίζουν οι άλλοι διά τούς άσκούς. **Δ** Πραγματικά, οι έμποροι του οίνου δέν γεμίζουν τούς άσκούς περισσότερο του δέοντος, διά να μη σπάσουν, ένθ αυτοί δέν θεωρούν την άλλίαν τους κοιλίαν άλλίαν μιάς παρομοίας φροντίδος. **ΑΛΛ'** αφού την γεμίσουν και την κάνουν να διαρραγή, γεμίζουν τά πάντα μέχρι τά αυτιά, μέχρι την αύτην, μέχρι τόν φάρυγγα, και έτσι προκαλούν διπλήν στενοχωρίαν, και εις τό πνεύμα τους και εις την δύναμιν που κατευθύνει και συντηρεί τό ζώον.

Μήπως όμως δι' αυτό σού έδόθη ό φάρυγγ, διά να τόν γεμίξης μέχρις επάνω εις τό στόμα με οάπιο κρασί και άλλην διαφθοράν; Όχι, θεέσσια, δι' αυτόν τόν σκοπόν, άνθρωπε, αλλά κατά πρώτον διά να ύμνής τόν Θεόν **Ε** και να αναπέμψης τας ιεράς προσευχάς και να άνογιώσκης τούς θεούς νόμους και να συμβουλεύης τά συμφέροντα εις τούς συνανθρώπους σου. Σύ, όμως, σαν να έλασθες τόν φάρυγγα διά τόν πρώτον από τούς παραπάνω σκοπούς, δέν τόν αφήνεις ούτε ελάχιστον χρόνον διά να έπιτελέση την δευτέραν αυτήν άποστολήν του, άλλ' εις δλόκληρον την ζωήν σου τόν υποτάσσεις εις την ποιηράν αυτήν δουλείαν. Και όπως έάν κάποιος, που έπηρε μίαν κιθάραν που είχε χρυσάς χορδάς και ήτο καλά κουρδιαμένη, **475** αντί να παίξη με αυτήν την παναρμόνιον μελωδίαν, την καταχώρη μέσα εις

τήν κοπρίαν και τήν λάσπην, έτσι και αυτοί κάνουν τὸ ἴδιον.

Κοπρίαν, βέβαια, δὲν ὠνόμασα τὴν τροφήν, ἀλλὰ τὴν τρυφήν και τὴν ὑπερβολικὴν ἐκείνην ἀσελγείαν. Διότι τὸ πέραν τοῦ ἀπαιτουμένου δὲν εἶναι τροφή, ἀλλὰ φθορὰ μόνον. Διότι μόνον ἡ κοιλία ἔγινε διὰ νὰ δέχεται τὴν τροφήν, ἐνῶ τὸ στόμα, ὁ φάρυγξ και ἡ γλῶσσα ἔγιναν και δι' ἄλλα πρὸ ἀναγκαῖα ἀπὸ αὐτά. Ἡ μᾶλλον αὐτὴ ἡ κοιλία δὲν ἐπλάσθη διὰ νὰ δέχεται τὰς τροφὰς μόνον, ἀλλὰ τὰς συμμέτρους τροφὰς. Καὶ αὐτὸ τὸ φανερώνει ἡ ἴδια, πού διαμαρτύρεται ἔντονα, ὅταν τὴν θλάψωμεν με τὴν πλεονεξίαν αὐτήν. Καὶ ὄχι μόνον διαμαρτύρεται, **Β** ἀλλὰ και σμύνεται και ἀπαιτεῖ σκληρὰν τιμωρίαν διὰ τὴν ἀδικίαν πού τῆς γίνεται. Καὶ κατὰ πρόωτον τιμωρεῖ τοὺς πόδας, πού μᾶς βαστάζουν και μᾶς ὀδηγοῦν εἰς τὰ πονηρὰ ἐκείνα οὐμπίσια. Ἐπειτα, δεσμεύει τὰ χέρια, πού τὴν ὑπηρετοῦσαν, ἐπειδὴ τῆς ἔδιδαν τόσον πολλὰ φαγητά. Πολλοὶ ἄνθρωποι και αὐτὸ τὸ στόμα κατέστρεψαν και τὰ μάτια και τὸ κεφάλι. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἓνας ὀηρέτης, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνετέθη κάποιο ἔργον πού ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις του, χάνει πολλές φορές τὸν νοῦν του και ὑβρίζει ἐκείνον πού τοῦ ἔδωσε τὴν διαταγήν, καθ' ὅμοιον τρόπον και ἡ κοιλία μαζί με τὴν φθορὰν πού προκαλεῖ εἰς τὰ μέλη αὐτά τοῦ σώματος, ὅταν πιεσθῆ, πολλές φορές θλάπτει και διαφθείρει και τὸ ἴδιο τὸ μυαλό.

Και αὐτὸ τὸ ἑτακτοποιήσαν ὀρθὰ ὁ Θεός, ὥστε ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν νὰ προκαλῆται τόσον μεγάλη θλάση, με τὸν σκοπὸν, ὅταν σὺ δὲν φιλοσοφῆς με τὴν θέλησίν σου, νὰ διδοχθῆς, **С** ἔστω και χωρὶς τὴν θέλησίν σου, νὰ ζῆς με μέτρον ἀπὸ τὸν φόβον τῆς τόσον μεγάλης φθορᾶς.

Ἄφου, λοιπὸν, γνωρίζομεν αὐτὰ καλά, ἄς ἀποφεύγωμεν τὴν τρυφήν και ἄς φροντίζομεν διὰ τὴν μετρημένην ζωὴν, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος και τὴν ψυχὴν μας ἀπαλλάζομεν ἀπὸ κάθε ἀσθένειαν και ν' ἀποκτήσωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, με τὴν χάριν και τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα και τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΕ' (45)

(Ματθ. ιγ', 10 - 23)

«Και ἄφου προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τὸν ἠρώτησαν διατί διὰ παραβολῶν ὁμιλεῖς πρὸς αὐτούς; Αὐτὸς δὲ τοὺς ἀπήντησεν **Ἐ** διότι εἰς σὰς ἔχει δοθῆ (τὸ χάρισμα) νὰ γνωρίζετε τὰ μυστήρια τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ἐνῶ εἰς ἐκείνους δὲν ἔχει δοθῆ» (Ματθ. 13, 10 - 11).

Ἀξίζει νὰ θαυμάση κανεὶς τοὺς μαθητάς, πῶς γνωρίζουν τότε πρέπει νὰ ἐρωτήσουν και ὅταν ἀκόμη ἐπιθυμοῦσαν νὰ μάθουν. Διότι αὐτὸ δὲν τὸ κάνουν ἐνώπιον ἄλων. Καὶ αὐτὸ ἐφάνερωσαν ὁ Μωσθαῖος ὅταν ἔλεγε «και ἄφου προσῆλθον». Καὶ ὅτι τὰ λόγια αὐτὰ δὲν εἶναι ἀπλὴ ὑπόθεσις, τὸ ἔβειξεν ὁ Μάρκος **Ε** πρὸ καθαρὰ, με τὸ νὰ εἴπῃ πῶς «ἰδιαιτέρως προσῆλθον κοντὰ του». Αὐτὸ θεοβαίως ἔπρεπε νὰ κάνουν και οἱ ἀδελφοὶ και ἡ μητέρα και ὄχι νὰ τὸν καλέσουν ἔξω και νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν ὄλοι. Πρόσεξε δὲ και πόσον φιλόστοργοι ἦσαν οἱ μαθηταί, πῶς, δηλαδή, χάριν τῶν ἄλων κάνουν λόγον (εἰς τὸν Κύριον) και πρῶτα ζητοῦν νὰ ἰκανοποιήσουν ἐκείνους και μετὰ νὰ λύσουν τὰς ἀπορίας των. «Διατί», λέγει, «διὰ παραβολῶν τοὺς ὁμιλεῖς;». **478** Δὲν τοῦ εἶπαν «διατί διὰ παραβολῶν ὁμιλεῖς εἰς ἡμᾶς;». Βεβαίως και ἄλλοῦ με πολλοὺς τρόπους, δείχνουν πρὸς ὄλους τὴν στοργὴν τους, ὅπως ὅταν λέγουν «ἔδωκε διαταγήν νὰ φύγουν οἱ ὄχλοι» και ὅτι «γνωρίζεις πῶς ἐσκανδαλίστησαν».²

Τί τοὺς ἀπήντησε, λοιπὸν, ὁ Χριστός; «Ὅτι εἰς σὰς ἔχει δοθῆ (τὸ χάρισμα) νὰ γνωρίζετε τὰ μυστήρια τῆς

1. Λουκ. 9, 13.

2. Ματθ. 15, 13.

Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ἐνῶ εἰς ἐκείνους δὲν ἔχει δοθῆναι. Τὸ εἶπε δὲ αὐτὸ (ὁ Κύριος) ὄχι διὰ τὴν διδασχὴν ἀναγκαιότητα, οὔτε κάποιαν ἀποκλήρωσιν, ποῦ ἔγινε ἔτσι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε· ἀλλὰ διὰ τὴν φανερώσιν πῶς αὐτοὶ εἶναι αἴτιοι ὄλων τῶν κακῶν καὶ διότι θέλει νὰ παρουσιάσῃ ὅτι αὐτὸ τὸ πρῶγμα (ἡ ἰκανότης τῶν μαθητῶν νὰ γνωρίζουν τὰ μυστήρια τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν) εἶναι δωρεὰ καὶ χάρις, ποῦ προσφέρεται ἀπὸ ἄνω. Β "Ὁμοίως ἐπειδὴ εἶναι δωρεὰ, δι' αὐτὸ (πρέπει νὰ δεχθῶμεν) κατηγορήσῃ τὸ αὐτεξούσιον. Καὶ τοῦτο γίνεται φανερόν ἀπὸ τὰ ἐπόμενα. Διὰ τὴν μὴ ἀπογοητευθοῦν, λοιπόν, ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μὴ ἀδιαφορήσουν καὶ αὐτοὶ, ὅταν ἀκούσουν «ὅτι ἔχει δοθῆναι (τὸ χάρισμα)», πρόσθετε πῶς φανερώσει ὅτι μέσα εἰς ἡμᾶς ὑπάρχει ἡ αἰτία (καὶ τῶν δύο περιπτώσεων). «Διότι ὅποιος ἔχει καλὴν διάθεσιν, θὰ δοθῆναι εἰς αὐτὸν μετὰ τὰ παραπάνω ἢ γνώσεις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ ἐκείνων ὅμως ποῦ δὲν ἔχει πίστιν θὰ ἀφαιρεθῆναι ἀπὸ αὐτὸν καὶ αὐτὸ τὸ δῶρον, ποῦ νομίζει ὅτι ἔχει». Καὶ πολλὴν μὲν ἀσάφειαν παρουσιάζει τὸ ρητόν, φανερώνει ὅμως (μῖαν) ἀπεριγραπτοῦν δικαιοσύνην. Τὸ νόημα του, λοιπόν, εἶναι τὸ ἑξῆς, περίπου: «Ὅταν κανεὶς ἔχη προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν, θὰ δοθῶναι εἰς αὐτὸν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀπὸ τὸν Θεόν ὅταν ὅμως δὲν τὰ ἔχη αὐτὰ καὶ δὲν καταβάλλῃ ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, τότε οὔτε καὶ (τὰ χάρισματα) τοῦ Θεοῦ δίδονται εἰς αὐτόν. Διότι καὶ «αὐτὸ ποῦ νομίζει ὅτι ἔχει», λέγει, «θὰ ἀφαιρεθῆναι ἀπὸ αὐτόν». C ὄχι διότι ὁ Θεὸς τὸ ἀφαιρεῖ, ἀλλὰ διότι ὁ ἴδιος δὲν ἀξιοποιεῖ τὰ ἴδικά του.

Αὐτὸ κἀνομιζομεν καὶ ἡμεῖς ὅταν ἴδωμεν κάποιον νὰ ἀκούῃ μετ' ἀδιαφορίαν καὶ ἐνῶ τὸν παρακαλοῦμεν πολὺ νὰ προσέχη δὲν τὸν πείθομεν, ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα σιωποῦμεν. Διότι ἂν ἐξακολουθήσωμεν νὰ ἐπιμένωμεν, τότε ἀξάνει μέσα του ἡ ἀδιαφορία. Ἐκείνων ὅμως, ποῦ φροντίζει νὰ μάθῃ, τὸν προσελκύομεν καὶ (μετὰ πολλὰς γνώσεις) τὸν γεμίζομεν. Καὶ σωστά εἶπεν «καὶ αὐτὸ ποῦ νομίζει πῶς ἔχει». Διότι οὔτε καὶ αὐτὸ τὸ ἔχει πραγμα-

3. Εἶναι ἡ γνωστὴ θεωρία, ποῦ ἀρνείται τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως εἰς τὸν ἀνθρώπου καὶ ἀποδέχεται τὴν ἐξάρτησιν τῶν πράξεων τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ αἰτίας ἐξωτερικὰς, ποῦ καταθνήσκουν ἀναγκαστικῶς καὶ ἀδουλήτως τὸν ἀνθρώπου. Ἡ θεωρία αὕτη ὀνομάζεται ἐκτεταχία.

4. Ματθ. 13, 12.

τικά. Μετὰ ἀποσαφηνίζει καὶ περισσότερο αὐτὸ ποῦ εἶπε, μετὰ τὸ νὰ δείξῃ τί σημαίνει τὸ «εἰς αὐτόν ποῦ ἔχει θὰ δοθῆναι, ἐνῶ ἀπὸ ἑποῖον δὲν ἔχει καὶ αὐτὸ, ποῦ νομίζει πῶς ἔχει θὰ ἀφαιρεθῆναι ἀπὸ αὐτόν». «Δι' αὐτό», λέγει, «μετὰ παραβολὰς ὁμιλοῦ εἰς αὐτούς, διότι ἐνῶ ἔχουν μᾶτια δὲν βλέπουν». Ἐπρεπε λοιπόν, λέγει, νὰ ἀνοίξουν τὰ μᾶτια, ἐὰν δὲν βλέπουν. D Ἀλλὰ ἂν ἡ ἀβλεψία τους προήρξετο ἀπὸ τὴν φύσιν, ἔπρεπε νὰ ἀνοίξουν τὰ μᾶτια ἐπειδὴ ὅμως ἡ τυφλότης αὕτη εἶναι θεληματικὴ καὶ πεισματικὴ, δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν (ὁ Κύριος) ἀπλῶς «δὲν βλέπουν», ἀλλὰ «ἂν καὶ ἔχουν ὀφθαλμούς δὲν βλέπουν». Ὅστε ἡ τυφλότης αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν πονηρίαν των. Διότι εἶδαν καὶ δαίμονας νὰ ἐξέρχωνται (ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους) καὶ ἔλεγον «μετὰ τὸν Βεελζεβούλ, τὸν ἄρχοντα τῶν δαιμονίων, ἐκδιώκει τὰ δαιμόνια». Τὸν ἤκουσαν νὰ τοὺς ὀδηγῇ πρὸς τὸν Θεόν καὶ νὰ ἔχη ἀπόλυτον συμφωνίαν σκέψεων πρὸς Αὐτόν καὶ λέγουν πῶς «αὐτὸς δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν». Ἐπειδὴ λοιπόν διεκήρυσσαν τὰ ἀντιθέτα ἀπὸ ὅσα καὶ ἔλεπαν καὶ ἄκουγαν, E δι' αὐτό, λέγει, ἀφαιρῶ ἀπὸ αὐτοὺς καὶ τὴν (ἑσωτερικὴν ἀκοήν). Διότι αὐτοὶ ὄχι μόνον δὲν γίνονται καλλίτεροι ἀπὸ ὅτι εἶναι, ἀλλ' (ἀντιθέτως) ἀξάνουν τὴν καταδικὴν των. Ἐπειδὴ ὄχι μόνον δὲν ἐπίστευαν, ἀλλὰ καὶ κατέκριναν καὶ κατηγοροῦσαν καὶ ἐσκέπτοντο πονηρὰ (ἐναντίον τοῦ Κυρίου). Δὲν λέγει ὅμως αὐτό διότι δὲν θέλει νὰ εἶναι σκληρὸς κατηγορώντας (αὐτούς). Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δὲν συνωμίλησε μαζί τους ἔτσι αὐστηρὰ, ἀλλὰ πᾶρα πολὺ καθαρὰ ἐπειδὴ ὅμως ἐκείνοι διεστρέφαν μέσα τοὺς τὸ νόημα (ὅσα ἀκούγαν), F δι' αὐτὸ πλέον ὁμιλεῖ μετὰ παραβολὰς.

Μετὰ, διὰ τὴν μὴ νομίση κανεὶς, πῶς τὰ λεγόμενα εἶναι σκέτη κατηγορία, οὔτε νὰ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἐπειδὴ εἶναι ἐχθρὸς μας, μᾶς ἀποδίδει τὰς κατηγορίας αὐτὰς καὶ μᾶς κατακρίνει, ἐπικαλεῖται καὶ τὸν Προφήτην νὰ συμφωνῇ μετ' Αὐτόν. «Διότι ἐφαρμόζεται εἰς αὐτούς», λέγει, «ἡ προφητεία Ἠσαίου, ποῦ λέγει: Ἐὰν ἀκούσῃ μετὰ τὰ ὀφθαλμὰ σας καὶ δὲν θὰ καταλαβαίνετε καὶ θὰ βλέπετε μετὰ τὰ μᾶτια σας, καὶ δὲν θὰ ἴδῃτε». Εἶδες, ὅτι καὶ ὁ προφήτης κατηγορεῖ μετὰ τὴν ἴδιον ἀκρίθειαν; Διότι οὔτε καὶ Αὐτὸς εἶπεν, «ὅτι δὲν βλέπετε» ἀλλὰ, «θὰ βλέπετε (με-

5. Ματθ. 13, 24.

6. Ἰωάν. 9, 16.

7. Ἠσαίου 6, 9.

τά μάτια σας) και δεν θα ιδίτε»· ούτε (είπεν) «δεν θα ακούετε», αλλά «θα ακούσετε και δεν θα καταλαβαίνετε». **Β** "Ωστε πρώτα οι ίδιοι εξέκοψαν τους εαυτούς των (από την ελπίδα της σωτηρίας), αφού εθούλωσαν τα αυτιά τους, έκλεισαν τα μάτια τους και παχύνανε την καρδιά τους. Διότι όχι μονάχα δεν έδιδον καμμίαν προσοχήν εις όσα τους παρήγγελεν ο Θεός, αλλά και με «δυσφορίαν τά ακούγανε». Τό έκαναν δε αυτό, λέγει, «μη τυχόν επιστρέψουν και τους θεραπεύσω»· αναφερόμενος (με τά λόγια αυτά) εις την μεγάλην τους πονηρίαν και την πεισματικήν τους περιφρόνησιν. Και τό λέγει αυτό, διά να τους τρασήξη κοντά του και να τους κεντήση (την προσοχήν) και να τους δείξη ότι αν επιστρέψουν, θα τους θεραπεύση· ώσαν να έλεγε κάποιος «δεν ήθέλησε να με ιδή και το έχω χάριν· διότι αν τον έδεχόμουν, αμέσως θα ύπαχωρούσα». **Γ** Αυτό δε τό λέγει, δείχνοντας πώς θα ήτο δυνατόν να συμφιλιωθή. "Έτσι λοιπόν λέγει και έδω «μήπως κάποτε επιστρέψουν και θεραπεύσω αυτούς», φανερώνοντας ότι και ή επιστροφή είναι δυνατή και όταν μετανοήσουν ήμπορούν να σωθούν· και ότι όλα τά έκανε όχι διά την δόξαν Του, αλλά διά την σωτηρίαν των.

Διότι εάν ήθελε να ακούσουν και να σωθούν, έπρεπε τελείως να σιγήση και να μη όμιλη με παραβολάς. Τώρα όμως διά τό ίδιο πράγμα τους παρακινεί, με τό να τους όμιλη συγκεκριμενικά (με παραβολάς). «Διότι ο Θεός δεν θέλει τον θάνατον του άμαρτωλού, μέχρι να επιστρέψη και να ζήση αυτός».⁸ "Ότι δε τό άμάρτημα δεν όφείλεται εις την φύσιν, ούτε είναι συνέπεια άνάγκης και θίας, πρόσεξε (να ιδής) τί λέγει προς τους Αποστόλους. **Δ** «Καλότυχα τά δικά σας μάτια, διότι βλέπουν και τά αυτιά σας, διότι ακούνε»· δεν έννοώ αυτήν (την σωματικήν) όρασιν, ούτε την άκοήν, αλλά αυτήν, της διανοίας. Διότι και αυτοί (οι Αποστολοι) ήσαν Ιουδαίοι· και είχαν άνατραφή με τάς ίδίας (παραδόσεις)· αλλά όμως δεν εξημιώθησαν καθόλου από την προφητείαν, επειδή είχαν την ρίζαν των αγαθών, δηλαδή την προαίρεσιν και την γνώμην, καλήν. Βλέπεις πώς τό «εις Σας έγει δοθή» δεν ήτο συνέπεια άναγκαίου περιορισμού; Διότι δεν θα ήτο δυνατόν και να καλοτυχί-

8. 1 Γεζ. 13, 28.
9. «νοός όρα και νοός ακούει».

σθούν, αν δεν ήτο προσωπικόν τους τό κατόρθωμα. Μη μου ειπής τούτο, ότι δηλαδή (ή φράσις) έλέγετο με άσάφειαν· διότι ήμπορούσαν να έλθουν κοντά (εις τον Χριστόν) και να τον έρωτήσουν, όπως ακριβώς έκαναν και οι Μαθηταί. Αλλά δεν Ε ήθέλησαν, επειδή ήσαν ναυθροί και αδιάφοροι. Τί λέγω, δεν ήθέλησαν; Έκαναν λοιπόν και τά αντίθετα. Διότι όχι μόνον δεν έπίστευαν, ούτε μονάχα δεν ακούγανε, αλλά και έπολεμούσαν, και έδοκίμαζαν μεγάλην άποστροφήν προς τά λεγόμενα· πράγμα, που παρουσιάζει τον προφήτην να κατηγορή, με την φράσιν «με δυσφορία ακούσανε».

Αλλά δεν ήσαν τέτοιοι και εκείνοι· δι' αυτό και τους καλοτυχίσε. Και εις άλλην περίπτωσιν (ο Κύριος) τους βεβαιώνει πάλιν με αυτά τά λόγια: **Α** «αλήθεια σας λέγω, πολλοί προφήται και δικαιοί (από τους παλαιούς χρόνους) έπεθύμησαν να ίδουν αυτό άπου βλέπετε και δεν τά είδαν, και να ακούσουν αυτά, που ακούετε και δεν ήκουσαν».¹⁰ έννοώ, δηλαδή, την επί γής παρουσίαν μου, αυτά τά θαύματα, την φωνήν μου, την διδασκαλίαν μου. Έδω πλέον τους τοποθετεί εις καλύτεραν μοίραν όχι μονάχα άπέναντι αυτών των χαμένων, αλλά και άπέναντι εκείνων, που (εις τό παρελθόν) έπέτυχαν. Και από εκείνους λοιπόν λέγει πώς είναι πιο εύτυχοιμένοι (οι Μαθηταί). Τί συμβαίνει; "Ότι αυτοί βλέπουν όχι μονάχα όσα δεν είδον οι Ιουδαίοι, αλλά και όσα έπεθύμησαν να ίδουν εκείνοι (οι παλαιοί). Διότι ενώ εκείνοι διά της πίστεως μόνον έγιναν θεαταί, αυτοί τά βλέπουν με τά μάτια τους και ακόμη πιο καθαρά. Είδες, άκομή, πώς σιθβεί την Παλαιάν με την Καινήν Διαθήκην. **Β** με τό να φανερώνη εκείνους όχι μονάχα να γνωρίζουν τά μέλλοντα, αλλά και με σφοδρότητα να τά επιθυμούν; Δεν θα ήτο δυνατόν δε να τά επιθυμήσουν αυτά, αν ήσαν κάποιου ξένου και αντίθετου Θεού.

«Σεις λοιπόν ακούσατε την παραβολήν του σπειροντος»;¹¹ λέγει και αναφέρει όλα, όσα προηγουμένως σας έχω ειπή, δηλαδή τά περι άδιαφορίας και δραστηριότητος, τά περι δειλίαις και άνδρείαις, τά περι χρημάτων και άκτημοσύνης. Μετά παρουσιάζει τους διαφόρους τρόπους της άρετης. Διότι ώσαν φιλόθρωπος, που είναι (ο Κύριος) δεν έχάραξεν μόνον ένα δρόμον, ούτε

10. Ματθ. 13, 17.
11. Ματθ. 13, 18.

εἶπεν ἂν κανεῖς ἂν δὲν παραγάγη ἑκατὸν χάθηκε· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποὺ παράγει C τὰ ἐξήντα σώζεται· καὶ ὄχι μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, ποὺ παράγει τὰ τριάντα. Αὐτὸ δὲ τὸ ἔκανε, διὰ νὰ καταστήσῃ εὐκόλη τὴν σωτηρίαν.

Καὶ σὺ λοιπὸν δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἀσκήσῃς παρθενίαν; Νὰ νυμφευθῆς μὲ σωφροσύνη. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ γίνῃς ἀκτῆμων; Δώσε ἕνα μέρος ἀπὸ ὅσα ἔχεις. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ σηκώσῃς ἐκεῖνο τὸ φορτίον; Μοίρασε μὲ τὸν Χριστὸν τὰ ὑπάρχοντα. Δὲν θέλεις νὰ Τοῦ τὰ δώσῃς ὅλα; Δώσε του, ἔστω, τὸ μισὸ μερίδιον, ἢ καὶ τὸ ἕν τρίτον ἀκόμη. Ἀδελφός σου εἶναι καὶ συγκληρονόμος· κἀνε τον καὶ ἐδῶ συγκληρονόμον. Ὅσα θὰ ἦτο δικατὸν νὰ δώσῃς εἰς ἐκεῖνον, εἰς τὸν ἑαυτὸν σου τὰ προσφέρεις. Δὲν ἀκούεις τί λέγει ὁ Προφήτης; «Τοὺς ἰδικούς σου, τῆς οἰκογενείας σου, δὲν θὰ τοὺς περιφρονήσῃς».¹² D Ἄν λοιπὸν δὲν πρέπει συγγενεῖς νὰ περιφρονῶμε, πολὺ περισσότερον τὸν Δεσπότην, ποὺ ἔχει ἀπέναντί σου ὄχι μόνον τὸ δικαίωμα τῆς δεσποτείας, ἀλλὰ καὶ τῆς συγγενείας, καὶ ἄλλα πολὺ περισσότερα. Διότι μέτοχον αὐτοῦ ἔκανε τῶν ἀγαθῶν Τοῦ, καὶ χωρὶς νὰ πάρῃ τίποτε ἀπὸ σένα, καὶ ἄλλα κἀνοντας πρῶτος ἀρχὴν τῆς ἀπεριγράπτου αὐτῆς εὐεργεσίας. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ θεωρῆται ἀξέπεραστη ἀνοησία τὸ νὰ μὴ γίνῃ κανεὶς καθόλου φιλάνθρωπος ἐξ ἀφορμῆς τῆς δωρεᾶς αὐτῆς, οὔτε νὰ ἀνταποδόσῃ τὴν χάριν καὶ νὰ προσφέρῃ τὰ εὐτελέστερα ἀντὶ τῶν μεγαλύτερων; Διότι αὐτὸς μὲν αὐτὸς κατέστησε κληρονόμον τῶν Οὐρανῶν· σὺ δὲ νὰ μὴ τοῦ δώσῃς E οὔτε ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ γήινα; Αὐτὸς, χωρὶς σὺ νὰ καταρθώσῃς τίποτα, καὶ ἔχθρος ἀκόμη ποὺ ἦσαν (ἀπέναντί Τοῦ), ἀνεφιλιώθη μαζί σου· σὺ λοιπὸν δὲν προσφέρεις οὔτε τὴν εὐγνωμοσύνην σου πρὸς φίλον καὶ εὐεργέτην; Μήπως ὁμοῦ δὲν εἶναι δικαίον, καὶ πέραν ἀπὸ τὴν Βασιλείαν καὶ πέραν ἀπὸ ὅλας (τὰς ἄλλας εὐεργεσίας), νὰ ἔχῃ χάριν κανεὶς εἰς Αὐτόν, δι' αὐτὴν καὶ μόνην τὴν δωρεάν (τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον); Διότι καὶ οἰκέται, ὁσάκις προσκαλοῦν δεσπότης διὰ νὰ τοὺς παραθέσῃν γεῦμα, νομίζουν, πῶς δὲν προσφέρουν, ἀλλὰ λαμβάνουν.¹³ Ἐδῶ ὁμοῦ συνέθη ἔντε-

12. Ἦε. 58, 7.

13. Ὁ ἱερεὺς συγγραφεὺς ἐξαιρεῖ τὴν χάριν καὶ τὴν τιμὴν ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ δεσπότης εἰς τὰ καταμένα περιβάλλοντα τοῦ οἴκετου. Εἶναι αὐτὸ ἀκριβὲς ποὺ ἀνομιάζομεν «συγκατάθεσιν» Θεοῦ!

λως τὸ ἀντίθετον. **139** Ἐπειδὴ δὲν ἐκάλεσεν ὁ οἰκέτης τὸν δεσπότην, ἀλλὰ πρῶτος ὁ δεσπότης (ἐκάλεσεν) τὸν οἰκέτην εἰς τὸ τροπέζι Τοῦ· σὺ λοιπὸν οὐτε μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν τιμὴν τὸν προσκαλεῖς; Πρῶτος αὐτὸς ἐθαύλε κάτω ἀπὸ τὴν στέγην Τοῦ· σὺ λοιπὸν οὐτε δεύτερος (δὲν τὸ κάνεις); Ὅταν ἦσσαν γυμνοὶ σὲ ἐνέδυσεν· σὺ λοιπὸν οὐτε μετὰ ἀπὸ αὐτὰ, ὅταν εἶναι ἕνως, δὲν τὸν εἰσαγεις (εἰς τὸ σπιτί σου); Πρῶτος αὐτὸς ἐπότισεν ἀπὸ τὸ ποτήριον Τοῦ· σὺ δὲν τοῦ προσφέρεις οὔτε ὀλίγον κρῦο νερό; Σὲ ἐπότισεν μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· σὺ δὲν ἰκανοποιεῖς οὔτε τὴν σωματικὴν δίψαν; Σὲ ἐπότισεν Πνεῦμα, ἐνῶ εἶσαι ἀξίος κολάσεως· σὺ λοιπὸν τὸν περιφρονεῖς διψασμένον, καὶ ὅλα αὐτὰ μάλιστα ὅταν πρόκειται νὰ τὰ κάνῃς ἀπὸ τὰ ἰδικὰ Τοῦ (ἀγαθὰ); Διότι δὲν θεωρεῖς μεγάλο πρῶγμα τὸ νὰ κρατᾷς B εἰς τὰ χέρια σου τὸ ποτήριον, ἀπὸ τὸ ὅποιον πρόκειται νὰ πῖῃ ὁ Χριστὸς καὶ νὰ τὸ φέρῃς εἰς τὸ στόμα σου; Δὲν ἔχεις ὅτ' ἄφιν σου, ὅτι μόνον αἰς τὸν ἱερέα ἐπιτρέπεται νὰ προσφέρῃ τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος; Ἐγὼ ὁμοῦ, λέγει, δὲν δίδω προσοχὴν εἰς τίποτε ἀπὸ αὐτὰ· ἀλλὰ δέχομαι καὶ ἂν ὁ ἴδιος (ὁ ἱερεὺς) τὸ προσφέρῃ· καὶ ἂν εἶσαι λαϊκός, δὲν περιφρονῶ. Καὶ δὲν ἀπαιτῶ αὐτὸ ποὺ ἔδωσεν διότι δὲν ζητῶ αἷμα, ἀλλὰ κρῦο νερό. Σκέψου καλὰ ποῖον ποτίζεις, καὶ φρίζε. Βάλε τὸ καλὰ εἰς τὸν νοῦν σου, ὅτι σὺ γίνεσαι ἱερεὺς τοῦ Χριστοῦ, προσφέρων μὲ τὸ ἴδιον τὸ χερί σου, ὄχι σάρκα, ἀλλὰ ἄρτον, ὄχι οἶμα, ἀλλὰ ἕνα ποτήρι κρῦο νερό.¹⁴ Σὲ ἐνέδυσεν μὲ τὸ ἱμάτιον τῆς σωτηρίας, καὶ σὲ ἐνέδυσεν μὲ τὸν ἑαυτὸν Τοῦ· σὺ νὰ τὸν ἐνδύσῃς, ἔστω καὶ μὲ (τὸ ἔνδυμα, ποὺ θὰ προσφέρῃς εἰς) τὸ παιδί.

Σὲ κατέστησεν ἑνδοξόν εἰς τοὺς οὐρανοὺς· σὺ C ἀπάλλαξες ἀπὸ τὸ τρεμοῦλισμα, καὶ τὴν γυμνότητα, καὶ τὴν ἀσχημοσύνην (τὸν ἀδελφόν σου). Σὲ ἔκανε συμπολίτην μὲ τοὺς Ἀγγέλους· σὺ, τοῦλάχιστον, πρόσφερε εἰς Αὐτὸν μίαν θεσοῦσαν κάτω ἀπὸ τὴν στέγην σου· ἔδωκε Τοῦ, ἐπὶ τέλους, ἕνα σπιτάκι, ὅπως εἰς τὸν ὀηρέτην σου δὲν περιφρονῶ αὐτὸ δὰ τὸ (ἀσχημάντον) καταφύγιον, καὶ μάλιστα ὅταν πρὸς χάριν σου ἐνοιξῆς ὀλόκληρον τὸν οὐρανόν. Σὲ ἐλευθέρωσας ἀπὸ μίαν κατασκοπεῖν φυλακὴν· ἐγὼ δὲν ἀπαιτῶ αὐτὸ τὸ ἴδιον, οὔτε λέγω, ἀπόλλασξέ

14. Ἐδοῦ ὁ ἱερεὺς Χριστοστόμος ἀναφέρεται εἰς τὸν παλαιὸν τρόπον Μεσαλήφωτος, καὶ ὅτι μετακλιβάνον καὶ αἱ πιστοὶ κεχρητομένοις ἐκ τοῦ ἁγίου Ποτηρίου.

με και σύ· αλλά έστω και άν με ίδης (με αγάπην), όταν θά είμαι δεμένος, μου είναι άρκετον να παρηγορηθώ.

Ένώ ήσασιν νεκρός, σέ άνέστησα· εγώ από εσέ δέν άπαιτώ τό ίδιο, αλλά λέγω, μονάχα, να με επισκεφθής όταν άρρωσταίνω. Όταν λοιπόν είναι τόσον μεγάλα αυτά, που μάς έχει δώσει και τόσον άσημαντα **D** αυτά, που άπαιτεί από ήμάς, και ούτε αυτά Του προσφέρωμεν, πόσης, άραγε, τιμωρίας εις την γέενναν δέν θά είμεθα άξιοι; Δικαιολογημένα θά πάμε εις τό πυρ, που έχει έτοιμασθή διά τόν διάβολον και τούς άγγέλους του, εφ' όσον είμεθα πιό άναίσθητοι και από τούς λίθους. Διότι, ειπέ μου, πόση άναίσθησία (υπάργχει), όταν, άφού ελάβαμε τόσα και άφού πρόκειται να λάβωμεν τόσα, παραμένουμεν δούλοι χρημάτων, από τά όποια, μετά από όλίγον, θά αποσπασθούμε και άθέλητα; Καί άλλοι μόν και την ζωήν των προσέφερον και τό αίμα τους έχουσαν· σύ λοιπόν ούτε τά περιττά δέν απορρίπτεις χάριν των ουρανών, χάριν των τόσων στεφάνων; Και διά ποίαν συγγνώμην θά ήμπορούσες να είσαι άξιος και ποίαν απολογία **E** (θά είγες), όταν εύχαρίστως ήρριτες τά πάντα εις τόν σπόρον τής γής και όταν εδάνειζες άνθρωπος τίποτα δέν εταγκουνεύεσο, εις τό να διατρέφης όμως τόν Δεσπότην, διά μέσου των πενήτων, εφάνεσο όμως και άπάνθρωπος;

Άφού λοιπόν βάλωμεν καλά εις τόν νούν μας όλα αυτά και άφού λογαριάσωμεν αυτά, που έχομεν λάθει και αυτά, που πρόκειται να λάβωμεν, αυτά που ζητάμε (άπό τόν Θεόν), άς δειξώμεν δλην μας την φροντίδα εις τά πνευματικά.

490 "Ας γίνωμεν, επί τέλους, ήμεροι και φιλόανθρωποι, διά να μή επιούρωμεν επάνω μας την συντριπτικήν καταδίκην. Διότι τί δέν θά είναι ικανόν να μάς κατακρίνη; Τό ότι άπελάσωμεν από τόν Θεόν τόσα πολλά και σπουδαία; τό ότι δέν έζητήσαμεν κονένα άξιόλογον; τό ότι έζητήσαμεν τέτοια, που και παρά την θέλησίν μας, θά εγκαταλείψωμεν εδω; τό ότι έπεδείξαμεν υπέρμετρον αγάπην εις τά θιωτικά; Διότι τό καθένα από αυτά και μόνον του είναι ικανόν να μάς καταδικάση; όταν λοιπόν συντρέξουν όλα μαζί, ποία θά είναι τότε ή έλπίς τής σωτηρίας μας;

Διά να αποφυγώμεν λοιπόν δλην αυτήν την καταδίκην, άς δειξώμεν κάποια γενναιοδωρία **B** προς τούς

πτωχούς. Διότι έτσι θά απολαύσωμεν όλων και των εδω και των εκεί αγαθών τά όποια εύχομαι να επιτύχωμεν όλα, με την χάριν και την φιλανθρωπίαν του Κυρίου ήμών Ιησού Χριστού, εις τόν όποιον ανήκει ή δόξα και τό κράτος εις τούς αιώνας των αιώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΕΤ' (46)

(Ματθ. ιγ', 24 - 33)

« Ἀλλήν παραβολὴν τοὺς ἀνέφερε, λέγων· Ἐἶναι ὁμοία ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν μὲ ἕνα ἄνθρωπον, ποῦ ἔσπειραν εἰς τὸ χωράφι του καλὸν σπέρμα. Τὴν ὥραν ὁμοίως, ποῦ ἐκοιμῶντο οἱ ἄνθρωποι του, ἤλθεν ὁ ἐχθρὸς του καὶ ἔσπειρε ζιζάνια. Ὄταν δὲ ἐβλάστησε τὸ σιτάρι καὶ ἔθαλαε στάχυα, τότε ἐφάνηκαν καὶ τὰ ζιζάνια. Ἀποῦ λοιπὸν προσῆλθον οἱ δούλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, τοῦ εἰπόν· Κύριε, Σὺ δὲν ἔσπειρες καλὸν σπέρμα εἰς τὸ χωράφι σου; Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔχουν (φυτρῶσει) τὰ ζιζάνια; Ἐκεῖνος δὲ τοὺς ἀπήντησε· αὐτὸ τὸ ἔκανεν ἄνθρωπος ἐχθρὸς. Οἱ δὲ δούλοι τοῦ εἰπόν· θέλεις λοιπὸν νὰ πάμε καὶ νὰ τὰ μαζέψωμε; Ἐκεῖνος πάλιν, ἀπήντησεν ὅχι· μήπως, καθὼς μαζεῦετε τὰ ζιζάνια, ξερριζώσετε καὶ μὲ αὐτὰ καὶ τὸ σιτάρι. Ἀφήσατέ τα· Ἐνὰ μεγαλώσουν καὶ τὰ δύο μέχρι (τὴν ἐποχὴ) τοῦ θερισμοῦ» (Ματθ. 13, 24 - 30).

Ποία ἡ διαφορὰ μεταξύ αὐτῆς καὶ τῆς προηγουμένης παραβολῆς; Ἐκεῖ (εἰς τὴν προηγουμένην) ὁμιλεῖ δι' ἐκεῖνους, ποῦ δὲν ἔχουν προσέξει καθόλου εἰς Αὐτόν, ἀλλ' ἀπεμακρύνθησαν καὶ ἀπέριψαν τὸν σπόρον ἐνῶ ἐδῶ λέγει διὰ τὰ συστήματα τῶν ἀρετικῶν. Διότι, διὰ νὰ μὴ ἀναστατώσῃ αὐτὸ τοὺς μαθητὰς, καὶ αὐτὸ τὸ προλέγει, μετὰ τὴν διδασκαλίαν, ποῦ τοὺς ἔκανε, διατὶ ὁμι-

λεῖ μὲ παραβολὰς. Ἐ'Εκείνη λοιπὸν ἡ παραβολὴ λέγει πῶς δὲν ἐδέχθησαν (τὴν διδασκαλίαν), αὐτὴ δὲ (λέγει) πῶς (τὴν) ἐδέχθησαν καὶ ἀπατεῶνες. Διότι καὶ αὐτὸ εἶναι μέθοδος τοῦ Διαβόλου, τὸ νὰ σερβίρῃ πάντοτε ὑποπλατὴν πλάνην, μαζὺ μὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ τὴν καμουφλάρῃ μὲ τὰ ὁμοιώματα (τῆς ἀληθείας), ὥστε νὰ ἀχμαλωτίζῃ εὐκόλα αὐτοὺς, ποῦ ἀχμαλωτίζονται εὐκόλα. Δι' αὐτὸ καὶ ὄχι ἄλλο σπέρμα, ἀλλὰ ζιζάνια ὀνομάζει, αὐτὸ, ποῦ κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, ὁμοιάζει κάπως μὲ τὸν σίτον. **461** Μετὰ ἐκθέτει καὶ τὸν τρόπον τῆς κακοθύλου ἐνεργείας. « Ὅταν ἐκοιμῶντο οἱ ἄνθρωποι, λέγει.

Δὲν κρεμᾷ καὶ μικρὸν κίνδυνον, ἀπ' ἐδῶ, ἐπάνω εἰς τοὺς ἀρχοντας, εἰς αὐτοὺς, ποῦ, κυρίως, ἔχουν ἐμπιστευθῆ τὴν φροῦρησιν τοῦ χωραφιοῦ. Ὅχι δὲ μόνον εἰς τοὺς ἀρχοντας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀρχομένους. Δείχνει δὲ πῶς καὶ ἡ πλάνη ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρῃ μετὰ ἀπὸ τὴν ἀληθεῖαν πράγμα ποῦ τὸ ἐπιθεωροῦνται τὰ ἴδια τὰ γεγονότα. Πράγματι μετὰ ἀπὸ τοὺς Προφήτας (ἐνεφανίσθησαν) οἱ ψευδοπροφῆται καὶ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους, οἱ ψευδοπόστολοι καὶ μετὰ τὸν Χριστὸν ὁ Ἀντίχριστος. Διότι ἂν δὲν ἴδῃ ὁ Διάβολος τί θὰ ἀπομιμηθῇ, ἡ ἐναντίον τεινῶν θὰ ἐνεργήσῃ κακοθύλως, οὔτε ἐπιχειρεῖ τίποτα, οὔτε γκαρῖζει.

Καὶ τώρα, λοιπὸν, ἐπειδὴ εἶδεν, ὅτι ὁ ἕνας ἔκανε ἕκατόν, ὁ ἄλλος ἔζηνα, ὁ ἄλλος τριάντα, Ἐ ἀκολουθεῖ εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλον δρόμον. Ἀποῦ δηλαδὴ δὲν ἡπόρεσε νὰ ἀποσπᾷ αὐτὸ, ποῦ ἐριζοβόλησε, οὔτε νὰ τὸ ἀποπνίξῃ (μὲ τὰ ἀγκάθια), οὔτε νὰ τὸ κατακαύσῃ, σκέπτεται νὰ κἀνῃ τὸ κακὸ μὲ ἄλλην ἀπάτην, παρεμβόλλοντας (εἰς τὸν ἄγρον) τὰς πλάνας του.

Καὶ τί διαφέρουν, λέγει, αὐτοὶ, ποῦ κοιμῶνται, ἀπὸ αὐτοὺς, ποῦ παρομοιάζονται μὲ τὸν δρόμον; Διότι ἐκεῖ ἀμέσως ἤρπασε (τὸν σπόρον ἀπὸ τὸν δρόμον)· δὲν τὸν ἄφησε οὔτε νὰ ριζώσῃ· ἐνῶ ἐδῶ χρειάσθηκε πῶς πολὺ πλοκὸν (μέθοδον ἐνεργείας). Αὐτὰ δὲ τὰ λέγει ὁ Χριστός, διότι θέλει νὰ ἡμᾶς διδάξῃ ὅτι πάντοτε πρέπει νὰ εἴμεθα ἐνυπνητοί. Ἐπειδὴ καὶ ἂν ἀκόμα, λέγει, ἀποφύγῃς ἐκεῖνας τὰς θλάσας, ὑπάρχει καὶ ἄλλη θλάσῃ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖ ἡ καταστροφὴ γίνεται μὲ τὸν δρόμον, καὶ τὴν πέτραν, καὶ τὰ ἀγκάθια, ἔτσι καὶ ἐδῶ (ἡ καταστροφὴ ἐπέρχεται) Ὁ μὲ τὸν ὕπνον ὥστε χρειάζε-

ται αδιάκοπος επιφυλακή. Δι' αυτό και έλεγεν «ὅποιος ὑπομένει μέχρι τὸ τέλος αὐτὸς θὰ σωθῆ».¹

Κάτι τέτοιο ἔγινε καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς προσετώτας ἔβαζαν μέσα εἰς τὰς ἐκκλησίας πονηροὺς ἀνδρας, ποὺ ἦσαν κρυπτοαιρετικοὶ καὶ διηυκόλυναν πάρα πολὺ νὰ ἐπιτύχουν αὐτὰ τὰ κακόβουλα σχέδια (τοῦ Διαβόλου).² Διότι δὲν χρειάζεται πλέον ὁ Διάβολος νὰ κουρασθῆ, ὅταν φυτεύῃ ἐκείνους ἀνάμεσα (εἰς τοὺς πιστοὺς). Καὶ πὼς εἶναι δυνατόν, λέγει, νὰ μὴ κοιμᾶται; Διὰ τὸν φυσικὸν, θεθαίως, ὕπνιον (αὐτὸ) δὲν εἶναι δυνατόν. Διὰ τὸν ὕπνιον ὁμῶς τῆς προαιρέσεως εἶναι δυνατόν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν **Δ** «παραμένετε ζυπηνητοί, σταθῆτε ἀμετακίνητοι εἰς τὴν πίστιν».³ Μετὰ δεῖχνει πὼς τὸ πρᾶγμα εἶναι καὶ περιττόν, ὅχι μόνον ἀλλάθερον. Διότι ἀφοῦ πλέον καλλιεργηθῆ τὸ χωράφι καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε, τότε ἔρχεται ὁ Διάβολος καὶ σπέρνει κρυφὰ αὐτὸ ἀκριβῶς κάμνον καὶ οἱ αἱρετικοὶ, οἱ ὅποιοι διὰ τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον διὰ κενοδοξίαν, ρίπτουν μέσα (εἰς τὴν ἀλήθειαν) τὸ δηλητήριον τῶν.

Ὅχι δὲ μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπομένους φράσεις ὑπογραμμίζει (ὁ Κύριος) με ἀκρίθειαν δολόκληρον τὴν ὑποκρισίαν τῶν. Διότι λέγει «ὅταν ἐβλάστησεν τὸ χορτάρι καὶ ἔκανε καρπὸν, τότε ἐφάνησαν καὶ τὰ ζιζάνια», πρᾶγμα ποὺ κάμνον καὶ αὐτοί. Εἰς τὴν ἀρχὴν δηλαδή κρύπτουν ἐπιμελῶς τὴν πλάνην τῶν· ὅταν ὁμῶς ἐκθαρρευθοῦν **Ε** (εἰς τὴν ἀσχητήριαν) καὶ κάποιος τοὺς ἐπιτρέψει νὰ ὀμιλήσουν, τότε χύνουν τὸ δηλητήριον. Διὰ πόσαν δὲ αἰτίαν (ὁ Κύριος) παρουσιάζει τοὺς δούλους νὰ ἀναφέρουν αὐτὸ, ποῦ ἔγινε; Διὰ νὰ εἰπῆ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ τοὺς φονεύσουν. Χαρακτηρίζει δὲ αὐτὸν ὡς ἐχθρὸν ἀνθρώπων, διὰ τὴν θλάσθην, ποὺ προξενεῖ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ θλάσθερά, λοιπὸν, ἐνέργεια (τοῦ Διαβόλου) στρέφεται ἐναντίον μας ἢ ἀρχὴ ὁμῶς τῆς θλάσθερας αὐτῆς ἐνεργείας προήλθεν ὅχι ἀπὸ τὴν ἐχθραν (τοῦ Διαβόλου) ἐναντίον μας, ἀλλ' ἀπὸ τὸ μῖσος τοῦ πρὸς τὸν Θεόν. **Α** Από αὐτὸ γίνεται φανερόν, ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς

1. Μαρκ. 10, 22.

2. Ἐνεσθῆ ἀναφέρεται ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος εἰς τὴν πρῶτην περίερον τῆς Ἐκκλησίας, πρὶν διαμορφωθῆ τὴν παράδοξον, ὅπου οἱ διάφοροι διλήτηται εἰς τὰς συναξεῖς ἀπαπειρόντο νὰ ἐρμηνεύσουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν προσηγορίαν τῶν χριστῶν.

3. Α' Κορινθ. 16, 13.

ἀγαπᾶ περισσότερο, ἀπὸ ὅσων ἡμεῖς τοὺς ἑαυτοὺς μας.

Πρόσεξε δὲ (νὰ ἴδῃς) καὶ ἀπὸ ἀλλοῦ τὴν κακοουργίαν τοῦ διαβόλου. Διότι δὲν ἐσπεῖρεν πρὶν ἀπὸ αὐτόν, ἐπειδὴ δὲν θὰ εἶχε τίποτε νὰ καταστρέψῃ· ἀλλ' ὅταν πλέον εἶχε συμπληρωθῆ ἡ καλλιέργεια, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὰς φροντίδας τοῦ γεωργοῦ· ἔτσι λοιπὸν ἐπειδὴ ἔχθρευτο ἐκείνον (τὸν Ἐπουράνιον Γεωργόν) τὰ ἔκαμνε δια. Σκέψου ὁμῶς καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῶν ὑπηρέτων. Βιάζονται νὰ ξεριζώσουν ἀμέσως τὰ ζιζάνια, ἂν καὶ δὲν ἐνεργοῦν συνετὰ αὐτὸ θέθαια δεῖχνει τὸ ἐνδιαφέρον τοὺς διὰ τὸν σπόρον καὶ ὅτι ἀπέβλεπαν εἰς ἓνα μόνον· ὅχι πὼς θὰ τιμωρηθῆ ἐκείνος, ἀλλὰ πὼς νὰ μὴ χαθοῦν οἱ ριζοθῆτες (εἰς τὴν γῆν) σπόροι· διότι θεθαίως δὲν ἦτο αὐτὸ τὸ ἀπολύτως ἀναγκαῖον. Δι' αὐτὸ σκέπτονται, πὼς νὰ **Β** ἀφαιρέσουν σύντομα τὴν ἀσθένειαν.

Καὶ οὔτε αὐτὸ τὸ θέλουν ἀμέσως· διότι δὲν παίρνουν μόνον τῶν τὴν ἀπόφασιν, ἀλλὰ περιμένουν τί θὰ τοὺς εἴπῃ ὁ Δεσπότης (τῶν) καὶ τὸν ἐρωτοῦν «θέλεις». Τί (ἀπαντᾷ) λοιπὸν ὁ Δεσπότης; Τοὺς ἐμποδίζω κηίπως», τοὺς λέγει, «ξεριζώσατε μαζὶ με αὐτὰ καὶ τὸ σιτάρι». Τὸ ἔλεγε δὲ αὐτὸ, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ νὰ γίνονται αἰματηροὶ πόλεμοι καὶ σφαγαί.⁴ Διότι δὲν πρέπει νὰ φονεύσῃς αἱρετικὸν ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐγερθῆ εἰς τὴν Οἰκουμένην ἀσπιδόσους πόλεμος.

Μὲ αὐτὰς, λοιπὸν, τὰς δύο σκέψεις τοὺς συγκρατεῖ με τὴν μίαν νὰ μὴ καταστραφῆ τὸ σιτάρι με τὴν ἄλλην, νὰ ἀφήσῃ τὴν κόλασιν διὰ τοὺς ὁποσοδήποτε ἀθεράπευτα ἀσθενεῖς (αἱρετικούς). «Ὅποτε ἂν θέλῃς καὶ αὐτοὶ νὰ τιμωρηθοῦν καὶ ὁ σίτος νὰ μὴ θλάσθῃ, **Γ** περιμένε τὸν κατάλληλον καιρὸν (δεύτεραν παρουσίαν).

Τὶ δὲ (σημαίνει) «νὰ μὴ ξεριζώσατε μαζὶ με αὐτὰ τὸ σιτάρι»; Ἡ αὐτὸ λέγει, ὅτι ἂν πρόκειται νὰ πάρετε τὰ ὄπλα καὶ νὰ κατασφάζετε τοὺς αἱρετικούς, κατ' ἀνάγκην θὰ πίπτουν μαζὶ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγίους ἢ ὅτι πολλοί, ἀπ' αὐτὰ τὰ ζιζάνια, εἶναι πιθανὸν νὰ μεταθλήθωσιν καὶ νὰ γίνωσιν σιτάρι.⁵ Ἄν λοιπὸν σπεύσατε καὶ τοὺς ξεριζώσατε, καταστρέφετε αὐτὸ, ποῦ εἶναι ἐνδε-

4. Ἀδελφότητα ἢ θεία αἰτὴ τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου! Πράγματι πόσοι κληρικοί πόλεμοι δὲν ἔγιναν κυρίως εἰς τὸν χρόνον τῆς παλαιότητος μετὰ αἱρετικῶν.

5. Προφανῶς ἐνεσθῆ ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος ὀπισησσεύει τὰς ἐφαρμάτους ἐπιβολὰς ἀπὸ τὸν ἀδίκηρον φανατισμὸν.

χόμενον να γίνει σιτάρι, αὐτοῦς, δηλαδή, ποῦ ἡμπορεῖ νὰ μεταβληθῶν καὶ νὰ γίνουσι καλύτεροι, ἂν δὲν τοὺς φονεύσατε.» Δὲν ἐμποδίζει, λοιπόν, ὁ Κύριος νὰ παρεμποδίσουν τὴν δράσιν τῶν αἰρετικῶν, καὶ νὰ τοὺς ἀποστομῶνουν καὶ νὰ τοὺς κόβουσι τὴν ἀνάθειαν καὶ νὰ διαλύσιν τὰ συνέδριά των καὶ τὰς συνάξεις των· ἀλλ' (ἐμποδίζει) νὰ τοὺς φονεύουν καὶ νὰ τοὺς κατασφάζουν. Πρόσεξε **D** οὐ τῶρα τὴν πραότητα τοῦ πῶς δὲν ἠμιλεῖ ἀπαγορευτικά, οὔτε ἐμποδίζει, ἀλλὰ ἀπλῶς ὑποβάλλει (εἰς τοὺς ἀκροατάς) σκέψεις. Τί λοιπόν (θὰ συμβῆ) ἂν μείνουν μέχρι τέλους τὰ ζιζάνια; «Τότε θὰ εἰπῶ εἰς τοὺς θεριστάς· μαζεύσατε πρώτα τὰ ζιζάνια, καὶ δέσατέ τα σὲ δέματα, διὰ νὰ τὰ κατακαύσατε». Τοὺς ὑπεθυμίζει, πάλιν, τὰ λόγια τοῦ Ἰωάννου,* ποῦ παρουσιάζουν τὸν ἴδιον τὸν Κριτὴν καὶ λέγει, πῶς ἕως οὗ παραμένουν κοντὰ εἰς τὸ σιτάρι, πρέπει νὰ τὸ εὐσπλαγχνίζονται. **E** Διότι ἐνδέχεται νὰ γίνουσι σιτάρι· ὅταν ἕως φύγουσι ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν, χωρὶς νὰ ἔχουν κερδίσει τίποτα, τότε κατ' ἀνάγκην θὰ ὑποστοῦν τὴν ἀπαραίτητον δίκην. «Θὰ εἰπῶ εἰς τοὺς θεριστάς, λέγει, «μαζεύσατε πρώτα τὰ ζιζάνια». Διατί πρώτα; Διὰ νὰ μὴ φοβηθῶν οὗτοι (οἱ θερισταί), ὅτι μαζί με αὐτὰ (τὰ ζιζάνια) θὰ πάρουν καὶ τὸ σιτάρι. «Καὶ δέσατε αὐτὰ σὲ δεμάτια, διὰ νὰ τὰ καύσατε· τὸ δὲ σιτάρι συγκεντρώσατέ το εἰς τὴν ἀποθήκην».

49-53 Ἄλλην παραβολὴν ἐδίδασκεν εἰς αὐτοὺς καὶ εἶπεν· ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ὁμοιάζει με κόκκον σιναπιῶν.⁸ Ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τὸν (ριπτόμενον εἰς τὸ χωράφι) σπόρον, τρία μέρη χάνονται καὶ ἓνα μονάχα διασώζεται· καὶ ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ διασώζομενον μέρος προξενεῖται (ἀπὸ τὰ ζιζάνια) τὴση μεγάλη θλάση, διὰ νὰ μὴ λέγουσι λοιπὸν (οἱ Μαθηταί) καὶ (τότε) ποιοὶ καὶ πόσοι θὰ εἶναι οἱ πιστοί; ἀποβάλλει καὶ αὐτὸν τὸν φόβον, καὶ τοὺς στηρίζει, μετὰ τὴν παραβολὴν τοῦ σιναπιῶν, εἰς τὴν πίστιν καὶ δείχνει, ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ ἀπλωθῇ τὸ κήρυγμα. Δι' αὐτὸ παρουσίασε τὴν εἰκόνα τοῦ λαχάνου (σιναπιῶν), ποῦ τόσοον καταπιητικτικὰ ταυριάζει μετὰ τὴν πε-

8α. Διὰ νὰ ἀποδοθῇ τὸ νόημα, κατ' ἀνάγκην, ἐχρησιμοποίησαμεν τὴν γραφήν «μὴ ἀνακρούσασθε» ἐτέρου χειρογράφου.

8. «ὅτι τὸ πλῆθος ἐν τῇ γῆτι αὐτοῦ καὶ διακαθίσει τὴν ἄβυσσον αὐτοῦ, καὶ σπείσει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχρον κατακαύσει πῦρ ἀβύσσου». (Ματθ. 8, 12).

7. Ματθ. 13, 31 - 32.

ρίπτωσιν. **B** «Αὐτὸς ὁ σπόρος» — λέγει — «εἶναι ὁ μικρότερος ἀπὸ οὗτος τὰ σπέρματα· ὅταν ἕως (ριπθῇ εἰς τὸ χωράφι) καὶ μεγαλώσῃ, εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ οὗτος τὰ λαχάνα καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε νὰ ἔλθουν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ νὰ φωλιάσουσιν εἰς τὰ κλαδιά του». (Μετὰ τὴν εἰκόνα αὐτὴν) ἠθέλησεν ὁ Κύριος νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἰσχυρὸν ἀπόδειξιν τοῦ μεγέθους. Ἐτεῖ λοιπὸν — λέγει — θὰ συμβαίη καὶ εἰς τὸ κήρυγμα. Διότι ἀπὸ οὗτος τοὺς ἄλλους πῶς ἀδύνατοι ἦσαν οἱ Μαθηταί, καὶ ἀπὸ οὗτος οἱ πῶς ἀσημαντοὶ ἐπειδὴ ἕως ἡ- το μεγάλης ἢ δυνάμεις, ποῦ εἶχαν μέσα τῶν, (τὸ κήρυγμα τῶν) ἐξαπλώθηκε εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Οἰκουμένης.

Μετὰ προσθέτει εἰς αὐτὴν τὴν εἰκόνα καὶ τὴν (παραβολὴν) τοῦ ζυμαρίου καὶ λέγει· ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ὁμοιάζει με προζύμι, ποῦ τὸ ἐπήρσε μία γυναῖκα καὶ τὸ ἀνακάτεψε μετὰ πολὺ ἀλεύρι, μέχρι ποῦ ζυμώθηκε δολοκλήρος ἢ παστότης.⁹ **C** Ὅπως δηλαδή ἀκριβῶς τὸ προζύμι μεταβάλλει μετὰ τὴν δυνάμιν του τὸ πολὺ ἀλεύρι, ἔτσι καὶ σεις θὰ μετακινήσασθε (πρὸς εὐσέθειαν) ὅλον τὸν κόσμον. Καὶ πρόσεξε πόσον συντεὸν εἶναι τὸ ἐπιχειρημα. Διότι ἐπικαλεῖται αὐτὰ, ποῦ συμβαίνουσι εἰς τὴν φύσιν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνα (τὰ φυσικὰ φαινόμενα) εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ γίνουσι, ἔτσι καὶ αὐτὰ. Μὴ μοῦ λέγῃς λοιπὸν αὐτὸ· τί θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ κάμωμεν δώδεκα ἄνθρωποι, ὅταν πέσωμεν εἰς ἓνα τόσοον μεγάλο πλῆθος; Διότι αὐτὸ πρὸ παντὸς κάνει νὰ λάμψῃ ἡ δυνάμεις σας, τὸ νὰ ἀνομιχθῆτε, δηλαδή, μετὰ τὸ πλῆθος καὶ νὰ μὴ ἀποφύγετε. Ὅπως λοιπὸν ἀκριβῶς τὸ προζύμι μεταβάλλει τὸ ζυμάρι,⁹ ὅταν εὐρεθῇ κοντὰ εἰς τὸ μίγμα τοῦ ἀλεύρου, καὶ ὄχι ἀπλῶς κοντὰ, ἀλλὰ ἔτσι, ποῦ νὰ ἀνοκατεθῇ μαζί του (διότι δὲν εἶπεν ὀ- πλῶς ἐτοποθέτησε, ἀλλὰ ἔγινε μέσα εἰς τὸ μίγμα). ἔτσι σεις ὅταν ἔλθετε **D** εἰς ἐπαφὴν καὶ ἀνομιχθῆτε μετὰ αὐτοὺς, ποῦ ὅσοι πολεμοῦν, τότε θὰ τοὺς νικήσατε.¹⁰ Καὶ καθὼς (τὸ προζύμι) ἐκεῖνο σκεπάζεται τελείως (ἀπὸ τὸ μίγμα τοῦ ἀλεύρου), δὲν ἐξαφανίζεται ὅμως, ἀλλὰ σιγά - σιγά μεταβάλλει τὰ στοιχεῖα τοῦ μίγματος σὲ ζυμάρι μετὰ τὸν

8. Ματθ. 13, 32 - 33.

9. Ἄ' Κορινθ. 5, 6.

10. Ἐδὼς κερταὶς ἡ ἐπεὶ Χριστοῦτος δὲν εἶναι τῆς κατὰ τὸν ἀγῶνα ὑπεροχῆν καὶ νίκην, ἀλλὰ τῆν, διὰ τὸ ἐνεργετικὸν ποικιλιτικὸν καὶ τῆς ἀγένης τοῦ βίου, μετακινήσει τῆς ζωῆς τῶν ἐκθῶν τῆς Ἰστορίας.

Ίδιον τρόπον θά συμβῆ τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὸ κήρυγμα. Μὴ φοβηθῆτε, λοιπόν, ἐπειδὴ Σᾶς εἶπα ὅτι εἶναι πολλοὶ οἱ πειρασμοί· διότι ἔτσι θά λάμβετε καὶ θά ἐπικρατήσετε. Τρία δὲ σάτα¹¹ ἐδῶ λέγει τὰ πολλὰ διότι τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν τὸν χρησιμοποιοεῖ διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ πλήθους.

Ἄς μὴ θαυμάσῃς δέ, ἂν ἀναφέρῃ σπόρον καὶ ζύμην, ἐνῶ συζητεῖ διὰ τὴν Βασιλείαν (τῶν Οὐρανῶν)· διότι ὁμιλεῖ πρὸς ἀνθρώπους ἀμοσθεῖς καὶ ἀπλοῦς, ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ αὐτὰ διὰ νὰ θεσπισθῶσιν. Ἐ διότι ἦσαν τόσοι ἀπλοῖκοι ὥστε καὶ μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ νὰ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ πολλῶν ἐξηγήσεων. Ποῦ εἶναι λοιπόν τὰ παιδιά τῶν Ἑλλήνων;¹² Ἄς μάθουν τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ, καθὼς βλέπουν τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων καὶ ἀπὸ δύο λόγους ἄς τὸν προσκυνοῦν, ὅτι, δηλαδή, καὶ πρέπει εἶναι τόσοι μεγάλο πρᾶγμα, καὶ τὸ ἐξεπλήρωσε. Διότι Αὐτός ὁ ἴδιος εἶναι, ποὺ ἔβαλε μέσα εἰς τὴν ζύμην τὴν δύναμιν. **18** Δι' αὐτὸ καὶ ἀνεκάτεψε μετὰ τὸ πλήθος (τῶν ἀνθρώπων) αὐτούς, ποὺ τὸν πιστεύουν διὰ νὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὴν εὐσεβεία μας.

Κανείς, λοιπόν, ἄς μὴ προφασίζεται τὸ ὀλίγον. Διότι ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος εἶναι μεγάλη καὶ αὐτὸ ποὺ μιά φορά ζυμώθηκε, γίνεται πάλιν προζύμη διὰ τὸ ὑπόλοιπον. Καὶ καθὼς ἡ σπῆθα ποὺ θά πέσῃ σὲ ξύλα τότε μονάχα πετάγεται σὲ ἄλλα, ὅταν πρῶτα τὰ κατακαύσῃ καὶ φωντῶσῃ μετὰ αὐτὰ τὴν φλόγα, ἔτσι θεοβίως καὶ τὸ κήρυγμα. Δὲν εἶπεν ὅμως πῦρ, ἀλλὰ ζύμη· διότι ἐκεῖ δὲν ἐξαρτᾶται τὸ πᾶν ἀπὸ τὴν φωτιά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ξύλα, ποὺ ἀνάθουν ἐδῶ ὅμως ὅλον τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ἐπιτυγχάνει μόνη τῆς ἡ ζύμης.

Ἄν δὲ δώδεκα ἄνθρωποι ἐζύμωσαν ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένην, σκέψου καλὰ πόση εἶναι ἡ κακία μας, ὅταν, ἐνῶ εἴμεθα τόσοι, δὲν ἠμπορέσωμεν νὰ διορθώσωμεν **Β** τοὺς ὑπολοίπους ἀνθρώπους, ποὺ θά ἔπρεπε νὰ ἐπαρκέσωμεν διὰ νὰ γίνουεν προζύμη εἰς ἀναριθμήτους κόσμους.¹³ Ἀλλὰ ἐκεῖνοι, λέγει, ἦσαν Ἀπόστολοι. Καὶ τί μ' αὐτοί; Μήπως δὲν μετέσχον εἰς ὅσα καὶ σύ; Δὲν ἀνετράφησαν εἰς πόλεις; Δὲν ἀπήλθουσιν τὰ ἴδια; Μήπως τέχναις δὲν

11. σάτα = ἑβραϊκὸν μέτρον μετρήσεως.

12. Ἐνεστὶ τοὺς Ἑλληνοῦς.

13. Ἐμπροθέροισι ὁ ἱεραποστολικὸς ἕλλησ τοῦ ἱεροῦ Χριστοῦ. Καλῶς εἶπε μὴ μόνον τὴν Γῆν, ἀλλὰ καὶ ἡλλοὺς κόσμους.

μετεχειρίσθησαν; Μὴ τυχὸν ἦσαν ἄγγελοι; Μὴ τυχὸν κατέβηκαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Ἀλλὰ τὰ σημεῖα, λέγει, εἶχον. Δὲν τοὺς ἔκομαν θαυμαστούς τὰ σημεῖα. Μέχρι πότε θά χρησιμοποιοῦμεν ἐκεῖνα τὰ θαύματα ὡσὸν σκεπάσματα τῆς ἀκηρίας μας; Γ' Ἴδε τὸν χορὸν τῶν Ἁγίων **Σ** ὅτι δὲν ἔλαμψε μετὰ ἐκείνα τὰ θαύματα. Διότι πολλοί, ἂν καὶ ἐξέβαλαν δαυμόνια, ὅχι μόνον δὲν ἔγινον θαυμαστοὶ ἀλλὰ καὶ ἐκολάσθησαν, ἐπειδὴ εἰργάσθησαν τὴν ἀνομίαν. Καὶ τί εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνο, λέγει, ποὺ τοὺς ἀνέδειξε μεγάλους; Τὸ νὰ καταφρονοῦν χρήματα, τὸ νὰ περιφρονοῦν δόξαν, τὸ νὰ ἔχουν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοὺς περισπασμούς τῆς ζωῆς. Ἐπειδὴ ἂν πράγματι δὲν εἶχον αὐτὰ, ἀλλὰ ἦσαν δούλοι τῶν παθῶν, καὶ ἂν ἀκόμη εἶχον ἀναστήσει μυριάδας νεκρούς, ὅχι μόνον αὐτὰ δὲν θά εἶχαν ἀφέλῃσει, ἀλλὰ θά ἠμποροῦσαν καὶ ἀπατεῶνες νὰ θωρηθῶσιν. Μονάχα ὁ θεὸς εἶναι αὐτός ποὺ λάμπει παντοῦ, αὐτός ποὺ καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος τραθεῖ. Ποῖον θαῦμα ἔκανε ὁ Ἰωάννης, ποὺ τόσας πόλεις ἔσυρε κοντὰ τοῦ; **Δ** Ὅτι πράγματι καθόλου δὲν ἔθαυματούργησε, ἀκουσε τί λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς· «ὅτι Ἰωάννης δὲν ἔκανε κανένα θαῦμα».¹⁴ Ἀπὸ τί δὲ ὁ Προφήτης Ἠλίας ἔγινε θαυμαστός; Μήπως ὅχι ἀπὸ τὸ θάρρος του ἀπέναντι τοῦ Βασιλέως; Μήπως ὅχι ἀπὸ τὸν ζῆλον του πρὸς τὸν Θεόν; Μήπως ὅχι ἀπὸ τὴν ἀκτιμωσύνην του; Μήπως ὅχι ἀπὸ τὴν προθεία, τὸ σπῆλαιον καὶ τὰ ὄρη; Διότι τὰ θαύματα μετὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκανε. Ποῖον δὲ θαῦμα τοῦ Ἰῶβ εἶδεν ὁ Διάβολος καὶ ἐξεπλάγη; Κανένα μὲν θαῦμα, θιον ὅμως ποὺ ἔλαμπεν (εἶδεν) καὶ ποὺ ἐφανέρωνε ὑπομονὴν πρὸς ἀκαμπτὴ καὶ ἀπὸ τὸ διαμάντι. Ποῖον θαῦμα ἔκανε ὁ Δαυὶδ, ὅταν ἦτο ἀκόμη νέος, Ἐ διὰ νὰ εἰπῆ ὁ Θεός· «Εὐρήκα τὸν Δαυὶδ, τὸν (υἱόν) τοῦ Ἰεσσαὶ, ἀνδρα ὅπως τὸν ἠθέληεν ἡ καρδία μου».¹⁵ Ὁ δὲ Ἀθραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ποῖον νεκρὸν ἀνέστησαν; Ποῖον λεπρὸν ἐκαθάρισαν; Δὲν γνωρίζεις ὅτι τὰ σημεῖα, ἂν δὲν προσέχωμεν, θλάπτουν πολλὰς φορές; Ἐτσι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Κορινθίους ἐξεκοπήκανε ἀπὸ τοὺς ἄλλους· πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ἔχασαν τὸν νοῦν τὸν ἔτσι ὁ Σίμων ἐξεδιώχθη· ἔτσι αὐτός ποὺ τότε ἐπέθυμῆσε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστὸν κατεκρίθη καὶ ἤκουσε καὶ ἀλόπεκες ἔχουν φωνῆς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐ-

14. Ἰωάν. 10, 41.
15. Ἰεζ. 18, 22.

ρανοῦ μέρη, πού κουρνιάζουν».¹⁶ **14-15** Διότι καθέννας ἀπὸ αὐτοῦς, ἄλλος ἐξ αἰτίας χρημάτων, ἄλλος ἀπὸ ἐπιθυμίας νὰ δοξασθῆ ἀπὸ τὰ σημεῖα, ἐπιπτον καὶ ἐχάνοντο. Ἡ φροντίδα ὅμως διὰ τὴν (πνευματικὴν) ζωὴν καὶ ἡ σφοδρὰ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς ὄχι μονάχα δὲν γεννᾷ τέτοια ἐπιθυμία, ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπάρχη τὴν ἐξαφανίζει.

¹⁶ Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰησὺς (ὁ Χριστός), ὅταν ἐδίδασκε τοὺς Μαθητὰς Του, τί ἔλεγε; Κάνετε σημεῖα, διὰ νὰ ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι; Καθόλου· ἀλλὰ τί; «Ἄς λάμψῃ τὸ φῶς Σας ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἴδωσιν τὰ καλὰ Σας ἔργα καὶ νὰ δοξάσωσιν τὸν πατέρα Σας εἰς τοὺς Οὐρανοὺς».¹⁷ Καὶ εἰς τὸν Πέτρον, πάλιν, δὲν εἶπεν, ἂν μὲ ἀγαπήσῃς, **Β** κάνε θαύματα, ἀλλὰ, «θῶσθε τὰ πρόβατά μου».¹⁸ Καὶ ὅταν παντοῦ προτιμοῦσε αὐτὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, μαζὶ μὲ τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, ἀπὸ ποῦ, εἶπέ μου, τοὺς προτιμοῦσε; Ἀπὸ τὰ σημεῖα; Καὶ ὅμως ὅλοι δυοῖς καθαρῶς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνασταίνομεν τοὺς νεκροὺς· καὶ εἰς ὅλους ἐξ Ἰησοῦ ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν αὐτοὶ εἶχανε τὸ περισσότερο; Ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς.

Βλέπετε ὅτι παντοῦ εἶναι ἀνάγκη (καθαροῦ) θίου καὶ τῆς φανερώσεως ἀπὸ τὰ ἔργα; Διότι «ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῶν», λέγει, «θὰ τοὺς γνωρίσετε καλά».¹⁹ Ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν μας τί τὴν φτιάχνει; Ἄραγε ἡ ἐπίδειξις θαυμάτων, **С** ἡ ἀκρίβεια ἀρίστου τρόπου ζωῆς; Ὀλοφάνερον πῶς τὸ δεύτερον· ἀλλὰ καὶ τὰ θαύματα ἀπὸ αὐτὸ ἐκκινῶν καὶ εἰς αὐτὸ καταλήγουσιν. Διότι οὗτος ποῦ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἀρίστον θίον, τραθὰ ἐπάνω του καὶ αὐτὴν τὴν εἰδικὴν χάριν (τῆς θαυματουργίας); ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποῦ λαμβάνει (αὐτὴν) τὴν χάριν, δι' αὐτὸ τὴν λαμβάνει, διὰ νὰ διορθώσῃ τὸν θίον τῶν ἄλλων. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς δι' αὐτὸ ἔκανε ἐκεῖνα τὰ θαύματα, διὰ νὰ φωνῇ ἀπὸ αὐτὰ ἀξιόπιστος καὶ ἀφοῦ σῶσῃ κοντὰ Του, (τότε) νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἀρετὴν εἰς τὸν θίον (τῶν ἀνθρώπων). Δι' αὐτὸ καὶ τὴν περισσότεραν φροντίδα τὴν καταβάλλει χάριν αὐτοῦ (τοῦ σκοποῦ). Δι' αὐτὸ δὲν ἀρκεῖται μονάχα εἰς τὰ θαύματα, ἀλλὰ ἀπειλεῖ καὶ γέννησιν, καὶ ὑπόσχεται Βασιλείαν, καὶ θέτει τοὺς παροδόξους ἐκείνους

16. Ματθ. 8, 20.
17. Ματθ. 8, 16.
18. Γωβ. 21, 15.
19. Ματθ. 7, 16.

νόμους, **Д** καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ καταργάζεται τὰ πάντα, διὰ νὰ τοὺς καταστήσῃ Ἰσαγγέλους. Καὶ διατί λέγω ὅτι ὁ Χριστὸς ὅλα τὰ κάνει δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν; Διότι ἂν κάποιος σοῦ εἶδεν τὸ δικαίωμα ἐκλογῆς —εἶπέ μου— νὰ ἀναστήσῃς νεκροὺς εἰς τὸ ὄνομά του, ἢ νὰ ἀποθάῃς διὰ τὸ ὄνομά του, τί θὰ ἠμποροῦσες νὰ προτιμήσῃς; Δὲν εἶναι ὀλοφάνερον πῶς θὰ προτιμοῦσες τὸ δεύτερον; Καὶ ὅμως τὸ ἕνα εἶναι σημεῖον, ἐνῶ τὸ ἄλλο ἔργον. Ἀλλὰ καὶ ἀκόμη· ἂν κάποιος σοῦ ἐπρότεινε (νὰ δεχθῆς) νὰ κάνῃς τὸ χορτάρι χρυσάφι, ἢ νὰ ἠμπορέσῃς νὰ περιφρονήσῃς ὅλα τὰ χρήματα ἂν νὰ ἦταν χορτάρι, δὲν θὰ προτιμοῦσες τὸ δεύτερον; Καὶ πολὺ σωστά. Διότι αὐτὸ θὰ ἐπέσυρε περισσότερο τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων. **Ε** Διότι ἂν ἐβλεπαν τὸ χορτάρι νὰ γίνεται χρυσάφι, θὰ ἐπιθυμοῦσαν καὶ αὐτοὶ νὰ λάθωσιν αὐτὴν τὴν δύναμιν, ὅπως ὁ Σίμων,²⁰ καὶ θὰ ἠξέσταντο ἔτσι εἰς αὐτοὺς ἡ σφοδρὰ ἀγάπη πρὸς τὰ χρήματα· ἂν ὅμως ἐβλεπαν ὅλους νὰ καταφρονοῦσιν ἂν χορτάρι τὸ χρυσάφι καὶ νὰ μὴ τὸ προσέχουσιν, ἀπὸ καιρὸ θὰ εἶχανε ἀπαλλαγῆ ἀπὸ αὐτὴν τὴν νόσον.

14-15 Βλέπετε πῶς μᾶλλον ὁ (ἐνάρετος) θίος ἠμπορεῖ νὰ ἀφελῆ; Βίον δὲ λέγω, εἰς τὴν προκειμένην περιπτῶσιν, ὄχι τὸ νὰ νηστεύσῃς, ὅτε τὸ νὰ κομηθῆς ἐπάνω σὲ τσουθαλί καὶ ἀτάκτη· ἀλλὰ ἂν περιφρονήσῃς τὰ χρήματα, ὅπως πρέπει νὰ τὰ περιφρονήσῃς, ἂν εἶσαι φιλόστοργος, ἂν διδῆς τὸν ἄρτον σου εἰς τὸν πεινασμένον, ἂν κρατῆς τὸν θυμὸν σου, ἂν διώκῃς ἀπὸ ἐπάνω σου τὴν κενόδοξίαν, ἂν σκοτώσῃς τὸν φθόνον. Ἐποὶ καὶ Αὐτὸς (ὁ Κύριος) ἐδίδασκε· «μάθετε», ἔλεγεν, «ἀπὸ ἐμένα ὅτι εἰμαι πρὸς καὶ ταπεινὸς κατὰ τὴν καρδίαν».²¹ Δὲν εἶπεν ὅτι ἐνήστευσα· ἂν καὶ θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶπῃ διὰ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας,²² ἀλλὰ δὲν τὸ λέγει αὐτό· ἀλλὰ «ὅτι εἰμαι πρὸς καὶ ταπεινὸς κατὰ τὴν καρδίαν». Καὶ ὅταν πάλιν τοὺς ἀποστέλλει εἰς τὸ κήρυγμα, δὲν τοὺς εἶπε **В** «νηστεύετε»· ἀλλὰ «κάθε τι ποῦ σῶς προσφέρουν πρῶγες».²³ Ἐνῶ διὰ τὰ χρήματα ἀπήτησεν ἀπὸ αὐτοὺς πολλὴν ἀκρίβειαν καὶ τοὺς εἶπε· «νὰ μὴ ἀποκτήσῃτε καὶ νὰ μὴ φυλάσσετε εἰς τὴν ζωὴν σας χρυσὰ νομίσματα, οὐ-

20. Ματθ. 8, 9-24.
21. Ματθ. 11, 29.
22. Ματθ. 4, 2.
23. Λουκ. 10, 8 καὶ Α' Κορινθ. 10, 27.

τε άσημένια, ούτε χάλκινα».²⁴ Αυτά δὲ τὰ λέγω ὄχι διὰ νὰ κακολογήσω τὴν νηστείαν· μὴ γένοιτο· ἀπὲς ἐναντίας πάρα πολὺ τὴν ἐπαινώ· πονῶ ὅμως ὅταν, ἐνῶ παραμελοῦνται τὰ ἄλλα, νομίζετε αὐτὴν ὅτι εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν σωτηρίαν σας, πού κατέχει τὸ τελευταῖον μέρος εἰς τὸν χορὸν τῆς ἀρετῆς. Διότι τὸ κυριώτερον μέρος τὸ κατέχουν ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ ἐλεημοσύνη, ἀφοῦ καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν παρθενίαν εἶναι ὑπέρτεραι.²⁵ Ἐἴθε δὲν θέλης νὰ ὁμοιάσῃς με τοὺς Ἀποστόλους, τίποτε δὲν σὲ ἐμποδίζει. Διότι εἶναι ἀρκετὸν νὰ πλησιάσῃ κανεὶς αὐτὴν τὴν ἀρετὴν καὶ εἰς τίποτε δὲν θὰ ὑστερήσῃ ἀπὸ ἐκείνου, κανεὶς λοιπὸν ὅς μὴ μεταθέτει (τὴν ἀξίαν) εἰς τὰ θαύματα. Διότι πονᾷ καὶ ὑποφέρει ὁ Δαίμων ὅταν ἐκδιώχθῃ ἀπὸ τὸ (ἀνθρώπινον) σῶμα· περισσότερον ὅμως πονᾷ, ὅταν ἴδῃ μίαν ψυχὴν νὰ ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν. Ἐπειδὴ αὕτη εἶναι ἡ μεγάλη δύναμις του. Δι' αὐτὴν ἀπέθανεν ὁ Χριστός, διὰ νὰ καταργήσῃ αὐτὴν τὴν δύναμιν. Ἐπειδὴ αὕτη ἔφερε τὸν θάνατον· ἐξ αἰτίας αὐτῆς ὅλα ἔγινον ἄνω κάτω. Ἄν λοιπὸν αὐτὴν ἐξαφανίσῃς, ἔκομεις τελείως τὰ νεῦρα τοῦ Διαβόλου, τοῦ ἔσπασες τὸ κεφάλι, κατέστρεψες ἐντελῶς ὅλην τὴν δύναμιν του, **Δ** διέσπασες τὸ στρατόπεδον· ἐφανέρωσες σημεῖον μεγαλύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα. Αὐτὰ τὰ λόγια δὲν εἶναι ἰδικά μου, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου. Διότι μὲ τὸ νὰ εἰπῆ ἐπιθυμοῦμετε μὲ ζῆλον καὶ προσπαθεῖτε νὰ ἀποκτήσετε τὰ καλύτερα χαρίσματα καὶ ἀκόμη σὰς δεῖγνω ἓνα ἐξαιρετικὸν δρόμον»·²⁶ δὲν ἐπρόβαλε σημεῖον, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην, πού εἶναι ἡ ρίζα ὅλων τῶν καλῶν. Ἄν λοιπὸν προσπαθοῦμεν νὰ ἐφαρμόζωμεν αὐτὴν, καὶ ὅλα τὰ σοφὰ διδάγματα, πού προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀγάπην, δὲν θὰ ἔχωμεν καμμιά ἀνάγκη ἀπὸ σημεῖα· ὅπως ἀκριβῶς ἂν δὲν τὴν ἐφαρμόζωμεν, τίποτε δὲν θὰ κερδίσωμεν ἀπὸ τὰ σημεῖα.

Ἄφοῦ λοιπὸν θάλλομεν ὅλα αὐτὰ κατὰ εἰς τὸ μισθὸν ἡμῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια οἱ Ἀπόστολοι ἔγινον μεγάλοι, ἅς τὰ ποθήσωμεν μετὰ ζήλου. Ἀπὸ ποῦ, τέλος πάντων, ἔγινον ἐκεῖνοι μεγάλοι; Ἄκουσε **Ε** τί λέγει ὁ Πέτρος· «Ἰδὲ,

²⁴ Ματθ. 10, 9.

²⁵ Ὁ ἱερεὺς Κρυσοστόμος παραποιεῖται τὰς ἀρετὰς μὲ ἀρχαίον χορὸν, μὲ κορυφαίον τὴν ἀγάπην. Ἄξιζα· νὰ προέξομεν τὴν ἱεραρχίαν τῶν ἀρετῶν. ²⁶ Α' Κορινθ. 12, 31.

ἡμεῖς τὰ ἀφήσαμεν ὅλα καὶ σὲ ἠκολούθησαμεν· ποῖον τόχα θὰ εἶναι τὸ κέρδος μας;».²⁷ Πρόσεξε καὶ τί ἀπήντησεν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτοὺς· ὅτι «θὰ καθίσητε εἰς δώδεκα θρόνους» καὶ ὅτι «καθῆνας, πού ἀφῆσε σπίτια, ἢ ἀδελφία, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἑκατὸ φοράς περισσότερα θὰ λάθῃ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, καὶ θὰ κληρονομήσῃ αἰώνιον ζωὴν».²⁸

Ἄς ἀποχωρισθοῦμε λοιπὸν ἀπὸ τὰς θιστικὰς φροντίδας καὶ ἅς ἀναθέσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸν Χριστόν,²⁹ διὰ νὰ γίνωμεν ἴσοι καὶ μὲ τοὺς Ἀποστόλους, σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφασιν Αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν αἰώνιον ζωὴν τὴν ὅποιαν εὐχομαί ὅλοι ἡμεῖς νὰ κερδίσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ φιλοανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

²⁷ Ματθ. 19, 27.

²⁸ Ματθ. 19, 28 - 29.

²⁹ Πόσον ὑπέροχος σκέψις! Παρόμοιον εὐχεται καὶ ἡ Ἐκκλησία· ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πάντας τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ, παραδοθήσατο.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΖ' (47)

(Ματθ. ιγ', 34 - 38)

477 «Ὅλα αὐτὰ ἐδίδαξεν ὁ Ἰησοῦς μετὰ παραβολὰς, καὶ χωρὶς παραβολῆν τίποτα δὲν τοὺς ἐδίδασκεν. Καὶ ἔτσι ἐφηρμύσθη αὐτό, ποῦ εἶχεν εἰπῆ ὁ προφήτης: «Θὰ ἀνοίξω τὸ στόμα μου μετὰ παραβολὰς καὶ θὰ φωνάξω ἀπὸ τὰ θάθη μου ὅσα ἦσαν κρυμμένα ἀπὸ τὴν δημιουργία τοῦ κόσμου.»

Β Ὁ Μάρκος λέγει, ὅτι «ἀνάλογα μετὰ τὴν ἰκανότητά των νὰ ἀκούσων, τοὺς ἐδίδασκε μετὰ παραβολὰς». Μετὰ ἀποδεικνύει πὺς αὐτὸς καθόλου δὲν ἐφαρμύζει νεωτερισμὸν (εἰς τὴν διδασκαλίαν) καὶ (δι' αὐτὰ) παρουσιάζει τὸν προφήτην νὰ προλέγῃ ἐκεῖνος τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας. Μὰς πληροφορεῖ διὰ τὸν σκοπὸν τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ὅτι δηλαδὴ ὁμιλεῖ ἔτσι (πρὸς τοὺς Μαθητὰς) ὅχι διὰ νὰ ἀγνοοῦν, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς κατευθῶν νὰ ἐρωτοῦν. (Καὶ δι' αὐτὰ) προσέθεσεν «καὶ χωρὶς παραβολῆν τίποτα δὲν τοὺς ἐδίδασκεν». «Ἄν καὶ πολλὰ τοὺς εἶπε χωρὶς παραβολῆν, τότε ὅμως τίποτα. Παρὰ ταῦτα κανεὶς δὲν τὸν ἠρώτησεν ἐνῶ τοὺς Προφήτας πολλάς φορές τοὺς ἐρωτοῦσαν, ὅπως τὸν Ἰεζεκὴλ, ὅπως ἄλλους πολλούς. Αὐτοὶ ὅμως τίποτα τέτοιο δὲν ἔκαναν. Ἄν καὶ ὅσα ἐλέγοντο ἦσαν ἀρκετὰ νὰ τοὺς θάλλουν Ὡς εἰς ἀγωνίαν καὶ νὰ προκαλέσων εἰς αὐτοὺς τὴν περιέργειαν νὰ ἐρωτήσων διότι αἱ παραβολαὶ ἀπειλοῦσαν καὶ τρομακτικὴν κόλασιν ὥσπῳσον ὅμως οὕτε καὶ ἔτσι παρεκινήθησαν. Δι' αὐτὸ τοὺς ἀφήσε καὶ ἔφυγε.

«Τότε», λέγει, «ἀφήσεν ὁ Ἰησοῦς τὰ πλήθη καὶ ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Του.» Καὶ κανεὶς δὲν ἀκολουθεῖ ἀπὸ τοὺς

Γραμματεῖς. Εἶναι λοιπὸν φανερόν, πὺς διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἀκολουθοῦσαν, παρὰ μόνον διὰ νὰ προσβάλλων ἀντιρρήσεις. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἀνταλήφθησαν τὴν σημασίαν τῶν λεγομένων, τοὺς ἀφήνει πλέον. «Καὶ ἔρχονται κοντὰ Του οἱ Μαθηταὶ Αὐτοῦ καὶ τὸν ἐρωτοῦσαν διὰ τὴν σημασίαν τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων», καὶ πραγματικὰ ἐφλέγοντο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μάθων καὶ συγχρόνως ἐφοβοῦντο νὰ ἐρωτήσων. Ἐκείνη ἡμέρᾳ ἔλεγεν ὁ Κύριος: «Ὁ Κύριος λέγει: Ἐξέλθε ἀπὸ τὸ θάρος; Δ' ἤκουσαν πὺς «ὅς Ἔως ἔχει δοθῆ τὸ χάρισμα νὰ γνωρίσῃτε τὰ μυστήρια τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν» καὶ πῆρσεν θάρρος. Δι' αὐτὸ καὶ ἰδιαιτέρως ἐρωτοῦν, ὅχι διότι φοβοῦν τὸ πῆθος, ἀλλὰ διότι ἐφαρμύζων τὸν νόμον τοῦ Δεσπότη, διότι «εἰς αὐτοὺς», λέγει, «δὲν ἐδόθη».

Καὶ διότι παρατρέχων τὴν παραβολὴν τῆς ζύμης καὶ τοῦ σιναπιῦ καὶ ζητοῦν πληροφορίας δι' αὐτὴν (τῶν ζιζανίων); Τὰς ἀφήσεν, διότι ἐκεῖνοι ἦσαν σαφέστεροι ἢ βέλησαν ὅμως νὰ μάθων αὐτὴν, ἐπειδὴ παρουσιάζει συγγένειαν μετὰ τὴν προηγουμένην (τοῦ σπορέως) καὶ φανερώσει κάτι πέρα πάλω ἀπὸ ἐκείνην. Διότι οὕτε ἦτο δυνατόν νὰ εἶπῃ τὴν ἰδίαν, διὰ δευτέραν φοράν πρὸς (μὴ) ἐπιθυμοῦντας νὰ μάθων ἐξέλθων, πράγματι, νὰ προσβάλῃ ὀλοφόνερα ἀπὸ αὐτὴν (τὴν παραβολὴν) μεγάλη ἢ ἀπειλή. Ε Δι' αὐτὸ δὲν τοὺς κατηγορεῖ, ἀλλ' ἀπεναντίας καὶ τοὺς ἐπεξηγεῖ τὰ ὅσα (προηγουμένως) εἶπε.

Καὶ ὅπως ἔλεγον πάντοτε, ὅτι τὰς παραβολὰς δὲν πρέπει νὰ τὰς ἐρμηνεύῃ κανεὶς κατὰ γράμμα, ἐπειδὴ θὰ περιπέσῃ σὲ πολλὰ ἄτοπα (συμπεράσματα): τὸ ἴδιον μὰς διδάσκει ἐδῶ καὶ αὐτὸς (ὁ Κύριος) καὶ μετὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐξηγεῖ τὴν παραβολὴν. Δι' αὐτὸ οὕτε λέγει ποῖοι εἶναι οἱ δοῦλοι, ποῦ ἦλθαν κοντὰ δείχνει ὅτι τοὺς ἐχρησιμοποίησαν ἀπλῶς διὰ κάποια λογικὴν σειρὰν, διὰ νὰ φτιάξῃ τὴν εἰκόνα, 478 καὶ δι' αὐτὸ ἀφήνει τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ ἐρμηνεύει τὰ ἀξιοπρόσεκτα καὶ κατ' ἐξοχὴν σπουδαῖα, διὰ τὰ ὅποια καὶ κυρίως ἐδιδάχθη ἡ παραβολὴ,

4. Ματθ. 13, 11.

5. Ματθ. 13, 11.

6. Ἡ προσθήκη τοῦ ἐρμητικῶς μέρους ἐπάγει εἰς ἄλλων ἰσχυρὰ καὶ κρινεταὶ ἀναγκαῖα διὰ τὴν καλύτεραν ἀπόδειξιν τοῦ σημειώματος.

7. Ὁ ἱερός Κρινασμοσ, ὡς ἐρμηνευτής, ἐφαρμύζει τὴν ἐλληγορικὴν ἐρμηνείαν, κατὰ τὴν ἐπισκοπῶν τὸν λέξων ὅφειλε νὰ ἀναζητῆ τὰς βέηλας μυστικῆς ἔννοιαι.

1. Ματθ. 13, 34 - 35. Ψαλμ. 77, 2.

2. Μαρκ. 4, 38.

3. Ματθ. 13, 36.

καὶ ἀποδεικνύει πῶς αὐτὸς εἶναι Κριτὴς καὶ Κύριος τοῦ παντός. «Καὶ εἰς ἀπάντησιν», ἐξήγησεν, «εἶπε πρὸς αὐτούς· αὐτὸς ποῦ σπέρνει τὸ καλὸν σπέρμα εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἀγρός εἶναι ὁ κόσμος· τὸ καλὸν σπέρμα εἶναι οἱ υἱοὶ τῆς Βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια (εἶναι) οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρός, ποῦ σπέρνει αὐτά, εἶναι ὁ Διόβολος· ὁ θερισμὸς εἶναι τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος (τοῦ κόσμου) τούτου· οἱ θεριστοὶ εἶναι οἱ ἄγγελοι. Ὅπως λοιπὸν μαζεύονται (ἀπὸ τοὺς θεριστάς) τὰ ζιζάνια καὶ καίγονται εἰς τὴν φωτιά, ἔτσι θὰ συμῆθῃ καὶ **B** εἰς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος (κόσμου) αὐτοῦ. Θὰ ἀποστεύῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» τοὺς ἀγγέλους Του καὶ θὰ μαζεύσουν ἀπὸ τὴν Βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ, ποῦ σκορδαλίζουν καὶ κάνουν τὴν ἀνομίαν καὶ θὰ τοὺς θάλουν εἰς τὴν κἀμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ θὰ εἶναι τὸ ἀσταμάτητο κλάμα καὶ τὸ ἀδιάκοπο (ἀπὸ τρομάρας) τρίξιμο τῶν δοντιῶν. Τότε οἱ δίκαιοι θὰ λάμπουν δόξαμπρα ὅπως ὁ ἥλιος εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ πατρὸς των». Διότι ὅταν εἶναι ὁ ἴδιος ποῦ σπέρνει, καὶ τὸ ἰδικόν του χωράφι, καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν Του Βασιλείαν συγκεντρώῃ, τότε εἶναι ἀλοφάνερων πῶς καὶ ὁ παρῶν κόσμος εἶναι ἰδικός του. Πρόσεξε δὲ καὶ τὴν ἀπέραντον φιλανθρωπίαν Του, καὶ τὴν ροπήν Του πρὸς εὐεργεσίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἡ κόλασις εἶναι ξένη πρὸς τὴν φύσιν Του. «Ὅταν, δηλοῦθι, σπέρνη, μόνος Του, ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν Του, (σπέρνει)· ἐνῶ ὅταν κολάζῃ (τοὺς ἀμαρτωλοὺς), μὲ ἄλλους (κολάζει), τοὺς ἄγγελους. «Τότε οἱ δίκαιοι θὰ λάμπουν δόξαμπρα, ὅπως ὁ ἥλιος, εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ ἐπουρανοῦ Πατρὸς των». **C** Ὅχι τόσο μόνον (ὡσάν τὸν ἥλιον)· ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν γνωρίζομεν κανένα ἄλλο ἀστρὸ φωτεινότερον ἀπὸ αὐτὸ (τὸν ἥλιον), χρησιμοποιεῖ γνωστὰ εἰς ἡμᾶς παραδείγματα. Ἄν καὶ ἄλλοι λέγει ὅτι ὁ θερισμὸς τώρα μόλις ἔρχεται, ὅπως ὅταν λέγῃ διὰ τοὺς Σαμαρείτας· «Νᾶ, σᾶς λέγω σηκώσατε τὰ μάτια σας καὶ κυττάξατε τὰς χώρας, διότι εἶναι ἔτοιμοι πλέον διὰ θερισμόν».Ἰῶ. Καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσηὶν πάλιν (λέγει)· «ὁ μὲν θερισμὸς εἶναι πολὺς, ἐνῶ οἱ ἐργάται εἶναι ὀλίγοι». Πῶς λοιπὸν λέγει ἐκεῖ,

8. Προφητικὴ ὀνομασίαι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

9. Ἐδῶ τοῦτέστι, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι μόνον πηρὴ ἁγνότητος.

10. Ἰωάν. 4, 18. Ὁ Κύριος εἶπε τοὺς λόγους αὐτούς, ὅταν εἶθε ἐρχομένους τοὺς Σαμαρείτας.

11. Λουκ. 10, 2.

ὅτι, ἐφθάσεν ἤδη ἡ περίοδος τοῦ θερισμοῦ, ἐνῶ ἐδῶ εἶπε, ὅτι πρόκειται νὰ ἔλθῃ ὁ θερισμός; Ἄλλο ἀσφαλῶς θὰ ὑπονοῆ. **D** Καὶ πῶς ἄλλοι εἶπε «ἄλλος εἶναι αὐτός, ποῦ ἔχει σπέρνει καὶ ἄλλος αὐτὸς ποῦ θερίζει»;Ἰῶ καὶ ἐδῶ λέγει ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ποῦ σπέρνει; Διότι καὶ ἐκεῖ ὁμιλοῦσιν περὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ περὶ τῶν Σαμαρειτῶν καὶ ἐλεγχόριζε τοὺς Ἀποστόλους ὄχι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς προφήτας. Ἐπειδὴ ὁ ἴδιος ἐσπείρε καὶ διὰ μέσου τῶν προφητῶν. Συχνὰ ἡμᾶς, μὲ τὰς λέξεις «θερισμός» καὶ «σπόρος» τὸ ἴδιον πράγμα ὀνομάζει, καὶ ἀποδίδει τὸ νόημά των ἀναλόγως τῶν περιπτώσεων. Ὅταν, δηλοῦθι, λέγῃ διὰ τὴν ὑπακοὴν καὶ εὐπειθειαν τῶν ἀκριβοῦν, ὀνομάζει τὴν περίπτωσιν θερισμόν, διότι ἐτελείωσε τὸ πᾶν (εἰς τὴν ψυχὴν των)· ὅταν, πάλιν, ζητῇ ἐπιμόνας τὸν καρπὸν τῆς ἀκροάσεως (τοῦ κηρύγματος, τότε ὀνομάζει τὴν περίπτωσιν) σπόρον καὶ θερισμόν τὸ τέλος τοῦ κόσμου λέγει. **E** Καὶ πῶς εἰς ἄλλο μέρος λέγει, ὅτι πρῶτοι οἱ δίκαιοι ἀρπάζονται;Ἰῶ Ἀρπάζονται πρῶτοι ἀφοῦ ἡμᾶς παρουσιασθῇ ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ἄλλοι παραδοθῶν εἰς τὴν κόλασιν, τότε καὶ ἐκεῖνοι ἀπέρονται εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Διότι ἐπειδὴ αὐτοὶ πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὸν Οὐρανόν, ὁ δὲ Κύριος θὰ ἔλθῃ ἐδῶ καὶ θὰ κολῆσιν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ ἐκθάσῃ τὴν ἀπόφασιν διὰ τοῦτους (τοὺς κολαζομένους), σηκῶνεται, ὡσάν Βασιλεὺς, **4:19** μὲ τοὺς φίλους του καὶ τοὺς δὸνῃ εἰς ἐκείνην τὴν εὐλογημένην μακαριότητα (τοῦ Παραδείσου).Ἰῶ Εἶδες πῶς ἡ κόλασις εἶναι διπλή; Καὶ κατακαίονται, καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν ἐκείνην ξεπέφτουν! Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον καὶ ὅταν ἐκεῖνοι (τὰ πλήθη) ἀνοχωρήσουν ἐξακολουθεῖ μὲ παραβολὰς νὰ διδάσκαι αὐτοὺς (τοὺς μαθητάς); Ἐγένοντο σοφώτεροι ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἔλεγον ὁ Κύριος, ὡστε νὰ ἀντιλαμβάνονται (τὰ μυστικὰ νοήματα). Ἐταὶ λοιπὸν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τοὺς ἔρωτᾷ «τὰ ἐνόησατε ὅλα αὐτά;» καὶ ἐκεῖνοι «λέγουσιν εἰς αὐτὸν μάλιστα, Κύριε».Ἰῶ Ἐταὶ, μαζί μὲ τὰ ἄλλα, κατάρθωσε καὶ τοῦτο ἡ παραβολή· νὰ τοὺς κἀν ἱκανοὺς νὰ εισέρχωνται περισσότερον (εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ)

B Τί λέγει πάλιν; «Ὀμοιάζει ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρα-

12. Ἰωάν. 4, 37.

13. Ἀ' Θεο. 4, 16.

14. Ὁ ἱερὸς πατὴρ προτάζει· τὴν κρίσιν ἀπὸ τὴν δόξαν τῶν δικαίων.

15. Ματθ. 13, 51.

νών με θησαυρόν, πού έχει κρυφθῆ εἰς ἓνα χωράφι, πού, ἀφοῦ τὸν εὗρηκε κάποιος ἄνθρωπος, τὸν ἐκρυψε πάλιν καὶ ἀπὸ τὴν χαρὰν τοῦ πωλεῖ ὄλα ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει ἐκεῖνο τὸ χωράφι. Ὁμοιάζει, πάλιν, ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν με ἔμπορον, πού ζητεῖ νὰ ἀγοράσῃ πολὺ τιμα μαργαριτάρια· αὐτός, ἀφοῦ εὗρηκε ἓνα πολυτίμητο μαργαριτάρη, ἐπήγεν ἀμέσως, ἐπώλησεν ὅσα εἶχε καὶ τὸ ἠγόρασεν ἀμέσως.¹⁶ Ὅπως εἰς τὰς προηγουμένας παραβολὰς ὁ σπόρος τοῦ σιναπιῶ καὶ τὸ προζύμι μικρὰν διαφορὰν ἔχουν μεταξύ των, ἔτσι καὶ ἐδῶ αἱ δύο παραβολαί, τοῦ θησαυροῦ καὶ τοῦ μαργαρίτου. Τὸ ἴδιον πράγμα, δηλαδὴ, καὶ με τὰς δύο παραβολὰς ὑπενθίσσεται, ὅτι πρέπει νὰ προτιμῶμεν τὸ κήρυγμα ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα. Καὶ ἐκεῖνη μὲν (ἡ παραβολὴ) τῆς ζύμης καὶ τοῦ σιναπιῶ ἀναφέρονται εἰς τὴν δύναμιν τοῦ κηρύγματος C καὶ ὅτι ὅπωςδήποτε (τὸ κήρυγμα) θὰ περιέλθῃ εἰς ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην (καὶ θὰ ἐπικρατήσῃ)· ἐνῶ αὐταὶ (αἱ παραβολαί) παρουσιάζουν τὴν πολυτίμητον ἀξίαν (τοῦ κηρύγματος). Διότι ἀπλώνει ὅπως τὸ σινάπι, νικᾷ ὅπως τὸ προζύμι, εἶναι πολυτίμητον ὅπως τὸ μαργαριτάρη, καὶ προσφέρει ἀφθονίαν ὅπως ὁ θησαυρός.¹⁷

Δὲν εἶναι δὲ μονάχα αὐτό, πού πρέπει νὰ μάθουν, ὅτι δηλαδὴ πρέπει νὰ ἀφοσιωθοῦν εἰς τὸ κήρυγμα, ἀφοῦ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα· ἀλλὰ καὶ ὅτι αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ κάνουν με χαρὰν καὶ τὰ ὑπάρχοντά του ἔσθ χάσῃ κανεὶς (χάριν τοῦ κηρύγματος)· πρέπει νὰ γνωρίζῃ, ὅτι τὸ πράγμα δὲν εἶναι ζημία, ἀλλ' ἐπικερδὴς ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις. Βλέπει πὼς ἔχει κρυφθῆ καὶ εἰς τὸν κόσμον τὸ κήρυγμα, καὶ μέσα εἰς τὸ κήρυγμα τὰ ἀγαθὰ; D καὶ ἂν δὲν τὰ πώλησῃς (ὄλα), δὲν ἀγοράζεις (τίποτα)· καὶ ἂν δὲν ἔχης ψυχὴν τέτοια, πού νὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὴν φροντίδα (τῆς πνευματικῆς προόδου) καὶ νὰ ἀναζητῆ (τὴν κατὰ Χριστὸν τελειότητα), δὲν εὕρισκεις (τὸν θησαυρόν). Δύο λοιπὸν πράγματα πρέπει νὰ συνυπάρχουν (εἰς τὴν ψυχὴν)· καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὰς μεριμνας τοῦ κόσμου, καὶ ἡ ἀγρυπνίαι προσοχῆ. Διότι λέγει (ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὁμοιάζει με ἔμπορον πού) «ζητεῖ καλά μαργαριτάρια καὶ πού ὅταν εὗρῃ ἓνα πολυτίμητον.

16. Ματθ. 13, 44 - 46.

17. Θεματιστικὰ ὁ ἱερός πατὴρ διακρίνει: τὰς συναιτίαις τοῦ κηρύγματος, ὅπως ἐννοοῦνται εἰς τὰς τέσσαρας μικρὰς παραβολὰς.

πολλὰ ὄλα τὰ ὑπάρχοντά του καὶ τὸ ἀγοράζει». Διότι μία εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ δὲν διαιρεῖται. Καὶ ὅπως αὐτός πού ἔχει τὸν μαργαρίτην, ὁ ὅσιος γνωρίζει πὼς εἶναι πλούσιος, εἰς τοὺς ὑπολοίπους δυνὸς δὲν εἶναι γνωστὸν πολλὰ· ὅτι τὸν κρατᾷ εἰς τὸ χέρι, — διότι δὲν πρόκειται περὶ μεγάλο εἰς ὄγκον σώματος — ἔτσι συμβαίνει καὶ εἰς τὸ κήρυγμα αὐτοῖ, πού γεμίζει ἡ ψυχὴ των ἀπὸ αὐτοῦ, γνωρίζουν ὅτι πλουτίζουν, ἐνῶ οἱ ἄπιστοι, ἐπειδὴ δὲν βλέπουν (με τὰ ψυχικά τους μάτια) τὸν θησαυρόν αὐτόν, B ἀγνοοῦν καὶ τὸν πλοῦτον μας. Μετὰ διὰ νὰ μὴ ξεθαρρεῶμεν εἰς τὸ κήρυγμα μονάχα καὶ νὰ μὴ νομιζόμεν πὼς μονάχη ἡ πίστις εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν σωτηρίαν μας, λέγει καὶ μία ἄλλην φοβεράν παραβολήν. Ποία εἶναι αὕτη ἡ παραβολή;

Ἡ παραβολὴ τῆς σαγίνης. Ὁμοιάζει λοιπὸν ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν με δίκτυον, πού ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐμάζευσε παντὸς εἶδους ψάρια. Ὅταν ἐγένετο τὸ ἀνέσταν (οἱ ψαράδες) εἰς τὴν ἀκρογιαλιά καὶ ἀφοῦ ἐκάθισαν, A ἔμαζευσαν τὰ κατὰ εἰς ἀγγεῖα καὶ τὰ ἀχρηστὰ τὰ ἐπέταξαν ἔξω.¹⁸ Καὶ εἰς τί διαφέρει ἡ παραβολὴ αὕτη ἀπὸ τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων; Διότι καὶ ἐκεῖ ἄλλοι σώζονται, ἄλλοι χάνονται· ἀλλ' ἐκεῖ ἐξ αἰτίας τῆς ἀρέσεως πονηρῶν δογματῶν καὶ οἱ προηγουμένοι, πάλιν, διότι δὲν ἐπρόσεξαν εἰς τὰ λεγόμενα. Αὐτοὶ ὅμως ἐδῶ διὰ τὸν πονηρόν τους βίον. Αὐτοὶ εἶναι οἱ πὸ ἀθλοὶ ἀπὸ ὄλους· διότι ἐνῶ ἐπέτυχαν νὰ γνωρίσων (τὴν ὀρθὴν πίστιν) καὶ νὰ δλιευθοῦν (εἰς τὰ δίκτυα τῆς Ὀρθοδοξίας), δὲν ἠμύρσαν νὰ σωθοῦν.¹⁹

Ἄλλοῦ λέγει, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ ποιμὴν ξεχωρίζει (τοὺς δικαίους ἀπὸ τοὺς ἀδίκους),²⁰ ἐνῶ ἐδῶ ὅτι οἱ ἄγγελοι κάνουν αὐτὸ τὸ ξεχώρισμα, ὅπως καὶ εἰς τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων. B Διατί; Πότε διμλεῖ πρὸς αὐτοὺς πὸ ὄλικὰ καὶ πότε πὸ πνευματικά. Καὶ αὐτὴν (τὴν παραβολὴν) τὴν ἐρμηνεύει χωρὶς νὰ ἐρωτηθῆ· μόνος του τὴν κάνει γνωστὴν ἀπὸ τὸ μέρος καὶ (ἔτσι) ἐμεγάλωσε τὸν φόβον. Διὰ νὰ μὴ νομίσης ὅμως, ὅταν ἀκοῦσῃς ὅτι ἐρρίφη τὰ ἀχρηστὰ ἔξω, πὼς εἶναι ἀκίνδυνος αὕτη ἡ ἀπίλεια, παρουσίασε με τὴν ἐρμηνείαν τὴν κόλασιν, καὶ εἶπε, ὅτι «εἰς

18. Ματθ. 13, 47 - 48.

19. Παντὴν ἔσθ ὁ ἱερός πατὴρ τὴν ἀνάγκην καὶ ἀνάγκην εἶναι, πού πρέπει νὰ ἀνοθεύῃ τὴν ὀρθὴν πίστιν.

20. Ματθ. 25, 32.

κάμινον θά θάλουν»²⁰ ἐφανερώσεν, ἀκόμη, τὸ τρίζυμο τῶν δοντιῶν καὶ ὅτι ἡ ὀδὴν θά εἶναι ἀπερίγραπτος. Εἶδες πόσοι εἶναι οἱ δράμοι τῆς ἀπωλείας; Αὐτοὶ (ποῦ συμβολίζουσι) ἡ πέτρα, τὰ σγκάθια, ἡ ὁδὸς, τὰ ζιζάνια, ἡ σαγήνη. Δὲν ἔλεγε λοιπὸν ἀδικα (ὁ Κύριος), ὅτι «εἶναι πλατεία ἡ ὁδὸς, ποῦ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν C καὶ πολλοὶ εἶναι αὐτοὶ, ποῦ εἰσέρχονται εἰς αὐτήν».²¹ Ἀφοῦ λοιπὸν εἶπεν αὐτὰ καὶ ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του μετὰ τὴν φοθερὰν ὑπενθύμιον (τῆς κολάσεως) καὶ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ τοὺς ἐφανερώσεν — μετὰ οὐτὰ πρὸ παντὸς ἠσχολήθη — ἐρωτᾷ: «τὰ ἐνόησατε ὅλα αὐτά. Τοῦ ἀπαντοῦν, ναί, Κύριε».²² Μετὰ ἐπειδὴ ἐνόησαν, πάλιν τοὺς ἐπαινεῖ λέγοντας «διὰ τοῦτο (σὰς λέγω, ὅτι) καθένας ποῦ ἐδιδόχθη καὶ ἐμαθήτευσεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὁμοιάζει μὲ ἕνα πλοῦσιον νοικοκύρη, ποῦ θγαίνει ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς του καινούργια καὶ παλαιά».²³ Δι' αὐτὸ καὶ εἰς ἄλλο μέρος λέγει: «Ἐγὼ θά σὰς στείλω σοφοὺς καὶ διδασκάλους».²⁴ Εἶπες πῶς δὲν ἀπορρίπτει τὴν Παλαιὰν (Διαθήκην), ἀλλὰ τὴν ἐγκωμιάζει καὶ τὴν παρουσιάζει ὀλοφάνερα, D ὀνομάζων αὐτὴν θησαυρὸν: «Ὡστε ὅσοι δὲν ἔχουν μελετήσει τὸς Ἁγίας Γραφάς, δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι οἰκοδεσπότης ὅσοι οὐτε οἱ ἴδιοι ἔχουν (τοὺς θησαυροὺς τῶν Ἁγίων Γραφῶν), οὐτε ἀπὸ τοὺς ἄλλους παίρνουν, ἀλλὰ ἀφήνουν τοὺς ἑαυτοὺς των νὰ ὑποφέρουν ἀπὸ πείνας. Ὅχι δὲ μόνον αὐτοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀίρετικοὶ εἶναι ἔξω ἀπὸ αὐτὸν τὸν μακαρισμὸν. Διότι δὲν θγαίνουν καινούργια καὶ παλαιά. Διότι δὲν ἔχουν τὰ παλαιά, δι' αὐτὸ δὲν ἔχουν οὐτε τὰ καινούργια. Ὅπως θέβαια καὶ αὐτοὶ ποῦ δὲν ἔχουν τὰ καινούργια, οὐτε τὰ παλαιά ἔχουν, ἀλλὰ ἔχουν χάσει καὶ τὰ δύο· ἐπειδὴ αὐτὰ (ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη) ἔχουν συνδεθῆ καὶ συμπλεχθῆ ἀχώριστα μεταξύ των».²⁵

Ε' Ἄς προσέξωμεν λοιπὸν ὅσοι παραμελοῦμεν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν, πόσον θλασπτόμεθα, πόσῃν πείνῃν ὑποφέρομεν. Διότι πότε θά φροντισάμεν διὰ τὰ καλά ἔργα τῆς ἐναρέτου πολιτείας, ἀφοῦ ἀκόμη δὲν γνωρί-

20. Ματθ. 13, 50.

21. Ματθ. 7, 13.

22. Ματθ. 13, 51.

23. Ματθ. 13, 52.

24. Ματθ. 23, 34.

25. Τονίζει ὁ ἱερός Χρυσόστομος τὴν ἀπόλυτον ἰσότηταν καὶ ἰσοκυρίαν τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης.

ζόμεν τοὺς νόμους, σύμφωνα μετὰ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ζῶμεν; Ἄλλ' αὐτοὶ ποῦ θέλουν νὰ πλουτίζουσι, ὅσοι τρελαίνονται διὰ χρήματα, πινάζουσι συνεχῶς τὰ λιπάτια τους, διὰ νὰ μὴ καταστραφοῦν ἀπὸ τὸν σκῆδρο· **401** ἐνῶ αὐ ποῦ βλέπεις τὴν ληημοσύνη νὰ καταστρέφῃ τὴν ψυχὴν σου χειρότερα ἀπὸ τὸν σκῆδρο, δὲν μελετᾷς θιθλία; δὲν ἀποφεύγεις τὴν θλάσθην; δὲν στολίζεις τὴν ψυχὴν σου; δὲν προσέχεις συνέχεια τὴν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς; δὲν φροντίζεις νὰ μάθῃς καλά τὰ μέλη καὶ τὸ κεφάλι αὐτῆς (τῆς ἀρετῆς); Διότι καὶ κεφάλι ἔχει (ἡ ἀρετὴ) καὶ μέλη ὁμορφότερα ἀπὸ κάθε ὠραῖο καὶ ἁρμονικὸ σῶμα. Ποῖο λοιπὸν εἶναι τὸ κεφάλι τῆς ἀρετῆς; Ἡ ταπεινοφροσύνη. Δι' αὐτὸ καὶ ἀπὸ αὐτὴν ἀρχίζει ὁ Χριστὸς «μακάριοι» — λέγει «(εἶναι) οἱ πτωχοὶ».²⁶ Τὸ κεφάλι αὐτὸ δὲν ἔχει καλοκτενισμένα μαλλιά καὶ μποῦκλες, ἀλλὰ (ἔχει) τέτοια ὁμορφιά, ποῦ νὰ τραθήξῃ καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν. Β' «Διότι σὲ ποῖον θά ρίψω τὸ θλέμμα μου» — λέγει — «παρὰ μόνον εἰς τὸν ἥσιγον καὶ ταπεινόν, αὐτὸν ποῦ φοβεῖται τοὺς λόγους μου;»²⁷ καὶ «τὰ μάτια μου (θλέπουσι) κῆπάνω εἰς τοὺς πράους τῆς γῆς».²⁸ Καί «ὁ Κύριος εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς ἔχοντας συντετριμμένην καρδίαν».²⁹ Αὐτὸ τὸ κεφάλι ἀντὶ τριχῶν καὶ κτενισμένων μαλλίων, φέρει προσφοράς θυσίας, ποῦ ἔχουν χαριστήριον εἰς τὸν Θεόν. Εἶναι χρυσοὺς θωμῶς καὶ πνευματικὸν θυσιαστήριον. Διότι λέγει «θυσία εὐπρόσδεκτη ἀπὸ τὸν Θεόν εἶναι τὸ συντετριμμένον (ἀπὸ ταπεινώσει) πνεῦμα».³⁰ Αὐτὴ (ἡ ταπεινοφροσύνη) εἶναι ἡ μητέρα τῆς σοφίας. Ἄν ἔχῃς αὐτήν, θά ἔχῃς καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Εἶδες κεφάλι, ποῦ οὐδέποτε ζιανσεῖδες; Θέλεις τώρα καὶ τὸ πρόσωπον νὰ ἴδῃς, ἢ μάλλον νὰ τὸ μελετήσῃς; Μάθε λοιπὸν ἀέσως τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου τὸ κόκκινον καὶ θαλλερό, ποῦ εἶναι τόσο χαριτωμένον, C καὶ πρόσεξε νὰ ἴδῃς πῶς ἔχει σχηματισθῆ. Ἀπὸ ποῦ ἔχει σχηματισθῆ; Ἀπὸ τὴν ἐντροπαλότητα καὶ τὸ κοκκίνισμα (τῶν παρειῶν). Δι' αὐτὸ καὶ λέγει «ἀπὸ τὸν ἐντροπαλὸν προηγείται χάρις».³¹ Αὐτὸ σκορπᾷ πολὺ ὁμορφιά καὶ εἰς τὰ ἄλ-

26. Ματθ. 5, 3.

27. Ἠσαΐου 66, 2.

28. Ψαλμ. 75, 10.

29. Ψαλμ. 88, 19.

30. Ψαλμ. 50, 19.

31. Σαμ. Σαμ. 92, 10.

λα μέλη. Καί ἄν ἀκόμη ἀνακατέμης ἀναρίθμητα χρώματα, δὲν θά ἐπιτύχης τέτοια ὁμορφιά. Ἐάν δέ θέλῃς νά ἰδῆς καί τά μάτια, πρόσεξε πῶσον ἄρμονικά διακρίνονται, ζωγραφισμένα μέ σεμνότητα καί σώφροσύνην. Δι' αὐτό καί γίνονται τόσον ὠραία καί διακρίνουσι τόσον μακρὰ, ὥστε νά βλέπουν καί αὐτόν τόν Κύριον. «Μακάριοι» — λέγει — «οἱ καθαροί κατά τήν καρδίαν, διότι αὐτοί θά ἰδῶν τόν Θεόν».³² Στόμα δέ αὐτῆς (εἶναι) ἡ σοφία καί φρονιμάδα, πού γνωρίζει (νά ψάλλῃ) πνευματικούς ὕμνους. Καρδία δέ αὐτῆς (εἶναι) ἡ θεοεἶτα γνώσις τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ἡ διατηρησις τῶν ὁρθῶν δογμάτων (τῆς πίστεως) καί ἡ φιλανθρωπία καί ἡ κολωσύνη. **Δ** Καί καθώς χωρίς τήν ὀλικήν καρδίαν δέν ἡμπορεῖ κανεὶς νά ζήσῃ, ἔτσι καί χωρίς τήν καρδίαν (τῆς ἀρετῆς) δέν ἡμπορεῖ κανεὶς νά σωθῇ. Διότι ἀπό ἐκεῖ γενιῶνται ὅλα τά καλά. Ὑπάρχουν εἰς αὐτήν καί πόδια καί χέρια, (πού εἶναι) τά καλά ἔργα· ἔχει καί ψυχὴν (πού εἶναι) ἡ εὐσέβεια· ἔχει καί χρυσὸ στήθος, πῖδ ἰσχυρὸ καί ἀπὸ τὸ διαυδάντι, (πού εἶναι) ἡ ἀνδρεία· καί εἶναι πῖδ εὐκόλο νά κυριευθοῦν ὅλα, παρά νά σπάσῃ αὐτὸ τὸ στήθος. Τὸ δέ πνεῦμα (πού ἐδρεῖ) εἰς τόν ἐγκέφαλον καί τήν καρδίαν, εἶναι ἡ ἀγάπη.³³

Θέλεις νά σοῦ φανερῶσω τὴν εἰκόνα (ζωγιανὴν) καί ἐπάνω εἰς τὴν πραγματικότητα; Φέρε εἰς τὸν νοῦν σου αὐτόν τόν ἴδιον τόν Εὐαγγελιστὴν (Ματθαῖον)· ἄν καί δέν ἔχωμεν ὀλόκληρον τὴν ζωὴν του γραμμένην, ὅμως καί ἀπὸ τὰ ὀλίγα (πού γνωρίζομεν) Ἔ ἡμποροῦμεν νά ἰδῶμεν τὴν εἰκόνα (τῆς ἀρετῆς του) νά λάμπῃ. Ὅτι ἦτο πραγματικὰ ταπεινὸς καί συντετριμμένος (κατὰ τὴν καρδίαν) ἀκουσε πῶς τὸν ἑαυτόν του, μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸν ἀνομάζει τελώνην·³⁴ ὅτι δὲ ἦτο καί ἐλεήμων, θέλετε πῶς ὅλα τὰ ἐπέτοξε ἀπὸ ἐπάνου του καί ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν ὅτι ἦτο καί εὐσεβής, φαίνεται καθαρά ἀπὸ τὰ δόγματα (πού ἀναγράφει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον). Ἀλλὰ καί τὴν σύνεσίν του εἶναι εὐκόλον νά ἰδῆς ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον, πού συνέγραψε, καθὼς καί τὴν ἀγάπην του· διότι ἐφρόντισε διὰ τὴν οἰκουμένην· **43:22** καὶ τὸ ὅτι ἔχει νά παρουσιά-

32. Ματθ. 5, 8.

33. Πραγματικὸν ποίημα ἡ εἰκὼν τῆς ἀρετῆς, ὅπως τὴν παρουσιάζει ὁ Ἱερὸς Συνθέστης. Νομίζει κανεὶς ὅτι τὴν ἔλεψε κινουμένην καὶ ἡμιλωσαν.

34. Ματθ. 10, 8.

σῃ καλὰ ἔργα (τὸ βλέπομεν) ἀπὸ τὸν θρόνον, πού πρόκειται νά καθίσῃ,³⁵ καί τὴν ἀνδρείαν (τὴν βλέπομεν) ἀπὸ τὴν χαράν, μέ τὴν ὅποιαν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὸ Συνέδριον.³⁶

Ἐς προσπάθισαμεν λοιπὸν νά μιμηθῶμεν τὴν ἀρετὴν αὐτὴν καί, πρὸ παντός, τὴν ταπεινοφροσύνην καί τὴν ἐλεημοσύνην, πού χωρίς αὐτάς εἶναι ἀδύνατον νά σωθῶμεν. Καί μᾶς τὸ δείχνουν αὐτὸ αἱ πέντε παρθένοι· καί μετὰ ἀπὸ ἐκείνας ὁ Φάρισσαός. Διότι χωρίς παρθένας εἶναι δυνατόν νά ἴδῶμεν τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν· χωρίς ὅμως ἐλεημοσύνην, ἀδύνατον· διότι ἡ ἐλεημοσύνη εἶναι ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα καί πού περιέχουν τὸ πᾶν. Δέν ἔχαρακτηρίσαμεν λοιπὸν, χωρίς λόγον, τὴν ἐλεημοσύνην ὡς τὴν καρδίαν τῆς ἀρετῆς. **Β** Ἀλλ' αὐτὴ ἡ καρδία ἄν δέν χορηγῇ εἰς ὅλα τὸ πνεῦμα (τῆς ζωῆς), γρηγορεῖ σθῆναι. Καθὼς καί ἡ πηγὴ ἄν κρατᾷ μέσα τῆς τᾶ νερά, σαπίζει· ἔτσι καί οἱ πλούσιοι, ὅταν κρατοῦν μόνον τὰ (ὀλικά) ὑπάρχοντά των. Δι' αὐτό καί συνηθίσαμε νά λέγωμεν, πολλὴ ἡ σαπίλα τοῦ πλοῦτου εἰς τὸν τάδε· καί δέν λέγομεν πολλὴ ἡ ἀφθονία, πολὺς ὁ θησαυρός. Καί διότι εἶναι σαπίλα ὄχι μόνον αὐτῶν, πού κατέχουν, ἀλλὰ καί τοῦ ἰδιοῦ τοῦ πλοῦτου. Διότι καί τὰ φορέματα ὅταν παραμένουν ἀχρησιμοποίητα καταστρέφονται, καί τὸ χρυσάφι σκουριάζει καί τὸ αἰτᾶρι κατατρώγεται καί ἡ ψυχὴ δὲ αὐτοῦ πού ἔχει αὐτά (τὰς ὀλικὰς φροντίδας) σκουριάζει καί σαπίζει, μέ τὰς φροντίδας, περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα (πράγματα). Ἐάν θελήσῃς νά ἐσκεπάσῃς τὴν ψυχὴν τοῦ φιλαργύρου, **С** (θά εἶναι) ὡσανύ φορέμα φραγμένον ἀπὸ ἀναρίθμητα σκωροσκοῦλικά, πού δέν ἔχει τίποτε τὸ γερό· ἔτσι θά τὴν εὐρῆς κατατρυπημένην παντοῦ ἀπὸ φροντίδας, σαπισμένην ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα, σκουριασμένην. Ἀλλὰ δέν εἶναι τέτοια ἡ ψυχὴ τοῦ πτωχοῦ, αὐτοῦ πού μέ τὴν θέλησίν του εἶναι πτωχός· (σέ) θαμπάνει ὡσανύ χρυσάφι, λάμπει ὡσανύ μαργαριτᾶρι, εἶναι ἀθηρὴ ὡσανύ τριαντάφυλλο.

Διότι δέν ὑπάρχει ἐκεῖ (εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πτωχοῦ) σκῶρος, δέν ὑπάρχει ἐκεῖ κλέπτης, δέν ὑπάρχει φροντί-

35. «Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὲν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅστις εἰς ἐκεῖνα θέσῃ τὸν πόδον καὶ ἑλθῆναι καὶ ἑλθῆναι ἐπὶ τὸν θρόνον». (Ματθ. 19, 28).

36. «Ὅτι μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἐπὶ προσώπῳ τοῦ συνεδρίου, ὅτι ἦσαν τοῦ ἀνθρώπου· αὐτοῦ κτηνίου οὐκ ἐτιμωθήσαν». (Πράξ. 5, 41).

δα θιασική· ἀλλὰ ὡσάν οἱ ἄγγελοι, ἔτσι ζοῦν ἐλεύθερα. Θέλεις νά ἴδῃς αὐτῆς τῆς ψυχῆς τὴν ὁμορφιά; Θέλεις νά μάθῃς καλὰ τὸν πλοῦτον τῆς θεληματικῆς πτωχείας; Δὲν προστάζει ἄνδρας, ἀλλὰ δαίμονας προστάζει. **Δ** δὲν στέκει δίπλα εἰς βασίλειά, ἀλλὰ στάθηκε κοντά εἰς τὸν Θεόν· δὲν θαδίζει μαζί με ἀνθρώπους, ἀλλὰ θαδίζει μαζί με ἀγγέλους· δὲν ἔχει κιθάρια δύο καὶ τρία καὶ εἴκοσι μονάχα, ἀλλὰ τέτοια ἀφθονία, ὥστε νά νομίζῃ ὅτι δολόκληρος ὁ κόσμος εἶναι μὴδὲν. Δὲν ἔχει (ἐφήμερον) θησαυρόν, ἀλλὰ τὸν οὐρανόν· δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ δούλους, μᾶλλον ὡσάν δούλους ἔχει τὰ πάθη. ἔχει ὡσάν δούλους τοὺς λογισμοὺς ποὺ δυναστεύουν βασιλεῖς. Διότι ὁ λογισμὸς ποὺ προστάζει αὐτόν, ποὺ φορᾷ τὴν ἀλουργίδα, τὸν φοβάται καὶ δὲν τολμᾷ νά τὸν ἴδῃ κατὰματα. Βασιλικὸν δὲ ἀξίωμα καὶ χρυσάφι καὶ ὄλα αὐτὰ, τὰ περιγελά ὡσάν παιδικὰ παιγνίδια, καὶ ὡσάν τροχούς καὶ ἀστραγάλους καὶ κεφαλὰς καὶ σφαίρας. **Ε** ἔτσι τὰ θεωρεῖ τιποτένια ὄλα αὐτά.¹ Διότι ἔχει κόσμον, ποὺ δὲν ἤμποροῦν νά ἴδουσι ὅσοι παίζουν με αὐτὰ· τί καλύτερον λοιπὸν ἤμπορεῖ νά γίνῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸν πτωχόν; Ἐδαφος (ποὺ ποτὰ ἐπάνω) ἔχει τὸν οὐρανόν. **493** Ἄν δὲ τὸ ἔδαφος (εἶναι) τέτοιο, σκέψου τὴν ὄροφν. Ἄλλὰ δὲν ἔχει ἄλογα καὶ ἀχρήματα; Τί τὰ χρειάζεται ὅμως, αὐτὸς ποὺ πρόκειται νά θαδίζῃ ἐπάνω εἰς τὰς νεφέλας καὶ νά εἶναι παντοτινὰ μαζί με τὸν Χριστόν;

Ἄφοῦ λοιπὸν τὰ θέλωμεν ὄλα αὐτὰ καλὰ εἰς τὸν νοῦν μας καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἕς ἐπιζητῶμεν ἐκεῖνον τὸν (οὐράνιον) πλοῦτον καὶ τὴν ἀνεξάντλητην ἀφθονία, διὰ νά ἐπιτύχωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, με τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον παντοτινὰ ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, Ἄμην.

97. Πρόκειται διὰ τὰ παιγνίδια τῶν θυζαντινοπαλίων.

ὉΜΙΛΙΑ ΜΗ' (48)

(Ματθ. γ', 58 - δ', 12)

Β «Καὶ ὅταν ἐτελειώσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς αὐτὰς ἔφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ» (Ματθ. 13, 53).

Διατί εἶπεν αὐτὰς (τὰς παραβολὰς); Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο καὶ ἄλλας νά εἶπῃ. Διατί δὲ καὶ ἀναχωρεῖ; Ἐπειδὴ ἤθελε νά σπεῖρῃ παντοῦ τὸν λόγον. «Καὶ ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἐδίδασκεν αὐτοὺς (τοὺς Ναζαρηνοὺς) εἰς τὴν συναγωγὴν των».¹ Καὶ ποῖαν πατρίδα του ὀνομάζει τώρα; Κατὰ τὴν γνώμην μου τὴν Ναζαρέτ. «Δὲν ἔκανε ἐκεῖ πολλὰ θαύματα»,² λέγει **С** εἰς τὴν Καπερναοὺμ ὅμως ἔκανε θαύματα. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε «Καὶ οὐ Καπερναοὺμ, ποὺ ἐξυψώθη μέχρι τὸν οὐρανόν, μέχρι τὸν Ἄδην θὰ κατακρημνισθῇ· διότι ἂν τὰ μεγάλα θαύματα ποὺ ἔγιναν σὲ σένα, ἐπραγματοποιούντο εἰς τὰ Σόδομα, θὰ ἤμποροῦσαν νά παραμείνουν μέχρι σήμερα».³ Ὅταν ἦλθεν ἐκεῖ ἀφῆκεν τὰ θαύματα, διὰ νά μὴ τοὺς ἀνάψῃ περισσότερο φθόνον, μήτε νά τοὺς καταδικάσῃ αὐστηρότερον, ἐφ' ὅσον ἡ ἀπιστία των θὰ ἐνισχύετο· προτιμᾷ τὴν διδασκαλίαν, ποὺ δὲν εἶναι μικρότερον θαῦμα ἀπὸ τὰ θαύματα. Διότι καὶ οἱ καθ' ὁλοκληρίαν ἀνόητοι πρέπει νά θαυμάσουν καὶ **Δ** νά ἐκπλαγούν ἀπὸ τὴν δύναμιν τῶν λεγομένων, ἐνῶ αὐτοὶ ἀντιθέτως τὸν ταπεινῶνον ἀπὸ τὸν νομιζόμενον ὡς πατέρα του (τὸν Ἰωσήφ),⁴ ἂν καὶ εἶχαν πολλὰ παραδείγματα ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια καὶ εἶδαν γενναῖα παιδιὰ ἀπὸ ἀσήμους πατέρας. Διότι καὶ ὁ Δαυὶδ ἦτο υἱὸς κάποιου

1. Ματθ. 13, 54.

2. Ματθ. 13, 58.

3. Ματθ. 11, 23.

4. Μετὰ περιφρονητικῆς ἔλεγχον· «οὐχὶ αὐτός ἐστιν ὁ πατήρ μου;» (Ματθ. 13, 55).

ασημάντου γεωργού· και ὁ Ἄμώς, γιδοβοσκός ὁ ἴδιος, (ἦτο παιδί) γιδοβοσκός· και ὁ Μωϋσῆς ὁ νομοθέτης εἶχε πατέρα ἀσυγκρίτως κατώτερόν του.

Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἔπρεπε πρὸ παντός νὰ προσκονοῦν και κατάπληκτοι νὰ θαυμάζου, ἐπειδὴ ἂν και ταπεινῆς καταγωγῆς, ἐλάλει τόσοσ ὑψηλά (φλογία)· διότι ἦτο ὀλοφάνερον πῶς (ὅσα ἔλεγε) δὲν προήρχοντο ἀπὸ φροντίδα ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Θεῖαν Χάριν· αὐτοὶ ὁμως αὐτά, πού ἔπρεπε νὰ θαυμάζου, αὐτὰ χρησιμοποιοῦν ὡς ἀφορμὴν διὰ νὰ περιφρονῶν (τὸν Ἰησοῦν). Συνεχῶς δὲ εἰς τὰς συναγωγὰς συζητεῖ, διὰ νὰ μὴ τὸν κατηγοροῦσιν, πῶς, Ἐ περνώντας διον τὸν χρόνον Του εἰς τὴν ἔρημον, κάνει σάλαμα και πολεμᾷ τὴν πολιτείαν. Κατάπληκτοι λοιπὸν και γεμάτοι ἀπορίαν ἔλεγον· «Ἀπὸ ποῦ ὑπάρχει εἰς αὐτὸν αὐτὴ ἡ σοφία και αὐταὶ αἱ δυνάμεις (τῆς θαυματουργίας);». — Ἰνόμαζαν τὰ θαύματα δυνάμεις ἢ και αὐτὴν ἀκόμη τὴν σοφίαν. — «Δὲν εἶναι αὐτός τὸ παιδί τοῦ μαρακοῦ;»⁵ Μεγαλύτερον τώρα (ἦτο) τὸ θαῦμα και περισσότερα ἡ ἐκπληξίς. «Δὲν λέγεται ἡ μητέρα αὐτοῦ Μάρια; και οἱ ἀδελφοὶ του Ἰάκωβος και Ἰωσήφ και Σίμων και Ἰούδας; 4594. Και οἱ αἱ ἀδελφοὶ του δὲν εὐρίσκονται μαζί μας; Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν τὰ κατέχει ὅλα αὐτά; Και ἐσκοιδάλλζοντο μὲ αὐτόν»⁶ Βλέπετε ὅτι εἰς τὴν Ναζαρέτ συνωμίλει; Δὲν εἶναι ἀδελφοὶ αὐτοῦ — λέγει — ὁ τάδε και ὁ τάδε; Και τί μὲ αὐτό; Διότι ἀπὸ ἐδῶ ἔπρεπε οεῖς νὰ ὀδηγηθῆτε περισσότερον εἰς τὴν πίστιν. Ἀλλὰ θεθαίως εἶναι κακὸν πρᾶγμα ὁ φθόνος, και πολλές φορές (κεντριζόμενος ἀπὸ τὸν φθόνον ὁ φθονερός) κτυπιέται μόνος του. Διότι ἐκεῖνα τὰ γεγονότα, πού ἦσαν παράδοξα και ἀξιοθαύμαστα και ἀρκετὰ διὰ νὰ τραθήξου (τὴν πίστιν των), αὐτὰ τοὺς ἐσκοιδάλλζαν. Τί τάχα νὰ τοὺς εἶπεν ὁ Χριστός; «Πουθενὰ δὲν περιφρονεῖται προφήτης» — τοὺς ἀπήνησε — «παρὰ μόνον εἰς τὴν πατρίδα του και εἰς τὸ σπιτί του. Β Και δὲν ἔκανε ἐκεῖ πολλά θαύματα ἐξ αἰτίας τῆς ἀπιστίας των»⁷. Ὁ δὲ Λουκάς λέγει· «καὶ δὲν ἔκανε ἐκεῖ σημεῖα πολλά». Και ὁμως, ἦτο λογικὸν νὰ κἀνη. Ἄν προεβᾶδιζεν εἰς τὴν σέψιν Του ὁ πόθος νὰ

5. Ματθ. 13, 54 - 55.
6. Ματθ. 13, 56 - 57.
7. Ματθ. 13, 58.

Τὸν θαυμάζου (ἐπειδὴ και τότε ἐθαυμάζετο), διὰτὶ δὲν ἔκανε (θαύματα); Διότι δὲν ἐθλεπε τὴν δυνάμιν Του ὡς ἀφορμὴν πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον τους. Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν παρουσίαζαν πνευματικὴν πρόδοσ ἐκεῖνοι, δι' αὐτὸ παρέθλεψεν τὸ ἱδικόν Του, διὰ νὰ μὴ ἀξέηση εἰς αὐτοὺς τὴν κἀλασιν. Και πρόσεξε μετὰ ἀπὸ πόσον χρόνον ἦλθε πρὸς αὐτοὺς, και πόσα θαύματα ἐφανέρωσεν, οὔτε ὁμως ἔτσι συνήλθαν, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ καίγωνται ἀπὸ τὸν φθόνον. Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν ἔκανε και ὀλίγα θαύματα; Διὰ νὰ μὴ λέγουσιν «ἰατρὲ C θεράπευσε τὸν ἑαυτόν σου»⁸. Διὰ νὰ μὴ λέγουσιν, μᾶς πολεμᾷ, εἶναι ἐχθρός μας, και τοὺς δικούς του περιφρονεῖ· διὰ νὰ μὴ λέγουσιν, ὅτι ἂν εἶχαν γίνει θαύματα και ἡμεῖς θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ πιστεύσωμεν. Διὰ τοῦτο και ἔκανε, και συνεκρατήθη· τὸ πρῶτον μὲν διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ (χρέος) αὐτοῦ· τὸ δὲ δεύτερον διὰ νὰ μὴ τοὺς καταστήσῃ περισσότερον ἀξιοκατακρίτους. Βάλε δὲ καλὰ εἰς τὸν νοῦν σου τὴν δυνάμιν αὐτῶν, πού λέγει· ἂν και ἀπὸ φθόνον κατεῖχοντο, ἐν τούτοις τὰ ἐθαυμάζον. Ἀλλ' ὅπως ἀκριθῶς εἰς τὰ ἔργα (τοῦ Ἰησοῦ) δὲν κατηγοροῦν αὐτό, πού γίνεται, ἀλλὰ αἰτίας κατασκευάζουσιν ἀνυπόκριτους, λέγοντες· «μὲ τὸν Βεελζεβοῦλ⁹ ἐκδιώκει (ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους) τὰ δαιμόνια»¹⁰. ἔτσι και ἐδῶ δὲν κατακρίνουσ τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καταφεύγουσιν D εἰς τὴν μηδαμινὴν καταγωγὴν Του. Κἀνε μου τὴν χάριν και πρόσεξε σὺ τώρα τὴν κωλωσύνην τοῦ διδασκάλου, πού δὲν τοὺς ὀθριζεῖ, ἀλλὰ μὲ πολλὴν πραότητα τοὺς λέγει· «Πουθενὰ δὲν περιφρονεῖται προφήτης παρὰ μόνον εἰς τὴν πατρίδα τους». Και δὲν ἐσταμάτησεν ἐδῶ, ἀλλὰ προσέθεσεν· «και εἰς τὸ σπιτί του»· αὐτὸ μοῦ φαίνεται πῶς τὸ προσέθεσεν ὑπαινισάσμενος τοὺς ἀδελφούς του.¹⁰ Εἰς δὲ τὸν Λουκᾶν και παραδείγματα ἐπικαλεῖται δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα λέγων πῶς οὔτε ὁ Ἡ-

7a. Λουκ. 4, 28.

8. Λουκ. 11, 15.

9. Βεελζεβοῦλ (= Βεελ - ζεβοῦλ) ὁ κύριος τῶν κατοχθονίου κόσμου, θεός τῶν φιλισταίνων.

10. Ἡ ἀδελφὸς τοῦ Ἰησοῦ ἐνομοθνεῖται τὸ ἐκ προηγουμένου γάμος τοῦ Ἰωσήφ τέκνα. Στάτ· ὁ Ἰησοῦς ὡς «Μονογενής Ἰθός και Ἄλογος τοῦ Θεοῦ» και ὡς ἐκ Ἰησοῦματος Ἄγιος ἐνανθρωπήσας δὲν εἶχαν ἀδελφούς κατὰ σάρκα.

λιας ἦλθε πρὸς τοὺς συγγενεῖς, ἀλλὰ πρὸς τὴν χήραν, ποὺ ἦτο ἀπὸ ἄλλην φυλῆν οὔτε ἀπὸ τὸν Ἑλισσαίων ἐθεραπεύθη κανένας ἄλλος λεπρὸς (πατριώτης του) παρὰ ὁ ξενομερίτης Νεμεζάν Ἰσραηλίται οὔτε εὐεργετήθησαν, οὔτε Ε εὐεργετήσαν, ἀλλὰ οἱ ξένοι.¹¹ Τὰ λέγει δὲ αὐτὰ διὰ τὴν φανέρωσιν τὴν πονηρὰν τοὺς συνήθειαν καὶ πὼς κανένας καινούργιο δὲν συμβαίνει τώρα με αὐτόν.

«Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἐπληροφόρηθῆ ὁ Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν φήμην τοῦ Ἰησοῦ».¹² Διότι ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης, ὁ πατέρας του, ποὺ εἶχε σκοτώσει τὰ παιδιὰ, εἶχεν ἀποθάνει. Δὲν σημειώνει δὲ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔτσι ἀπλῶς, χωρὶς λόγον, τὸν καιρὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν μάθησιν τὴν ἀλαζονείαν τοῦ τυράννου καὶ τὴν ἀδιαφορίαν του. **495** Διότι δὲν ἐφρόντισε νὰ μάθῃ ἀπὸ ἐνωρίς δι' αὐτόν (τὸν Ἰησοῦ) ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ πολὺν καιρὸν. Πραγματικὰ τέτοιοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἔχουν εἰς τὰ χέρια τοὺς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τοῦ κόσμου καὶ φέρουν ἐπάνω τοὺς τὸν ὄγκον μεγάλης ὀλικῆς δυνάμεως πολὺ ἀργὰ τὰ μεταβαίνουν αὐτὰ, ἐπειδὴ δὲν πολυασχολοῦνται με αὐτὰ (τὰ πνευματικὰ ζητήματα). Σὺ κάνε μου τὴν χάριν νὰ προσέξῃς πόσον μεγάλο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρετὴ ἀφοῦ καὶ ὅταν ἔχη πιά ἀποθάνει (ὁ ἐνάρετος) τὸν φοβάται, καὶ ἀπὸ τὸν φόβον φιλοσοφεῖ διὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι — λέγει — «εἶπεν (ὁ Ἡρώδης) εἰς τοὺς ἀνθρώπους του· αὐτὸς εἶναι ὁ Ἰωάννης, ποὺ ἐγὼ ἐσκότωσα· αὐτὸς ἀνεστήθη ἀπὸ τοὺς νεκροῦς B καὶ δι' αὐτό, μέσῳ αὐτοῦ, γίνονται θαύματα».¹³ Εἶδες πόσον ἔχει ἐνταθὴ ὁ φόβος; Διότι οὔτε καὶ τότε ἐτόλμησε νὰ φανέρωσιν τίποτε ἐξω (εἰς τὸν κόσμον), ἀλλὰ τὸ λέγει μονάχα εἰς τοὺς ὀλικῆς του. Ἀλλὰ ὅμως καὶ αὐτὴ ἡ γνώμη εἶναι παράλογος καὶ στρατιωτικὴ. Διότι καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀνεστήθησαν ἀπὸ τοὺς νεκροῦς καὶ κανεὶς δὲν ἔκανε τίποτε τέτοιο. Ἐχὼ τὴν γνώμην διὰ αὐτὰ εἶναι λόγια φιλοτιμίας καὶ φόβου. Διότι κάτι τέτοιο παθαίνουν οἱ παράλογοι ἄνθρωποι μπερδεύουν (μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των) πολλὰς φορές ἀντίθετα πᾶσιν. Ὁ δὲ Λουκᾶς λέγει, διὰ ἔλεγον οἱ ὄχλοι· «Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἡλίας, ἢ ὁ Ἰερεμίας, ἢ κάποιος ἀπὸ τῶν ἀρχαίων προφητῶν»¹⁴ αὐτὸς δὲ (ὁ

11. Λουκ. 4, 27.
12. Ματθ. 14, 1.
13. Ματθ. 14, 2.
14. Λουκ. 9, 8.

Ἡρώδης) ὡσάν νὰ ἔλεγε κάτι σαφέτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εἶπεν αὐτό. Φυσικὰ ὁ ἴδιος, προηγουμένως, ὅταν οἱ ἄλλοι ἔλεγον πὼς αὐτὸς (ὁ Ἰησοῦς) εἶναι ὁ Ἰωάννης (διότι πολλοὶ C καὶ αὐτὸ ἰσχυρίζοντο), τὸ ἠρνεῖτο καὶ ἔλεγεν, με ὑπερηφάνειαν καὶ καμάρι, πὼς ἐγὼ τὸν (Ἰωάννην) ἐγὼ σκοτώσει. Αὐτὸ τὸ θεθαίνει καὶ ὁ Λουκᾶς καὶ ὁ Μάρκος, πὼς, δηλαδὴ, ἔλεγεν «ἐγὼ ἀπεκεφάλισα τὸν Ἰωάννην».¹⁵ Ὅταν ὅμως αὐτὴ ἡ φήμη ἐσταμάτησεν, τότε πλέον καὶ αὐτὸς καὶ αὐτὸς λέγει με τοὺς πολλοὺς. Μετὰ ὁ Εὐαγγελιστὴς μᾶς διηγείται καὶ τὴν ἱστορίαν. Καὶ διὰ ποῖον λόγον δὲν μᾶς τὴν παρουσιάσεν προηγουμένως; Διότι καὶ ὀλικῆρον τὸ συγγραφικὸν τοὺς ἔργον εἶχε σκοπὸν νὰ ἀναφέρῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν ἠσχολοῦντο με τίποτε ἄλλο δοχετον με αὐτὰ, ἐκτός ἂν καὶ πάλιν αὐτὴ ἡ παρέκθεσις ἐπρόκειτο νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἴδιαν (ὑπόθεσιν τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ). D Ἐπομένως, οὔτε τώρα θὰ ἀνέφεραν τὴν ἱστορίαν (τοῦ Ἰωάννου), ἂν δὲν ἐπρόκειτο διὰ τὸν Χριστόν καὶ διότι ἔλεγεν ὁ Ἡρώδης, ὅτι ἐκεῖνος (ὁ Ἰωάννης) ἀνεστήθη. Ὁ δὲ Μάρκος λέγει, ὅτι ὁ Ἡρώδης ἐτιμώσε πάρα πολὺ τὸν ἄνδρα, παρ' ὅλον ὅτι ἠλέγχετο (ἀπὸ τὸν Ἰωάννην).¹⁶ Τόσον σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀρετὴ. Μετὰ προχωρώντας εἰς τὴν ἀφήγησιν, λέγει τὰ ἐξῆς· «Διότι συνέλαθεν ὁ Ἡρώδης τὸν Ἰωάννην, τὸν ἔδωκεν, καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακὴν, ἐξ αἰτίας τῆς Ἡρωδιάδος τῆς γυναίκος Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἐπειδὴ τοῦ ἔλεγεν ὁ Ἰωάννης· «δὲν σοὺ ἐπιτρέπεται νὰ τὴν ἔχης παρανόμως». Καὶ ἐνῶ ἤθελε νὰ τὸν σκοτώσῃ, (δὲν τὸ ἔκανε, διότι) ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ἐπειδὴ τὸν θεωροῦσαν προφήτην».¹⁷ Καὶ διὰ ποῖον αἰτίαν δὲν λέγει τίποτε εἰς ἐκείνην (τὴν Ἡρωδιάδα), ἀλλ' ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἄνδρα; Διότι ἐκεῖνος ἦτο ὁ πιὸ ἀρμόδιος. Πρόσεξε δὲ πόσον ἀπαλὰ Ε περιγράφει τὴν κατηγορίαν, μᾶλλον ὡσάν νὰ διηγῆται ἱστορίαν, παρὰ ὡσάν νὰ παρουσιάσῃ κατηγορίαν. «Ὅταν ὅμως ἐάρταξε ὁ Ἡρώδης τὰ γενεθλιά του — λέγει — ἐχάρησεν ἀναδέσπαστα ἢ κόρη τῆς Ἡρωδιάδος ἔμπρὸς εἰς τοὺς προσκεκλημένους καὶ (αὐτὸ) εὐχαρίστησε τὸν Ἡρώδη».¹⁸ Ω δια-

15. Μάρκ. 6, 16 καὶ Λουκ. 9, 9.
16. Μάρκ. 6, 20.
17. Ματθ. 14, 5 - 6.
18. Ματθ. 14, 6.

βολικών συμπόσιον ὡ σατανικὸν θέατρον ὡ παράνομος χορὸς καὶ ἀκόμη, πῶς παράνομος κέρδος τοῦ χοροῦ. Διότι (ὁ Ἡρώδης) ἐτόλμησε νὰ κάνει φόνον, τὸν πῶς ἀδελυρὸν ἀπὸ ἄλλους τοὺς ἄλλους φόνους, ~~4306~~ καὶ ἐκεῖνος, πῶς ἤξιζε νὰ στεφανωθῆ καὶ νὰ ἀνακηρυχθῆ (νικητῆς), κατεσφάζετο μέσα (εἰς τὴν φυλακὴν)· καὶ τὸ τρώπειον τῶν δαιμόνων τοποθετήθηκε ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι. Διότι λέγει «ἐχόρευσε ἀναίδεστα ἡ κόρη τῆς Ἡρωδιάδος ἐμπρὸς εἰς τοὺς προσκεκλημένους καὶ (αὐτὸ) εὐχαρίστησε τὸν Ἡρώδη. Διὰ τοῦτο με ὄρκον τῆς ὑποσχέθη (δημοσίως) πῶς θὰ τῆς δώσῃ ὅ,τιδήποτε τοῦ ζητήσῃ. Ἐκεῖνη δασκαλεμένη ἀπὸ τὴν μητέρα της, δώσέ μου — εἶπε — ἐπάνω σὲ πιάτο τὸ κεφάλι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ». ¹⁹ Τὸ ἐγκλημα εἶναι διπλῶν, καὶ διότι ἐχόρευσε καὶ διότι ἄρεσεν (εἰς τὴν συντροφιά) καὶ ἄρεσεν τόσο, ὥστε καὶ φόνον νὰ εἰσπράξῃ ὡς μισθόν. Εἶδες πῶς εἶναι ὤμνος; Πῶς εἶναι ἀιδιασθητός; Πῶς εἶναι ἀνόητος; Διότι τὸν μὲν ἑαυτὸν τοῦ τὸν κρίνει ὑπεύθυνον νὰ τηρήσῃ τὸν ὄρκον. **B** ἐνῶ εἰς ἐκείνην (τὴν κόρην τῆς Ἡρωδιάδος) τῆς δίδει τὴν ἐξουσίαν νὰ ζητήσῃ (ὅ,τι θέλει). Ἀφοῦ δὲ εἶδε πῶς (ἀπ' ἄλλα αὐτὰ) ἐβγήκε τὸ κακόν, ἐλυπήθη, λέγει· ἂν καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν (τὸ κακόν) τὸν ἔθεσεν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν λυπᾶται; Τέτοια εἶναι ἡ ἀρετὴ· κρίνεται ἀξία θαυμασμοῦ καὶ ἐπαίνων καὶ ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἀκόμα. Ἄλλ' ὡ τὴν τρελλή! ²⁰ Ἐπρεπε καὶ αὐτὴ νὰ τὸν θαυμάζῃ, ἔπρεπε καὶ αὐτὴ νὰ τὸν προσκυνῇ, διότι τὴν ὑπερήσπιζεν ἐνῶ τὴν ἀτίμαζεν (ὁ Ἡρώδης). ²¹ αὐτὴ ὅμως συνήργησεν εἰς τὸ δράμα καὶ τοποθετεῖ παγίδα καὶ ζητεῖ χάριν σατανικὴν. «Αὐτὸς δὲ ἐφοθήθη διὰ τοὺς ὄρκους» — λέγει — «καὶ διὰ νὰ μὴ ἐκτεθῆ εἰς τοὺς συνδοιτημόνας». ²² Καὶ πῶς, (ὁ Ἡρώδης) δὲν ἐφοθήθη **C** τὸ φοβερώτερον; Διότι ἂν ἐφοθήθη τὸ ὅτι θὰ ἔχῃς μάρτυρας τῆς ἐπιπορίας σου, πολὺ περισσότερον ἔπρεπε νὰ φοβηθῆς νὰ ἔχῃς τόσοσους μάρτυρας μῆς τόσοσους παρανόμου σφαγῆς.

¹⁹ Ἐπειδὴ δὲ νομίζω ὅτι πολλοὶ ἀγνοοῦν καὶ τὸ θέμα τοῦ ἐγκλήματος, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐγεννήθη ὁ φόνος, εἶναι

19. Ματθ. 14, 7 - 8.

20. Ἐλέγγιον ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος τὸν Ἡρώδη, διότι συνέξ παρανόμως με τὴν Ἡρωδιάδα, ὑπερήσπιζε τὴν κόρην τῆς γυναίκας πῶς εἶναι τὸ θαμέλιον τῆς προσοικτιότητος τῆς γυναίκας.

21. Ματθ. 14, 9.

ἀνάγκη νὰ τὸ ἀναφέρωμεν καὶ αὐτὸ, διὰ νὰ μάθετε τὴν σύνεσιν τοῦ νομοθέτου. Ποῖος λοιπὸν ἦτο ὁ παλαιὸς Νόμος, πῶς κατεπάτησεν ὁ Ἡρώδης καὶ ὑπερήσπιζεν ὁ Ἰωάννης; Αὐτοῦ πῶς ἀπέθνησκε χωρὶς παιδιὰ ἡ γυναῖκα ἔπρεπε νὰ δοθῆ εἰς τὸν ἀδελφόν. ²³ Ἐπειδὴ ἦτο ἀπαρηγόρητον κακόν **D** ὁ θάνατος καὶ ἄλλα διετίθεντο διὰ τὴν ζωὴν, νομοθετεῖ (ὁ Νομοθέτης) νὰ παίρῃ γυναῖκα του (τὴν χήραν) ὁ ἐπιζῶν ἀδελφός καὶ νὰ διομάξῃ τὸ παιδί, πῶς θὰ γεννηθῆ, με τὸ ὄνομα τοῦ ἀποθαμένου, διὰ νὰ μὴ χαθῆ ἡ οἰκογένειά του. Διότι ἂν δὲν ἄφῃνε παιδιὰ αὐτός, πῶς ἀπέθνησκε, πρᾶγμα πῶς εἶναι ἡ μεγίστη παρηγορία τοῦ θανάτου, τὸ πένθος θὰ ἦτο ἀθεράπευτον. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἐσκέφθη ὁ Νομοθέτης αὐτὴν τὴν παρηγορίαν δι' αὐτοὺς πῶς εἶχαν στερηθῆ τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ διέτασεν τὸ νεογέννητον νὰ θεωρῆται παιδί ἐκεῖνου (τοῦ μακαρίτου). ²⁴ Ὅταν ὅμως ὑπῆρχε παιδί, δὲν ἐπιτρέπετο πλέον αὐτὸς ὁ γάμος. Καὶ διὰ ποῖον λόγον; **E** λέγει· διότι ἂν με ἄλλον ἐπιτρέπετο (νὰ ὑπανδρευθῆ), πολὺ περισσότερον με τὸν ἀδελφόν. Καθόλου. (Ὁ Νομοθέτης) ἐπιθυμεῖ νὰ συνεχισθῆ ἡ συγγένεια καὶ νὰ ὑπάρχουν πολλοὶ ἀφρομαὶ ἐνισχυσεως τῶν μεταξὺ (συγγενῶν) δεσμῶν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὅταν (ὁ ἄνθρωπος) ἀπέθνησκε χωρὶς παιδί, δὲν ἐνομφεῦτο (τὴν χήραν) ἄλλος; Διότι ἔτσι δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ θεωρηθῆ ὅτι τὸ παιδί ἦτο τοῦ μακαρίτου· τῶρα δὲ ὅμως πῶς τὸ ἔσπερνε ὁ ἀδελφός, τὸ ἐπινόημα γινώσκων πειστικόν. Ἄλλωστε οὐτε καθεὶς ἄλλος εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἀναστήσῃ τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀποθαμένου· αὐτὸς ὅμως εἶχεν ἀποκτήσει τὸ δικαίωμα ἀπὸ τὴν συγγένειαν. ²⁵ ²⁶ Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἡρώδης ἐπίασε ἐρωτικὰς σχέσεις με τὴν γυναῖκα τοῦ (ἀποθαμένου) ἀδελφοῦ του, ἂν καὶ εἶχε παιδί, διὰ τοῦτο τὸν κατηγορεῖ ὁ Ἰωάννης, καὶ κατηγορεῖ μαλακά, δείχνοντας καὶ τὴν ἐπιείκειαν μαζί με τὰ αὐστηρὰ λόγια. Σὺ κάνε μου τὴν χάριν καὶ πρόσεξε πῶς ἦτο σατανικὸν ὄλο τὸ θέατρον. Διότι πρῶτον ἐσχηματίσθη ἀπὸ μεθῶσι καὶ ἀπόλαυσιν, δι' αὐτὸ καὶ τίποτε καλὸν δὲν ἤμποροῦσε νὰ γίνῃ. Δεύτερον, διότι εἶχε διεφθαρμένους θεατὰς καὶ αὐτός, πῶς τοὺς ἐκάλεσε διὰ διασκεδάσιν ὁ πῶς παράνο-

22. Δευτ. 25, 5 - 10.

23. Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου ὁ Νομοθέτης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης παρεγγράει τὸ δικαίωμα τοῦ γάμου αὐτοῦ χάριν μόνον τῆς παιδοποιίας ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ.

μος από δλους. Τρίτον ή σκέψις, ή παράλογη. Τέταρτον, ή κόρη, διά την οποίαν ό γάμος ήτο παράνομος και πού έπρεπε να κρύβεται, επειδή, έξ αίτιας της διεσούρετο ή υπόληψις της μητέρας της, έρχεται γεμάτη άδιαντροπία (εις την διασκέδασι) και σκεπάζει, άν και κόρη, όλας τας πόρνας (μέ την αναίδειάν της). Άλλά και Β ό καιρός (της έορτής) δέν προσφέρει και μικροτέραν άφορμήν διά να κατηγορηθή κανείς αυτήν την παρνομίαν. Διότι όταν αυτός (ό 'Ηρώδης) έπρεπε να εύχαριστή τον Θεόν, διότι κατά την ήμέραν εκείνην τον έφερον εις τό φώς, τότε άκριθώς αποτολμά εκείνα τά παρνομα (πράγματα).²³ Όταν έπρεπε να τον έλευθερώση από τά δεσμά, τότε προσθέτει και την σφαγήν εις τά δεσμά.²⁴ Ακούσατε όσα από τά άνύπανθρα κορίτσια, πρό παντός δε όσαι από τας ύπανδρευμένιας γυναίκας καταδέγεσθε να κάνετε τοιαύτας άσχημίας εις τούς γάμους άλλων, να πηδάτε και να χορεύετε και να έντροπιάζετε έτσι την άνθρωπίνην φύσιν. Ακούσατε και οι άνδρες, όσαι τρέχετε εις τά (πολυέξοδα και) πολυτελή συμπόσια και γεμάτα μέθη C και φοβήθητε τό θάραθρον του Διάβολου. Διότι μέ αυτόν τον τρόπον ένίκησε κατά κράτος τότε και εκείνον τον άθλιον, ώστε να όρκισθή πως θά έδινε και τά μισά από την Βασιλείαν του. Αυτό λέγει μετά θεσβαιώσεως ό Μάρκος, πως «ώρκισθη εις αυτήν, πως ό,τι και άν μου ζητήσης, θά σού τό δώσω, μέχρι και την μισή μου Βασιλείαν».²⁵ Τόσον δά εκτιμούσε την ιδικήν του έξουσίαν, καθώς έτσι αιχμαλωτίσθη από τό πάθος του, ώστε να παραιτηθή απ' αυτήν δι' ένα χορόν. Και διατί θαυμάζεις, άν τότε συνθεσαιναι αυτά, αφού και τώρα άκόμα, μετά από τόσον ύψηλην φιλοσοφίαν, πολλοί από αυτούς τούς θηλυπρεπείς νέους και τας ψυχάς των άκόμη προσφέρουν διά τον χορόν, χωρίς να έχουν ανάγκην και από όρκον; Διότι αφού κατανήσουν αιχμάλωτοι D της ήδονής άγονται και φέρονται όπου ήμπορεί να τούς τραφή ή λύκος. Αυτό πού έπαθε τότε και εκείνος ό παράφρων, πού παρεφρόνησεν εις δύο περιπτώσεις, άξεπεράστου παραφροσύνης, να δώση έξουσίαν εις

23. 'Εκδή διασκέδασις να εύχαριστοίμε τον Θεόν, κατά την ήμέραν των γενεθλίων μας, διότι μέξ έφερν εις τό φώς της ήμέρας.

24. 'Η επικρατήσασα συνήθεια να θίβων χάριν οι 'Ηγεμόνες εις τολς καταδέξους.

25. Μάρκ. 6, 28.

έκείνην, πού είχε τόσον τρελλαθή και μεθύσει από τό πάθος και σε τίποτα δέν υποχωρούσε και να δέση καλά την υπόσχεσίν του μέ τον περιορισμόν του όρκου. Άλλά άν υπήρξεν εκείνος τόσον παρνομος, πού παρνομον από δλους ήτο τό γύναιον, και από την κόρη και από τον τύραννον. Διότι ή αρχιτεκτόνισσα όλων των κακών και πού έξύφανε δολόκληρη την τραγωδίαν ήτο αυτή αυτή πού πρό παντός έπρεπε να εογνωμονή τον προφήτην ('Ιωάννην). Έπειδή και ή θυγατέρα της E από αυτήν επείσθη και άδιαντρόπησε και έχόρευσε και έζήτησε τον φόνον (του 'Ιωάννου) και ό 'Ηρώδης από αυτήν έσαγηνεύθη. Βλέπετε πως έλεγε σωστά ό Χριστός: «όποιος αγαπά τον πατέρα του ή την μητέρα του περισσότερο από έμένα, δέν είναι άξιός μου».²⁶ Διότι άν αυτή έφήμοζεν αυτόν τον νόμον (του Χριστού) δέν θά παρέβαινε τόσους νόμους, δέν θά διεπραττεν αυτόν τον άποτρόπαιον φόνον. Διότι τί υπάρχει χειρότερον από την θηριωδίαν αυτήν; Φόνον, πού τον ζητεί ώσαν χάριν, φόνον παρνομον, φόνον (πού τον απαιτεί) έμπρός εις δλους και άδιαντρόπως; ~~428~~ Διότι δέν έπλησίασε (τον 'Ηρώδη) Ιδιαίτερος (και δέν) συνώμιλησε (κρυφά μαζί του) δι' αυτά, αλλά δημοσίως; και αφού έπέταξε κάτω την μάσκα και έπήρε συνήγορον τον Διάβολον, έτσι πλέον ειπεν αυτό πού ειπεν. Πραγματικά εκείνος (ό Διάβολος) και, αυτήν έκανε να επιτύχη εις τον χορόν, και τον 'Ηρώδη τότε να αιχμαλωτίση. Διότι ό που χορός εκεί και Διάβολος, Διότι ούτε και ό Θεός μας έδωσε τά πόδια δι' αυτό (να χορεύωμεν), αλλά διά να θαβίζωμεν κανονικά όχι διά να συμπεριφερόμεθε άδιάντροπα, όχι διά να πηδάμεν ώσαν τας καμήλους (και άν εκείναι προκαλοϋν άηδίας όταν χορεύουν, πολύ περισσότερο θεόσια αι γυναίκες), αλλά διά να χορεύωμεν μαζί μέ τούς Άγγέλους. Β Διότι άν τό σώμα είναι άισχρόν όταν τέτοιας άσχημίας διαπράττη, πολύ περισσότερο ή ψυχή. Τέτοιους χορούς χορεύουν οι δαίμονες, τέτοια άδιάντροπα άστεία κάνουν οι ύπηρέτα των Δαιμόνων. Πρόσεξε δε και την ίδιον την αίτησιν. «Δωσέ μου έδώ έπάνω εις τό πιάτο τό κεφάλι του 'Ιωάννου του Βαπτιστού».²⁷ Είδες την αναίχυντη, πού έχει χάσει πιά τό

26. Ματθ. 10, 37.

27. Ματθ. 14, 8.

κοκκίνισμα τῆς ἐντροπῆς, πού ἔχει δοθῆ δλόκληρη εἰς τόν Διάβολον; Καί τὸ ἀξίωμα ἐνθυμεῖται, καί οὔτε αἰσθάνεται ἐντροπὴν, ἀλλ' ὡσανὺ νὰ ὁμιλῇ διὰ κάποιο φαγητόν, ἔτσι ζητεῖ νὰ τῆς φέρουν ἐπάνω εἰς ἓνα πιάτο τὸ ἱερό ἐκεῖνο καί μακάριο κεφάλι (τοῦ Προδρόμου). Καί οὔτε κἀν ἀναφέρει τὴν αἰτίαν· διότι οὔτε καί εἶχε νὰ εἰπῇ τίποτε· ἀλλ' ἔτσι, χωρὶς λόγον, ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ τιμηθῇ μὲ τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων. Καί δὲν εἶπεν, ὁδήγησε αὐτόν C (τόν Ἰωάννην) ἐδῶ μέσα, καί κοτάσφαξέ τον· διότι δὲν ἤμπορούσε νὰ ὑποφέρῃ τὸ θάρρος τῶν ἐλέγχων του οὔτε ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ. Καί διότι ἐφοβεῖτο ὅτι θὰ ἀκούσῃ τὴν φρικτὴν φωνὴν καί ὅταν ἀκόμη θὰ κατεσφάζετο· διότι οὔτε ὅταν θὰ ἐπρόκειτο νὰ ἀποκεφαλισθῇ, θὰ ἤμπορούσε νὰ αἰγήσῃ. Δι' αὐτὸ λέγει· «ὡσὲ μου ἐδῶ ἐπάνω εἰς τὸ πιάτο»· ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ ἴδῶ ἐκείνην τὴν γλῶσσαν νὰ σωπαίῃ. Διότι δὲν ἐφρόντιζε μονάχα νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς ἐλέγχους, ἀλλὰ καί νὰ τὸν πατήσῃ καί νὰ τὸν περιγελάσῃ νεκρόν. Ὁ δὲ Θεὸς μακροθυμοῦσε καί οὔτε ἔρριξε κεραυνοὺς ἀπὸ ὕψηλά, οὔτε κατέφλεξε τὸ ἀδιάντροπο πρόσωπον· οὔτε διέταξε τὴν γῆν νὰ ἀνοιξῇ καί νὰ καταπιῇ τὸ ἁμαρτωλὸν ἐκεῖνο συμπόσιον στεφανιώνοντας, ἔτσι καί τὸ δίκαιον μὲ τὸ πάρα πάνω καί D ἀφήνοντας, συγχρόνως, μεγάλην παρηγορίαν δι' ἄσους, μετὰ ἀπὸ αὐτά, θὰ πάσχουν κατὰ ἀδίκως.

Ἄς τὰ ἀκούσωμεν λοιπὸν ὅσοι ὑποφέρομεν ἀπὸ πονηροῦ ἀνθρώπου, ἐπειδὴ ζῶμεν ἐνάρετα. Διότι καί τότε ὁ Θεὸς ἀνεχότανε μακρόθυμος νὰ κατασφαγῇ αὐτὸς πού ἔζη εἰς τὴν ἔρημον, πού ἦτο σφιγμένος μὲ τὴν δερματίνην ζώνην, πού ἦτο ἐνδεδυμένος μὲ τὸ τρίχινον ἱμάτιον, ὁ προφήτης, ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς προφήτας, αὐτὸς, πού δὲν ἔχει μεγαλύτερον του ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς, πού ἐγέννησαν γυναῖκες καί νὰ κατασφαγῇ, μάλιστα, ἀπὸ ἀκόλαστη κόρη καί διεφθαρμένη πόρνη, σὲ στιγμή πού ἠγωνίζετο διὰ τοὺς θεϊκοὺς νόμους. Σκεπτόμενοι λοιπὸν αὐτά, ἄς ὑποφέρομεν ὅλα ὅσα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πάσχωμεν μὲ γενναῖότητα. Διότι καί τότε αὐτὴ ἡ κακούργα καί παράνομη, μὲ ὅση μανία ἐπεθύμησε νὰ ἀποκρούσῃ αὐτόν, πού τὴν εἶχε λυπήσει, E μὲ τὴν δυνάμιν ἀπλάσθηκε, πού ἐχόρτασε ὅλον τὸν θυμὸν τῆς καί ὁμοῦς ὁ Θεὸς τὸ ἀνεχότανε. Ἄν καί πρὸς αὐτὴν (ὁ Προδρόμος) δὲν εἶπε τίποτα, οὔτε τὴν κατηγοροῦσε,

ἀλλὰ μονάχα τὸν ἄνδρα κατήγγειλε. Ἄλλὰ ἡ συνεδῆσις (τῆς) ἐστάθη πικρὸς κατηγορός. Δι' αὐτὸ καί ἐξέσπασε, μὲ ἀσυγκράτητη μανία, σὲ μεγαλύτερα κακὰ ποιοῦσε καί δογκωνότανε ἀπὸ τὸ κακὸ τῆς, καί ἐντρόπιαζε ὅλους μαζί, τὸν ἑαυτὸν τῆς, τὴν θυγατέρα τῆς, τὸν πεθασμένον ἄνδρα τῆς, τὸν ζωντανὸν μοιχὸν (Ἡρώδη) καί προσπαθοῦσε νὰ ξεπεράσῃ (σὲ κακία) τὰ προηγουμένα. ~~13:14~~ Διότι — ἔλεγεν — ἂν ὑποφέρῃ (ὁ Προδρόμος) διότι μοιχεύει (ὁ Ἡρώδης) ἐγὼ θὰ τὸν κἀνω καί φονέα καί σφαγέα τοῦ κατηγοροῦ. Ἀκούσατε ὅσοι αἰσθάνεσθε ἀδυναμίαν περισσότερο ἀπὸ ὅσον πρέπει εἰς τὰς γυναῖκας. Ἀκούσατε ὅσοι προθυμοποιεῖσθε νὰ δρικήζεσθε δι' ἀφανέρωτα (πράγματα) καί κάνετε ἄλλους κυρίου τοῦ χαμοῦ σας καί σκάθετε τὸν λάκκον σας. Διότι καί αὐτὸς (ὁ Ἡρώδης) ἔτσι ἐγάρθη. Περίμενε δηλαδὴ πῶς αὐτὴ (ἡ κόρη τῆς Ἡρωδιᾶδος) θὰ ζητήσῃ κατὰ ἀνάλογον μὲ τὸ δεῖπνον, ἐπειδὴ ἦτο (ἀνύπανδρον) κορίτσι καί θὰ ἔπρεπε νὰ ζητῇ, μέσα εἰς ἑορτὴν καί συμπόσιον καί πανηγύρι, μὴ χάρι χαρούμενη καί εὐχάριστη, ὅχι πάντως νὰ ζητῇ (καμμένο) κεφάλι καί ἐξηπατήθη. Ἄλλ' ὅμως κανένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ τὸν δικαιολογήσῃ. B Διότι ἂν ἐκείνη ἀπέκτησε ψυχὴν σκληρῶν ἀνδρῶν, πού μάχονται μὲ θηρία, αὐτὸς ὅμως δὲν ἔπρεπε νὰ παραλογισθῇ, οὔτε ἔτσι ἀδασαίνετο καί πρόθυμα νὰ ἐκτελέσῃ τυραννικὰς διαταγὰς. Διότι ποῖος δὲν θὰ ἤμπορούσε νὰ ἀνατριχιάσῃ καθὼς θὰ ἔβλεπε τὸ ἱερόν ἐκεῖνο κεφάλι νὰ στάζῃ αἷμα, στημένον εἰς τὸ δεῖπνον; Ἄλλ' ὅχι ὅμως καί ὁ παράνομος Ἡρώδης, οὔτε ἡ πῶς ἀμαρτωλὴ ἀπὸ αὐτὸν γυναῖκα. Διότι τέτοιες εἶναι αἱ γυναῖκες, πού πίπτουν εἰς τὴν πορνείαν εἶναι ἀπὸ ὅλους πῶς ἀδιάντροποι καί πῶς σκληροί. Διότι ἂν ἡμεῖς ὅταν ἀκούωμεν αὐτὰ ἀισθανόμεθα φρίκην, τί ἔπρεπε νὰ πάθῃ τότε ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον (πού τὰ ἔβλεπε); Τί νὰ πάθουν αἱ συνδαιτηθόμενες ὅταν ἔβλεπαν εἰς τὸ μέσον τοῦ συμπόσιου ἓνα νεόσφοκτο κεφάλι νὰ στάζῃ αἷμα; Ἄλλ' ἡ αἰμοβόρος ἐκείνη γυναῖκα καί πῶς ἀγρία ἀπὸ τὰς C Ἐρινύας δὲν ἔπαθε τίποτα ἀπὸ αὐτὸ τὸ θέαμα, ἀπ' ἐναντίας ὑπερφηανεῖτο· ἂν καί ἀπὸ τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τὸ θέαμα μονάχα ἔπρεπε νὰ παραλύσῃ πλέον. Ἄλλὰ τίποτα τέτοιο δὲν ἔ-

58. Ἐπισημαστικῶς τὸ ἐλάχιστον τῆς Συνεδήσεως, πού ἐλάττωον αἱ ἀρχαῖαι Ἐπιλογαὶ ὡς θεόμητος· εἶλον ἀπαιεῖον παρρην καὶ φθία διὰ κόμην; εἰς τὸ κεφάλαι τὸν.

παθε ή κακούργα, πού βίωσσε από οίμα προφητικό. Διότι τέτοια είναι ή πορνεία: δέν κάνει (τάς γυναίκα) μονάχα άσελγείς, αλλά και φόνισσες. Αυτάι θεαίαια, πού έπιθυμούν να περιπέσουν εις μοιχείαν, έχουν προετοιμασθή να σφάζουν και τούς άδικημένους άνδρας (των) και όχι μονάχα ένα, ούτε δύο, αλλά είναι πρόθυμοι να αποτολήσουν αναριθμήτους φόνους. Και δι' αυτές τάς τραγωδίας υπάρχουν **D** πολλοί μάρτυρες. Πράγμα, πού και εκείνη τό έκανε τότε, άναμένοσα να λησμονηθή πλέον τό άμάρτημά της και να τό αποκρύψη. Από αυτό όμως συνέθη έντελώς τό αντίθετον διότι μετά από αυτά ίσχυρότατα έφώνασεν ο Ιωάννης, «Αλλά ή κακία θέλει μονάχα τό παρόν, καθώς και αυτοί πού φλογίζονται από τόν πυρετόν, όταν ζητούν άκαιρα ψυχρόν (νερό). Διότι άν δέν έσφαζε τόν κατηγορον, δέν θα είχε τόσο ξεσκεπασθή τό τόλμημά της. Οί μαθηταί του, τούλάχιστον, δέν θα είπον τίποτε σχετικόν, όταν τόν έρριεν εις την φυλακήν» όταν όμως τόν έσκώτωση, τότε ήναγκάσθησαν να όμολογήσουν την αίτιαν. Διότι έπιθυμούσαν να αποκρύψουν την μοιχαλίδα και δέν ήθελαν να διαπομπεύουν **E** τάς συμφοράς των συνανθρώπων των: άφοϋ όμως έξηναγκάσθησαν από τά γεγονότα, τότε άποκαλύπτουν πλέον όλόκληρον τό τόλμημα. Διότι δια να μη υποπευθή κανείς κάτι πονηρόν, ως αίτιαν τής σφαγής, όπως εις την περίπτωση Θεωδά και Ιούδα²⁹ αναγκάζονται να εκθέσουν την άφορμήν του φόνου. «Όποτε, όσον και άν θελήσης να σκεπάσης άμαρτιαν με αυτόν τόν τρόπον, τόσοσ περισσότερον την διαπομπεύεις. **500** Διότι ή άμαρτία δέν σκεπάζεται με προσθήκην άμαρτίας, αλλά με την μετάνοιαν και την έξομολόγησιν. Πρόσεξε δε τόν Εύαγγελιστήν πώς τά διηγείται όλα άδίστα και όσον τού είναι δυνατόν άκόμη και άπολογίαν κάνει. Ύπερ του Ηρώδη, δηλαδή, λέγει «διά τούς όρκους και τούς συνδαιτημόνας», και ότι έλυπήθη δια δε την κόρην (τής Ηρωδιάδος), ότι «έδασκαλεύθη από την μητέρα» και ότι «έφερον εις την μητέρα την κεφαλήν», όσάν να έλεγεν, ότι έπραγματοποίησε τό πρόσταγμα εκείνης. Διότι όλοι οι δίκαιοι θλίβονται όχι δι' αυτούς, πού πάσχουν, αλλά δι' αυτούς, πού προενοϋν κακά (εις τούς άλλους), έπειδή αυτοί

29. Πρ. 5, 56 - 87.

πρό παντός είναι πού πάσχουν από την κακίαν. Διότι ο Ιωάννης δέν είχεν εκδικηθή, άλλ' αυτοί, πού τά έφτιαξαν έτσι.³⁰

B Αυτούς να μιμηθώμεν και ήμεις και να μη προσθάλωμεν τούς συνανθρώπους μας δια τάς άμαρτίας των, άλλ' όσον ήμπορούμε, να σκεπάζωμεν. «Άς αποκτήσωμεν φιλόσοφον ψυχήν. Διότι και ο Εύαγγελιστής διηγούμενος δια πόρνην και φόνισσα γυναίκα, ώμίλησεν, όσον ήμπορούσε μαλακά. Διότι δέν είπεν (άναφερόμενος εις την Ηρωδιάδα), από την φόνισσαν και διεφθαρμένην, αλλά «δασκαλευθείσα από την μητέρα» (έχρησιμοποίησε) τάς πλέον καλάς και όμορφουακουμέτας λέξεις. Συ όμως και υβρίζεις και κακολογείς τόν πλησίον και δέν ήθελες άνεχθή ποτέ να ένδομηθής ένα αδελφόν, πού σε λύπησε, έτσι άπαθώς, όπως (ο εύαγγελιστής) εκείνος ένεθυμήθη την πόρνην: αλλά (θα τόν ένεθυμείσο) με πολλήν θρηϊωδίαν και προσθλητικόν τρόπον, τόν πονηρόν (θα έλεγες άγανακτησμένος) τόν κακούργον, τόν ύπουλον, τόν άνόητον και θα τόν άνομάτιζες με πολλά άλλα **C** χειρότερα από αυτά. Διότι πραγματικά γινόμεθα όσάν θηρία και όμιλοϋμεν όσάν να έπρόκειτο δι' άλλογενή (και έχθρόν) άνθρωπον τόν κατηγορούμε, τόν κακολογούμε, τόν υβρίζομεν. Οί Άγιοι όμως δέν έκαναν έτσι: αλλά προτιμούσαν να θρηνοϋν δια τούς άμαρτάνοντας, παρά να τούς καταρώνται.

Αυτό λοιπόν ως κάμωμεν και ήμεις, και ως κλαίγωμεν την Ηρωδιάδα και αυτούς, πού ζητούν να την μιμηθούν. Διότι και σήμερα πολλά τέτοια συμπόσια γίνονται: και άν δέν φονεύεται Ιωάννης, (φονεύονται) όμως τά μέλη του Χριστού και πολύ πιο χειρότερα. Διότι αυτοί, πού χορεύουν τώρα, δέν ζητούν κεφαλήν επάνω εις **D** τό πιάτο, αλλά τάς μυγιάς αυτών, πού διασκεδάζουν. Διότι όταν τούς κάνουν δούλους (των ήδονών) και τούς σπρώχνουν εις παράνόμους έρωτας, και σπληνίζουν πόρνας, τότε δέν κόβουν κεφαλήν, αλλά σφάζουν την ψυχήν και φτιάνουν μοιχούς και πόρνους και γυναικωτούς. Διότι δέν θα μου είπής, ότι όταν πίνης κρασί και μεθές και θλέπης γυναίκα να χορεύη και να αίσχρολογή, δέν νικάσαι από αίσχρον πάθος δι' αυτήν, ούτε ότι δέν ξεφεύγεις προς την άσωτίαν νικημένος από την (αι-

30. Ο Ιερός Χριστότομος θεωρεί δεικναι τον βασιλιά τον ψυχην και εις το σφρα.

σγράν) ἡδονήν. Καί παθαίνεις ἐκεῖνο τὸ φρικτὸν· κάνεις τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ μέλη πόρνῆς.³¹ Διότι ἂν καὶ δὲν παρευρίσκειται ἡ θυγατέρα Εἰς τῆς Ἡρακλίας, ἀλλ' ὅμως ὁ Διάβολος, ποῦ τότε ἐχόρευσε διὰ μέσου ἐκείνης, χορεύει καὶ σήμερον δι' αὐτῶν καὶ φεύγει ἀφοῦ προηγουμένως ἀχμαλώτισε τὰς ψυχὰς τῶν συνδαιτημόνων. "Ἄν δὲ σεῖς ἠμπορέσετε νὰ μὴ μεθύσετε, ὡστόσον ἐπικοινωνεῖτε μὲ ἄλλην πιὸ φοβεροτέραν ἁμαρτίαν· διότι αὐτὰ τὰ συμπόσια εἶναι γεμάτα ἀπὸ πολλὰς κλοπᾶς. Διότι μὴ ἰδῆς μονάχα τὰ κρέατα, ποῦ ἔχουν σερβιρισθῆ ἔμπρός σου, οὔτε τὰ γλυκίσματα· ἀλλὰ σκέψου καλὰ πῶς ἔχουν συγκεντρωθῆ καὶ τότε θὰ ἰδῆς, **301** ὅτι (προέρχονται) ἀπὸ ζημίαν (πτωχῶν), καὶ πλεονεξίαν καὶ βίαν καὶ κλοπῆν. Ἀλλὰ δὲν προέρχονται ἀπὸ τοιαύτας (ἀδικίας) τὰ συμπόσια αὐτά, λέγει. Μὴ γένοιτο· διότι οὔτε καὶ ἐγὼ τὸ ἐπιθυμῶ. Ὡστόσον καὶ ἂν ἤθελε εἶναι καθαρά ἀπὸ αὐτά, ἐν τούτοις τὰ πολυτελῆ δεῖπνα δὲν εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπηλλαγμένα ἀπὸ ἐγκλήματα. "Ἄκουσε λοιπὸν πῶς, καὶ χωρὶς αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις, ὁ προφήτης κατηγορεῖ τὰ συμπόσια, λέγοντας· «Ἄλλοίμονον σεῖς ποῦ πίνετε τὸ ἐκλεκτὸν κρασί καὶ λούζεσθε μὲ τὰ ἀκριβότερα μύρα».³²

Βλέπεις πῶς κατηγορεῖ καὶ τὴν φιληδονίαν; Διότι ἐδῶ δὲν κατακρίνει τὴν πλεονεξίαν, ἀλλὰ τὴν ἀσωτίαν μονάχα. Καὶ σὺ μὲν τρώγεις ἔξω ἀπὸ τὸ μέτρον, ἐνῶ ὁ Χριστὸς οὔτε τὸ ἀπαραίτητον οὐ διάφορα γλυκίσματα, ἐκεῖνος οὔτε ξερὸ ψωμί· οὐ πίνεις κρασί τῆς θάσου, εἰς ἐκεῖνον ὅμως ποῦ διψᾷ δὲν προσέφερες· ἢ οὔτε ἕνα ποτήρι κρύο νερό· οὐ κοιμάσαι ἐπάνω σὲ ἀπαλὸ καὶ ὁμορφωτολισμένον στρώμα, ἐκεῖνος ὅμως ἀργοπεθαίνει ἀπὸ τὸ κρύον.

Δι' αὐτὸ καὶ ἂν ἀκόμη τὰ δεῖπνα εἶναι καθαρὰ ἀπὸ πλεονεξίαν, εἶναι ἁμαρτωλά καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἀκόμη, ὅτι, δηλαδή ἐνῶ σὺ τὰ ἀπολασθάνεις πέραν ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, εἰς ἐκεῖνον δὲν δίδεις οὔτε τὸ ἀπαραίτητον, καὶ ὅταν μάλιστα διασκεδάξης τὰ ἰδικὰ Του (ἀγαθὰ). Ἀλλ' ἂν μὲν ἦσουν ἐπίτροπος ἀνηλικίου παιδιοῦ, καὶ ἀφοῦ τοῦ τὰ ἔπαιρνες ὅλα τὰ ἀφηνες ἂν δυστυχῆ, θὰ ἠμπορούσες

31. Α' Κορινθ. 6, 10.

32. Ἄμωσ 6, 6.

νὰ ἔγης ἐναντίον σου ἀναριθμήτους κατηγορούς καὶ θὰ ἐδικάζεσο σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους· τώρα ὅμως ποῦ παίρνεις τὰ ἀγαθὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ ἐξοθεύεις ἔτοι ἀσκοπα εἰς ματαιότητας, δὲν νομίζεις ὅτι θὰ δικασθῆς ὡς ὑπεύθυνος; **C** Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ ὄχι μονάχα δι' αὐτοῦς, ποῦ προσκαλοῦν πόρνους εἰς τὰ τραπέζια τῶν (διτι πρὸς αὐτοὺς δὲν λέγω τίποτα, ὅπως καὶ εἰς τὰ σκυλιά)· οὔτε καὶ δι' ἐκείνους ποῦ ἀρπάζου καὶ γεμίζουν τὴν κοιλιὰ τους ἀπὸ τοὺς ἄλλους (διότι οὔτε καὶ μὲ αὐτοὺς ἔγω τίποτα κοινόν, ὅπως οὔτε μὲ τοὺς χοίρους καὶ τοὺς λύκους)· ἀλλὰ τὰ λέγω δι' ἐκείνους ποῦ ἀπολαμβάνου μὲν τὴν περιουσίαν τῶν, ἀλλὰ δὲν δίδου εἰς τοὺς ἄλλους, ἀπλῶς δι' αὐτοὺς ποῦ ἐξοθεύου τὰ πατρικά τους ἀγαθὰ. Διότι καὶ αὐτοὶ δὲν εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ κάθε κατηγορία. Διότι, εἰπέ μου, πῶς θὰ διαφύγῃς τὴν κατηγορίαν καὶ τὰ παράπονα, ὅταν γεμίζῃ τὴν κοιλιὰ του αὐτός, ποῦ τρώγει κοντὰ σου (καὶ σὲ κάνει νὰ γελᾷς) καὶ ὁ σκύλος, ποῦ στέκει δίπλα, ἐνῶ ὁ Χριστὸς οὔτε δι' αὐτὰ δὲν σοῦ φαίνεται ἄξιος; **D** Ὅταν ὁ μὲν γελωτοποιὸς παίρῃ τὸσα πολλὰ διὰ τὰ γέλια του, ἐνῶ ὁ Χριστὸς, διὰ τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, δὲν παίρνει οὔτε τὸ πιὸ ἀσημαντὸν ποσοστὸν ἀπὸ αὐτά; Καὶ ἐκεῖνος μὲν διὰ νὰ μᾶς εἰπῇ κάποιο ἀστεῖον ἔφυγε χορτάτος, ἐνῶ Αὐτός, ὁ Χριστὸς, ἀφοῦ μᾶς ἐδίδαξε ὅσα, ποῦ ἂν δὲν τὰ μαθαίναμε, δὲν θὰ διαφέραμε τίποτα ἀπὸ τοὺς σκύλους, δὲν κρίνεται ἄξιος οὔτε διὰ τὰ ἴσα μὲ ἐκεῖνον; Ἀνατριχιάζεις ὅταν ἀκούς; Ἀνατριχίασε λοιπὸν διὰ τὰ ἔργα. Διῶξε τὰ παράπονα (ἀπὸ τὸ τραπέζι σου) καὶ προσκάλεσε συνδαιτημόνα σου τὸν Χριστόν. Ἄν πάρῃ μέρος εἰς τὴν φιλοξενίαν σου καὶ τὸ τραπέζι σου, **E** τότε θὰ εἶναι ἡμέρος ὅταν θὰ σὲ δικάζῃ· γνωρίζει νὰ σέβεται τὸ φιλικὸ τραπέζι. Διότι ἂν τὸ γνωρίζουν αὐτὸ οἱ λησταί, πολὺ περισσότερο ὁ Δεσπότης. Φέρε εἰς τὸν νοῦν σου πῶς ἀπὸ τραπέζι (ὅπου εἶχε προσκληθῆ) ἐδικαίωσε τὴν πόρνην καὶ κατηγορήσε τὸν Σίμωνα λέγοντας· «φίλημα δὲν μοῦ ἔδωσες».³³ Διότι ἂν σὲ τρέφῃ χωρὶς νὰ τὰ κάνῃς αὐτά, πολὺ περισσότερο θὰ σὲ ἀνταμείψῃ ὅταν τὰ κάνῃς. **302** Μὴ ἰδῆς τὸν πεινασμένον, ποῦ ἔρχεται κοντὰ σου λερωμένον καὶ ἀκλυτὸν ἀλλὰ φέρε εἰς τὸν νοῦν σου ὅτι ὁ Χριστὸς, διὰ μέσου ἐ-

33. Λουκ. 7, 45.

κείνου, έβαλε τὸ πόδι Του εἰς τὸ σπῆτι σου καὶ σταμάτησε τὴν σκληρότητα καὶ τὰ προσβλητικὰ λόγια, μὲ τὰ ὅποια συνήθως ξεπαινίεις τοὺς ζητιάνους, ὡσάν ἀπατεῶνες, τεμπέληδες καὶ ἄλλα φοβερώτερα ἀπὸ αὐτὰ μὲ τὰ ὅποια τοὺς ὀνομάζεις.³⁴ Καὶ σκέψου, ὅταν οὐ λέγῃς αὐτὰ, ποῖα ἔργα κάνουν τὰ παράσιτα; Εἰς τί ὠφελούν τὸ σπῆτι σου; Σοῦ κάνουν ὀφωδῆποτε εὐχάριστον τὸ φαγητόν; Καὶ πῶς ἡμπορεῖ νὰ εἶναι εὐχάριστον, ὅταν χαστουκίζονται καὶ αἰσχρολογοῦν;³⁵ Καὶ τί πῶς δυσάρεστον ἀπὸ αὐτό, ὅταν κτυπᾷς αὐτόν πού ἔγινε κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ οὐ **Β** διασκεδάζεις ἀπὸ τὴν προσβολὴν πού τοῦ κάνει; Ὅταν κἀνὴς τὸ σπῆτι σου θέατρον, ὅταν γεμίζῃς μὲ θεατρίνους τὸ συμπόσιον καὶ ὅταν ἀπομιμήσῃαι αὐτοὺς πού ζυρίζονται ἐπάνω εἰς τὴν σκηνήν, οὐ ὁ εὐγενὴς καὶ ὁ ἐλεύθερος;³⁶ Διότι καὶ ἐκεῖ, εἰς τὴν σκηνήν, ὑπάρχουν γέλια καὶ κτυπήματα. Αὐτὰ λοιπὸν ὀνομάζεις ἡθουήν, εἰπέ μου, πού εἶναι ἄξια διὰ πολλὰ δάκρυα, διὰ πολλοὺς θρήνους καὶ ὀδυμούς; Καὶ ἐνῶ πρέπει νὰ τοὺς ὀδηγήσῃς εἰς σπουδαίαν ζωὴν, ἐνῶ πρέπει νὰ τοὺς συμβουλεύσῃς τὰ πρέποντα, οὐ τοὺς παρακινεῖς εἰς ἐπιπορκίας καὶ ἀνόητα λόγια; Καὶ ὀνομάζεις αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εὐχάριστον; Καὶ θεωρεῖς ὑπόθεσιν ἡδοῆς αὐτὸ πού προξενεῖ τὴν τιμωρίαν τῆς γενένης; Διότι ὅσα δὲν ἔχουν πιά νὰ εἰποῦν ἀστεϊασμούς, **Γ** τότε τὰ διαλύουν διὰ μὲ ὄρκους καὶ ἐπιπορκίας. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ θεωρεῖς ἄξια διὰ γέλια καὶ ὄχι διὰ δάκρυα καὶ θρήνους; Καὶ ποιὸς μυαλωμένος θὰ ἡμποροῦσε νὰ τὰ ἰσχυρισθῇ αὐτὰ;

Καὶ μὲ αὐτὰ, πού λέγω δὲν ἐμποδίζω νὰ τρέφονται καὶ αὐτοί, ἀλλὰ ὄχι μὲ τέτοια ἀφορμή. Ἡ διατροφή των δηλαδὴ ὄχι ὀφείλεται εἰς φιλανθρωπίαν καὶ ὄχι εἰς σκληρότητα εἰς ἐλεημοσύνην καὶ ὄχι εἰς περιφρόνησιν.³⁷ Θρέψε τον ἐπειδὴ εἶναι πτωχός, διότι ὁ Χριστὸς τρέφεται δι' αὐτοῦ, θρέψε τον ὄχι ἐπειδὴ λέγει σατανικὰ λόγια καὶ

34. Ὀνομασία ἀπόδοσις: ἡ εἰς ἐργασίαν περιφρονητικὴ τοῦ ἐκείνου.
35. Μία τάξις εἰς τὸ Βυζάντιον ἦσαν οἱ μῆσοι, γαλατοποιοί. Δὲν εἶχαν προσωπικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἐκπεπνημένον ἔκτακτον.

36. Ὁ ἱερεὺς Χρυσοστόμος, ὡς καὶ οἱ οἱ Πατέρες, εἶναι ἐναντίον τῶν θεάτρων, διότι ἦσαν κατάλοιπα τῆς εἰδωλολατρίας καὶ εἶχον σχέση. μὲ τὴν κακίαν ἡ: ἡσυχροσίας.

37. Ὀνομασία ὀδοῦται: ἀπετραπὸς ἀπαγορεύσεως τοῦ ἀνθρώπου.

καταντροπιάζει τὴν ζωὴν του. Μὴ τὸν βλέπεις πού γελά ἐξωτερικὰ, ἀλλὰ ἐξέτασε τὴν συνείδησίν του, καὶ τότε θὰ τὸν ἴδῃς νὰ καταριέται τὸν ἑαυτὸν του ἀναριθμήτους φορές, **Δ** καὶ νὰ ἀναστενάζῃ καὶ νὰ θρηνηῖ. Καὶ ἂν δὲν τὸ δείχνῃ, καὶ αὐτὸ ἐξ αἰτίας σου. Ἄς εἶναι λοιπὸν οἱ συνδαιτημόνες σου ἄνθρωποι πτωχοὶ καὶ ἐλεύθεροι, καὶ ὄχι ἐπιπορκοί, οὔτε θεατρίνοι. Ἄν θέλῃς δὲ νὰ τοὺς ζητήσῃς ἐκδούλευσιν διὰ τὴν τροφήν, πού τοὺς προσφέρεις, διάταξε, ἂν ἴδουν τίποτε ἄτοπον, νὰ ἐπιπλήξουν, νὰ συμβουλεύσουν, νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν φροντίδα τοῦ σπιτιοῦ, εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ὑπηρετῶν τοῦ σπιτιοῦ. Ἐχέεις παιδιὰ; Ἄς εἶναι, μαζί σου, πατέρες των, ἄς μοιρασθοῦν μαζί σου τὴν προστασίαν τῶν παιδιῶν, ἄς σοῦ φέρουν κέρδη, πού τὰ ἀγοπᾷ ὁ Θεός. Βάλε τους νὰ ἀσχολοῦνται μὲ πνευματικὸν ἔμπόριον. Καὶ ἂν ἴδῃς κάποιον νὰ ἔχῃ ἀνάγκη προστασίας, διάταξε νὰ βοηθήσουν, παρακίνησε νὰ ἐυπηρετήσουν. Μὲ αὐτοὺς νὰ κυνηγᾷς τοὺς ξένους διὰ νὰ τοὺς φιλοξενῇς, μὲ αὐτοὺς νὰ ἐνδύῃς τοὺς γυμνοὺς, μὲ αὐτοὺς νὰ στέλλῃς δῶρα εἰς τοὺς φυλακισμένους, **Ε** νὰ ἱκανοποιῇς τὰς ξένας ἀνάγκας. Αὐτὴν τὴν ἐκδούλευσιν ἄς σοῦ προσφέρουν διὰ τὴν τροφήν των, αὐτὴν πού καὶ σὲ καὶ ἐκείνους ὠφελεῖ, καὶ πού δὲν ἔχει καμμίαν κατηγορίαν.³⁸ Μὲ αὐτὰ τὰ ἔργα καὶ ἡ φιλία δένεται περισσότερον. Διότι τώρα καὶ ἂν νομίζουν πῶς ἀγαπᾶνται, ἐπιτρέπονται θυμῶς, διότι ζοῦν κοντὰ σοῦ ὡς παράσιτα **ΣΟΣ** ἂν κατορθώσουν νὰ ἐπιτύχουν αὐτὰ, καὶ αὐτοὶ μὲ περισσότεραν ἀνεσιν θὰ σταθοῦν πλησίον σου, καὶ οὐ μὲ περισσότεραν εὐχαρίστησιν θὰ τοὺς διαθρέψῃς, διότι δὲν θὰ δοπανᾷς ἀσκόπως καὶ ἐκεῖνοι θὰ στέκωνται κοντὰ σοῦ μὲ θάρρος καὶ τὴν ἐλευθερίαν, πού ταιριάζει, καὶ τὸ σπῆτι σου θὰ γίνῃ ἐκκλησία ἀντὶ θεάτρον, καὶ ὁ Διάβολος θὰ δραπετεῦσῃ, καὶ ὁ Χριστὸς θὰ εἰσέλθῃ καὶ μαζί Του ὁ χορὸς τῶν Ἁγγέλων. Διότι ὅπου εἶναι ὁ Χριστός, ἐκεῖ καὶ οἱ Ἄγγελοι ὅπου δὲ ὁ Χριστός καὶ οἱ Ἄγγελοι, ἐκεῖ ὁ οὐρανός, ἐκεῖ φῶς πῶς λαμπρότατος καὶ ἀπὸ τὸ ἡλιακόν. Ἄν θέλῃς δὲ νὰ καρπωθῇς, εἰ' αὐτῶν, καὶ ἄλλην πνευματικὴν ὠφέλειαν, παρακίνησέ τους, ὅταν ἀναπαύεσαι, νὰ

38. Ἡ ἀσκαρὶς τῆς ἀρετῆς διὰ τῶν οὐρανῶν ἔχει ὄρατα συνέθεσις τῶν Βυζαντινῶν Ἀγγέλων. Ἦτο μία ἐφαρμογὴ τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐντός τῶν ἐρίων τῆς κατ' ὄψιν Ἐκκλησίας.

πάρουν ειθλίον και να διαβάσουν τον Θεϊον Νόμον. Πολύ πιο ευχάριστα θα σε εξυμνηρήσουν αυτά παρά εκείνα. Διότι αυτά και σε και εκείνους κάνουν πιο σεμνούς. **Β** ενώ εκείνα δλους μαζί καταντροπιάζουν σε μὲν ὡσαν ὑπερήφανον και μέθυσον, αὐτοὺς δὲ ὡσαν ἀθλίους, πού ζούν μονάχα διά να γεμίζουν την κοιλία των. Διότι ἄν τους τρέφης διά να τους προσβάλλης, εἶναι πιο φοβερότερον ἀπό να τους σκοτώσης· ἄν όμως τους τρέφης δι' ὠφέλειαν και πνευματικόν κέρδος, τότε πάλιν προσφέρεις χρησιμώτερον ἀπό τὸ να τους ἐπιστρέψης ἐνῶ τους ὠδηγοῦσαν πρὸς τὸν θάνατον. Και τώρα μὲν τους καταντροπιάζεις περισσότερο και ἀπό τους ὑπηρέτας· πράγματι οἱ ὑπηρέται ἔχουν περισσότερο θάρρος και ἐλευθέριον συνείδησιν ἀπὸ αὐτούς· τότε όμως θα τους κάνης ἰσοτίμους με τοὺς ἀγγέλους.

Και αὐτοὺς λοιπὸν και τὸν ἑαυτὸν σου ἀπάλλαξε και ἀφοῦ ἀφαιρέσης τὸ ὄνομα τῶν παρασίτων, ὠνόμαζε τοὺς οὐσσίτους (= ὁμοτραπέζους), και ἀφοῦ πετάξης τὴν ἰδιότητα τῶν κολάκων, **Γ** να τοὺς χαριετῆς ὡσαν φίλους. Διὰ τοῦτο ἔκανε ὁ Θεὸς τὰς φιλίας, ὄχι πρὸς τὸ κακὸν τῶν ἀγαπωμένων και τῶν ἀγαπώντων, ἀλλὰ πρὸς τὸ καλὸν και τὸ ὠφέλιμον. Ἐνῶ αὐταὶ αἱ φίλαι τῶν παρασίτων εἶναι πιο φοβεραὶ ἀπὸ κάθε ἔχθρα. Διότι ἀπὸ τοὺς ἔχθρους, ἄν θελήσωμεν, κερδίζομεν ἀπὸ τὰ παράσιτα όμως αὐτὰ ὅπωςδῆποτε, κατ' ἀνάγκην, θα ζημιωθῶμεν. Μὴ κρατῆς λοιπὸν κοντὰ σου φίλους, πού ζημιώνουν· μὴ κρατῆς κοντὰ σου ἀνθρώπους πού ἀγαποῦν περισσότερο τὰ τραπέζια ἀπὸ τὴν φιλίαν. Διότι ὅλοι αὐτοὶ ἄν σταματήσης τὰς διασκεδάσεις, καταργοῦν και τὴν φιλίαν· ἐκείνοι όμως, πού σε συναναστρέφονται, **Δ** με σκοπὸν τὴν ἀρετὴν, παραμένουν συνεχῶς ὑπομένοντες κάθε εἶδους ἀτυχίαν. Ἐνῶ τὸ γένος τῶν παρασίτων σε ἀντιμετωπίζουν πολλάκις, ὡς ἔχθρον, και σε περιβάλλουν με κακὴν φήμην. Ἐξ αἰτίας αὐτῶν γνωρίζω πολλοὺς ἐλευθέρους, πού ἐφορτώθησαν με πονηράς διαδόσεις· ἄλλοι, δηλαδή, ἐσυκοφαντήθησαν διά μαγείας, ἄλλοι διά μοιχείας, ἄλλοι δὲ διά παιδοφορίας.³⁹ Διότι ἔσαν δὲν ἔχουν καμμίαν ἀπασχόλησιν, ἀλλὰ ζοῦν ἄσκοπα τὴν ζωὴν τους, ὡσαν τὰ παιδιὰ ἐξυπηρετούμενοι, εἰς πολλοὺς θα γεννοῦν ὑπομίας.

³⁹ Ψυχολογικὴ παρατήρησις. Οἱ ἀργόχοροι και τὰ εὐλοιαὶ συγκινῶν τὴν ἡλικίαν τῶν κυρίων τους.

Και τοὺς ἑαυτοὺς μας λοιπὸν θα ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ κάθε πονηρὰν ὑποψίαν, και πρὸ πάντων, ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν γένναν, και θα κάνωμεν ὅσα θέλει ὁ Θεός, ἄν καταργήσωμεν αὐτὴν τὴν διαβολικὴν συνήθειαν, **Ε** διά να τρώγωμεν και πίνωμεν και να τὰ κάνωμεν ὅλα εἰς δόξαν Θεοῦ, και διά να ἀπολαύσωμεν ἀπὸ Αὐτὸν τὴν δόξαν Του· τὴν ὁποίαν εἶθε ὅλοι να ἐπιτύχωμεν με τὴν χάριν και φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα και ἡ ἐξουσία και τώρα και πάντοτε και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἐνενοίτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΘ' (49)

304 «Ὅταν δὲ ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἀπὸ ἐκεῖ δια πλοίου εἰς ἔρημον τόπον, ὥστε νὰ μείνῃ μόνος με τοὺς μαθητὰς του. Καὶ ὅταν ἤκουσαν τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, ὅτι ἀπεχώρησεν εἰς ἔρημον τόπον, τὸν ἠκολούθησαν πεζοὶ ἀπὸ ὄλας τὰς πόλεις».

Κύτταξε ὅτι συνεχῶς καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὅταν συνελήφθῃ ὁ Ἰωάννης καὶ ὅταν ἀπεκεφαλίσθῃ καὶ ὅταν ἔμαθαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι πολλοὺς ἀνθρώπους τοὺς κάνει μαθητὰς του. Αὐτὸ γίνεται διότι ἐπιθυμία τοῦ Ἰησοῦ εἶναι νὰ κινήται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μέσος εἰς τὰ ἀνθρώπινα πλάσια, ἐπεὶ δὲν ἦτο ἀκόμη ὁ κατάλληλος καιρὸς ν' ἀποκαλύψῃ τελείως τὴν θεοτιτᾶ του. **Β** Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔλεγε καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς του νὰ μὴ εἰπὸν εἰς κανένα ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, διότι ἤθελε μετὰ τὴν ἀνάστασιν νὰ γίνῃ περισσότερο γνωστὴ ἡ μεσσιανικὴ του ἰδιότης. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐκείνους, ποὺ δὲν ἐπίστευσαν τότε εἰς αὐτόν, δὲν ἦτο πολὺ σκληρὸς, ἀλλὰ τοὺς ἀντιμετώπιζε με διάθεσιν συγχωρήσεως. Ἀφοῦ ἐφυγεν ἀπὸ ἐκεῖ, δὲν κατευθύνεται εἰς καμμίαν ἄλλην πόλιν, ἀλλὰ πηγαίνει εἰς τὴν ἔρημον, καὶ μάλιστα ταξιδεῖται με πλοῖον, ὥστε νὰ μὴ ἠμπορέσῃ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ κανένας ἄλλος.

Σὺ, ὅμως, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἀισθάνονται πλέον περισσότερον οἰκτεροὶ πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Πραγματικὰ, αὐτοὶ εἶναι ποὺ τοῦ ἀνήγγειλαν τὸ γεγονός τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ τοῦ Ἰωάννου. Ἀφῆσαν τοὺς πάντας καὶ καταφεύγουν πλέον εἰς τὸν Κύ-

1. Ματθ. 14, 13.

ριον. Τοῦτο ἦτο ἀποτέλεσμα καὶ τῆς συμφορᾶς ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Προδρόμου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀπαντήσεως ποὺ τοὺς ἔβωσεν ὁ Ἰησοῦς, ὅ ἡ ὄποια καὶ ἐπέτυχε νὰ τοὺς φέρῃ κοντὰ του.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸν τόπον ἐκεῖνον προτοῦ νὰ τοῦ ἀναγγελοῦν τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου; Ἐπεὶδὴ με κάθε πράξιν του ἤθελε νὰ ἀποδεικνύῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς θείας οἰκονομίας. Διότι δὲν ἐπεθύμει μόνον με τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ με τὰ ἔργα νὰ καταστήσῃ πιστευτὸν αὐτό, ἐπεὶδὴ ἐγκώριζε τὴν κακουργίαν τοῦ διαβόλου καὶ ὅτι αὐτὸς θὰ ἔκανε τὰ πάντα διὰ νὰ ἀφανίσῃ τὴν ἀντίληψιν αὐτήν.

Καὶ ὁ μὲν Ἰησοῦς, λοιπόν, δι' αὐτὸ ἀναχωρεῖ ἀπὸ ἐκεῖ. Τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, ὅμως, καὶ πάλιν δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ κοντὰ του, ἀλλὰ τὸν ἀκολουθοῦν με ἀφοσίωσιν, χωρὶς νὰ τοὺς φοβῆσθῃ καθόλου τὸ δραματικὸν τέλος τοῦ Ἰωάννου. **Δ** Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ πάθου, τόσον ἰσχυρὰ εἶναι ἡ ἀγάπη, δι' αὐτὸ κατανικῶν καὶ ἀποκραοῦν εὐκόλα ὄλους τοὺς κινδύνους. Δι' αὐτὸ ἔλασαν ἀμέσως καὶ τὴν ἀμοιβὴν τους, «καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς», λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς, «ἔβγηκεν ἀπὸ τὸ ἐρημικὸν καταφύγιόν του, εἶδε πολλὸν λαόν καὶ τοὺς συνεπάθησε πολὺ καὶ ἑθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους των».² Ἄν καὶ ἡ προθυμία τοῦ λαοῦ ἦτο μεγάλη, ἐν τούτοις τὰ ὅσα ἐπραττεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς ἦσαν ἀνώτερα ἀπὸ τὴν ἀμοιβὴν κάθε προθυμίας καὶ σπουδῆς. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀναφέρει ὡς αἰτία τῆς θεραπείας τῶν ἀσθενῶν τὴν εὐστολαγγλίαν τοῦ Ἰησοῦ, καὶ μάλιστα τὴν συνεχὴ καὶ καθολικὴν εὐστολαγγλίαν, ἡ ὁποία θεραπεύει τοὺς πάντας. Καὶ ἐδὼ δὲν ζητεῖ πιστὴν ἀπὸ τοὺς θεραπευομένους. **Ε** Διότι τὸ γεγονός ὅτι ἔτρεξαν κοντὰ του, ὅτι ἐγκατέλειψαν τὰς πόλεις, ὅτι τὸν ἐζήτησαν καὶ τὸν ἐόρηκαν με μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ τὸ ὅτι παρέμειναν μαζὶ του, ἂν καὶ ἡ πείνα τοὺς ἐπείζεν, ἦσαν ἀρκετὰ διὰ νὰ ἀποδείξουν τὴν πίστιν τους.

Πρόκειται δὲ νὰ διαθρέψῃ τὰ πλήθη τοῦ κόσμου. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ κάνει με ἰδικὴν του πρωτοουλίαν, ἀλλὰ περιμένει νὰ τοῦ τὸ ζητήσουν, διότι, ὅπως εἶπα καὶ ἄλλας φορές, τηρεῖ εἰς κάθε περίπτωσιν τὴν ἀρχὴν αὐτήν, δηλαδὴ, δὲν σπεύδει νὰ θαυματουργήσῃ προηγου-

2. Ματθ. 14, 14.

μένως, παρά όταν τον παρακαλέσουν.

ΣΟΒ Και διατί δέν τόν ἐπληρίασε κάποιος ἀπό τό πλήθος διά νά τοῦ ὁμιλήσῃ ἐξ ὀνόματος ἄλων τῶν ἄλλων; Διότι τόν ἐσέβαντο ὑπερβολικά καί, ἀκόμη, δέν ἐνοιώσαν τήν πείναν ἀπό τόν κόπον ποῦ εἶχαν νά εὐρίσκωνται συνεχῶς κοντά του. Ἀλλά καί οἱ μαθηταί του, όταν τόν ἐπληρίασαν, δέν τοῦ εἶπαν, θρέψε τό πλήθος τοῦ κόσμου, διότι δέν ἐγνώριζαν ἀκόμη τήν δύναμιν του τελείως. Ἀλλά τί λέγουν; «Ὅταν δέ ἐπληρίαζε νά θραυδάσῃ, προσήλθον εἰς αὐτόν οἱ μαθηταί του λέγοντες· Εἶναι ἔρημος ὁ τόπος καί ἡ ὥρα πλέον ἐπέρασεν. Δόσε διαταγήν νά διαλυθῶν τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, διά νά ὑπάγουν εἰς τὰ χωριά καί νά ἀγοράσουν διά τοὺς ἑαυτοῦς τῶν τροφάς.»³ Διότι, ἀφοῦ καί ὕστερα ἀπό τό θαῦμα ἐλησημόνησαν τό συμβῆναι καί μετὰ ἀπό τὰ κοφίνια ποῦ ἐγέμισαν ἀπό τὰ περισσεύματα ἐνόμιζαν ὅτι τοὺς ὁμιλεῖ διά τὸ ψωμί, όταν δυνάμει ζύμην τήν διδασκαλίαν τῶν Φαρισαίων.⁴ **Β** πολὺ περισσότερον τώρα, ποῦ δέν εἶχαν ἀκόμη γνῶρῃσει παρόμοιον θαῦμα, δέν ἠλπίζαν ὅτι ἦτο δυνατόν νά γίνῃ κάτι τέτοιο. Ἄν καί πρὶν ἀπὸ αὐτό ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀρρώστους, ἐν ταῦτοις δέν ἐπερίμεναν τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων. Τόσον ἀτελεῖς πνευματικῶς ἦσαν ἀκόμη.

Σὺ πράσξε, σὲ παρακαλῶ, τήν σοφίαν τοῦ Διδασκάλου, μὲ ποῖον τρόπον τοὺς προσκαλεῖ καθαρά πρὸς τήν πίστιν. Δηλαδή, δέν τοὺς εἶπε κατ' εὐθείαν, θά διαθρέψω τό πλήθος, διότι αὐτὸ δέν ἐπρόκειτο νά τὸ δεχθοῦν εὐκόλα. Ἀλλά τί ἔκανεν; «Ὁ δέ Ἰησοῦς, λέγει ὁ εὐαγγελιστής, «τοὺς εἶπεν· Δέν ἔχουν ἀνάγκη νά ἀπέλθουν καί νά ἀγοράσουν τροφήν. Δώσατέ τους σείς νά φάγουν.»⁵ Δέν εἶπεν, δίδω ἐγὼ εἰς αὐτοὺς, ἀλλά δώσατέ τους σείς. **Ο** Διότι ἀκόμη τῶν ἐθεώρων ὡς ἀνθρώπων. Αὐτοί, ὅμως, οὔτε καί τότε ὑψώθησαν πνευματικῶς, ἀλλ' ἐξασκοῦσθον νά τοῦ ὁμιλοῦν ὡς νά ἦτο ἀνθρώπος καί τοῦ λέγουν· «Δέν ἔχομεν ἐδῶ παρά πέντε ψωμιά καί δύο ψάρια.» Δι' αὐτό καί ὁ εὐαγγελιστής Μάρκος λέγει· «Δέν ἐκατάλασαν τί συνέβαινε μὲ τὰ ψωμιά,

3. Ματθ. 14, 15.
4. Πρὸλ. Ματθ. 16, 6.
5. Ματθ. 14, 18.
6. Ματθ. 14, 17.

διότι ἡ διανοία τους ἦτο παχυλὴ καί θραυκίνητος.»⁷ Ἐπειδὴ, λοιπόν, τὸ μυαλό τους ἦτο προσκολλημένον εἰς τήν γῆν, τότε πλέον παίρνει πρωτοβαλίαν ὁ Κύριος καί προσφέρει τήν βοήθειάν του καί τοὺς λέγει· «Φερέτέ τα μου ἐδῶ.»⁸ Διότι ἂν ὁ τόπος εἶναι ἔρημος, παρευρίσκεται ἐδῶ ἐκεῖνος ποῦ τρέφει τήν οἰκουμένην ὀλόκληρον. Ἄν ἐπέρασεν ἡ ὥρα καί ἐνύκτωσεν, σῶς ὁμιλεῖ ἐκεῖνος ποῦ δέν ὑπόκειται εἰς ὥρα. Ὁ δέ εὐαγγελιστής Ἰωάννης λέγει ὅτι τὰ ψωμιά αὐτὰ ἦσαν κριθῖνα.⁹ Καί δέν λέγει τυχαίᾳ τήν λεπτομέρειαν αὐτήν, ἀλλά τήν προσθέτει **Δ** διά νά μᾶς διδάξῃ ν' ἀποφεύγωμεν τὸν ἐγωισμόν τῆς πολυτελείας. Ἐξ ἄλλου καί τῶν προφητῶν τὸ τραπέζι ἦτο παρόμοιον.

«Καί ἀφοῦ ἔλαβεν ὁ Ἰησοῦς, λέγει ὁ εὐαγγελιστής, «τὰ πέντε ψωμιά καί τὰ δύο ψάρια καί προσέτριψε τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ νά καθίσουν εἰς τὰ χόρτα, ἐσήκωσε τὰ μᾶτια του εἰς τὸν οὐρανόν, ἠυχάρίστησε καί ἐπεκατέστη τὸν Πατέρα του καί ἔκοψε τὰ ψωμιά καί τὰ ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του καί οἱ μαθηταί εἰς τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ. Καί ἔφαγον ὅλοι καί ἐχόρτασαν, καί ἐσήκωσαν ὅτι ἐπερίσευσεν ἀπὸ τὰ κομμάτια, δώδεκα κοφίνια γεμῖα. Ἐκεῖνοι δέ ποῦ ἔφαγον ἦσαν περὶ πέντε χιλιάδες ἄνδρες, χωρὶς νά συμπολογίζονται εἰς τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν γυναῖκες καί παιδιὰ.»¹⁰

Διατί ἐσήκωσε τὰ μᾶτια του πρὸς τὸν οὐρανόν καί ἐπεκατέστη τὸν Πατέρα του; **Ε** Διότι ἔπρεπε νά πιστεύσουν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶναι ἀπεσταλμένος τοῦ Πατρὸς καί ὅτι εἶναι ἴσος μὲ αὐτόν. Ἀλλά αἱ πράξεις, ποῦ ἀπεδείκνυαν αὐτὰ, ἔδιδαν ἐκ πρώτης ὁμιλίας τὴν ἐντύπωσιν ὅτι συνεκρούοντο μεταξύ τους. Διότι τὴν ἰσότηρα τὴν ἀπεδείκνυε τὸ γεγονός ὅτι ἔκανε τὰ πάντα μὲ ἀπόλυτον ἐξουσίαν ὁ Κύριος. Τὸ ὅτι, ὅμως, προήρχετο ἀπὸ τὸν Πατέρα δέν ἠμποροῦσαν νά τὸ πιστεύσουν διαφορετικά, ἐάν δέν ἔπραττε τὰ πάντα ἀναφῶρων καί ἀποδίδων αὐτὰ μὲ μεγάλην ταπεινώσιν εἰς τὸν Πατέρα. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, οὔτε τὸ ἕνα ἔκανε μόνον, οὔτε τὸ ἄλλο, διά νά δεσφαιωθῶν καί τὰ δύο. **ΣΟΒ** Καί ἄλλοτε μὲν θαυματουργ-

7. Ματθ. 6, 52, 8, 17.
8. Ματθ. 14, 18.
9. Πρὸλ. Ἰωάν. 6, 9.
10. Ματθ. 14, 19 · 21.

γεί με έξουσίαν, οὐκ ἀπόλυτος Κύριος, ἄλλοτε δὲ θαυματουργεῖ, ἀφοῦ προσευχηθῆ εἰς τὸν Πατέρα.

Ἐπίσης, διὰ τὴν μὴ θεωρηθῆ ὅτι αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ δὲν συμβιβάζονται μεταξὺ τους, εἰς μὲν τὰ μικρότερα θαύματα ἀνυψῶναι τὸ θλίμμα του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τοῦ Πατρὸς, ἐνῶ εἰς τὰ μεγαλύτερα θαύματα πράττει τὰ πάντα με ἀπόλυτον ἐξουσίαν, διὰ τὴν καταλύσῃς ὅτι καὶ εἰς τὰ μικρότερα δὲν θαυματουργεῖ ἀντὶ τῆς δυνάμεως ἀπὸ κάποιον ἄλλον, ἀλλ' ὅτι ἐνεργεῖ ἔτσι διὰ τὴν ἀποδόσῃ τιμὴν εἰς τὸν γεννησάντα αὐτὸν Πατέρα. Ὄταν, λοιπὸν, συνεχώρησε τὰς ἀμαρτίας, ὅταν ἤνοιξε τὸν παράδεισον καὶ εἰσήγαγεν ἐκεῖ τὸν ληστήν, ὅταν κατέλυσε τὸν παλαιὸν νόμον εἰς τὰς περισσοτέρας του ἐντολάς, ὅταν πολλοὺς νεκροὺς ἀνέστησεν, **B** ὅταν ἐδόξασε τὴν θάλασσαν, ὅταν ἤλεγξε τὰς ἀποκρῶφους σκέψεις τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἐδημιούργησε τὰ μάτια τῶν τυφλῶν, πράγμα πού εἶναι ἀποκλειστικὸν κατ' ἄνωγον τοῦ Θεοῦ καὶ κανενὸς ἄλλου, δὲν φαίνεται εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς παραπάνω περιπτώσεις νὰ προσεύχεται πρὸς τὸν Πατέρα. Ὄταν, ὁμοίως, ἐπολιπλασίασε τοὺς ἄρτους, πράγμα πού συγκρινόμενον με τὰ ἄλλα εἶναι μικρότερον ἀπὸ ἕνα, τότε ἀνυψῶναι τὰ μάτια του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ προσεύχεται, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι θέλει νὰ συνδυάσῃ τὰς ἐνεργείας του αὐτὰς, ὅπως εἶπα, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ μὴ ἀρχίζωμεν προηγουμένως τὸ φαγητὸν, παρὰ ὅταν ἐνχαριστήσωμεν πρῶτον ἐκεῖνον πού μᾶς δίδει τὴν τροφήν.

Καὶ διὰ τὴν δὲν παράγει τροφήν ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντα; Διὰ τὴν ἀποστομῶσῃ τὸν Μαρκίωνα καὶ τὸν Μανιχαῖον, πού τὸν ἀποξενῶνουν ἀπὸ τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν κτίσιν καὶ νὰ διδάξῃ με τὰς πράξεις του ὅτι καὶ τὰ ὁρατὰ ἅλα εἶναι ἔργα καὶ κτίσματα ἰδικὰ του **C** καὶ, ἀκόμη, ὅτι αὐτὸς εἶναι πού δίδει τοὺς καρποὺς καὶ εἶπε κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας: «Νὰ ἐλαστήσῃ ἡ γῆ βοτάνην χορτῶν»¹¹ καὶ: «Νὰ θγάλουν τὰ ὕδατα ἔρπετά ζῶντα»¹². Ἐπειδὴ τὸ παρὸν θαῦμα δὲν ἦτο μικρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι ἂν καὶ ἐκεῖνα τὰ ἐδημιούργησεν ἀπὸ μὴ ὄντα, ἐν τούτοις τὰ ἐπλασεν ἀπὸ τὸ νερό. Δὲν ἦτο δὲ μικρότερον θαῦμα ἀπὸ τοῦ νὰ δημιουργήσῃ ἀπὸ τὴν

11. Γεν. 1, 11.
12. Γεν. 1, 20.

γῆν τὰ καρποφόρα δένδρα καὶ ἀπὸ τὸ νερό τὰ ζῶντα ἔρπετά. τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ πέντε ἄρτους ἐδημιούργησε τόσον πολλὰ ψωμιά καὶ ἀπὸ τὰ δύο ψάρια ἐπίσης. Αὐτὸ ἦτο ἀπόδειξις ὅτι ἦτο κύριος καὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης.

Ἐπειδὴ, ὁμοίως, τὰ θαύματά του ἐγένοντο συνεχῶς εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν κάνει μίαν καθολικὴν θαυματουργικὴν εὐεργεσίαν. **D** ὅστε νὰ μὴ εἶναι μόνον οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι θεσπαι τῶν θαυμάτων πού ἐγένοντο εἰς τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ νὰ ἀπολαύσουν καὶ οἱ ἴδιοι τὴν δωρεάν τῶν θαυμάτων του. Καὶ ἐκεῖνο πού εἰς τὴν ἔρημον ἐφαίνετο ἄξιον θαυμασμοῦ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, (διότι ἔλεγαν: «Μήπως ἡμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ ψωμί ἢ νὰ ἐτοιμάσῃ τραπέζι εἰς τὴν ἔρημον;»¹³), αὐτὸ τὸ ἀπαδεικνύει εἰς τὴν πράξιν. Δι' αὐτὸ τοὺς ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἔρημον, ὥστε νὰ ἀπαλλάξῃ τελείως τὸ θαῦμα ἀπὸ κάθε ὑποψίαν καὶ νὰ μὴ νομίσῃ κανένας ὅτι κάποια πόλις, πού εὕρισκετο ἐκεῖ κοντὰ, προσέφερε τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὸ τραπέζι. Δι' αὐτὸ δ' εὐαγγελιστῆς καθορίζει καὶ τὴν ὥραν καὶ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἀναφορὰν τοῦ τόπου.

Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο διδασκόμεθα ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό. τὴν φιλοσοφίαν τῶν μαθητῶν διὰ τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητα καὶ πόσῃ ἀδιαφορίᾳ ἐδείκνυν διὰ τὴν τροφήν τους. **E** Πραγματικὰ, ἂν καὶ ἦσαν δώδεκα ἄτομα, εἶχαν μόνον πέντε ψωμιά καὶ δύο ψάρια. Τόσον πάρεργα ἦσαν δι' αὐτοὺς τὰ σωματικὰ πράγματα καὶ μόνον διὰ τὰ πνευματικὰ ἐνδιεφέροντο. Καὶ δὲν ἐκράτησαν τὰ ὀλίγα αὐτὰ τρόφιμα διὰ τὸν ἑαυτὸν τους, ἀλλὰ τὰ προσέφεραν. ὅταν τοὺς τὸ ἐζήτησεν ὁ Ἰησοῦς, «Ὅθεν πρέπει νὰ διδαχθῶμεν ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη ἔχαμεν ὀλίγα, καὶ αὐτὰ νὰ τὰ δίδωμεν εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Ὄταν, λοιπὸν, τοὺς ἔδωσεν ἐντολὴν ὁ Κύριος νὰ φέρουν τὰ πέντε ψωμιά, δὲν λέγουν: Καὶ πῶς θὰ τραφῶμεν ἡμεῖς; **5:27** Πῶς θὰ χορτάσωμεν τὴν πείναν μας; Ἄλλ' ὑπακούουν με προθυμίαν.

Πέραν τῶν ὧων ἐλέγησαν, ὅπως ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν θαυματουργεῖ με θάσιν τὰ ὑπάρχοντα ψωμιά καὶ τὰ ψάρια, διὰ τὴν ὀδηγήσῃ τοὺς μαθητὰς του εἰς τὴν πίστιν, διότι ἦσαν ἀκόμη ἀδύνατοι

13. ψ.λμ. 77, 30.

πνευματικῶς. Δι' αὐτὸ καὶ ὕψώνει τὰ μάτια του εἰς τὸν οὐρανόν. Διότι ἀπὸ τὰ ἄλλα θαύματα εἶχαν πολλὰ ἴδει, ἀλλὰ κανένα παρόμοιον μὲ αὐτὸ.

Ἄφου, λοιπόν, ἐπῆρε τὰ ψωμιά, τὰ ἔκοψεν ὁ Κύριος καὶ τὰ ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητὰς του νὰ τὰ διαμοιράσων εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔτσι μὲ τὴν χειρονομίαν αὐτὴν τοὺς τιμᾷ. Καὶ ὄχι μόνον τοὺς τιμᾷ, ἀλλὰ τὸ κάνει διὰ νὰ μὴ δεῖξουν ἀπιστίαν, ὅταν θὰ γίνῃ τὸ θαῦμα, οὔτε νὰ τὸ ξεχάσουν, ὅταν περάσῃ, ἀφου θὰ ἦσαν μάρτυρες αὐτοῦ τὰ ἴδια τὰ χέρια τους. Δι' αὐτὸ, ἐπίσης, ἀφήνει καὶ τὰ πλήθη τοῦ κόσμου νὰ νοιώσουν καλὰ τὴν πείνον Β καὶ περιμένει νὰ ἔλθουν πρῶτοι οἱ μαθηταὶ νὰ τὸν ἐρωτήσουν καὶ διὰ μέσου τῶν μαθητῶν τακτοποιεῖ τὸν κόσμον εἰς τὸ χόρτον καὶ μὲ αὐτοὺς μοιράζει τὸ ψωμὶ καὶ τὰ ψάρια, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δεσμεύσῃ τὸν καθένα μὲ τὴν ἰδικήν του ὁμολογίαν καὶ τὰς πράξεις του. Δι' αὐτὸ καὶ παίρνει ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τὰ ψωμιά, διὰ νὰ ἔχουν πολλὰς ἀποδείξεις τοῦ γεγονότος καὶ πολλὰ περιστατικὰ νὰ τοὺς ὑπειθυμίζον τὸ θαῦμα. Πραγματικὰ, ἔαν τὸ ἐλησμονήσων, μολοντὶ συνέθησαν αὐτὰ, τί δὲν θὰ ἐπάθαιναν, ἔαν δὲν εἶχε πράξει ὅλα αὐτὰ; Καὶ δίδει ἐντολὴν εἰς τὸν κόσμον νὰ καθίσουν κατὰ παρέας, ἐπειδὴ θέλει νὰ τοὺς μάθῃ νὰ φιλοσοφοῦν. C Διότι δὲν ἤθελε νὰ διαθρέψῃ τὰ σώματά τους μόνον, ἀλλὰ νὰ τοὺς διδάξῃ καὶ τὴν ψυχὴν.

Συνεπῶς, καὶ ἀπὸ τὸν τόπον καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν τοὺς ἔδωκε τίποτε περισσώτερον παρὰ ψωμὶ καὶ ψάρια καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι εἰς ὅλους προσέφερε τὰ ἴδια καὶ τὰ ἔκανε κοινὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν ἔδωκεν εἰς κανένα περισσώτερον ἀπὸ τὸν ἄλλον, τοὺς ἐδίδαξε τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν ἀγάπην, τὴν ὁμοίαν συμπεριφορὰν πρὸς πάντας καὶ τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ πάντα εἶναι κοινὰ.

«Καὶ ἀφου ἔκοψε τὰ ψωμιά ὁ Κύριος, τὰ ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητὰς του καὶ οἱ μαθηταὶ εἰς τὰ πλήθη τοῦ κόσμου». Τὰ πέντε ψωμιά ἔκοψε καὶ ἔδωκε καὶ τὰ πέντε αὐτὰ ψωμιά εἰς τὰ χέρια τῶν μαθητῶν ἐπολλαπλασιάζοντο. Καὶ δὲν ἐστραμάτισε τὸ θαῦμα εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ἀλλὰ τὸ ἐπροχώρησε μέχρις ὅτου ἐπερίσσευσαν τὰ ψωμιά. D Καὶ δὲν ἐπερίσσευσαν ψωμιά δλόκληρα, ἀλλὰ κομμάτια, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὰ ἦσαν ὑπόλοιπα ἐκείνων καὶ ἔτσι νὰ πληροφορηθοῦν ὅτι τὸ γεγονός,

Δι' αὐτὸ ἀφῆσε τὸν κόσμον νὰ πεινάσῃ, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανένας ὅτι πρόκειται διὰ φαντασίαν. Δι' αὐτὸ ἔκανε νὰ περισσεύσουν δώδεκα κοφίνια, διὰ νὰ κρατήσῃ ἕνα καὶ ὁ Ἰούδας. Ἐμποροῦσε, βέβαια, νὰ σέβῃ τὴν πείνον. ἀλλὰ τότε δὲν θὰ ἐγνωρίζον οἱ μαθηταὶ τὴν δύναμίν του. Διότι καὶ εἰς τὸν Ἑλλῆνα τὸ ἴδιον ἐγίνε. Τόσον πολὺ, λοιπόν, κατεπλάγησαν ἀπὸ τὸ θαῦμα αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι. E ὥστε ἤθελαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλεῖα, πράγμα ποῦ δὲν ἔκανον εἰς κανένα ἄλλο θαῦμα.

Ποῖα γλῶσσα, λοιπόν, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ παραστήσῃ τὸ πῶς ἐπολλαπλασιάζοντο τὰ ψωμιά; Πῶς ἔφραεν εἰς τὴν ἔρημον; Πῶς ἐπήρκεσαν διὰ τόσον πλῆθος ἀνθρώπων; (Διότι ἦσαν πέντε χιλιάδες ἄνδρες, χωρὶς νὰ συνυπολογίζωνται αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά. Καὶ ἀποτελεῖ μεγάλον ἔπαινον τοῦ λαοῦ, διότι καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά ἔτρεχαν μὲ προθυμίαν κοντὰ εἰς τὸν Κύριον). Πῶς ἐπερίσσευσαν τὰ κομμάτια; Διότι καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μικρότερον θαῦμα ἀπὸ τὸ ἀρχικόν). **ΒΟΒ** Καὶ μάλιστα ἦσαν τόσα τὰ ὑπόλοιπα, ὥστε νὰ γεμίσουν τόσα κοφίνια, ἕνα καὶ οἱ μαθηταὶ, χωρὶς νὰ εἶναι οὔτε περισσότερα οὔτε λιγώτερα; Ἄφου ἐπῆρε, λοιπόν, τὰ ὑπολείμματα, δὲν τὰ ἔδωκεν εἰς τὰ πλήθη τοῦ κόσμου, ἀλλὰ εἰς τοὺς μαθητὰς, διότι τὸ πλῆθος εὐρίσκειται εἰς πολὺ χαμηλοτέραν πνευματικὴν κατάστασιν ἀπὸ τοὺς μαθητὰς.

Ἄφου ἔκανε τὸ θαῦμα ὁ Κύριος, «Ἀμέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς του νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ πλοῖον καὶ νὰ περάσουν προητέρα ἀπὸ αὐτὸν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς λίμνης, ἕως ὅτου αὐτὸς διαλύσῃ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ». Διότι ἂν καὶ ὅταν ἦτο παρῶν ἐνομιζέτο ὅτι ἐπρόκειτο διὰ φαντασίαν καὶ ὄχι διὰ πραγματικότητά, ἀσφαλῶς, ὅταν ἀπουσίαζεν δὲν συνέβαινε τὸ ἴδιον. Δι' αὐτὸν ἀκριθῶς τὸν λόγον, διὰ νὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετασθῇ μὲ ἀκριβείαν τὸ συμβάν, ἔδωκεν ἐντολήν εἰς ἐκείνους, ποῦ ἔλαβον τὰ ὑπόλοιπα καὶ τὰ πειστήρια τοῦ θαύματος, νὰ ἀποχωρισθοῦν ἀπὸ κοντὰ του. **Β** Ἐξ ἄλλου καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, ὅταν ἐπιτελῇ μεγάλα θαύματα, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ τοὺς μαθητὰς του, διὰ νὰ μάς διδάξῃ νὰ μὴ ἐπιδιώκωμεν τὴν ὁσίων τῶν πολλῶν καὶ νὰ μὴ παρασυρόμεθα ἀπὸ τὸν κό-

αμον. "Όταν δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει ὅτι, «τοὺς ἠνάγκασεν», ἀποδεικνύει τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν τῶν μαθητῶν νὰ παραμείνουν κοντὰ εἰς τὸν Κύριον. Καὶ ἀπέστειλεν τοὺς μαθητὰς μὲ τὸ πρόσχημα τῆς διαλύσεως τοῦ πλήθους, ἀλλ' ὁ Κύριος ἤθελε ν' ἀνεβῆ εἰς τὸ θουνόν. Τὸ ἔκανε δὲ αὐτὸ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ μὴ ἀναμειγνυόμεθα συνεχῶς μὲ τὸ πλῆθος, οὔτε πάλιν διαρκῶς νὰ τὸ ἀποφεύγωμεν, ἀλλὰ κάθε φορά νὰ κάνωμεν, εἴτε τὸ ἓνα εἴτε τὸ ἄλλο, διὰ τὴν ἀφέλειαν αὐτοῦ καὶ νὰ ἐναλλάσσωμεν τὸ καθένα ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης.

"Ἄς μάθωμεν καὶ ἡμεῖς, λοιπόν, νὰ παραμένωμεν συνεχῶς κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὄχι, ὅμως, ἀποθλέποντες εἰς τὴν ὀλικὴν ἀνταπόδοσιν, διὰ νὰ μὴ μᾶς κατηγορήσῃ, ὅπως ἔκανε εἰς τοὺς Ἰουδαίους. **Γ** Πραγματικά, «ζητεῖτε νὰ με εὕρετε», λέγει, «ὄχι διότι εἶδατε τὰ θαύματά μου, ἀλλὰ διότι ἐφάγατε ἀπὸ τοὺς ἄρτους καὶ ἐχορτάσατε».¹⁵ Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν κάνει συνεχῶς τὸ ἴδιον θαῦμα, ἀλλὰ τὸ θέτει εἰς δευτέραν σειρᾶν, διὰ νὰ διδαχθοῦν αὐτοὶ νὰ μὴ εἶναι δοῦλοι εἰς τὴν κοιλίαν τους, ἀλλὰ νὰ ἐπιδιώκουν διαρκῶς τὴν ἀπόκτησιν τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν.

Αὐτὰ, κατὰ συνέπειαν, ὡς ἐπιδιώκωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ὡς ζητῶμεν τὸν οὐράνιον ἄρτον καὶ, ἀφοῦ τὸν λάβωμεν, ὡς ἀπολλογώμεν ἀπὸ κάθε βιοτικῆς μέριμνας. Διότι, ἐάν ἐκεῖνοι ἀφῆσαν τὰ σπῖτια τους, τὰς πόλεις, τοὺς συγγενεῖς καὶ τὰ πάντα καὶ παρεμύνην εἰς τὴν ἔρημον καὶ δὲν ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ ἐκεῖ, μολονότι τοὺς ἐπέσειεν ἡ πείνα, **Δ** πολὺ περισσότερο ἡμεῖς, ποῦ πλησιάζομεν μίαν τοιαύτην τράπεζαν, πρέπει νὰ δεῖξωμεν μεγαλύτεραν εὐσέθειαν καὶ νὰ ζητῶμεν κατὰ πρῶτον μὲν μὴ γάλακτος πόθον τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ, καὶ ὕστερα τὰ αἰσθητὰ. Διότι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι κατηγοροῦντο, ὄχι ἐπειδὴ ἐξήγησαν νὰ συναυτήσουν τὸν Κύριον διὰ τὸν ἄρτον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν ἐξήγησαν μόνον διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ μάλιστα πρῶτον δι' αὐτόν. Πραγματικά, ἐάν κάποιος καταφρονῇ τὰς μεγάλας καὶ ὑψηλὰς δωρεὰς καὶ προσκολλᾶται εἰς τὰς μικρὰς καὶ ἀσημάντους, τότε καὶ ὁ δωροδότης τὸν περιφρονεῖ καὶ δι' ἐκεῖνα ποῦ αὐτὸς ἐπιθυμεῖ καὶ ἔτσι τὰ χάνει καὶ ἐκεῖνα. "Όπως, πάλιν, ἐάν ποδῶμεν τὰ πνευματικὰ, μᾶς προστίθενται, μαζί μὲ αὐ-

15. Ἰωάν. 6, 26.

τά, καὶ τὰ ὕλικά. **Ε** Διότι εἰς τὴν πραγματικότητα, τὰ τελευταῖα εἶναι προσθήκη εἰς τὰ πρῶτα. Τόσον ἀσημάντα καὶ μικρὰ εἶναι αὐτά, ἐάν συγκριθοῦν πρὸς τὰ πνευματικά, καὶ ὡς νομίζονται μεγάλα.

"Ὡστε, νὰ μὴ ἀσχολοῦμεθα μὲ αὐτὰ, ἀλλὰ νὰ θεωροῦμεν καὶ τὴν ἀπόκτησιν καὶ τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν χωρὶς ἰδιαίτεραν σημασίαν. "Όπως καὶ ὁ Ἰωβ, ὁ ὁποῖος, οὔτε, ὅταν τὰ εἶχε, ἐπροσκολλᾶτο εἰς αὐτά, οὔτε, ὅταν τὰ ἔχασε, τὰ ἐζητεῖ μὲ ἀγωνίαν. Διότι δι' αὐτὸν τὸν λόγον λέγονται χρήματα, ὄχι διὰ νὰ τὰ θάψωμεν εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιώμεν ὅπου χρειάζεται. Καὶ ὅπως ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς τεχνίτας ἔχει τὴν τέχνην του καὶ τὰς ἰδιαίτερας γνώσεις ἐπάνω εἰς αὐτήν, **ΣΤ** ἔτσι καὶ ὁ πλούσιος δὲν γνωρίζει νὰ δουλεύῃ τὸν σίδηρον, οὔτε νὰ κατασκευάζῃ πλοῖα, οὔτε νὰ ὑφαίνῃ, οὔτε νὰ κτίξῃ, οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον ἔργον. "Ἄς μάθῃ, λοιπόν, νὰ χρησιμοποιῇ τὸν πλοῦτον ὅπου εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ ἐλεῖ τοὺς πτωχοὺς καὶ τότε θὰ μάθῃ τὴν τέχνην πολὺ ἀνωτέραν ἀπὸ ἄλλας τὰς παραπάνω. Διότι ἡ τέχνη αὐτὴ εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ ἄλλας αὐτάς. Τὸ ἐργαστήριον αὐτῆς εἶναι κτισμένον εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Τὰ ἐργαλεῖα τῆς δὲν εἶναι φτιαγμένα μὲ σίδηρον καὶ χαλκόν, ἀλλὰ ἀπὸ ἀγαθότητα καὶ καλῆν διάθεσιν. Ὁ διδάσκαλος τῆς τέχνης αὐτῆς εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Πατήρ του. **Β** Διότι λέγει: «Ἦνεσθε εὐσπλαγχνικοί, καθὼς καὶ ὁ Πατήρ σας ὁ οὐράνιος».¹⁶ Καὶ τὸ πῶς ἀξιοθαύμαστον εἶναι ὅτι, ἐνῶ εἶναι τόσο πολὺ καλλιτέρα ἀπὸ τὰς ἄλλας τέχνας, δὲν ἀπαιτεῖ οὔτε κόπον οὔτε χρόνον διὰ νὰ τὴν μάθῃ τελείως κάποιος καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόξῃ μὲ ἐπιτυχίαν. Ἄρκει νὰ τὸ θελήσῃ καὶ τὸ πᾶν ἐπέτυχεν.

"Ἄς ἴδωμεν, ὅμως, ποῖον εἶναι τὸ τέλος τῆς τέχνης αὐτῆς. Ποῖον εἶναι, λοιπόν, τὸ τέλος τῆς; Ὁ οὐράνιος, τὰ ἀγαθὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἡ ἀπόρρητος ἐκείνη δόξα, αἱ πνευματικὰ ἐκεῖναι παστάδες, αἱ λαμπραὶ λαμπάδες, ἡ συνήπαρις μὲ τὸν νυμφὸν καὶ ἄλλα τὰ ἄλλα, ποῦ κοιμῆτα γλώσσα, οὔτε μυαλὸ ἤμπορεῖ νὰ τὰ παραστήσῃ καὶ νὰ τὰ σκεφθῇ.

"Ὡστε, καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὐτὴν μεγάλη εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῆς τέχνης αὐτῆς. Πραγματικά, αἱ περισσότεραι ἀπὸ τὰς τέχνας εἶναι χρήσιμα διὰ τὴν ποροῦσαν

16. Λουκ. 6, 26.

ζωήν. **Ο** ἐνῶ αὐτὴ χρησιμεύει καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ἐάν, λοιπόν, τόσο ὑπερέχη αὐτὴ ἀπὸ τὰς τέχνας πού μᾶς εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν μας, ἐννοῶ τὴν ἱατρικὴν, τὴν οἰκοδομικὴν καὶ ἄλλας τὰς τέχνας αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἀσφαλῶς, θὰ ὑπερέχη ἀπὸ ἄλλας τὰς ἄλλας, τὰς ὁποίας ἐάν κανεὶς ἐξετάσῃ μὲ ἀκριβείαν, θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῇ ὅτι δὲν εἶναι καθόλου τέχναι.

Κατὰ συνέπειαν, ἐγὼ τοῖλάχιστον δὲν θὰ ὀνομάσω οὔτε καν τέχνας τὰς ἄλλας, τὰς περιττάς, δηλαδή, Πραγματικά, εἰς τί μᾶς χρησιμεύουν ἢ μαγειρικὴ καὶ ἢ καρυκευτικὴ; Πουθενά. Ἄλλ', ἀντίθετα, μᾶς εἶναι καὶ πάρα πολὺ θλασθεραί, ἐπειδὴ καταστρέφουν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν μας, δεδομένου ὅτι εἰσάγουν εἰς αὐτὰ μὲ ἀφθονίαν τὴν τρυφὴν, πού εἶναι ἢ μητέρα ὄλων ἐν γένει τῶν νοσημάτων καὶ τῶν παθημάτων.

Δ Ὅχι μόνον αὐτάς, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν ζωγραφικὴν, οὔτε καὶ τὴν διακοσμητικὴν θὰ ἠμποροῦσα ἐγὼ τοῦλάχιστον νὰ ἀποκαλέσω τέχναι, διότι μᾶς υποχρεώνουν μόνον εἰς περιττὰς δαπάνας. Αἱ τέχναι, ὅμως, πρέπει νὰ μᾶς παρέχουν καὶ νὰ μᾶς κατασκευάζουν ἐκεῖνα πού εἶναι ἀναγκαῖα καὶ μᾶς διατηροῦν τὴν ζωὴν. Δι' αὐτό, ἄλλωστε, ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκε καὶ σοφίαν, διὰ νὰ εὐρωμεν τὰς μεθόδους, μὲ τὴν δοῦθειαν τῶν ὁποίων θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ὀργανώσωμεν τὴν ζωὴν μας. Αἱ ζωγραφία, ὅμως, τῶν ζώων, πού γίνονται ἢ εἰς τοὺς τοίχους ἢ τὰ ἐνδύματα, εἰς τί μᾶς χρησιμεύουν; πές μου.

Διὰ τὸν ἴδιον λόγον πρέπει νὰ ἀφαιρεθοῦν πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν τέχνην τῶν ὑποδηματοποιῶν καὶ τῶν ὑφαντουργῶν. Διότι αὐταὶ περιέπεσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν θαναυσότητα. Ἐ ἀφοῦ παρέβλεψαν τὴν ἀνάγκην πού ἐξυπηρετοῦσαν καὶ ἀνέμειξαν τὴν κακοτέχνιαν μὲ τὴν τέχνην. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὴν οἰκοδομικὴν τέχνην.

Ἄλλ' ἐφ' ὅσον αὐτὴ κατασκευάζῃ σπιτία καὶ οἷα θέατρα, δηλαδή, ἐργάζεται διὰ τὰ ἀναγκαῖα καὶ οἷα διὰ τὰ περιττά, τὴν ὀνομάζω τέχνην. Ὅμοια καὶ τὴν ὑφαντικὴν, ἐφ' ὅσον φτειάχνῃ ἐνδύματα καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα ὑφάσματα, καὶ δὲν μιμῆται τὰς ἀράχνας διὰ νὰ ἀποκαλύπτῃ μέγαν ἐγωϊσμόν καὶ ἀπερίγραπτον θλασθερίαν, τὴν ὀνομάζω τέχνην. **§ 10** Ἐπίσης, καὶ τὴν τέχνην τῶν ὑποδηματοποιῶν, ἐφ' ὅσον φτειάχνῃ ὑποδήματα, δὲν θὰ τὴς ἀρνηθῶ τὸ ὄνομα τῆς τέχνης. Ὅταν, ὁ-

μῶς, κἀνὴ τὸς ἄνδρας νὰ φαίνωνται ὡς γυναῖκες καὶ τοὺς κἀνὴ μὲ τὰ ὑποδήματα νὰ φέρονται μὲ θηλυπρέπειαν καὶ νὰ χάνουν τὸν ἀνδρισμὸν τοὺς, τότε θὰ τὴν κατατάξωμεν εἰς τὰς θλασθεράς καὶ περιττάς καὶ δὲν θὰ τὴν ὀνομάσωμεν καθόλου τέχνην.

Καὶ γνωρίζω ὅτι εἰς πολλοὺς θὰ φαῖνῃ λεπτολόγος, ἐπειδὴ ἐξετάζω τὰ πράγματα αὐτά. Ἄλλὰ δὲν θὰ πούσω νὰ τὸ κάνω ἐξ αἰτίας αὐτοῦ. Διότι τὸ αἴτιον ὄλων ἐν γένει τῶν κακῶν αὐτὸ εἶναι, τὸ ὅτι, δηλαδή, τὰ ἁμαρτήματα αὐτὰ θεωροῦνται μικρὰ καὶ δι' αὐτὸ παραμελοῦνται.

Καὶ ποῖον ἁμάρτημα, ἐρωτᾷ κάποιος, ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ πῶς ἀσήμαντον, **Β** ἀπὸ τοῦ νὰ φορῇ ἓνας ἄνθρωπος ὑποδήματα μὲ σπολῖδια καὶ γυαλισμένα καὶ προσηρμοσμένα ὠραῖα εἰς τὰ πόδια, ἐάν, θέθῃαι, φαίνεται ὀρθὸν νὰ ὀνομάσωμεν αὐτὸ ἁμαρτίαν; Θέλετε, λοιπόν, νὰ ἀπαντήσω εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ἀποδείξω τὸ μέγεθος τῆς ἀσχημοσύνης, χωρὶς νὰ σᾶς καταλάβῃ ἢ ὀργῇ; Ἡ μᾶλλον, καὶ ἐν ὀργίζεσθε, δὲν τὸ προσέχω καὶ πολὺ. Διότι σεῖς εἰσαθε αἰτίαι τῆς ἀνοησίας αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι οὔτε καν τὴν θεωρεῖτε ἁμάρτημα καὶ δι' αὐτὸ μὲ ἀναγκάζετε νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς ἀουτίας αὐτῆς.

Ἐλάτε, λοιπόν, νὰ τὸ ἐξετάσωμεν καὶ νὰ διαπιστώσωμεν τὸ πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι αὐτό. Πραγματικά, ὅταν τὰ μεταξωτὰ νήματα, πού δὲν εἶναι ὠραῖον οὔτε εἰς τὰ ἐνδύματα νὰ ὑφαίνωνται ὡς σπολῖδια, τὰ συρράπτετε ἐπάνω εἰς τὰ ὑποδήματα, πόσου χλευασμοῦ καὶ πόσου γέλωτος δὲν εἶναι ἀξία αὐτά; **Γ** Ἐάν, ὅμως, περιφρονῆς τὴν ἰδικὴν μου γνώμην, τότε ἀκουσε τὴν φωνὴν τοῦ Παύλου, πού μὲ μεγάλῃν σφοδρότητα τὰ ἀπαγορεύει αὐτά, καὶ θὰ καταλάβῃς τὸ γελῶδες τῆς ὑποθέσεως. Τί λέγει, λοιπόν, ἐκεῖνος; «Ὅχι μὲ φιλάρεσκα πλεξίματα τῶν μαλλίων, ἢ μὲ χρυσά ἢ μαργαριταρένια κοσμήματα ἢ μὲ ροῦχα πολυτελῆ». Ποῖαν συγχώρησιν ἀξίζεις, λοιπόν, νὰ εὐρῆς σὺ, ὅταν ὁ Παῦλος ἀπαγορεύῃ εἰς τὴν σύζυγον νὰ φορῇ πολυτελῆ ἐνδύματα, καὶ σὺ ὀδηγῆς τὴν θλασθερίαν αὐτὴν καὶ εἰς τὰ ὑποδήματα καὶ πολλὰ κάνεις διὰ τὴν καταγέλαστον αὐτὴν ἀνοησίαν;

Πραγματικά, και πλοῖον ναυπηγεῖται και κωπηλάται ἐκλέγονται **D** και ὁδηγός και κυβερνήτης προσλαμβάνονται και τὰ πανιά ἀνοίγονται και τὸ πέλαγος διασχίζεται και ὁ ἔμπορος ἐγκαταλείπει τὴν γυναῖκα και τὰ παιδιὰ και τὴν πατρίδα και παραδίδει τὴν ζωὴν του εἰς τὰ κύματα και ἔρχεται εἰς τὴν χώραν τῶν θαρβάρων και πολλοὺς ὑφίσταται κινδύνους διὰ τὰ νήματα αὐτά, ὥστε, ὑστερα ἀπὸ αὐτά, νὰ τὰ πάρῃς ἐσὺ διὰ νὰ τὰ ράψῃς εἰς τὰ ὑποδήματά σου και νὰ στολίῃς τὸ δέριμα.

Και ποία πράξις ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ χειροτέρα ἀπὸ τὸν παραλογισμόν αὐτόν; Ἀλλὰ παλαιότερα δὲν ἐγένετο τὸ πρᾶγμα αὐτό, ἀλλὰ ἦσαν τὰ πάντα ἀνδροπρεπῆ. Ὁθεν, ἐγὼ περιμένω ὅτι μετὰ τὴν πόροδον τοῦ χρόνου οἱ νέοι μας θὰ φορέσουν τὰ ὑποδήματα τῶν γυναικῶν και καθόλου δὲν θὰ ἐντρέπωνται. Και τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι και οἱ ποτέρες θλέπουν αὐτὰ και δὲν ἀνασκατοῦν, **E** ἀλλὰ θεωροῦν ὅτι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι χωρὶς σημασία.

Θέλετε νὰ σῶς εἰπῶ και τὸ ἀκόμη χειρότερον ὅτι, **δηλαδή**, γίνονται αὐτὰ ἐνῶ ὑπάρχουν πολλοὶ πτωχοὶ; Θέλετε νὰ φέρω εἰς τὸ μέσον τὸν Χριστόν, ποὺ πεινᾷ, ποὺ εἶναι γυμνός, ποὺ περιφέρεται παντοῦ σάν ξένος, ποὺ εἶναι φιλακισμένος; Και πόσους κεραυνοὺς δὲν ἀεζίζετε, ὅταν ἀδιαφορῆτε δι' ἐκεῖνον ποὺ στερεῖτε και τὴν ἀπαραίτητον διὰ τὴν συντήρησίν του τροφήν. **511** και στολίζετε μετὰ τὴν φροντίδα τὰ δέρματα; Και ὁ μὲν Κύριος, ὅταν ἔθετε τοὺς νόμους του εἰς τοὺς μαθητὰς του, δὲν τοὺς ἐπέτρεψε νὰ ἔχουν καθόλου ὑποδήματα. Ἡμεῖς, διὰς, ὅχι μόνον δὲν ἀνεχόμεθα νὰ θαδίζωμεν μετὰ γυμνὰ πόδια, ἀλλ' οὔτε νὰ φορῶμεν ὑποδήματα διὰ νὰ μᾶς προστατεύουν μόνον.

Τι ἡμπορεῖ, λοιπόν, νὰ θεωρηθῆ χειρότερον ἀπὸ τὴν ἀκοσμίαν αὐτήν; Τι ἀπὸ τὴν γελοιότητα αὐτήν; Πραγματικά, ἡ κατάστασις αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ ψυχὴν θηλυπρεπῆ, ἀπηνῆ, ὠμὴν, περιέργων και ματαιόπουν. Διὸ ὅτι πότε θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀσχοληθῆ μετὰ κάτι τὸ σοβαρὸν και ἀναγκαῖον ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀσχολεῖται μετὰ τὰ περιττὰ αὐτά; Πότε θὰ ἀνεχθῆ ὁ νέος αὐτοῦ τοῦ εἶδους νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ψυχὴν του, ἢ και νὰ σκεφθῆ ἀκόμη ὅτι ἔχει ψυχὴν; Πραγματικά μικρολόγος θὰ εἶναι ἐκεῖνος **B** ποὺ διαγκάζεται νὰ θαυμάσῃ τὰ πράγματα

αὐτά, και σκληρὸς ἐκεῖνος ποὺ χάριν αὐτῶν παραμελεῖ τοὺς πτωχοὺς, και θὰ στερηθῆ κάθε ἀρετὴν ἐκεῖνος ποὺ ἄλλην τὴν φροντίδα τὴν καταναλάνει εἰς αὐτά. Πραγματικά, ὅποιος ἀσχολεῖται μετὰ τὴν ποιότητα τῶν νημάτων, μετὰ τὴν λαμπρότητα τῶν χρημάτων και μετὰ τὰ ἀγέδια ποὺ γίνονται μετὰ τὰ ὑφάσματα αὐτά, πότε θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἴδῃ τὸν οὐρανόν; Πότε θὰ θαυμάσῃ τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ, ἐκεῖνος ποὺ προσκολλᾶται εἰς τὸ κάλλος τῶν δερμάτων και εἶναι διαρκῶς σκυμμένος πρὸς τὴν γῆν; Και ὁ μὲν Θεὸς ἠπλώσε τὸν οὐρανὸν και ἦνωσε τὸν ἥλιον διὰ νὰ προσελκύσῃ τὰ μάτια σου πρὸς τὰ ὕψη, σὺ, όμως, ἀνογκάζεις τὸν ἑαυτὸν σου νὰ κυττάζῃ πρὸς τὰ κάτω και πρὸς τὴν γῆν, ὅπως οἱ χοῖροι και ὑπακούεις εἰς τὸν διάβολον. Διὸ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτὴν ἐπενόησεν ὁ πονηρὸς δαίμων, διὰ νὰ σὲ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ οὐράνιον κάλλος. Δι' αὐτὸ και σὲ ἔφερέν εἰς τὸ κατάντημα αὐτό, ὥστε νὰ παραμεληθῆς ὁ Θεὸς ποὺ δεικνύει τὸν οὐρανὸν και νὰ ἀποσπᾷ τὸ ἐνδιαφέρον ὁ διάβολος ποὺ δεικνύει τὰ δέρματα. **C** Ἡ μελλον οὔτε τὰ δέρματα δεικνύει, διὸ και αὐτὰ εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ παρουσιάζει θλακείαν και κακοτεχνίαν.

Και ὁ νέος περιφέρεται προσηλωμένος εἰς τὴν γῆν, αὐτὸς ποὺ ἔλαθε τὴν ἐντολήν νὰ φιλοσοφῆ διὰ τὰ οὐράνια πράγματα, ἢ μάλλον καμάρωνει δι' αὐτά, παρὰ ἔάν εἶχεν ἐπιτελέσει κάποιο μεγάλο κατόρθωμα, και ἀκροβατεῖ εἰς τὴν ἀγοράν και δημιουργεῖ εἰς τὸν ἑαυτὸν του λύπας και στενοχωρίας περιττὰς, διὰ νὰ μὴ τὰ λερῶσῃ μετὰ τὴν λάσπην, ὅταν εἶναι χειμῶν, ἢ, νὰ μὴ τὰ σκονίσῃ, ὅταν ἔρχεται τὸ καλοκαίρι.

Τι λέγεις, ἀθροπέ μου; Τὴν ψυχὴν σου δλόκληρον ἔρριψες εἰς τὴν λάσπην μετὰ τὴν ἀσπίτιαν αὐτήν **D** και ἐνῶ σύρεται εἰς τὸ γῶμα ἀδιαφορεῖς και ἔχεις τὴν ἀγωνίαν διὰ τὰ ὑποδήματά σου; Μάθε εἰς τι χρησιμεύουν αὐτὰ και νοιάσαι ἐντροπήν διὰ τὴν γνώμην ποὺ ἔχεις δι' αὐτά. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὰ ὑποδήματα ἔγιναν διὰ νὰ πατοῦν τὴν λάσπην και τὸν ὄρθορον και κάθε ἀκαθαρσίαν τοῦ ἐδάφους. Ἐάν δὲν τὸ ἀνέχεσαι αὐτό, νὰ τὰ σηκώσῃς και νὰ τὰ κρεμάσῃς εἰς τὸν λαμόν σου, ἢ νὰ τὰ τοποθετήσῃς εἰς τὸ κεφάλι σου ἐπάνω.

Και σεις μὲν γελάτε ποὺ ἀκούετε αὐτά. Ἐγὼ, όμως, θέλω νὰ δοκρῶσω διὰ τὴν μονίαν αὐτῶν και τὴν προθυμίαν τους δι' αὐτά. **E** Διὸ αὐτοὶ μετὰ μεγαλυτέραν εὐ-

χαρίστησιν θά ἐμόλυναν τὸ σῶμα τους μὲ λάσπην, παρὰ τὰ δέρματα ἐκεῖνα. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν γίνονται μικρολόγοι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί.

Ἐπίσης, κατ' ἄλλον τρόπον γίνονται φιλοχρήματοι. Πραγματικά, ὁ ἄνθρωπος ποὺ κατέχεται ἀπὸ μανίαν δι' αὐτὰ καὶ ἔχει συνηθίσει νὰ προσέχη ὑπερβολικὰ καὶ τὰ ἐνδύματά του καὶ θλα τὰ σχετικὰ, χρειάζεται μεγάλα ἐξοδα καὶ, ὅπως εἶναι φυσικόν, πολλά ἐσοδα. Καὶ ἂν μὲν ἔχη γενναῖο φάρμακον πατέρα, γίνεται περισσότερο ἀιχμάλωτος εἰς τὰ πάθη αὐτά. **512** Ἄν, ὅμως, ὁ πατέρας του εἶναι μικρολόγος, ἀναγκάζεται νὰ πράττῃ καὶ ἄλλας ἀσχημίας, ὥστε νὰ συγκεντρώσῃ χρήματα διὰ τὰς δαπάνας τοῦ εἶδους αὐτοῦ. Ἐξ αἰτίας αὐτῶν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους καὶ τὴν νεότητά τους ἐπώλησαν καὶ σὺν παράσιτα προσκολληθῆσαν εἰς τοὺς πλουσίους καὶ ἄλλας δουλοπρεπεῖς ἐργασίας ὑπέμειναν μὲ μοναδικὸν ἀντίκρουσμα τὴν ἱκανοποίησιν τῶν παρομοίων ἐπιθυμιῶν.

Ὅτι, λοιπόν, ὁ ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ εἶδους θά γίνῃ φιλοχρήματος καὶ μικρολόγος καὶ ἀδιάφορος διὰ τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητα ζητήματα καὶ ὅτι πολλὰς ἀμαρτίας θά ἀναγκασθῇ νὰ διαπράξῃ, εἶναι φανερόν ἀπὸ ὅσα εἶπα. Ἄλλὰ διὰ τὸ ὅτι θά εἶναι, ἐπίσης, ὤμιος καὶ κενόδοξος, δὲν θά τὸ ἀμφισβητήσῃ κανένας. Πραγματικά, θά εἶναι ὤμιος, ὅταν θλέψῃ τὸν πτωχόν, καὶ ἀπὸ τὸν πόνον τοῦ καλλωπισμοῦ νομίζῃ ὅτι δὲν τὸν εἶδεν, ἀλλὰ, τὰ μὲν ὑποδήματα καλλωπίζει μὲ χρυσόν, **B** δι' ἐκεῖνον δέ, ποὺ πεθαίνει ἀπὸ τὴν πείναν, ἀδιάφοροί. Θά εἶναι, ὅμως, καὶ κενόδοξος, ὅταν καὶ διὰ τὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα θηρεύῃ τὴν δόξαν τῶν πολλῶν. Διότι πιστεύω ὅτι δὲν καυχᾶται τόσον ἕνας στρατηγός διὰ τὸν στρατὸν του καὶ τὰς νίκας του, ὅσον καυχῶνται οἱ ἀκόλαστοι αὐτοὶ νέοι διὰ τὸν καλλωπισμὸν τῶν υποδημάτων τους, διὰ τὰ σφραγισμένα εἰς τὴν γῆν ἐνδύματά τους καὶ διὰ τὴν κουράν τῆς κεφαλῆς τους, ἂν καὶ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἔργα ξένων τεχνιτῶν. Καὶ ἀφοῦ δὲν παραλείπουν νὰ κενοδοξήσουν διὰ τὰ ἔργα τῶν ἄλλων, πότε θά παύσουν νὰ καυχῶνται διὰ τὰ ἴδικά τους;

Θά εἶπα καὶ ἄλλα χειρότερα ἀπὸ αὐτά, ἢ καὶ αὐτὰ σὰς εἶναι ἀρκετὰ; Ἄλλ' εἶναι ἀνάγκη ἐδῶ νὰ τελειώσω τὸν λόγον. **C** Διότι καὶ τὰ ὅσα εἶπα, ἐλέγχθησαν διὰ τοὺς ἀντιρροήσας, ποὺ ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι ἡ πράξις αὐτὴ δὲν εἶναι καθόλου ἄστοχος.

Καὶ γνωρίζω καλὰ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους δὲν θά δώσουν καμμίαν σημασίαν εἰς τὰ λεχθέντα, ἐπειδὴ τοὺς μεθύει τὸ πάθος. Ἄλλὰ δι' αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ σιωπήσω. Διότι οἱ πατέρες, ποὺ ἔχουν μυαλὸ καὶ σκέπτονται σωστὰ ἀκόμη, θά ἠμπορέσουν νὰ ἐπαναφέρουν αὐτοὺς, ἔστω καὶ ἄκοντας, εἰς τὴν ἀρμόζουσαν συμπεριφοράν.

Συνεπῶς, μὴ λοχυρίζεσθε ὅτι κανένα κακὸν δὲν προκύπτει ἀπὸ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην κατάστασιν. Διότι ἔπρεπεν οἱ γονεῖς καὶ ἀπὸ ἐδῶ νὰ διδάσκουν τοὺς νέους καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ θεωροῦνται μικρὰ νὰ τοὺς κάνουν σεμνοὺς, μεγαλοψύχους καὶ ἀνωτέρους ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ σχήματα, διότι ἔτσι θά τοὺς εὐρωμεν ἀξίους καὶ εἰς τὰ μεγάλα καὶ σπουδαῖα ζητήματα.

Πραγματικά, ποῖον εἶναι πῶς ἀπλό καὶ πῶς εὐτελές ἀπὸ τὰ βασικά στοιχεία τῆς μαθήσεως; **D** Καὶ ὅμως ἀπὸ αὐτὰ γίνονται οἱ ρήτορες, οἱ σοφοὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι. Καὶ ἂν δὲν μάθουν αὐτά, δὲν θά γνωρίσουν ποτέ τὴν ἀνωτέραν μάθησιν.

Αὐτὰ, ὅμως, δὲν τὰ εἶπα μόνον πρὸς τοὺς νέους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς γυναῖκας καὶ πρὸς τὰς κόρας. Διότι καὶ αὐταὶ περιπίπτουν εἰς τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους, καὶ μάλιστα εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν, ὅσον, θέβαια, περισσότερο ρέπου πρὸς τὸν καλλωπισμὸν αἰ παρθέναι. Συνεπῶς, ὅσα ἐλέγχθησαν πρὸς τοὺς νέους νὰ τὰ θεωρῆτε ὅτι ἀπηθύνοντο καὶ πρὸς σὰς, διὰ νὰ μὴ χρειασθῇ νὰ τὰ ἐπαναλάβω. Διότι εἶναι πλέον ὥρα νὰ κλείσω τὴν ὁμιλίαν αὐτὴν μὲ μίαν εὐχὴν. Καὶ ὅλοι μαζὶ εὐχῆσθε, ὥστε οἱ νέοι ποὺ ἀνήκουν πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ ἠμπορέσουν νὰ ζήσουν μὲ κοσμιότητα καὶ νὰ φθάσουν εἰς τὸ ἀρμόζον γῆρας. **E** Διότι ὅσοι δὲν ζοῦν μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν, δὲν εἶναι καλὸν νὰ φθάσουν εἰς τὸ γῆρας. Ὅσοι ὅμως, ποὺ ἂν καὶ νέοι, ἔχουν τὴν γεροντικὴν σύνεσιν, εὐχόμεθα νὰ φθάσουν εἰς θαυτὴν γῆρας καὶ νὰ γίνουν πατέρες καλῶν καὶ ἀξίων παιδιῶν καὶ τοὺς γονεῖς τους νὰ εὐφράνουν καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα τὸν δημιουργὸν τους Θεὸν καὶ νὰ ἀφανίσουν κάθε νόσον, **513** ὄχι μόνον αὐτὴν ποὺ ἀναφέρεται εἰς τὰ ὑποδήματα καὶ τὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ νὰ ἀφανίσουν κάθε κακὸν ἐν γένει. Διότι ὅπως εἶναι ἡ γῆ ποὺ παραμένει χέρσος, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ νεότης ποὺ παραμελεῖται, διότι πολλὰς ἀκόνθας ἀπὸ πάσης ἀπόψεως διαστάνει.

* Ἄς ἀφήσωμεν, λοιπόν, τὸ πῦρ τοῦ Πνεύματος καὶ ἄς κατακούσωμεν τὰς πονηρὰς αὐτὰς ἐπιθυμίας καὶ ἄς καλλιεργήσωμεν τὰ χωράφια καὶ ἄς τὰ ἐτοιμάσωμεν νὰ ὑποδεχθοῦν τὸν σπόρον καὶ ἄς καταστήσωμεν τοὺς νέους μας πρὸ παντοῦ ἀπὸ τοῦ ἐκτός τῆς ἐκκλησίας γέροντας. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ, ὅταν, δηλαδὴ, ἡ σωφροσύνη κοσμή τούς νέους, ἐπειδὴ ὁ σώφρων γέρον δὲν δικαιούται καὶ μεγαλύτεραν ἀμοιβήν. **Β** διότι ἡ ἡλικία τοῦ παρέχει πλήρη ἀσφάλειαν. Τὸ παράδοξον εἶναι νὰ ἔχη γαλήνην μέσα εἰς τὴν τρικυμίαν, νὰ μὴ καίεσαι μέσα εἰς τὴν κάμινον καὶ νὰ μὴ συμπεριφέρεσαι μὲ ἀσέλγειαν, ὅταν εἶσαι νέος.

Αὐτὰ, λοιπόν, ἀφοῦ σκεφθῶμεν καλά, ἄς μιμηθῶμεν τὸν μακάριον ἐκείνον Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος ἔλαμψε δι' ὅλων αὐτῶν, διὰ νὰ λάβωμεν τοὺς ἴδιους μὲ αὐτὸν στεφάνους, τοὺς ὁποῖους εἶθε ὅλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μαζί μὲ τὸν ὁποῖον εἰς τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τὰρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ν' (50)

(Ματθ. 8', 23 - 36)

Σ «Καὶ ἀφοῦ διέλυσε τὰ πλήθη, ἀνέβη εἰς τὸ βουνὸν διὰ νὰ προσευχηθῆ ὁ μόνος του. Ὄταν δὲ ἐβράδευσε καλὰ, ἦτο ἐκεῖ μοναχός. Τὸ δὲ πλοῖον εἶχε προχωρήσει πλέον εἰς τὸ μέσον τῆς λίμνης καὶ συνεταράσσετο ἀπὸ τὰ κύματα. Διότι ἦτο ἐναντίος ὁ ἄνεμος»¹.

Διὰ ποῖον λόγον ἀνεβαίνει εἰς τὸ βουνόν; Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ἡ ἐρημία καὶ ἡ μόνωσις εἶναι καλὸν πρᾶγμα, **Β** ὅταν πρέπει νὰ ἐπικοινωνήσωμεν μὲ τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποσύρεται συχνὰ εἰς τὰς ἐρήμους καὶ πολλὰς φορές διαυκτερεῖ ἐκεῖ προσευχόμενος διὰ νὰ μᾶς δώσῃ παράδειγμα νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν ἀπόλυτον ἡσυχίαν εἰς τὴν προσευχὴν καὶ ἀπὸ τὴν ὥραν καὶ ἀπὸ τὸν τόπον. Διότι ἡ ἐρημία εἶναι μητέρα τῆς ἡσυχίας καὶ τόπος γαλήνης καὶ λιμάνι, πού μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ κάθε θόρυβον.

Καὶ ὁ μὲν Ἰησοῦς δι' αὐτὸ ἀνέβαινεν εἰς τὸ βουνόν. Οἱ δὲ μαθηταὶ κινδυνεύουσι καὶ πάλιν ἀπὸ τὰ κύματα καὶ ὑποφέρουσι ἀπὸ τὴν θαλασσοταραχὴν ὅπως καὶ προηγουμένως.² Ἀλλὰ τότε ἐπάθειαν αὐτὸ ἔχοντες τὸν Ἰησοῦν μαζί τους εἰς τὸ πλοῖον, τὰρα θμῶς ἦσαν τὴν τελείαν μόνωσιν. Διότι ἤρεμα καὶ σιγὰ σιγὰ τοὺς εἰσάγει καὶ τοὺς οἰκειώνει μὲ τὰ πρὸ σπουδαία καὶ συγχρόνως, τοὺς κάνει νὰ ὀφίστανται τὰ πάντα μὲ γενναϊότητα. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ὅταν ἐπρόκειτο διὰ πρώτην φοράν νὰ κινδυνεύουσιν, **Ε** ἦτο παρών, ἀλλὰ ἐκοιμάτο, ὥστε ἀμέσως νὰ τοὺς προσφέρῃ τὴν βοήθειάν του. Τὰρα, θμῶς, διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς μεγαλύτεραν ὑπο-

1. Ματθ. 14, 23 - 24.

2. Πρῶτ. Ματθ. 8, 23 - 27.

μονήν, δὲν κάνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ φεύγει ἀπὸ κοντὰ τοὺς καὶ ἐπιτρέπει νὰ σηκωθῆ ἡ τρικυμία, ἐνῶ αὐτοὶ εὐρίσκοντο εἰς τὸ μέσον τῆς θαλάσσης, ὥστε νὰ μὴ περιμένουν ἀπὸ πουθενὰ ἐλπῖδα σωτηρίας, καὶ τοὺς ἀφήνει νὰ κλυδωνίζωνται ὅλην τὴν νύκτα, **35 14** διὰ νὰ ζυγήσῃ, ὅπως νομίζω, τὴν καρδίαν τοὺς ποὺ εὐρίσκετο εἰς νάρκην. Διότι ὁ φόθος, τὸν ὁποῖον τοὺς ἐπροκαλοῦσεν ἡ τρικυμία καὶ ἡ νύκτα, ἔχει τὴν ιδιότητα αὐτήν. Μαζὶ ὁμως, μὲ τὴν κατάνυξιν τοὺς ἔκανε νὰ τὸν ἐπιθυμοῦν περισσότερο καὶ νὰ τὸν ἐνθυμοῦνται συνεχῶς.

Δι' αὐτὸ, ἀλλοῦστε, καὶ δὲν ἐνεφανίσθη ἀμέσως εἰς αὐτοὺς. «Κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον τρίωρον τῆς νυκτός, ὅποτε παρελάμβανε τὴν στρατιωτικὴν φρουράν τὸ τέταρτον τμήμα τῶν σκοπῶν,³ ἦλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς περιπατῶν ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν.»⁴ Ἔτσι τοὺς εἰδίασκε νὰ μὴ ζητοῦν ταχεῖαν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοὺς κινδύνους ποὺ τοὺς ἀπειλοῦν, ἀλλὰ νὰ ὑποφέρουν τὰ συμβαίνοντα μὲ γενναϊότητα. Ὄταν, λοιπὸν, ἦλπισαν ὅτι θὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν θαλασσοταραχὴν, τότε ὁ φόθος τοὺς ἔγινε μεγαλύτερος, «διότι ὅταν τὸν εἶδαν οἱ μαθηταὶ νὰ περιπατῆ ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, **B** ἐταράχθησαν λέγοντες, ὅτι αὐτὸ ποὺ ἔβλεπαν εἶναι φάντασμα. Καὶ ἀπὸ τὸν φόθον τοὺς ἐφώναξαν δυνατὰ.»⁵ Διότι πάντοτε τὸ κάνει αὐτὸ. Ὄταν, δηλαδὴ, πρόκειται νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τοὺς κινδύνους, τότε προκαλεῖ ἄλλους χειρότερους καὶ φοβερωτέρους. Τὸ ἴδιον, λοιπὸν, συνέβη καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Πραγματικὰ, μαζὶ μὲ τὴν τρικυμίαν ἡ ἐμφάνισις τοῦ Κυρίου δὲν τοὺς ἐφόδησεν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν θέλλαν. Δι' αὐτὸ, οὔτε τὸ σκοτὸς διέλυσεν, οὔτε καὶ ἀπεκάλυψεν ἀμέσως τὸν ἑαυτὸν τοῦ, διὰ νὰ τοὺς ἐξασκήσῃ, ὅπως εἶπα παραπάνω, μὲ τὴν διάρκειαν τῶν φόθων αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ πιὸ καρτερικοὺς. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν Ἰωάνη. Διότι ὅταν ἐσκόπευε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν φόθον καὶ τὸν πειρασμὸν, τότε ἄφησε νὰ γίνῃ χειρότερον τὸ τέλος. Δὲν ἀναφέρομαι εἰς τὸν θάνατον τῶν παιδιῶν του καὶ τοὺς λόγους τῆς συζήτου του, **C** ἀλλὰ εἰς τοὺς ὄνει-

3. Οἱ Ἰσραηλιταὶ ἐσθλοὺς ὄντας τοὺς Ρωμαίους ἐξέβριζαν τὴν νύκτα εἰς τέσσαρα τμήματα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁπτιῶν ἐφέλασαν διαφορετικὰ εἰσόδους σκοπῶν. Ἐδῶ πρόκειται διὰ τὸ τρίωρον ἀπὸ 3—5 π.μ.

4. Ματθ. 14, 25.

5. Ματθ. 14, 26.

διαμοῦς τῶν ὀηρητῶν καὶ τῶν φίλων του. Καὶ ὅταν, πάλιν, ἐπρόκειτο νὰ σώσῃ τὸν Ἰακώβ ἀπὸ τὰς τολαιχωρίας ποὺ ὑπέφερε εἰς τὴν ξένην χώραν, ἐπέτρεψε νὰ δημιουργηθῆ καὶ νὰ γίνῃ μεγάλος θόρυβος. Πραγματικὰ, ὁ πενθερὸς του τὸν συνέλαθε καὶ τὸν ἠπέλει μὲ θάνατον καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὸν ἦλθεν ὁ ἀδελφὸς του ποὺ παρ' ὀλίγον νὰ τὸν φονεύσῃ.⁶ Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοκιμάζωνται ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ μὲ μεγάλους πειρασμοὺς, δι' αὐτὸ, ὅταν πρόκειται νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας οἱ δίκαιοι, ἐπιτείνει τοὺς ἀγῶνας. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ μὲ τὸ νὰ τοῦ θέσῃ τὴν τελευταίαν δοκιμασίαν, δηλαδὴ τὴν θυσίαν τοῦ παιδιοῦ του.⁷ Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὰ ἀβάστακτα θάσσονται γίνονται ὑποφερτὰ, ἀφοῦ ὁ Θεὸς τὰ δίδει εἰς τὸ τέλος τῆς δοκιμασίας, ὅταν, πλέον, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι κοντὰ.

D Τὸ ἴδιον, λοιπὸν, ἔκανε καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ Χριστὸς καὶ δὲν ἐφανέρωσε προηγουμένως τὸν ἑαυτὸν του, παρὰ ὅταν οἱ μαθηταὶ τὸν ἐφώναξαν. Διότι ὅσον πιὸ πολὺ ἐμεγάλωνεν ἡ ἀγῶνία τους, τόσοσιν περισσότερο ἐζήτουσιν τὴν παρουσίαν του.

Ἐπειτα, ἀφοῦ τὸν ἐφώναξαν, λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς, «ἀμέσως ὠμίλησεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν Ἐγὼ εἰμαι.»⁸ Τὰ λόγια αὐτὰ διέλυσαν τὸν φόθον τοὺς καὶ τοὺς ἔβωσαν θάρρος. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν του καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὸ παραδοξὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης θάδισμα καὶ τὴν ὥραν ποὺ συνέβαιναν αὐτὰ, δι' αὐτὸ φανερώσει τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὴν γνώριμον εἰς τοὺς μαθητὰς φωνὴν του.

Καὶ τί ἔκανε τότε ὁ Πέτρος ποὺ ἦτο θερμὸς εἰς βλας του τὰς ἐκδηλώσεις καὶ πάντοτε προσέτρεχεν εἰς ἐκδηλώσεις ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαθητὰς; **E** «κύριε», λέγει, ἐάν εἶσαι σὺ, διάταξέ με νὰ ἔλθω πρὸς σὲ ἐπάνω εἰς τὰ νερά.»⁹ Δὲν εἶπε προσευχῆσου καὶ παρακάλεσαι, ἀλλὰ, διέταξε. Εἴθεος πόση θερμότης; Πόση πίστις; Ἄν καὶ πολλὰς φορές, λόγω αὐτῶν τῶν γνωρισμάτων του, ζη-

6. Πρὸλ. Γεν. κεφ. 31 - 32.

7. Πρὸλ. Γεν. 22, 1 εἰς.

8. Ματθ. 14, 27.

9. Ματθ. 14, 28.

τῆ πρόγναια πού ὑπερβαίνουν τὸ μέτρον. Διότι καὶ ἐδῶ ἐζήτησε μεγάλο πρᾶγμα ἀπὸ ἀγάπην, ὁμῶς, καὶ ὄχι διὰ νὰ ἐπιδειχθῆ. **Β 12** Πραγματικά, δὲν εἶπεν, διάταξέ με νὰ θαλάσσω ἐπάνω εἰς τὰ νερά, ἀλλὰ τί; «Διάταξέ με νὰ ἔλθω πρὸς σέ». Διότι κανένας δὲν ἠγάπα τόσον τὸν Ἰησοῦν. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ Πέτρος, ὅταν δὲν ἠνέχθη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν τάφον μαζί με τοὺς ἄλλους μαθητάς, ἀλλὰ προέτρεξεν αὐτῶν. Καὶ δὲν ἀποδεικνύει μόνον τὴν ἀγάπην του, ἀλλὰ καὶ τὴν πίστιν του. Διότι δὲν ἐπίστευεν ὅτι μόνον ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὴν δύναμιν νὰ περιπατῆ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς ἄλλους ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ τὴν ἴδιαν ἰσχύν. Δι' αὐτὸ τὸν κατεῖχεν ἡ ἐπιθυμία νὰ εὔρεθῆ κοντὰ του τὸ συντομώτερον.

«Ὁ δὲ Κύριος εἶπεν: Ἐλα. Καὶ ἀφοῦ κατέβη ἀπὸ τὸ πλοῖον ὁ Πέτρος, περιεπάτησεν ἐπάνω εἰς τὰ νερά διὰ νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Ἰησοῦν. **Β** Ἄλλ' ὅταν εἶδε τὸν ἀέρα ὅτι ἦτο δυνατός, ἐκλονίσθη ἡ πίστις του καὶ ἐφοβήθη καὶ ὅταν ἤρχισε νὰ θουλιάζῃ ἐφώνασε δυνατὰ καὶ εἶπεν Κύριε, σώσέ με, διότι κινδυνεύω νὰ πνιγῶ. Ἀμέσως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤπλωσε τὸ χερί του, τὸν ἔπιασε καὶ τοῦ εἶπεν Ὁλιγόπιστε, διατί ἐδεδείλασες;»¹⁰

Τὸ θαῦμα αὐτὸ εἶναι περισσότερο παράδοξον ἀπὸ τὸ προηγούμενον, δι' αὐτὸ καὶ πραγματοποιεῖται ὕστερα ἀπὸ ἐκεῖνο. Ὅταν, δηλαδή, ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι κυρίαρχος τῆς θαλάσσης, τότε προχωρεῖ καὶ εἰς τὴν πῶ ἀξιοθαύμαστον πράξιν. Διότι τότε τοὺς ἀνέμους μόνον ἐπετίμησε, ἐνῶ τώρα καὶ ὁ ἴδιος θαλάσσει ἐπάνω εἰς τὰ νερά καὶ εἰς ἄλλοις δίδει τὴν δύναμιν νὰ κινήσῃ τὸ ἴδιον. Αὐτὸ, ἐάν τὸ εἶχεν ἀφήσει νὰ γίνῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τὸ ἐδέχετο μετὰ τὸν ἴδιον ἐνθουσιασμόν ὁ Πέτρος, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀποκτήσει τόσην πίστιν.

Γ Διατί, ὁμῶς, ὁ Χριστὸς τὸ ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ αὐτό; Διότι, ἐάν τοῦ ἔλγεεν, ὅτι δὲν ἠμπορεῖς νὰ θαλάσσης ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ὁ Πέτρος, ἐπειδὴ ἦτο θερμὸς, θὰ εἶχεν ἀντιρρήσεις. Δι' αὐτὸ τὸν πείθει μετὰ τὰ γεγονότα, ὥστε εἰς τὸ μέλλον νὰ εἶναι πῶ σῶφρων. Ἄλλὰ καὶ ἔτσι δὲν ἠμπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἀφοῦ, λοιπὸν, κατέβηκεν ἀπὸ τὸ πλοῖον κλυδωνίζεται, ἐπειδὴ ἐφοβήθη. Καὶ τὸν κλυδωνισμόν ἐπρο-

10. Ματθ. 14, 29 - 31.

κάλεσεν ἡ τρικυμία, τὸν δὲ φόβον τὸν ἐδημιούργησεν ὁ ἀνεμος. Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης λέγει ὅτι: «Οἱ μαθηταὶ ἤθελαν νὰ πάρουν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πλοῖον. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐπήραν, ἀμέσως τὸ πλοῖον ἐφθασεν εἰς τὴν ξηρὰν, εἰς τὴν ὅποιαν ἐπήγαυον». ¹¹ Ὅστε ὅταν ἐπρόκειτο νὰ προσεγγίσουν τὴν ξηρὰν, τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον.

Ἀφοῦ, λοιπὸν, κατέβηκεν ὁ Πέτρος ἀπὸ τὸ πλοῖον ἐθάδιζε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, χαίρων ὄχι τόσο ἐπειδὴ ἐπεριπάτει ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ἐπειδὴ ἤρχετο κοντὰ εἰς τὸν Κύριον. **Δ** Καὶ ἐνῶ εἶχε νικήσει τὸ σπουδαιότερον, ἐπρόκειτο νὰ κακοπαθήσῃ ἀπὸ τὸ μικρότερον, ἐννοῶ τὴν ὀρμὴν τοῦ ἀέρος καὶ ὄχι τὴν θάλασσαν. Πραγματικά, τέτοια εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, πολλές φορές, δηλαδή, ἐπιτυγχάνει τὰ μεγάλα καὶ ἀποτυγχάνει εἰς τὰ ἐλάχιστα. Ὅπως ἐγίνε εἰς τὸν Ἥλιον μετὰ τὸν Ἰεζάβελ, τὸν Μωϋσῆν μετὰ τὸν Αἰγύπτιον καὶ τὸν Δαυτὸ μετὰ τὴν Βηρσαβέε. Ἔτσι, λοιπὸν, καὶ ὁ Πέτρος. Ἐνῶ ἦτο ἀκόμη φοβισμένος, ἐπῆρε τὸ θάρρος νὰ πατήσῃ ἐπάνω εἰς τὰ κύματα, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὴν ὀρμὴν τοῦ ἀνέμου, ἂν καὶ εὔρισκετο κοντὰ εἰς τὸν Χριστόν.

Ἔτσι, δὲν τὸν ὠφελεῖ καθόλου τὸ ὅτι εὔρισκεται κοντὰ εἰς τὸν Χριστὸν τοπικῶς, ἐάν δὲν εἶναι κοντὰ του μετὰ τὴν πίστιν. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐφανέρωκε καὶ τὴν διαφορὰν μετὰ τὸ διδασκάλου καὶ τοῦ μαθητοῦ καὶ ἐβίβει παρηγορίαν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους μαθητάς. **Ε** Διότι, ἐάν ἠγανάκησεν διὰ τοὺς δύο ἀδελφούς τοῦ ἐζήτησαν τὰ πρωτεῖα, πολὺ περισσότερο θὰ ἠγανάκησαν ἐδῶ, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν λάβει τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Μετὰ τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὁμῶς, δὲν συμπεριφέρονται ἔτσι. Διότι εἰς κάθε περίπτωση παραχωροῦν τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν Πέτρον καὶ εἰς τὰς ἑμιλίαις πρὸς τὸν λαόν αὐτὸν προβάλλουν, ἂν καὶ ἦτο ὁ πῶ ἀμόρφωτος ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

ΣΤ Καὶ διατί δὲν διέταξεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀνέμους νὰ σταματήσουν, ἀλλ' ἤπλωσεν ὁ ἴδιος τὸ χερί του καὶ τὸν ἔπιασεν; Διότι ἐχρειάζετο καὶ ἡ πίστις τοῦ Πέτρον. Ἐπειδὴ, ὅταν δὲν γίνεται ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, τότε πῶει καὶ ἡ θοήθεια τοῦ Θεοῦ. Διὰ νὰ τοῦ δείξῃ, λοιπὸν, ὅτι δὲν τὸν παρέσυρεν ἡ δύναμις τοῦ ἀνέμου, ἀλλ' ἡ ἰδική του ὀλιγοπιστία, λέγει: «Ὁλιγόπιστε,

11. Ἰωάν. 6, 21.

διατί εδειλάσας;». "Ωστε εάν δέν του έλειπεν ή πίστις, θά ήμπορούσε μέ εύκολίαν νά άντιμετωπίση και τόν άνεμον. Δι' αυτό, άκριθώς, άφου τόν έπιασεν από τό χέρι, άφησε τόν άνεμον νά φυσή, διά νά του άποδείξη ότι καθόλου δέν ήμπορεί νά τόν θλάψη ο άνεμος, όταν ή πίστις του είναι οτάθερά και άμετακίνητος. **B** Και όπως τό μικρό πουλάκι, που πρό όλίγου έπέταξεν από τήν φωλιά του και κινδυνεύει νά πέση εις τήν γήν, τό παίρνει εις τά πτερά της ή μητέρα του και τό έπαναφέρει εις τήν φωλιάν, έτσι έκανε και ο Χριστός.

«Και όταν ο Χριστός και ο Πέτρος ανέθηκαν εις τό πλοϊον, τότε ήσυχασεν ο άνεμος.»¹² Προηγουμένως έλεγαν «Τι άνθρωπος είναι αυτός, διότι και οι άνεμοι και ή θάλασσα ύπακούουν εις αυτόν;»¹³ Τώρα, όμως, δέν λέγουν τά ίδια. «Αυτοί δέ που ήσαν εις τό πλοϊον», λέγει, «ήλθαν και τόν έπροσκύνησαν και έλεγαν 'Αληθινά, εισαι Υιός του Θεού.»¹⁴ Βλέπεις μέ ποιον τρόπον σιγά σιγά τούς άνέθεσεν ύψηλότερα; Πραγματικά, από τό γεγονός ότι έθέσασεν ο ίδιος έπάνω εις τήν θάλασσαν και από τό ότι και εις άλλον έβωσε τήν έντολήν νά κάνη τό Ίδιον και τόν έσωσεν, όταν έκινδύνευσεν, ηύξηθη κατά πολύ ή πίστις αυτών. Τότε, θέσαια, έπετίμησε τήν θάλασσαν, τώρα, όμως, δέν τήν επιτιμά, αλλά μέ άλλον τρόπον άποδεικνύει περισσότερο τήν δύναμιν του. **C** Δι' αυτό και έλεγαν «Αληθινά, εισαι Υιός του Θεού».

Τι λοιπόν; Τους έμάλωσεν, έπειδή είπαν αυτόν τόν λόγον; "Οχι, θέσαια, αλλά, άντιθετα, και έπεθεβάωσε τούς λόγους των, μέ τό νά θεραπεύη μέ μεγαλυτέραν έξουσίαν τούς πάγοντας που ήρχοντο κοντά του, και όχι όπως προηγουμένως. «Και άφου έπέρασαν», λέγει, «από τό ένα μέρος της λίμνης εις τό άλλο, ήλθαν εις τήν χώραν της Γεννησαρέτ. Και όταν οι άνθρωποι του τόπου εκείνου τόν άντελήφθησαν έστειλαν άπεσταλμένους εις όλην τήν περιφέρειαν εκείνην διά νά ειδοποιήσουν τούς κατοίκους της περί της άφιξέως του, και του έφεραν όλους τούς άσθενείς. Και τόν παρεκάλουν νά τούς άφήση νά έγγίσσουν μόνον τό άκρον του έξωτερικού του ένδύματος.»

12. Ματθ. 14, 32.
13. Ματθ. 8, 27.
14. Ματθ. 14, 33.

λείως.»¹⁵ Πραγματικά, δέν έπήγαιναν κοντά του, όπως προηγουμένως, που τόν εκάλουν εις τά σπίτια **D** και έζήτουν νά έγγίση μέ τό χέρι του τούς άσθενείς και νά δώση έντολήν διά τήν θεραπείαν. Τώρα τόν πλησιάζουν μέ ύψηλότερον φρόνημα και μέ μεγαλυτέραν ευσέβειαν και μέ μεγαλυτέραν πίστιν ζητούν και έπιτυγχάνουν τήν θεραπείαν. Διότι ή αϊμορροούσα γυναίκα τούς έδί-
δαξεν όλους νά φιλοσοφούν.

Διά νά δείξη δέ ο εσαγγελιστής ότι επί πολύν χρόνον παρέμεινεν εις τά μέρη εκείνα λέγει, ότι «Όταν οι άνθρωποι του τόπου εκείνου τόν άντελήφθησαν έστειλαν άπεσταλμένους εις όλην τήν περιοχήν εκείνην διά νά ειδοποιήσουν τούς κατοίκους της περί της άφιξέως του, και του έφεραν όλους τούς άσθενείς.» Και όμως ή μακρά παραμονή του εις αυτούς όχι μόνον δέν παρέλυσεν τήν πίστιν τους, αλλά τήν έκανε μεγαλυτέραν και τήν εκράτησεν εις άκμήν.

E "Ας έγγίσωμεν, λοιπόν, και ήμεϊς τό άκρον του ένδύματος του. "Η μάλλον, εάν θέλωμεν, τόν έχομεν ολόκληρον κοντά μας. Διότι και τό σώμα του έχει παρατεθή τώρα έμπροσθέν μας. "Οχι μόνον τό ένδύμα, αλλά και τό σώμα. "Οχι νά τό έγγίσωμεν μόνον, αλλά νά τό φάγωμεν και νά χορτάσωμεν. Δι' αυτό ός τόν πλησιάζωμεν μέ πίστιν, καθένας μας που ύποφέρει από κάποιαν άσθένειαν. Διότι εάν εκείνοι, που ήγγισαν τό άκρον του ένδύματος του, έπήραν τόσον μεγάλην δύναμιν, πόσην θά λάβωμεν ήμεϊς που τόν έχομεν ολόκληρον;

"Αλλά τό νά πλησιάζωμεν τόν Χριστόν μέ πίστιν **ΣΤ** **Ζ** δέν σημαίνει νά λάβωμεν μόνον τήν θέλαν Κοινωνίαν, αλλά νά τήν δεχθώμεν μέ καθαράν τήν καρδίαν και νά εδρικόμεθα εις τοιαύτην ψυχικήν διάθεσιν, οάν νά θεσίζωμεν πρός τόν Ίδιον τόν Χριστόν. Διότι τί σημασία έχει, άν δέν άκούμε τήν φωνήν του; Βλέπεις τόν Ίδιον νά σοφ προσφέρεται. "Η μάλλον άκούεις και τήν φωνήν του, άφου σοφ όμιλεί διά μέσου των εσαγγελιστών. Πιστεύσατε, λοιπόν, ότι και τώρα εκείνο τό δείπνον γίνεται, εις τό όποιον και ο ίδιος παρευρίσκατο. Διότι αυτό δέν διαφέρει εις τίποτε από εκείνο. Ούτε, θέσαια, αυτό μέν τό παραθέτει άνθρωπος, ενώ εκείνο ο

15. Ματθ. 14, 34 - 36.

Κύριος, αλλά και τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο τὸ παρασκευάζει ὁ Ἰησοῦς. Συνεπῶς, ὅταν θὰ ἴδῃς τὸν ἱερέα νὰ σοῦ τὸ προσφέρει, νὰ μὴ ἔχῃς τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἱερεὺς τὸ κάνει αὐτό, **Β** ἀλλὰ νὰ πιστεύῃς ὅτι τὸ χέρι ποῦ ἀπλώνεται εἶναι τοῦ Χριστοῦ. Διότι, ὅπως ὅταν θασπιζῆ, δὲν εἶναι ὁ ἱερεὺς ποῦ σὲ θασπιζει, ἀλλ' ὁ Θεὸς ποῦ σοῦ ἐγγίζει τὸ κεφάλι μὲ ἀόρατον δυνάμει, καὶ οὔτε ἀγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος, οὔτε κανεὶς ἄλλος δὲν ταμῆ νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ σὲ ἐγγίσι, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τώρα.

Πραγματικά, ὅταν ὁ Θεὸς ἀναγεννᾷ κάποιον, ἡ δωρεὰ εἶναι αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ μόνον. Δὲν δάλεπεις ἐκείνους ποῦ υιοθετοῦν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ὅτι δὲν ἀναθέτουν τὴν διαδικασίαν τῆς υιοθεσίας εἰς τοὺς δούλους τῶν, ἀλλὰ προσέρχονται οἱ ἴδιοι εἰς τὸ δικαστήριον; Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἀνέθεσε εἰς τοὺς ἀγγέλους τὴν διαχείρισιν τῆς δωρεᾶς του, ἀλλὰ παρευρίσκειται ὁ Ἰδιος καὶ μᾶς συμβουλεύει καὶ μᾶς λέγει «Καὶ πατέρα σας νὰ μὴ καλέσετε ἐπὶ τῆς γῆς»¹⁶ ὅχι διὰ νὰ ἀτιμώσῃς τοὺς γονεῖς σου, **Γ** ἀλλὰ διὰ νὰ θέτῃς ἐπάνω ἀπὸ ἅλα ἐκείνους ποῦ σὲ ἐδημιούργησε καὶ σὲ συμπεριέλασεν εἰς τὰ παιδιὰ του. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἔδωσε τὸ σπουδαιότερον, δηλαδὴ, προσέφερε τὸν ἑαυτὸν του, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ ἀπαξιῶσῃ νὰ σοῦ δώσῃ τὸ σῶμά του.

Ἄς ἀκούσωμεν, λοιπόν, ἱερεῖς καὶ λοιποὶ χριστιανοί, πόσον μεγάλην δωρεάν ἐλάβομεν. Ἄς τὸ ἀκούσωμεν καὶ ἄς νοιώσωμεν φρίκην. Μὴς ἔδωσε τὸ δικαίωμα νὰ χορτάσωμεν μὲ τὰς ἀγίας του σάρκας, προσέφερε τὸν ἑαυτὸν του νὰ θυσιασθῇ. Ποῖαν ἀπόλογον θὰ ἔχωμεν, ὅταν, ἐνῶ τρεφόμεθα μὲ τὴν τροφήν αὐτοῦ τοῦ εἰδους, διαπρόπτωμεν τόσον μεγάλας ἀμαρτίας; Ὅταν, ἐνῶ τρώγομεν ἀρνίον, γινώμεθα λύκοι; Ὅταν, ἐνῶ τρώγομεν πρόβατον, ἀρπάζωμεν ὅπως οἱ λέοντες; Διότι τὸ μυστήριον αὐτὸ μᾶς δίδει ἐντολὴν ὅχι μόνον νὰ εἴμεθα τελείως καθαροὶ ἀπὸ ἀρπαγῆν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀπλήν ἔχθραν. **Δ** Διότι τὸ μυστήριον αὐτὸ εἶναι μυστήριον εἰρήνης. Δὲν ἐπιτρέπει νὰ τὸ ἀνταλλάσωμεν μὲ χρήματα. Πραγματικά, ἐὰν ὁ Κύριος δὲν ἐλυπήθῃ τὸν ἑαυτὸν του δι' ἡμᾶς, ποίας τιμωρίας εἴμεθα ἀξιοὶ ἡμεῖς, ὅταν ἐνδιαφερώμεθα διὰ τὰ χρήματα καὶ ἀδιαφορώμεν διὰ τὴν ψυχὴν μας, χάριν τῆς ὁποίας ὁ Ἰησοῦς ἐθύσασεν τὸν

16. Ματθ. 23, 9.

ἑαυτὸν του; Εἰς μὲν τοὺς Ἰουδαίους ὁ Θεὸς καθώρισεν τὰς ἐτησίους ἑορτάς διὰ νὰ ἐνθυμῶνται τὰς εὐεργεσίας ποῦ τοὺς ἔκανε, ἐνῶ εἰς σὲ τὰς ὀπνευθμιζούν κάθε ἡμέραν, ὅπως ἡμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς, τὰ μυστήρια αὐτά.

Συνεπῶς, νὰ μὴ ἐντρέπῃς τὸν σταυρὸν. Διότι αὐτὰ εἶναι δι' ἡμᾶς τὰ ἀξία σεβασμοῦ, αὐτὰ εἶναι τὰ μυστήρια μας. **Ε** Μὲ αὐτὸ τὸ δῶρον κοσμοῦμεθα, μὲ αὐτὸ δοξάζομεθα. Καὶ ἂν εἶπω ὅτι ὁ Θεὸς ἔτεινε τὸν οὐρανόν, ἤπλωσε τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ ἀπέστειλε τοὺς ἀγγέλους, δὲν θὰ εἶπω τίποτε τὸ ἰσάκιον μὲ αὐτό. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, ὅτι, δηλαδὴ, ὁ Θεὸς προσέφερε τὸν Υἱόν του, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀπομακρυνθέντας ἀπὸ κοντὰ του δούλους.

Δι' αὐτὸ ἄς μὴ πλησιάζῃ εἰς τὴν τράπεζαν αὐτὴν κανένας Ἰουδαῖος, κανένας Σίμων.¹⁷ Διότι καὶ οἱ δύο ἐκάθισαν ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν τους. **ΣΤ** Ἄς ἀποφύγωμεν, λοιπόν, τὸ θάραθρον αὐτό, καὶ ἄς μὴ νομιζώμεν ὅτι εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἐὰν ἀπογυμνώσωμεν χίρα καὶ ὄφρα, τὸ νὰ προσφέρωμεν εἰς τὴν τράπεζαν χρυσὸν καὶ σκολιμῶμεν μὲ πολυτίμους λίθους ποτήριον. Ἐὰν, ὅμως, θέλῃς νὰ τιμήσῃς τὴν θυσίαν, νὰ προσφέρῃς τὴν ψυχὴν σου, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐθύσασθῃ ὁ Χριστὸς. Αὐτὴν νὰ κάνῃς χρυσὴν. Ἐὰν αὕτη, ὅμως, εἶναι χειροτέρα ἀπὸ τὸ μολύβι καὶ τὸ δοπρακόν, ποῖα εἶναι ἡ ὠφέλεια, καὶ ἂν ἀκόμη τὸ σκεῦος εἶναι ἀπὸ χρυσόν;

Ἄστε, ἄς μὴ φροντίζωμεν μόνον τὸ πῶς θὰ προσφέρωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν χρυσὰ σκεῦη, ἀλλὰ τὸ πῶς ἡ προσφορά μας θὰ προέρχεται ἀπὸ δικαίους κόπους καὶ πλοῦτη. Διότι ἐκεῖνοι αἱ προσφοραὶ εἶναι πῶς πολυτίμοι καὶ ἀπὸ τὸν χρυσόν, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι προϊόντα πλεονεξίας. **Β** Δὲν εἶναι, θέβαια, χρυσοχοεῖον, οὔτε ἀργυροκοεῖον ἢ ἐκκλησία, ἀλλὰ πατήγουρις ἀγγέλων. Δι' αὐτὸ καὶ ψυχὰς χρειάζομεθα ἀγαθὰς. Διότι καὶ ὁ Θεὸς διὰ τὰς ψυχὰς τὰ προσφέρει ἅλα αὐτά. Δὲν ἦτο, θέβαια, ἀργυρὰ τότε ἢ τράπεζα ἐκεῖνη, οὔτε τὸ ποτήριον χρυσόν, μὲ τὸ ὁποῖον ἔδωσεν ὁ Χριστὸς τὸ αἷμά του εἰς τοὺς μαθητάς του. Ἄλλ' ἦσαν τίμια καὶ φρικτὰ ἐκεῖνα.

17. Πρβλ. Πράξ. 8, 9 ἐξ.

ἐπειδὴ ἦσαν πλήρη ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Θέλεις νὰ τὸ τιμῆσης τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ; Νὰ μὴ ἀδιαφορήσης ὅταν εἶναι γυμνός. Ὅταν νὰ τὸν τιμῆσης εἶδω εἰς τὸν καιὸν μὲ μεταξωτὰ ἐνδύματα, καὶ ἔξω νὰ τὸν περιφρονήσης. Ὅταν θὰ θασασίζεται ἀπὸ τὸ ψῆχος καὶ τὴν γυμνότητά. Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἶπεν, «αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου».¹⁸ Ὁ ἴδιος ἐπεθεβαίωσε μὲ τὸν λόγον τοῦ τοῦ πράγμα, ὁ ἴδιος εἶπεν· Μὲ εἶδατε πεινασμένον καὶ δὲν μὲ ἐθρέψατε,¹⁹ καὶ ἀκάθε τι ποῦ δὲν ἐκάματε εἰς ἓνα ἀπὸ αὐτούς τοὺς ἐλαχίστους, οὔτε εἰς ἐμὲ τὸ ἐκάματε.²⁰ Τὸ σῶμά του, λοιπόν, δὲν χρειάζεται ἐνδύματα, ἀλλὰ καθαρὰν ψυχὴν, ἢ δὲ καθαρὰ ψυχὴ απαιτεῖ μεγάλην φροντίδα.

Ἄς μάθωμεν, λοιπόν, νὰ φιλοσοφῶμεν καὶ νὰ τιμῶμεν τὸν Χριστὸν, ὅπως αὐτὸς θέλει. Διότι διὰ τὸν τιμῶμενον ἢ πῶς εὐχάριστος τιμὴ εἶναι ἐκείνη ποῦ ὁ ἴδιος ἐπιθυμεῖ καὶ ὄχι ἐκείνη ποῦ ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἐπιζητεῖ. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Πέτρος ἐνόμιζεν ὅτι τιμᾷ τὸν Χριστὸν μὲ τὸ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ νύξη τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν. Ἡ πράξις του, ὅμως, δὲν ἦτο τιμὴ, ἀλλὰ τελείως τὸ ἀντίθετον. Ἔτσι καὶ σὺ νὰ τιμᾷς τὸν Ἰησοῦν **Δ** μὲ τὴν τιμὴν ποῦ ὁ ἴδιος καθόρισε, δηλαδή, μὲ τὸ νὰ ἐξοδεύῃς τὰ πλοῦτή σου εἰς ταὺς πτωχοὺς. Πραγματικά, ὁ Θεὸς δὲν χρειάζεται χρυσὰ σκευή, ἀλλὰ ψυχὰς χρυσᾶς.

Καὶ αὐτὰ τὰ λέγω, ὄχι διὰ νὰ σὰς ἐμποδίσω νὰ κατασκευάζετε ἀφιερώματα χρυσᾶ εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὰ λέγω, ἐπειδὴ ἔγω τὴν ἀξίωσιν μαζί μὲ αὐτὰ, καὶ μάλιστα πρὶν ἀπὸ αὐτὰ, νὰ κάνετε ἐλεημοσύνην. Διότι ὁ Θεὸς τὰ δέχεται αὐτὰ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερο δέχεται τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης. Πραγματικά, μὲ τὰ ἀφιερώματα θὰ ἀφελῆθῃ μόνον ὁ προσφέρων, ἐνῶ μὲ τὴν ἐλεημοσύνην ἀφελῆται καὶ ὁ λαμβάνων αὐτήν. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν πιθανόν νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἡ προσφορά εἶναι ἀφορμὴ φιλοδοξίας, ἐνῶ εἰς τὴν δευτέραν τὸ πᾶν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν φιλανθρωπίαν. Διότι ποῖα ἢ ὠφέλεια, ὅταν ἡ τράπεζα τοῦ Χριστοῦ εἶναι γεμάτη ἀπὸ χρυσᾶ ποτήρια, **Ε** ἐνῶ ὁ ἴδιος πεθαίνει ἀπὸ τὴν πείναν; Πρῶτα νὰ χορηγήσῃς αὐτόν, ποῦ πεινᾷ,

18. Ματθ. 26, 26.

19. Πράξ. Ματθ. 25, 42.

20. Πράξ. Ματθ. 25, 45.

καὶ ὕστερα στόλισε καὶ τὴν τράπεζάν του μὲ ἀφθονίαν. Φτειάχνεις χρυσὸν ποτήριον, καὶ δὲν προσφέρεις ἓνα ποτήριον κρῦο νερό; Καὶ ποῖα ἢ ὠφέλεια; Χρυσοποικίλιτα τραπεζομάνηλα κατασκευάζεις διὰ τὴν τράπεζάν του, καὶ εἰς τὸν ἴδιον δὲν δίδεις οὔτε τὰ ἀναγκαῖα ἐνδύματα; Καὶ ποῖον τὸ κέρδος ἀπὸ αὐτὰ; Διότι πές μου, σὲ παρακαλῶ, ἐάν ἴδῃς κάποιον, ποῦ δὲν ἔχει οὔτε τὴν ἀπαραίτητον διὰ νὰ συντηρηθῇ τροφήν, καὶ τὸν ἀφήσῃς μόνον τοῦ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν πείναν, ἀλλὰ, παράλληλα, στολισῇ τὴν τράπεζάν με ἀργυρον, εἰδὴ γε θὰ σοῦ χρεωστῇ ἐγγνωμοσύνην αὐτός, ἢ θὰ ἀγονακτήσῃ πολὺ ἐναντίον σου; Τί δέ; Ἐάν θλήπῃς ἓνα, ποῦ φορεῖ κουρέλια **ΣΤ** καὶ παγώνει ἀπὸ τὸ κρῦο, καὶ δὲν τοῦ δώσῃς ἐνδύματα, ἀλλὰ κατασκευάζῃς χρυσοῦς κίονας, ἰσχυρίζομενος ὅτι τὸ κάνεις πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, δὲν θὰ νομίσῃ ὅτι τὸν εἰρωνεύεσαι καὶ τὸν περιπαίζεις καὶ μάλιστα μὲ τὸν χειρότερον τρόπον; Τὸ ἴδιον νὰ σκέπτεσαι καὶ διὰ τὸν Χριστὸν, ὅταν περιφέρεται ἀστεγὸς καὶ ἔξνος καὶ ζητῇ στέγην. Σὺ ὅμως, παραλείπεις νὰ τὸν ὑποδεχθῇς, καὶ καλλωπίζεις τὸ ἔδαφος καὶ τοὺς τοίχους καὶ τὰ κιονόκρανα. Καὶ ἀπλώνεις ἀργυρὰς ἀλυσίδας ἀνάμεσα εἰς τὰς λαμπάδας, ἐνῶ δὲν θέλεις οὔτε νὰ ἴδῃς τὸν ἴδιον ποῦ εἶναι δεμένος εἰς τὴν φυλακὴν.

Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι διὰ νὰ σὰς ἀφαιρέσω τὴν προθυμίαν σας δι' αὐτὰς τὰς προσφοράς, ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς προτρέπω μαζί μὲ αὐτὰ νὰ πράττετε καὶ ἐκεῖνα, ἢ μάλλον νὰ προτάσσετε ἐκεῖνα ἀπὸ αὐτὰ. **Β** Διότι κανένας δὲν κατηγορήθη ποτέ, ἐπειδὴ δὲν ἔπραξεν αὐτὰ, ἐνῶ δι' ἐκεῖνα καὶ μὲ τὴν γέννησιν διετυπώθη ἀπειλή καὶ μὲ τὸ ἀσθεσον πῦρ καὶ μὲ τὴν τιμωρίαν μὲ τοὺς δαίμονας. Συνεπῶς, νὰ μὴ ἀδιαφορῇς διὰ τὸν ἀδελφόν σου ποῦ θασασίζεται, ἐνῶ στολίζεις τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, διότι αὐτὸς εἶναι πῶς σπουδαῖος ναὸς ἀπὸ ἐκεῖνον. Πραγματικά, αὐτὰ τὰ κειμήλια θὰ ἠμπορέσουν νὰ τὰ ἀρπάξουν θαιλεῖς ἀπίστοι, τύραννοι καὶ λησταί. Ὅσα, ὅμως, θὰ προσφέρῃς εἰς τὸν ἀδελφόν σου ποῦ πεινᾷ καὶ εἶναι ξένος καὶ γυμνός, οὔτε ὁ διάβολος δὲν θὰ ἠμπορήσῃ νὰ τὰ διαρπάξῃ, ἀλλὰ θὰ φυλαχθοῦν εἰς θυσταυροφυλάκιον ἀσύλητον.

Τότε, διατί λέγει ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, «τοὺς πτωχοὺς τοὺς ἔχετε πάντοτε μαζί σας, ἐνῶ ἐμὲ δὲν μὲ ἔχετε πάν-

ποτε».²¹ Μά, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει περισσότερον νὰ ἐλεῶμεν, ἐπειδὴ δὲν τὸν ἔχομεν πάντοτε νὰ πεινᾷ, παρὰ μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρουσίας ζωῆς μας.

Ἐάν, ὁμως, ἐπιθυμῆς νὰ μάθῃς ἐξ ὀλοκλήρου τὸ νόημα τῶν λόγων αὐτῶν, **Σ** μάθε ὅτι αὐτὰ δὲν τὰ εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς του, ἀν καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως εἶσι φαίνεταί, ἀλλὰ τὰ εἶπεν ἀποβλέπων εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῆς γυναίκος. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἐκεῖνη εὐρίσκετο εἰς ἀτελῆ κατάστασιν ἀκόμη, καὶ οἱ μαθηταὶ τὴν ἔφεραν εἰς ἀδιέξοδον, ὁ Ἰησοῦς λέγει τοὺς λόγους αὐτοὺς διὰ νὰ τὴν ἐνισχύσῃ καὶ τῆς δώσῃ θάρρος. Πραγματικὰ, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὰ τὰ ἔλεγε διὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ, προσέθεσεν «Διατί ἐνοχλεῖτε τὴν γυναῖκα;».²² Ὅτι δὲ τὸν ἔχομεν πάντοτε κοντὰ μας τὸ ἀπέδειξεν, ὅταν εἶπεν «Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ θὰ εἴμαι μαζί σας ὅλας τὰς ἡμέρας μέχρις οὗ συντελεσθῇ καὶ λάβῃ τέλος ὁ αἰὼν αὐτός».²³ Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ γίνεται φανερόν, ὅτι διὰ τίποτε ἄλλο δὲν τὰ ἔλεγεν αὐτὰ, **Δ** παρὰ διὰ νὰ μὴ καταμαράνη τὴν μόλις θλαστήσασαν πίστιν τῆς γυναίκος ἢ ἐπιτίμησιν τῶν μαθητῶν.

Ἀλλὰ, τώρα, ὅς μὴ φέρομεν εἰς τὸ μέσον τὸ θέμα διὰ τὸ ὅποιον ἐλέγθησαν αὐτὰ. Μά, ὅς ἀναγνώσωμεν ὅλους τοὺς νόμους καὶ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ποὺ κάνουν λόγον διὰ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ ὅς δεῖξωμεν μεγάλην προθυμίαν διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτήν. Διότι αὐτὴ ἀπολείπει τὰς ἁμαρτίας. «Δώσατε, λοιπόν, ἐλεημοσύνην καὶ ὅλα σας θὰ εἶναι καθάρα».²⁴ Αὐτὴ εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν θυσίαν «Ἐλεος θέλω καὶ ὄχι θυσίαν».²⁵ Αὐτὴ ἀνοίγει τὸν οὐρανόν. «Αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανόν Ἐὼς προσφορὰ ἀξία διὰ νὰ σὲ ἐνθυμῆται».²⁶ Αὐτὴ εἶναι πῶς ἀνογκαίκα καὶ ἀπὸ τὴν παρθενοίαν. Διότι εἶσι ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τὸν νυμφῶνα αἱ μοραὶ παρθένοι καὶ δι' αὐτῆς εἰσῆλθαν αἱ φρόνιμοι.²⁷

21. Ματθ. 26, 11.

22. Ματθ. 26, 10.

23. Ματθ. 28, 20.

24. Λουκ. 11, 41.

25. Ψα. 6, 6.

26. Πράξ. 10, 4.

27. Πράξ. Ματθ. 25, 8.

Αὐτὰ, λοιπόν, ἀφοῦ κατανοήσωμεν καλά, ὅς σπείρωμεν μὲ γενναιοφροσύνην, διὰ νὰ θερίσωμεν μὲ ἀφθονίαν καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνέκει ἡ βόσκα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΑ΄ (51)

(Ματθ. ιε΄, 1 - 20)

Β20 «Τότε έρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἀπὸ ἐκείνους, πού ἔμειναν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ εἶπαν· Διὰ τί οἱ μαθηταὶ σου παραβαίνουν τὴν παράδοσιν τῶν παλαιωτέρων μας διδασκάλων; Παραβαίνουν δὲ πράγματι τὴν παράδοσιν, διότι δὲν νίπτουν τὰ χεῖρα τους, ὅταν τρώγουν ἄρτον. Ὁ δὲ Κύριος ἀπεκρίθη καὶ τοὺς εἶπεν· Διὰ τί καὶ σεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀσυνέτην ὑμῶν πρὸς τὴν παράδοσιν αὐτοῦ; Ὁ Θεὸς, δηλαδὴ, ὤρισεν ἐντολὴν καὶ εἶπεν· Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καὶ ἐκεῖνος πού ὀλοῦμαι καὶ ὑβρίζω τὸν πατέρα μου ἢ τὴν μητέρα μου, πρέπει νὰ θανατώνεται. Σεῖς, ὅμως, λέγετε· Ὅποιοσδήποτε υἱὸς εἴπῃ εἰς τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα πού ζητοῦν κάτι ὡς θοήθειαν ἀπὸ τῶν παιδῶν αὐτοῦ, ὡς εἶναι ἀφιέρωμα εἰς τὸν Θεὸν ἐκεῖνο πού θέλεις νὰ λάβῃς ὡς θοήθειαν καὶ ἐνίσχυσιν ἀπὸ ἐμὲ, καὶ ἔτσι ὁ υἱὸς αὐτοῦ δὲν θὰ τιμῆσῃ τὸν πατέρα μου ἢ τὴν μητέρα μου. Καὶ ἀκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τῆς παραδόσεώς σας»¹

«Τότε». Πότε; Ὅταν ἔκανε τὰ ἀμέτρητα θαύματα, ὅταν μὲ τὴν ἀφῆν τοῦ ἄκρου τοῦ ἐνδύματός του ἐθεράπευε τοὺς ἀρρώστους. Δι' αὐτὸ, ἄλλωστε, καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς προσδιορίζει τὸν χρόνον, διὰ τὴν δεξιὴν τὴν ἀνέκφραστον πονηρίαν τους, πού εἰς τίποτε δὲν ὑπεχώρει.

Β Καὶ τί σημαίνουν οἱ λόγοι «Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πού ἔμειναν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα;». Αὐτοὶ ἦσαν διεσπασμένοι εἰς ὄλας τὰς φυλάς καὶ εἶχαν διαίρεθῆ εἰς δώδεκα μέρη. Ἄλλ' ὅσοι ἀπὸ αὐτοῦ εὗρισκοντο εἰς τὴν μητρόπολιν ἦσαν πῶς πονηροὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλ-

1. Ματθ. 15, 1 - 6.

λους, ἐπειδὴ τοὺς ἐτιμοῦσαν περισσότερο καὶ κατεῖχοντο ἀπὸ μεγάλου ἐγωισμοῦ.

Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, πῶς πογιδεῦνται καὶ μὲ τὴν ἴδιαν τὴν ἐρώτησίν τους. Πραγματικὰ, δὲν λέγουν, διὰ τί παραβαίνουν τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως; Ἄλλὰ, «τὴν παράδοσιν τῶν παλαιωτέρων μας διδασκάλων». Ὅθεν, εἶναι φανερὸν ὅτι πολλὰς καινοτομίας ἔκαναν οἱ ἱερεῖς, ἂν καὶ ὁ Μωϋσῆς πολὺ τοὺς ἐφόβησε καὶ τοὺς ἠπειλήσεν, διὰ τὴν μὴ προσθέσασιν, οὔτε νὰ ἀφαιρέσασιν τίποτε εἰς τὸν νόμον. **Γ** «Νὰ μὴ προσθέσετε», λέγει, «εἰς τὰς ἐντολάς, πού ἐγὼ σὰς θεσπίζω σήμερον, οὔτε νὰ ἀφαιρέσετε ἀπὸ αὐτῶν». Καὶ ὅμως καθόλου δὲν ἀπέφευγαν τὰς καινοτομίας. Ὅπως εἶναι τὰ παραπάνω, ἔτι, δηλαδὴ, δὲν ἐπέτρεπαν νὰ τρώγουν μὲ ἄνιπτα χεῖρα, τὸ ὅτι ἔκαναν εἰδικούς καθαρμούς εἰς τὰ ποτήρια καὶ τὰ δοχεῖα καὶ τὸ ὅτι οἱ ἴδιοι ὑπεβάλλαντο εἰς καθαρισμούς.

Ὅταν, λοιπόν, ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰς λεπτολογίας αὐτάς, τότε πῶς πολὺ ἐδέσμευσαν τὸν λαὸν μὲ περισσοτέρας λεπτομερεῖς καὶ ἀσημάντους ἐντολάς, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο μήπως τοὺς ἀφαιρήσῃ κανεὶς τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐπειδὴ, ἀκόμη, ἤθελαν νὰ εἶναι πῶς φοβεροὶ, μὲ τὴν ἴδιαν ὅτι εἶναι καὶ αὐτοὶ νομοθέται.

Ὅθεν, εἰς τόσον μεγάλην παρανομίαν ἔφθασεν ἡ ὑπόθεσις, ὥστε ἐφόλασσον τὰς ἰδικὰς τῶν ἐντολάς καὶ παρέβαινον τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ. **Δ** Καὶ εἶχαν τόσην ἰσχύν, ὥστε ἢ μὴ τήρησις τῶν ἐντολῶν τους νὰ ἀποτελῇ κατηγορίαν. Καὶ αὐτὸ συνιστᾷ διπλὴν κατ' αὐτῶν κατηγορίαν, διότι ἀπ' ἐνὸς μὲν ἔκαινοτόμου, ἀπ' ἑτέρου δὲ μὲ τὴν ἐπιμέλειαν ἐφρόντιζαν διὰ τὰς ἰδικὰς τῶν ἐντολάς, χωρὶς νὰ ἐνδιαφερόνται καθόλου διὰ τὸν Θεόν. Καὶ ἀφοῦ παρέλειψαν τὰ ἄλλα, τὰ ποτήρια καὶ τὰ δοχεῖα, (πού ἦσαν καταγελάσια) καὶ τὰ ὅποια κατὰ τὴν γνώμην τους ἦσαν ἀξιόλογα, τὰ φέρουν εἰς τὸ μέσον, ἐπειδὴ, ὅπως ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω, ἤθελαν νὰ ἐξοργίσουν τὸν Ἰησοῦν. Δι' αὐτὸ καὶ ἀνέφερον τοὺς πρεσβυτέρους, ὥστε νὰ δώσῃ ἀφορμὴν κατηγορίας ἐναντίον του, ὅτι τάχα περιφρονεῖ τὴν παράδοσιν αὐτῶν.

Ἄξιζεν, ὅμως, νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πρῶτον, διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἔτρωγον μὲ ἄνιπτα χεῖρα. Διὰ ποῖον λόγον.

2. Δευτ. 4, 2.

λοιπόν, έτρωγαν έτσι; Ε Δέν τό Έκαναν σκάκιμα, άλλα παρέλειπαν, πλέον, τά περιττά και έπρόσεχαν εις τά πιό άπαραίτητα. Δέν είχαν νόμον διά νά νίπτωνται, ούτε νά μη νίπτωνται, άλλ' Έκαναν τό καθένα όπως έτύχαιεν. Διότι αύτοί που παρημέλουν και την άπαραίτητον διά την συντήρησίν τους τροφήν, πώς ήτο δυνατόν νά θεωρούν σπουδαία αυτά;

Έπειδή, λοιπόν, πολλές φορές συνέβαινε νά γίνεται αυτό άνευ προθέσεως, όπως όταν έτρωγαν εις την έρημον, όταν έμαδούσαν τά στάχυα, προβάλλουν αυτό ως παράθεσιν, **22** ■ αύτοί που παρέβλεπον συνεχώς τά μεγάλα και έβιδαν μεγαλύτεραν προσοχήν εις τά περιττά.

Τί κάνει, όμως, ο Χριστός; Δέν έστάθη εις αυτά, ούτε άπελογήθη. άλλ' εϋθέως τούς άντικατηγορεί και τούς διαλύει τό θράσος και άποδεικνύει ότι εκείνος που διαπράττει μεγάλας άμαρτίας δέν πρέπει νά λεπτολογηή τάς μικράς παραθέσεις των άλλων. Ένώ πρέπει νά κατηγορησθε, λέγει, έσείς κατηγορείτε τούς άλλους;

Σύ, όμως, πρόσθε ετι, κάθε φορά που ο Κύριος θέλει νά καταργήση κάποιαν διάταξιν, τό κάνει σάν νά κάνει άπολογίαν. Αυτό έκανε και τότε. Διότι δέν έρχεται άμέσως εις την παράθεσιν, ούτε λέγει, δέν είναι τίποτε αυτή. Διότι τότε, πραγματικά, θά τούς έκανε πιό θρασείς. ■ Αλλά κατά πρώτον τούς διαλύει την θρασυτητα με τό νά φέρη εις τό μέσον την μεγάλην τους παράθεσιν και νά την έπιούρη κατά της κεφαλής τους. Και δέν τούς λέγει ότι καλά κάνουν οι μαθηταί και παραβαίνουν τάς έντολάς αυτές, διά νά μη τούς δώση λαθήν διά κατηγορίαν. Ούτε, πάλιν, κακίζει την πράξιν, διά νά μη δώση κύρος εις την έντολήν. Έπίσης, δέν κατηγορεί τούς πρεσβυτέρους ως παρανόμους και μισρούς, διότι, ασφαλώς, θά τόν άπεστρέφοντο τότε ως λαιόδορον και ύβριστήν.

Αλλά όλα αυτά τά έφησε και ήκολούθησεν άλλην δδόν. Και εκ πρώτης όψεως διδει την έντύπωσιν ότι έπιτιμώ αυτούς που τόν ήρώτησαν, άλλα κατηγορεί εκείνους που ένομοθέτησαν αυτά. Τούς μέν πρεσβυτέρους δέν τούς άναφέρει καθόλου, άλλα με την κατηγορίαν που διατυπώνει κατά των γραμματέων και Φαρισαίων καταδικάζει και εκείνους C και άποδεικνύει ότι τό άμάρτημά τους είναι διπλό, διότι και εις τόν Θεόν δέν ύπα-

κούουν και αυτό τό κάνουν έξ αιτίας των ανθρώπων. Σάν νά έλεγεν, δηλαδή: Πραγματικά, αυτό είναι που σας κατέστρεψεν, τό ότι ύπακούετε κατά πάντα εις τούς πρεσβυτέρους.

Αλλά δέν τούς όμιλεί με τόν τρόπον αυτόν, παρά τό ύπαινίσσεται αυτό, όταν τούς δίδη την άκόλουθον άπάντησιν. «Διατί και σείς παραβαίνετε την έντολήν του Θεού διά νά συμμορφωθήτε προς την παράθεσίν σας; Ο Θεός, δηλαδή, ώρισεν έντολήν και ειπεν: Τίμα τόν πατέρα και την μητέρα: και εκείνος που θλασφήμει και ύβρίζει τόν πατέρα του ή την μητέρα του, πρέπει νά θανατώνεται. Σείς, όμως, λέγετε: Όποιοςδήποτε υιός ειπή εις τόν πατέρα ή την μητέρα που ζητούν κάτι ως θοήθημα από τό παιδί τους' άς είναι άφιέρωμα εις τόν Θεόν εκείνο που θέλεις νά λάθης ως θοήθειαν και ένίσχυαιν από έμέ, και έτσι ο υιός αυτός δέν θά τιμήση τόν πατέρα του ή την μητέρα του. D Και άκυρώσατε την έντολήν του Θεού ένεκα της παραθέσεώς σας».

Και δέν ειπεν, ένεκα της παραθέσεως των πρεσβυτέρων, άλλ' «ένεκα της παραθέσεώς σας». Και: «Έσείς, όμως, λέγετε». Δέν ειπεν, οι πρεσβύτεροι λέγουν, ώστε νά καταστήση τόν λόγον όλιγώτερον ένοχλητικόν. Έπειδή, δηλαδή, ήθέλησαν αύτοί νά άποδείξουν ότι οι μαθηταί ήσαν παράνομοι, ο Χριστός τούς άποδεικνύει ότι οι ίδιοι παραβαίνουν τόν νόμον, ενώ οι μαθηταί είναι άπηλλαγμένοι από κάθε κατηγορίαν. Διότι δέν είναι, θέθασια, νόμος ή έπιταγή των ανθρώπων. (Δι' αυτό και την όνομάζει παράθεσιν). Και μάλιστα ή έπιταγή παρανόμων ανθρώπων.

Και επειδή ή έντολή που έβιδαν νά νίπτουν τά χέρια τους δέν ήτο αντίθετος προς τόν νόμον, Ε φέρει εις τό μέσον άλλην παράθεσιν, ή όποια άντιστρατεύεται εις τόν νόμον. Ό,τι λέγει έχει την άκόλουθον σημασίαν: Έπαίδευσαν τούς νέους με τό πρόσχημα της ευσθείας νά περιφρονούν τούς γονείς τους. Πώς και με ποιόν τρόπον; Έάν κάποιος από τούς γονείς έλεγεν εις τό παιδί του: Δός μου αυτό τό πρόσβατον που έχεις, ή τόν μόσχον ή κάτι άλλο παρόμοιον, ήμπορούσε νά του άπαντήση: Είναι άφιερωμένον εις τόν Θεόν αυτό που θέλεις νά πάρῃς ως θοήθειαν από έμέ και δέν ήμπορείς νά τό λάθης.

22 ■ Και έτσι τό κακόν ήτο διπλόν. Διότι ούτε εις τόν Θεόν τό προσέφεραν και από τούς γονείς τό άπο-

στερούσαν με την πρόβραση της προσφοράς. Με τον τρόπον αυτόν και τους γονείς προσέβαλλον εν όνοματι του Θεού και τόν Θεόν εν όνοματι τών γονέων.

Δέν τό λέγει, όμως, αυτό κατ' εὐθείαν, ἀλλά κατά πρώτον διαβάσει τόν νόμον, μέ τόν ὅποιον ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Θεός θέλει πολύ νά τιμῶμεν τούς γονεῖς. «Τίμα», λέγει, «τόν πατέρα σου καί τήν μητέρα σου, διά νά εἰσαι μακροχρόνιος ἐπί τῆς γῆς».³ Καί πάλιν «Εκείνος πού βλασφημεῖ καί ὀφρῖζει τόν πατέρα του ἢ τήν μητέρα του, πρέπει νά θανατώνεται».⁴ Ἀλλά ὁ Κύριος παρέλεψε τό κείμενον, πού ἐπαινεί τούς τιμῶντας τούς γονεῖς τους, καί παραθέτει τό πιό φοβερόν. Β ἐνωῶ τήν τιμωρίαν πού ἐπικρέμαται εἰς ἐκείνους πού τούς ὀφρῖζουν, ἐπειδή ἤθελε καί αὐτούς νά καταπλήξῃ καί τούς νουνεγεῖς νά προσελκύσῃ. Καί, ἔτσι, ἀποδεικνύει ὅτι αὐτοί εἶναι ἀξιοί νά θανατωθῶν. Πραγματικά, ἐάν τιμωρηθῆι ἐκείνος πού μέ τόν λόγον προσβάλλει τούς γονεῖς του, πολύ περισσότερο ἐσεῖς, πού τούς ἀτιμάζετε, ἀλλά ἔργα σας. Καί ὄχι μόνον ἐσεῖς τούς ἀτιμάζετε, ἀλλά διδάσκετε καί ἄλλους νά κάνουν τό ἴδιον.

Πῶς, λοιπόν, ἐσεῖς, πού ὀφείλατε νά μὴ ζῆτε, κατηγορεῖτε τούς μαθητάς; Καί τί τό παράδοξον ὑπάρχει, ἐάν βλασφημῆτε ἐμέ, τόν ὅποιον μέχρι πρό ὀλιγου δέν ἐγνωρίζατε. ὅταν καί εἰς τόν Πατέρα ἀποδεικνύεται ὅτι ἐκάνατε τά ἴδια; Διότι εἰς κάθε περίπτωσιν λέγει καί ἀποδεικνύει ὁ Κύριος ὅτι ἀπό τόν Πατέρα ἤρχισαν τήν ἀλόγιστον αὐτὴν συμπεριφοράν.

Ἡ Μερικοί κατ' ἄλλον τρόπον ἐρμηνεύουν τήν φράσιν «Δῶρον, ὃ ἐάν εἴ ἑμοῦ ὠφελῆθῃς». Δηλαδή: Δέν ὀφείλω νά σέ τιμῶσω, ἀλλά σοῦ κάνω χάριν, ἐάν, θέθαια, σέ τιμῶσω. Ἀλλ' ὁ Χριστός δέν θά ἀνέφερε παρομοίαν ὕβριν. Καί ὁ εὐαγγελιστής Μάρκος καθιστᾷ πιό σαφές τό χωρίον. ὅταν λέγῃ: «Ἄς εἶναι κορβάν»⁵ ἐκεῖνο πού θέλεις νά λάθῃς ὡς ὠφέλειαν καί ὀφθειαν ἀπό ἐμέ».⁶ Αὐτό δέν εἶναι δωρεά καί προίκα, ἀλλά κυρίως ὀνομάζεται προσφορά.

Ἄφοῦ, λοιπόν, τούς ἀπέδειξεν ὅτι δέν ἔχουν τό δι-

3. Ἐβ. 20, 12.

4. Ἐβ. 21, 16.

5. «Κορβάν»· δηλαδή, δῶρον καί ἀφιέρωμα εἰς τόν Θεόν καί τόν νοῦν σου.

6. Μάρκ. 7, 11.

καίωμα νά κατηγοροῦν τούς παραβαίνοντας τήν ἐντολήν τών πρεσβυτέρων ἐκεῖνοι πού καταπατοῦν τόν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀποδεικνύει τό ἴδιον ἀκριβῶς καί μέ τήν μαρτυρίαν τοῦ προφήτου. Ἐπειδή, δηλαδή, τούς ἀπεστόμωσε τελείως, προχωρεῖ ἀκόμη περισσότερο, ὁ πρῶτος πού τό κάνει εἰς κάθε περίπτωσιν, μέ τό νά φέρῃ εἰς τό μέσον τήν Γραφήν καί νά ἀποδεικνύῃ ἔτσι ὅτι συμφωνεῖ ἀπολύτως μέ τόν Θεόν. Τί λέγει, ὁμοῦς, ὁ προφήτης; «Ὁ λαός αὐτός μέ τιμᾷ μέ τάχειλην του μόνον, ἢ καρβία του, ὁμοῦς, ἀπέχει μακρὰν ἀπό ἐμέ. Ματαίως δέ καί ψεύτικα μέ λατρεύουν, ἐπειδή διδάσκουν διδασκαλίας, πού εἶναι παραγγέλματα καί ἐντολαί ἀνθρώπων».⁷

Εἶδες προφητεία πού συμφωνεῖ ἀκριβῶς μέ τά λεχθέντα καί προαναγγέλλει τήν κακίαν τους ἀπό παλαιά; Πραγματικά, ἐκεῖνο πού ὁ Χριστός τούς κατηγορεῖ τώρα, τό ἴδιον εἶπεν παλαιότερα ὁ Ἡσαίας, ὅτι, δηλαδή, καταφρονοῦν τās ἐντολάς τοῦ Θεοῦ «Ματαίως καί ψεύτικα», λέγει, «μέ λατρεύουν». Ἀλλά πολύ προσέχουν τās ἰδικάς τους διατάξεις: «Ἐπειδή διδάσκουν διδασκαλίας, πού εἶναι παραγγέλματα καί ἐντολαί ἀνθρώπων». Ἐ Δίκαια, λοιπόν, δέν τās τηροῦν οἱ μαθηταί του.

Ἄφοῦ, λοιπόν, τούς ἐδωσε καιρίον κτύπημα ὁ Κύριος καί ἀπό τά γεγονότα καί ἀπό τήν ἰδικήν των γνώμην, καί, ἀκόμη, ἤβησε τήν κατηγορίαν μέ τήν μαρτυρίαν τοῦ προφήτου, δέν τούς λέγει τίποτε ἄλλο πλέον, ἐπειδή ἦσαν ἀδιόρθωτοι καί ἀμετανόητοι, ἀλλά στρέφει τόν λόγον πρὸς τό πλῆθος διά νά τοῦ μεταδώσῃ τήν διδασκαλίαν αὐτήν, πρὸ ἦτο ὑψηλή καί γεμάτη φιλοσοφίαν. **§§§** Καί μέ ἀφορμὴν τό θέμα αὐτό, ἐμφαίνει πλέον τό ὑψηλότερον καί καταδικάζει τήν λεπτολογίαν διά τά φαγητά.

Πρόσεξε, ὁμοῦς, πότε τό κάνει αὐτό. Ὅταν ἐκαθάρισεν τόν λεπρόν. ὅταν κατέλυσε τό Σάββατον, ὅταν ἀπέδειξε τόν ἑαυτόν του βασιλέα τῆς γῆς καί τῆς θαλάσσης, ὅταν ἔθεσε νόμους, ὅταν συνεχώρησε τά ἀμαρτήματα, ὅταν ἀνέστησε τούς νεκρούς, ὅταν πολλάς ἀποδείξεις τῆς θεότητός του ἐδωσεν εἰς αὐτούς, τότε πλέον τούς ὀμιλεῖ καί διά τά φαγητά. Διότι ὅλος ὁ Ἰου-

7. Ματθ. 15, 8 - 9. Ἡσ. 29, 13.

δαϊσμός εις αὐτὸ ἔγκειται. Καὶ ἂν καταργήσῃ τὰς σχετικὰς μὲ αὐτὰ ἐντολάς, κατήργησεν τὸ πᾶν. Μὲ αὐτὰ ἀποδεικνύει ὅτι καὶ τὴν περιτομὴν ἔπρεπε νὰ καταργήσουν. Ἀλλὰ δὲν εἰσηγείται ὁ ἴδιος προηγουμένως τὴν κατάργησιν αὐτῆν, **Β** ἐπειδὴ ἦτο παλαιότερα ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐντολάς καὶ τὴν εἶχαν εἰς μεγαλύτερα ἐκτίμησιν οἱ Ἰουδαῖοι. Θεσπίζει, ὁμοίως, τὴν κατάργησιν τῆς περιτομῆς διὰ μέσου τῶν μαθητῶν του. Τόσον σπουδαῖον πρᾶγμα ἦτο αὐτὴ, ὥστε καὶ οἱ μαθηταί, οἱ ὁποῖοι ὕστερα ἀπὸ τόσον χρόνον ἤθελαν νὰ τὴν καταργήσουν, κάνουν παραχωρήσεις καὶ τὴν ἐπιτρέπουν καὶ ἔτσι σιγὰ σιγὰ τὴν καταργοῦν.

Κύτταξε μὲ ποῖον τρόπον εἰσάγει τὸν νόμον «Καὶ ἀφοῦ προσεκάλεσε τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ τοὺς εἶπεν Ἄκουσατε αὐτό, ποῦ θὰ εἶπω, καὶ προσέξατε νὰ τὸ καταλάβετε». ⁸ Δὲν τοὺς ὁμιλεῖ ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ τὴν τιμὴν καὶ τὴν διάκρισιν καθιστᾷ κατὰ πρῶτον τὸν λόγον εὐπρόσδεκτον. (Δι' αὐτὸ ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπεν «Ἀφοῦ τοὺς προσεκάλεσε»). Ἐπειτα, ὁ λόγος του γίνεται ἀποδεκτὸς καὶ ἀπὸ τὴν κατάλληλῃν στιγμήν ποῦ λέγεται. **С** Πραγματικὰ, μετὰ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν νίκην του κατὰ τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων καὶ τὴν κατηγορίαν τοῦ προφήτου ἐναντίον τους, τότε ἀρχίζει τὸ νομοθετικὸν του ἔργον, ὅταν θὰ ἐδέχοντο μὲ μεγαλύτεραν εὐκολίαν τὰ λεγόμενα.

Καὶ δὲν τοὺς προσκαλεῖ μόνον, ἀλλὰ τοὺς συνιστᾷ νὰ δεῖξουν μεγαλύτεραν προσοχήν. Διότι τοὺς λέγει: «Καὶ προσέξατε νὰ τὸ καταλάβετε». Δηλαδή, σκεφθῆτε, ζυμνήστε. Διότι ὁ νόμος ποῦ ἐπρόκειτο νὰ θεσπισθῇ ἀπαιτοῦσε τὴν προσοχήν αὐτῆν. Πραγματικὰ, εἰάν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι κατέλυσαν τὸν νόμον, καὶ μάλιστα παράκαιρα, διὰ νὰ τηρήσουν τὴν ἰδικήν τους παράδοσιν, καὶ τοὺς ὑπακούσατε, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ ὑπακούσατε εἰς ἐμέ, ποῦ ἦλθα εἰς τὸν κατάλληλον καιρὸν καὶ σὰς δηγῶ εἰς ὑψηλότεραν φιλοσοφίαν.

Δὲν τοὺς εἶπεν, θέβαια, ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν ἢ διάκρισιν τῶν φαγητῶν. **Д** οὔτε ὅτι ὁ Μωϋσῆς κοκῶς ἔθετε τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τοῦ εἶδους, οὔτε ὅτι αὐτὸ ἔγινε κατὰ συγκυρίαν, ἀλλὰ, σὺν νὰ τοὺς προτρέπῃ καὶ

8. Ματθ. 15, 10.

νὰ τοὺς συμβουλεύῃ, ἀφοῦ ἐπεκαλέσθη τὴν ἀπόδειξιν ποῦ στηρίζεται εἰς τὰ πράγματα λέγει: «Δὲν κάνει θέηλον καὶ ἀκάθαρτον θρησκευτικῶς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνο ποῦ εἰσάγεται μὲ τὴν τροφήν εἰς τὸ στόμα, ἀλλ' ἐκεῖνο ποῦ θγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα.» Ἐτσι, καταφεύγει εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων καὶ νομοθετᾷ καὶ διαλέγεται.

Καὶ ἐνῶ ἤκουον αὐτὰς τὰς λέξεις δὲν ἔφεραν καμμίαν ἀντίρρησην ἐκεῖνοι, οὔτε τοῦ εἶπαν: Τί λέγεις; Ὁ Θεὸς τόσας ἐντολάς ἔδωκε διὰ τὴν διάκρισιν τῶν φαγητῶν καὶ σὺ θεσπίζεις τοὺς νόμους αὐτοῦ τοῦ εἶδους; Ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς ἀπεστόμωσεν τελείως, ὄχι μόνον μὲ τὸ ὅτι τοὺς ἤλεγξεν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ὅτι ἀπεκάλυψε τὸν δόλον τοὺς καὶ διεπόμπωσεν ἐκεῖνο ποῦ ἔκαναν λαθραῖα αὐτοῦ. **Е** καὶ ἀκόμη, ἀπεκάλυψε τὰ ἀπόρητα τῆς διανοίας τους. Ἐτσι, ἀφοῦ τοὺς ἀφώπλισεν ἀπὸ κάθε ἐπιχείρημα, ἔφυγον.

Σὺ, ὁμοίως, κύτταξε ὅτι δὲν ἀποφασίζει ὁ Κύριος νὰ στραφῇ καθαρὰ κατὰ τῶν φαγητῶν. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν, τὰ φαγητὰ, ἀλλὰ: «Δὲν κάνει θέηλον καὶ ἀκάθαρτον θρησκευτικῶς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνο ποῦ εἰσάγεται μὲ τὴν τροφήν εἰς τὸ στόμα». Αὐτὸ ἦτο φυσικὸν νὰ τὸ μεταφέρουν καὶ εἰς τὰ ἀνίπτα χέρια. Ὁ ἴδιος, θέβαια, ἔκανε λόγον διὰ τὰ φαγητὰ, ἀλλὰ ἦτο εὐνόητον ὅτι ἀνεφέρετο καὶ εἰς τὰ χέρια. ~~Ἐπειτα~~ Διότι ἦτο τόσον μεγάλη ἡ συνήθεια νὰ διακρίνουν τὰ φαγητὰ εἰς καθαρὰ καὶ μὴ, ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ Πέτρος εἶπεν: «Μὲ κανένα τρόπον δὲν θὰ κάνω τοῦτο, Κύριε. Διότι οὐδέποτε εἰς τὴν ζωὴν μου δὲν ἔφαγα τίποτε τὸ μολυσμένον ἢ τὸ ἀκάθαρτον.» ⁹ Ἄν καὶ τὸ ἔλεγεν αὐτὸ διὰ τοὺς ἄλλους καὶ διὰ νὰ ἔχη δικαιολογίαν πρὸς ἐκείνους ποῦ τὸν κατηγοροῦσαν, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἔφερον ἀντίρρησην, ἐν τούτοις οὔτε καὶ ἔτσι τοῦ συνεχωρήθη αὐτὸ, ὁμοίως ἀποδεικνύει ὅτι μεγάλη φροντίς καὶ ὑποψία ὑπῆρχε διὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ.

Δι' αὐτὴν, ἀκριβῶς, τὸν λόγον καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν ὠμίλησεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν διὰ τὰ φαγητὰ, ἀλλὰ «διὰ τὰ εἰσπρόχόμενα διὰ τοῦ στόματος». Καὶ πάλιν, ὅταν εἰς τὴν συνέχειαν ἐδείξεν ὅτι ὠμίλει πῶς καθαρὰ, συνεσκίασε τὸ

9. Ματθ. 15, 11.
10. Πράξ. 10, 14.

θέμα εις τὸ τέλος, ὅταν εἶπεν «Τὸ νὰ φάγη δὲ κανεὶς μεῖ ἀνίπτα χέρια, δὲν μολύνει τὸν ἄνθρωπον».¹¹ Ἐν δὲ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἀπὸ τὴν περιπτώσειν αὐτὴν ἔλαβε τὴν ἀφορμὴν δι' ὅσα εἶπε καὶ ὅτι δι' αὐτὸ τὸ θέμα ἔκανε λόγον ἐν προκειμένῳ. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν Δὲν μολύνουν τὸν ἄνθρωπον τὰ φαγητά, ἀλλὰ ὅταν νὰ ἔκανε λόγον διὰ τὸ ζήτημα τῶν ἀνίπτων χειρῶν μόνον κλείει τὸν λόγον, ὥστε νὰ μὴ ἡμποροῦν νὰ τοῦ φέρουν καμίαν ἀντίρρησην ἐκεῖνοι.

Ὅταν λοιπὸν, ἤκουσαν αὐτὰ ἐσκανδαλίσθησαν, λέγει, οἱ Φαρισαῖοι, ὅχι ὁμῶς καὶ τὰ πλήθη τοῦ κόσμου. «Διότι ἦλθαν πρὸς αὐτόν, λέγει, καὶ μαθηταὶ του καὶ τοῦ εἶπαν· Γνωρίζεις ὅτι οἱ Φαρισαῖοι, ὅταν ἤκουσαν τὸν λόγον ποῦ εἶπες διὰ τὰς τροφάς, ἐσκανδαλίσθησαν;».¹² Ἄν καὶ δὲν εἶπε τίποτε πρὸς αὐτούς. Τί ἔκανεν, λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς; Δὲν διέλυσε τὸν σκανδαλισμὸν ἐκείνων, ἀλλὰ τοὺς ἐπέτιμησε καὶ τοὺς εἶπεν «Κάθε φυτεία, ποῦ δὲν τὴν ἐφύτευσεν ὁ Πατὴρ μου ὁ οὐράνιος, θὰ ξεριζωθῆ».¹³ Ἐ Γνωρίζεις, θέθαια, ἄλλοτε νὰ ἀδιαφορῇ διὰ τὰ σκάνδαλα καὶ ἄλλοτε νὰ μὴ ἀδιαφορῇ. Πραγματικά, εἰς ἄλλην περίπτωσιν λέγει «Διὰ νὰ μὴ τοὺς σκανδαλίσωμεν, ὁμῶς, ρίψε ἀγκίστρι εἰς τὴν θάλασσαν».¹⁴ Ἐδῶ, ὁμῶς, λέγει «Ἀφήσατέ τους εἶναι ὀδηγοὶ τυφλοὶ ποῦ ὀδηγοῦν τυφλοὺς. Ἐάν δὲ ἓνας τυφλὸς ὀδηγῇ ἄλλον τυφλόν, θὰ πέσουν καὶ οἱ δύο εἰς θάθυ λάκκον».¹⁵

Αὐτὰ τὰ ἔλεγαν οἱ μαθηταί, ὅχι μόνον ἀπολογούμενοι δι' ἐκείνους, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οἱ ἴδιοι ἐταράσσοντο ὀλίγον. Ἐπειδὴ, ὁμῶς, δὲν εἶπαν τὴν τόλμην νὰ τὰ εἶπουν ὡς ἱδικήν των ἀπομην, ἤθελαν νὰ μάθουν τὴν ἀπάντησιν ἀναφερόμενοι εἰς τὸν σκανδαλισμὸν τῶν ἄλλων.

Δ Ὅτι, θέθαια, οὐκ ἐβλαίνεν αὐτὸ, ἄκουσε με ποῖον τρόπον εἰς τὴν συνέχειαν ὁ θεμιὸς καὶ προηγουμένος εἰς ὅλα Πέτρος τὸν ἐπηλόισσε καὶ τοῦ λέγει «Ἐξήγησέ μας τὴν παραβολὴν αὐτὴν».¹⁶ Ἐτοί, ἀπεκάλυπτε τὴν παραβολὴν τῆς ψυχῆς του, ποῦ δὲν ἐτόλμα νὰ τὴν φανερώσῃ καὶ νὰ εἴπῃ, ὅτι σκανδαλίζομαι με ὅσα ἀκούω,

11. Ματθ. 15, 20.

12. Ματθ. 15, 12.

13. Μκτθ. 15, 13.

14. Ματθ. 17, 27.

15. Ματθ. 15, 14.

16. Μκτθ. 15, 15.

ἀλλὰ εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν παραβολὴν μετὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰησοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπιτιμᾶται.

Τί λέγει, λοιπὸν, ὁ Χριστός; «Κάθε φυτεία, ποῦ δὲν τὴν ἐφύτευσεν ὁ Πατὴρ μου ὁ οὐράνιος, θὰ ξεριζωθῆ». Οἱ ὄπαδοι τῶν Μαιμαχίων νομίζουσι ὅτι αὐτὰ τὰ εἶπε διὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως ἐν γένει. Ἀλλὰ τοὺς ἀποστομῶνουν τὰ ὅσα εἶπεν ἀμέσως παραπάνω. Πραγματικά, ἔάν τὰ ἔλεγε διὰ τὸν νόμον, ἔ τότε διατὶ προηγουμένως ἀπολογεῖται καὶ ἀγωνίζεται δι' αὐτόν, ὅταν λέγῃ «Διατὶ καὶ οἱ σὲς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ συμμορφωθῆτε πρὸς τὴν παράδοσιν σας;». Ἐπίσης, διατὶ ἀναφέρει τὸν προφήτην; Ἄλλ' αὐτὰ τὰ λέγει δι' αὐτούς καὶ διὰ τὰς παραδόσεις των. Διότι ἔάν εἶπεν ὁ Θεός «Νὰ τιμᾶς τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου», κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν εἶναι φυτεία τοῦ Θεοῦ αὐτὸ ποῦ εἶπεν ὁ Θεός; **17** Καὶ τὸ ἐπόμενον ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸ ἐλέγη διὰ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους καὶ τὰς παραδόσεις των. Διότι προσέθεσεν ὁ Ἰησοῦς «Εἶναι ὀδηγοὶ τυφλοὶ ποῦ ὀδηγοῦν τυφλοὺς». Ἐάν, ὁμῶς, τὸ ἔλεγεν αὐτὸ διὰ τὸν νόμον, θὰ ἔλεγεν Ἐἶναι ὀδηγὸς τυφλὸς ποῦ ὀδηγᾷ τυφλοὺς. Ἀλλὰ δὲν ἀμίλησεν ἔτσι, παρὰ εἶπεν «Εἶναι ὀδηγοὶ τυφλοὶ ποῦ ὀδηγοῦν τυφλοὺς». Ἐτσι, ἀπήλλαξε τὸν νόμον ἀπὸ τὴν κατηγορίαν καὶ ἔρριψεν ὅλην τὴν εὐθύνην εἰς αὐτούς.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ κοντὰ τοὺς καὶ τὸ πλῆθος, ποῦ ἐπρόκειτο νὰ παρασυρθῆ εἰς τὸ θάρστρον ἐξ αἰτίας τους, λέγει «Ἐάν δὲ ἓνας τυφλὸς ὀδηγῇ ἄλλον τυφλόν, θὰ πέσουν καὶ οἱ δύο εἰς θάθυ λάκκον». Μεγάλο, θέθαια, κακὸν εἶναι νὰ εἶναι κανεὶς τυφλός. Ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς τυφλός καὶ νὰ μὴ ἔχῃ ἐκεῖνον ποῦ θὰ τὸν ὀδηγῇ, ἀλλὰ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος ὀδηγός, **18** τότε εἶναι διπλόν καὶ τριπλόν τὸ ἔγκλημα. Πραγματικά, ἔάν εἶναι ἐπικινδύνον τὸ νὰ μὴ ἔχῃ ὀδηγόν ὁ τυφλός, ἀσφαλῶς, εἶναι πολὺ πῖο ἐπικινδύνον τὸ νὰ θέλῃ αὐτὸς νὰ εἶναι ὀδηγὸς ἄλλου.

Τί κάνει, λοιπὸν, ὁ Πέτρος; Δὲν λέγει, τί εἶναι τέλος πάντων αὐτὸ ποῦ εἶπες; Ἄλλ' ἐρωτᾷ, διότι τάχα εἶναι ἀσάφης. Καὶ δὲν λέγει Διατὶ εἶπες παράνομον λόγον; Διότι ἐφορεῖτο μήπως θεωρηθῆ ὅτι ἐσκανδαλίσθη. Ἀλλὰ λέγει ὅτι ὁ λόγος εἶναι ἀσάφης. Ὅτι, θέθαια, δὲν περιείχεν ἀσάφειαν, ἀλλ' ἐσκανδαλίζετο, εἶναι φανερόν, δεδομένου ὅτι τὰ λεχθέντα δὲν ἦσαν καθόλου ἀ-

σαφή. Δι' αὐτό καὶ ἐπιπλήττει τὸν Πέτρον καὶ λέγει· «Ἀκόμη καὶ τώρα ὕστερα ἀπὸ τόσας διδασκαλίας εἰσθε καὶ οἱ εἰς ἀνίκαναι νὰ ἐννοήσετε τὴν ἀλήθειαν ποῦ σὰς εἶπα;»¹⁷

Βέβαια, τὸ πλῆθος τοῦ κόσμου ἴσως νὰ μὴ ἐκατάλασθε τὸ λεχθέν. Ἀλλὰ οἱ μαθηταὶ ἦσαν ποῦ ἐσκονδαλισθήσαν. Ὁ Δι' αὐτό κατ' ἀρχὰς ἤθελεν νὰ μάθουν ἐρωτῶντες δὴθεν διὰ λογαριασμὸν τῶν Φαρισαίων. Ὄταν, ὅμως, ἤκουσαν τὸν Κύριον νὰ διατυπῶν μεγάλην ἀπειλὴν καὶ νὰ λέγῃ, ὅτι· «Κάθε φυτεία, ποῦ δὲν τὴν ἐφύτευσεν ὁ Πατὴρ μου ὁ οὐράνιος, θὰ ξεριζωθῆ», καὶ ὅτι εἶναι «τυφλοὶ ὀδηγοὶ ποῦ ὀδηγοῦν τυφλοῦς» τότε κατεπαράχθησαν. Ὁ δὲ θερμὸς εἰς κάθε περίπτωσιν Πέτρος δὲν ἀνέχεται καὶ τώρα νὰ μείνῃ σιωπηλός, ἀλλὰ λέγει· «Ἐξήγησέ μας τὴν παραβολὴν αὐτὴν». Τί κάνει, ὅμως, ὁ Χριστός; Τοὺς διδίδε ἀπάντησιν ποῦ περιέχει μεγάλην ἐπιπληξίν. «Ἀκόμη καὶ τώρα ὕστερα ἀπὸ τόσας διδασκαλίας εἰσθε καὶ οἱ εἰς ἀνίκαναι νὰ ἐννοήσετε τὴν ἀλήθειαν ποῦ εἶπα; Ἀκόμη δὲν καταλαβαίνετε;»¹⁸ Τὰ ἔλεγεν αὐτὰ καὶ τοὺς ἐμάλωνεν, διὰ νὰ τοὺς θγάλῃ τὴν προκατάληψιν. Δὲν ἐσταμάτησεν, ὅμως, μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ ἄλλα, ὅταν τοὺς εἶπεν Ὁ «Ὅτι ἐκεῖνο ποῦ εἰσάγεται εἰς τὸ στόμα μὲ τὰς τροφὰς προχωρεῖ πρὸς τὴν κοιλίαν καὶ ἀποβάλλεται εἰς τὸν κοπρῶνα. Ἐκεῖνα, ὅμως, ποῦ θγαίνουσι ἀπὸ τὸ στόμα, ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν καρδίαν, καὶ ἐκεῖνα μολύνουσι τὸν ἄνθρωπον. Διότι ἀπὸ τὴν καρδίαν θγαίνουσι σκέψεις πονηραὶ, φόνου, μοιχεῖαι, πορνείαι, κλοπαί, θλασφημίαι, ψευδομαρτυρίαι. Αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα, ποῦ μολύνουσι τὸν ἄνθρωπον. Τὰ νὰ φάγῃ δὲ κανεὶς μὲ ἀνίπτα χέρια, δὲν μολύνει τὸν ἄνθρωπον»¹⁹ Εἶδες μὲ πόσῃν σφοδρότητι τοὺς ἀπαντᾷ καὶ πόσον τοὺς ἐπιτιμᾷ;

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιχειρήματά του τὰ στηρίζει εἰς τὴν συνήθη φύσιν τῶν πραγμάτων, μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς ἀφελῇ. Διότι ὅταν λέγῃ· «Προχωρεῖ εἰς τὴν κοιλίαν καὶ ἀποβάλλεται εἰς τὸν κοπρῶνα». Ἐξ ἀκολουθεῖ ἀκόμη νὰ ὁμιλῇ σύμφωνα μὲ τὴν Ἰουδαϊκὴν ταπεινότητα. Λέγει, δηλαδή, ὅτι δὲν παραμένει μέσα ἢ τροφῇ, ἀλλὰ ἐξ-

17. Ματθ. 15, 16.

18. Ματθ. 15, 18 - 17.

19. Ματθ. 15, 17 - 20.

έρχεται. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἔμενον, πάλιν δὲν θὰ ἐμόλυνε τὸν ἄνθρωπον. Δὲν εἶχαν, ὅμως, ἀκόμη τὴν δύναμιν νὰ τὸ ἀκούσουσι αὐτό. Δι' αὐτό καὶ ὁ νομοθέτης τόσον χρόνον ἀφήνει, ὅσον χρειάζεται νὰ παραμείνῃ ἡ τροφὴ ἐντός. Ὄταν ἐξέλθῃ, δὲν κάνει πλεόν κανένα λόγον. Κατὰ τὴν νύκτα, λοιπόν, τοὺς προτρέπει νὰ λουῶνται καὶ νὰ εἶναι καθαροί, ὑπολογίζων τὸν χρόνον τῆς πέψεως καὶ τῆς ἐκκρίσεως.

3126 Ἀντίθετα, τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὴν καρδίαν, λέγει, ὅτι μένουσι ἐντός καὶ μολύνουσι τὸν ἄνθρωπον καὶ ὅταν ἐξέλθουσι καὶ οὐκ ἴσταν μένουσι μέσα του. Καὶ κατὰ πρῶτον ἀναφέρει τὰς πονηρὰς σκέψεις, ποῦ ἦσαν γνώρισμα τῶν Ἰουδαίων. Καὶ δὲν κάνει τὸν ἐλεγχον θεσιζόμενος εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς κοιλίας καὶ τῆς καρδίας καὶ ἀπὸ τὰ γεγονόσ' ὅτι τὰ μὲν παραμένουσι, ἐνῶ τὰ δὲ δὲν παραμένουσι. Πραγματικά, ἐκεῖνα ποῦ ἀπὸ ἐξῶ εἰσέρχονται, πάλιν κατευθύνονται πρὸς τὰ ἐξῶ. Ἐκεῖνα, ὅμως, ποῦ γεννῶνται ἐσωτερικά καὶ ὅταν ἐξέλθουσι θεθλιώνουσι τὸν ἄνθρωπον, καὶ μάλιστα τότε τὸν θεθλιώνουσι περισσότερο, ὅταν, δηλαδή, ἐξέλθουσι. Δὲν εἶχαν, ὅμως, ἀκόμη τὴν δύναμιν, ὅπως εἶπα παραπάνω, νὰ τὰ ἀκούσουσι αὐτὰ μὲ τὴν ἀρμόζουσαν εὐσέβειαν.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος λέγει ὅτι τὰ ἔλεγεν αὐτὰ μὲ σκοπὸν νὰ δείξῃ ὅτι ὅλα τὰ φαγητὰ εἶναι καθαρά.²⁰ Δὲν τὸ ἐφανέρωσεν, ὅμως, αὐτὸ, οὔτε εἶπεν ὅτι δὲν μολύνει τὸν ἄνθρωπον τὸ νὰ φάγῃ τὰ θεωρούμενα ἀκάθαρτα φαγητὰ. Β Διότι δὲν θὰ ἠνείγοντο νὰ τὸ ἀκούσουσι ἔτσι καθαρά αὐτό. Δι' αὐτό καὶ προσέθεσεν· «Τὸ νὰ φάγῃ δὲ κανεὶς μὲ ἀνίπτα χέρια, δὲν μολύνει τὸν ἄνθρωπον».

Ἄς μάθωμεν, λοιπόν, ποῖα εἶναι ἐκεῖνα ποῦ μολύνουσι καὶ θεθλιώνουσι τὸν ἄνθρωπον. Ἄς τὰ μάθωμεν καὶ ἄς τὰ ἀποφεύγωμεν. Διότι καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν θλεπομεν ὅτι ἐπικρατεῖ μὴ ἀνάλογος συνήθεια εἰς τοὺς περισσότερους καὶ ὅτι φροντίζουν πῶς θὰ ἔλθουσι μὲ καθαρά ἐνδύματα καὶ πῶς θὰ πλύνουσι τὰ χέρια τοὺς. Δὲν φροντίζουν, ὅμως, καθόλου διὰ τὸ πῶς θὰ ἐμφανίσουσι καθαρόν τὴν ψυχὴν τοὺς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὰ δὲν τὰ λέγω διὰ νὰ σὰς ἐμποδίσω νὰ νύπτετε τὰ χέρια

20. Πρέλ. Μαρκ. 7, 19.

σας, ούτε να πλένετε τὸ στόμα σας, ἀλλὰ τὰ λέγω, ἐπειδὴ θέλω ἔτσι νὰ νίπτεσθε, ὅπως ταιριάζει, ὄχι δηλαδῆ, μὲ τὸ νερὸ μόνον, ἀλλὰ, ἀντὶ τοῦ νεροῦ, νὰ καθαρίζεσθε μὲ τὰς ἀρετὰς. **Σ** Διότι ῥύπος τοῦ στόματος εἶναι ἡ κατηγορία, ἡ θλασφημία, ἡ λοιδορία, τὰ ἀργισμένα λόγια, ἡ αἰσχρολογία, τὸ γέλοιο, ἡ ἐλαφρότης. Ἐάν, λοιπόν, ἔχης τὴν μαρτυρίαν τῆς συνειδήσεώς σου ὅτι δὲν λέγεις τίποτε ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὅτι δὲν σὲ μολύνει ὁ ῥύπος αὐτός, ἔλα εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲ θάρρος. Ἐάν, ὅμως, πολλές φορές ἐδέχθης τὰς κηλίδας αὐτάς, διατὶ μεταιοπονεῖς καὶ περιθρέχεις τὴν γλῶσσαν μὲ νερὸ, ἐνῶ περιφέρεις ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὸν ὀλέθριον καὶ θλαθερόν ῥυπον; Πές μου, σὲ παρακαλῶ, ἐάν εἴχες εἰς τὰ χέρια σου κατριάν καὶ δάροβρον, θὰ εἴχες ἀνά γε τὴν τὸλμην νὰ προσευχηθῆς: Ὅχι, θεθαῖα. Καὶ ἀπὸ αὐτὸ δὲν προέρχεται καμμία θλάθῃ, ἐνῶ ὁ πνευματικὸς ῥύπος εἶναι ὀλέθριος.

Πῶς, λοιπόν, εἰς μὲν τὰ ἀδιάφορα εἶσαι εὐλαθής, εἰς δὲ τὰ ἀπηγορευμένα εἶσαι ἀδιάφορος; Τί λοιπόν; Δὲν πρέπει νὰ προσευχῶμεθα; ἐρωτᾷ κάποιος. **Δ** Πρέπει, θεθαῖα, ἀλλ' ὄχι ὅταν εἶσαι μολυσμένος, οὔτε ὅταν ἔχης τὸσον μεγάλον δάροβρον. Τί νὰ κάνω, ὅμως, ὅταν πῶσω εἰς τὴν ἁμαρτίαν προηγουμένως; λέγει. Νὰ καθάρῃς τὸν ἑαυτὸν σου. Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; Νὰ κλαύσῃς, νὰ στενάξῃς, νὰ δώσῃς ἐλεημοσύνην, νὰ ἀπολογηθῆς εἰς τὸν προσβληθέντα, νὰ συμπιλιωθῆς μὲ τὸν ἑαυτὸν σου μὲ αὐτὰ, νὰ καθάρῃς τὴν γλῶσσαν σου, διὰ νὰ μὴ ἐξοργίσῃς περισσότερο τὸν Θεόν. Διότι, ἐάν κάποιος γεμίσῃ τὰ χέρια του μὲ κοπριά καὶ σοῦ πῶσῃ ἔτσι τὰ πόδια καὶ σὲ παρακαλῇ, ὄχι μόνον δὲν θὰ τὸν ἀκούσῃς, ἀλλὰ θὰ τὸν λακτίσῃς μὲ τὸ πόδι σου. Πῶς, λοιπόν, τολμᾷς νὰ ἐμφανίζεσαι ἔτσι εἰς τὸν Θεόν; Διότι ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ χεῖρ τῶν προσευχομένων **Ε** καὶ μὲ αὐτὴν ἐγγίζομεν τὰ γόνατα τοῦ Θεοῦ.

Συνεπῶς, νὰ μὴ τὴν μολύνωμεν, διὰ νὰ μὴ μᾶς εἴπῃ ὁ Θεός: «Ἐάν πολλαπλασιάσετε τὴν προσευχὴν σας, δὲν θὰ σὰς ἀκούσω». ²¹ Διότι, «ἀπὸ τὴν γλῶσσαν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος». ²² Καὶ: «Ἀπὸ τοὺς λόγους σου θὰ

21. Ἦε. 1, 15.

22. Πρῶτοι. 18, 21.

δικαιωθῆς καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους σου θὰ καταδικασθῆς». ²³ Δι' αὐτὸ νὰ φυλάγῃς τὴν γλῶσσαν σου περισσότερο ἀπὸ τὴν κάρην σου. Ἡ γλῶσσα εἶναι ἀλογον θασιλικόν. Ἐάν, λοιπόν, τῆς θάλης χαλινὸν καὶ τὴν διδάχῃς νὰ θαδίζῃ ἤσυχα, ²⁴ θὰ ἡρεμήσῃ καὶ θὰ καθίσῃ ἐπάνω τῆς ὀφθαλμοῦς. Ἄν, ὅμως, τὴν ἀφήσῃς χωρὶς χαλινὸν νὰ περιφέρεται καὶ νὰ ἀναπνῆθῇ, θὰ γίνῃ ὄχημα τοῦ διαθόλου καὶ τῶν δαιμόνων.

Σὺ, λοιπόν, μετὰ τὴν συνουσίαν μὲ τὴν οὐζυγόν σου δὲν τολμᾷς νὰ προσευχηθῆς, μολοντί αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου ἀμάρτημα. Ὅταν, ὅμως, λοιδορήσῃς καὶ ὀφρῖσῃς, πράξεις ποῦ τιμωροῦνται μὲ τὴν γένειαν, προτοῦ νὰ καθάρῃς καλὰ τὸν ἑαυτὸν σου, ὀφώνεις τὰ χέρια σου εἰς προσευχὴν; Καὶ πῶς δὲν νοιώθεις φρίκην; Πές μου, σὲ παρακαλῶ. Δὲν ἤκουσες τὸν Παῦλον ποῦ λέγει: «Ἄς εἶναι τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη τοῦ γάμου καθαρὰ ἀπὸ μολυσμόν». ²⁵ Ἐάν, λοιπόν, ὅταν σηκῶνεσαι ἀπὸ τὴν ἀμόλυτον αὐτὴν κοίτην τοῦ γάμου, δὲν τολμᾷς νὰ ἔλθῃς νὰ προσευχηθῆς, ὅταν ἔρχῃσαι ἀπὸ τὴν διαβολικὴν κοίτην, πῶς ἐπικαλεῖσαι τὸ φρικτὸν καὶ φοβερόν ὄνομα τοῦ Θεοῦ; **Β** Διότι, πραγματικῶς, εἶναι κοίτη διαβολικὴ τὸ νὰ πλένεσαι μέσα εἰς τὰς ὕβρεις καὶ τὰς λοιδορίας.

Καὶ πᾶν νὰ εἶναι κάποιος πονηρὸς μοιχὸς ὁ θυμὸς ἔρχεται μὲ μεγάλην ἡδονὴν καὶ ρίπτει τὰ ὀλέθρια σπέρματά του καὶ μᾶς γεννᾷ τὴν διαβολικὴν ἐχθρόν καὶ προκαλεῖ ὄλα τὰ ἀντίθετα πρὸς τὸν γάμον. Διότι ὁ γάμος κάνει τοὺς δύο νὰ γίνουσι μίαν σάρκα, ἐνῶ ὁ θυμὸς χωρίζει τοὺς ἠνωμένους εἰς πολλὰ μέρη καὶ κατασχίζει καὶ κομματίζει τὴν ἰδίαν τὴν ψυχὴν.

Διὰ νὰ πλησιάζῃς, λοιπόν, τὸν Θεόν μὲ παρρησίαν, νὰ μὴ ἀφήσῃς τὸν θυμὸν, ὅταν θέλῃ νὰ εἰσέλθῃ μέσα σου καὶ κατοικήσῃ μαζί σου. Ἄλλὰ νὰ τὸν ἐκδιώξῃς σάν νὰ ἦτο σκυλὶ λυσσασμένον. **Σ** Διότι καὶ ὁ Παῦλος αὐτὴν τὴν ἐντολὴν ἔδωκεν: «Νὰ σηκῶνουν», λέγει, «πρὸς τὸν οὐρανὸν χέρια καθαρὰ ἀπὸ κάθε μολυσμόν, ἐλεύθερα ἀπὸ ὄργην καὶ δισταγμὸν ὀλιγοπιστίας». ²⁶ Νὰ μὴ ἐντροπιάζῃς τὴν γλῶσσαν σου, διότι πῶς θὰ προσευχηθῇ δι'

23. Ματθ. 13, 37.

24. Ἦε. 13, 4.

25. 4' Τιμοθ. 2, 8.

ἐσέ, ὅταν χάσῃ τὸ ἰδικόν της θάρρος; Ἄλλὰ νὰ τὴν στολίῃς μὲ ἐπιεικίαν καὶ ταπεινοφροσύνην. Νὰ τὴν καταστήσῃς ἀνταξίαν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον παρακαλεῖ. Νὰ τὴν γεμίσῃς μὲ εὐχὰς καὶ ἀφθονον ἐλεημοσύνην. Διότι ὑπάρχει δυνατότης νὰ κάνῃς ἐλεημοσύνην καὶ μὲ τὰ λόγια. Πραγματικά, κενώτερος εἶναι ὁ λόγος, παρά ἡ προσφορά.²⁶ Καὶ «Νὰ ἀπαντήσῃς εἰς τὸν πτωχὸν μὲ πραότητα καὶ εἰρηνικά».²⁷ Καὶ ὅλον τὸν ἄλλον χρόνον νὰ τὴν καλλωπίσῃς μὲ τὴν μελέτην τῶν θείων νόμων. **Δ** «Διότι κάθε σου διηγήσις νὰ ἀναφέρεται εἰς τὸν νόμον τοῦ ὕψιστου».²⁸

"Ἔτσι, λοιπόν, ἀφοῦ στολίσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἄς προσευχώμεθα εἰς τὸν βασιλεῖα καὶ ἄς πίπτωμεν εἰς τὰ γόνατά, ὅχι μόνον σωματικῶς, ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς. Ἄς καταλάβωμεν εἰς ποῖον πλησιάζομεν καὶ διὰ ποῖον λόγον καὶ τί θέλομεν νὰ ἐπιτύχωμεν. Εἰς τὸν Θεὸν προσερχόμεθα, πού ὄνταν τὸν ἀντίκρυσαν τὰ Σεραφίμ ἀπέστρεψαν τὰ μάτια τους, ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ κρατήσουν τὴν ἀκτινοβολίαν του. Πού τὸν βλέπει ἡ γῆ καὶ τρέμει. Εἰς τὸν Θεὸν προσερχόμεθα, πού κατοικεῖ φῶς ἀπρόσιτον.²⁹ Καὶ προσερχόμεθα διὰ νὰ τὸν παρακαλέσωμεν νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν γέενναν, νὰ μᾶς συγχωρήσῃ τὰς ἁμαρτίας μας, διὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς ἀφορήτους ἐκείνας τιμωρίας, **Ε** διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἀγαθὰ πού ὑπάρχουν ἐκεῖ.

"Ἄς προσπέσωμεν, λοιπόν, εἰς αὐτὸν καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς, διὰ νὰ μᾶς σηκώσῃ ἀπὸς, ἐνῶ θὰ εἴμεθα πεσμένοι ἐνώπιόν του. Ἄς ἀπειθυνθῶμεν πρὸς αὐτὸν μὲ ἐπιεικίαν καὶ κάθε πραότητα.

Καὶ ποῖος εἶναι τόσο ἀθλιὸς καὶ ταλαίπωρος, ἐρωτᾷ κάποιος, πού δὲν εἶναι ἐπιεικὴς τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς; Ἐκεῖνος πού προσεύχεται μὲ κατάρως καὶ γεμάτος θυμὸν καὶ κραυγάζει κατὰ τῶν ἐχθρῶν του. **ΣΣΣ** Διότι, ἐάν θέλῃς νὰ κατηγορήσῃς κάποιον, νὰ κατηγορήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐάν θέλῃς νὰ ἀκονίσῃς τὴν γλῶσσάν σου καὶ νὰ τὴν δέξῃς, νὰ τὸ κάνῃς εἰς τὰ ἰδικὰ σου ἁμαρτήματα. Καὶ νὰ μὴ ἀναφέρῃς τὸ κακὸν

26. Σοφ. Σειρ. 18, 16.

27. Σοφ. Σειρ. 4, 8.

28. Σοφ. Σειρ. 9, 15.

29. Πρὸλ. Α' Τίμοθ. 6, 16.

τοῦ σοῦ ἔκανεν ἕνας ἄλλος, ἀλλὰ τί ἔκανες σὺ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, διότι αὐτὸ πρὸ πάντων εἶναι κακὸν πραγματικόν. Ἐπειδὴ κανένας δὲν θὰ ἠμπορήσῃ νὰ σοῦ κἀνῃ καμμίαν ἀδικίαν, ἐάν ὁ ἴδιος δὲν ἀδικῇς τὸν ἑαυτὸν σου. Ὡστε, ἐάν ἐπιθυμῇς νὰ στραφῇς κατὰ τὸν ἀδικούνταν, νὰ στραφῇς πρῶτα κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου. Κανένας δὲν σὲ ἐμποδίζει. Διότι ἐάν στραφῇς ἐναντίον ἄλλου, θὰ φύγῃς θεωρούμενος μὲ μεγαλύτεραν ἀδικίαν.

"Ἐξ ἄλλου καὶ ποῖον σπουδαίαν ἀδικίαν ἔχεις νὰ ἀναφέρῃς ὅτι σοῦ ἔγινεν; "Ὅτι ὁ δεινὰ σὲ ὕβρισεν, σὲ ἔκλειψε καὶ σοῦ ἐδημιούργησε κινδύνους; Ἄλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀδικία, παρά, ἐάν ἔχωμεν ἀγρυπνοῦν τὴν προσοχὴν μας, εἶναι μεγάλη ἀφέλεια. **Β** Διότι ἀδικημένοι εἶναι ἐκεῖνος πού ἔκανεν αὐτὰ, ὅχι ὁ παθὼν. Καὶ αὐτὴ εἶναι κυρίως ἡ αἰτία ὅλων τῶν κακῶν, τὸ ὅτι, δηλαδὴ, δὲν γνωρίζομεν κάθε φορά ποῖος εἶναι ὁ ἀδικούμενος καὶ ποῖος ὁ ἀδικῶν. Διότι ἐάν τὸ ἐγνωρίζομεν καλὰ αὐτὸ, δὲν θὰ ἀδικούσαμεν ποτὲ τοὺς ἑαυτοὺς μας, δὲν θὰ προσευχώμεθα ἐναντίον τοῦ ἄλλου, ἀφοῦ θὰ ἠξέραμεν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πάθωμεν τίποτε τὸ κακὸν ἀπὸ κάποιου ἄλλου. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι κακὸν νὰ σοῦ ἀρπάξουν, ἀλλὰ νὰ ἀρπάξῃς.

"Ὡστε, ἐάν μὲν ἤρπασες, νὰ κατηγορήσῃς τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐάν, ὅμως, ἔπρασες θύμα ἀρπαγῆς, νὰ εὐχέσαι διὰ τὸν ἀρπάσσοντα, διότι σὲ ἀφέλῃς πάρα πολὺ. Διότι, ἂν καὶ ἡ διάθεσις τοῦ ἀρπαγῶς δὲν ἦτο αὐτῆ, σὺ πάντως ἀπεκόμισες μεγάλην ἀφέλεια, ἐάν μὲ γενναίωτα ὑπέφερες τὴν ἀρπαγὴν. Ἐκεῖνον, θέθεις, τὸν καταδικάζουν καὶ οἱ ἐσθρῶποι καὶ οἱ νόμοι τοῦ Θεοῦ. **Γ** ἐνῶ ἐσὲ τὸν ἀδικημένον σὲ στεφανώνουν καὶ σὲ ἐπαινοῦν.

Πραγματικά, ἐάν κάποιος, πού ἔχει πυρετὸν, ἤρπασεν ἀπὸ ἕνα ἄνθρωπον δοχεῖον γεμάτον ἀπὸ νερὸ καὶ ἐχόρτασε τὴν θλασθεράν του ἐπιθυμίαν, δὲν θὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι διέπραξεν ἀδικίαν ὁ ἀρπαγῆς, ἀλλὰ ὁ ἀρπάσας. Διότι καὶ τὸν πυρετὸν ἠδέησε καὶ τὴν ἀσθένειαν ἐχειροτέρεψεν. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, νὰ σκέπτεσαι καὶ διὰ τὸν φιλοχρήματον καὶ τὸν φιλάργυρον. Διότι καὶ αὐτὸς κατέχεται ἀπὸ πυρετὸν μεγαλύτερον ἀπὸ ἐκεῖνον καὶ μὲ τὴν ἀρπαγὴν αὐτὴν ἤνωψε τὴν φλόγαν τὴν ἰδικήν του.

"Ἄλλο καὶ ἐάν κάποιος μαινόμενος ἀρπάξῃ ἕνα εἶδος ἀπὸ τὸν ὀπιονθῆποτε καὶ φονεύσῃ τὸν ἑαυτὸν του,

ποιός θά είναι ὁ ἀδικημένος καί πάλιν; Ὁ ἀρπαγείς, ἢ ὁ ἀρπάσας; Είναι φανερόν ὅτι ὁ ἀρπάσας. **Β** Λοιπόν, καί εἰς τήν περίπτωσιν τῆς ἀρπαγῆς τῶν χρημάτων τήν ἰδίαν ἀπόφασιν ἄς ἔχωμεν. Διότι ὅτι εἶναι τὸ ξίφος διά τὸν μαινόμενον, τὸ ἴδιον εἶναι διά τὸν φιλάργυρον ὁ πλούτος, ἢ μάλλον καί χειρότερον. Διότι ὁ μαινόμενος ἐπῆρε τὸ ξίφος καί τὸ ὤθησεν εἰς τὸ σῶμά του καί ἀπὸ τὴν μανίαν καί δὲν ἐδέχθη ἄλλην πληγὴν, ἐνῶ ὁ φιλάργυρος κάθε ἡμέραν δέχεται ἀμέτρητα τραύματα, χωρὶς νὰ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν μανίαν του, ἀλλὰ τὴν καθιστᾷ μεγαλύτερον. Καί ὅσον περισσότερα τραύματα θά λάβῃ, τόσον αὐτὰ γίνονται ἀφορμὴ διὰ νὰ λάβῃ ἄλλας χειρότερας πληγὰς.

Ἄφοῦ, λοιπόν, κατονομάσωμεν καλὰ αὐτά, ἄς ἀποφύγωμεν τὸ ξίφος αὐτό, ἄς ἀποφύγωμεν τὴν μανίαν καί ἄς σωφρονισθῶμεν, ἔστω καί ἀργά. Διότι καί αὐτὴν τὴν ἀρετὴν πρέπει νὰ τὴν ὀνομάζωμεν σωφροσύνην, **Ε** ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐκείνην ποῦ ὀλοὶ θεωροῦν σωφροσύνην. Διότι ἐκεῖ ἡ πάλη γίνεται πρὸς τὴν τυραννίαν μιᾶς ἐπιθυμίας, ἐνῶ ἐδῶ πρέπει νὰ νικήσωμεν πολλὰς καί ποικίλας ἐπιθυμίας.

Πραγματικά, δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἀφρονέστερον ἀπὸ τὸν δοῦλον τῶν χρημάτων. **ΣΣΣ** Νομίζει ὅτι κυριαρχεῖ, ἀλλὰ κυριαρχεῖται. Ἐχει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι κύριος, ἐνῶ εἶναι δοῦλος. Καί χαίρεται ποῦ θάζει δεσμὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Εὐφραίνεται ποῦ καθιστᾷ πῶς ἀγρίον τὸ θηρίον. Ἀγάλλεται καί σκιρτᾷ ποῦ γίνεται ἀγχιμάλωτος. Καί ἐνῶ βλέπει ἕνα σκυλί λυσσασμένον, ποῦ ὀρμᾷ κατὰ τῆς ψυχῆς του, καί ἔπρεπε νὰ τὸ δέσῃ καί νὰ τὸ φονεύσῃ διὰ τῆς πείνης, αὐτὸς τοῦ προσφέρει ἀφθονοὺν τροφήν, ὥστε νὰ πηδᾷ περισσότερο καί νὰ γίνῃ πῶς φοβερόν.

Ὅλα αὐτὰ σκεπτόμενοι, λοιπόν, ἄς λύσωμεν τὰ δεσμὰ, ἄς φονεύσωμεν τὸ θηρίον, ἄς ἀπελάσωμεν τὴν νόσον, ἄς ἐκδιώξωμεν τὴν μανίαν αὐτὴν, διὰ νὰ ἐπιλαύσωμεν τὴν γαλήνην καί τὴν τελείαν ὑγείαν **Β** καί μετὰ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ καταπλεύσωμεν εἰς τὸ ἦσυχον λιμάνι καί νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶθε ὀλοὶ μας νὰ ἀποκτήσωμεν μετὰ τὴν χάριν καί τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καί τὸ κράτος τώρα καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.